T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK TARİHİ ANABİLİM DALI
YENİÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI

34 NUMARALI VE H.986/1578 TARİHLİ

MÜHİMME DEFTERİ

[s. 1-164]

"İNCELEME-METİN"

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Yunus EREN

İSTANBUL 2011

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK TARİHİ ANABİLİM DALI
YENİÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI

34 NUMARALI VE H.986/1578 TARİHLİ

MÜHİMME DEFTERİ

[s. 1-164]

"İNCELEME-METİN"

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Yunus EREN

Danışman
Dr. Murat ULUSKAN

İSTANBUL 2011

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek lisans öğrencisi Yunus Eren'in "34 Numaralı ve H. 986 / 1578 Tarihli Mühimme Defteri S.(1-64) 'İnceleme - Metin'" konulu tez çalışması jürimiz tarafından Türk Tarihi Anabilim Dalı Yeniçağ Tarihi Bilim Dalı yüksek lisans tezi olarak oy birliği / ~~oy çokluğu~~ ile başarılı bulunmuştur.

		İmza
Tez Danışmanı Üniversitesi	: Dr. Murat Uluskan Marmara	.....
Üye Üniversitesi	: Prof.Dr. Mustafa Çetin Varlık Marmara	.....
Üye Üniversitesi	: Prof.Dr. Nihat Öztoprak Marmara	.....

ONAY

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü Yönetim Kurulu' nun ...19.../...12.../ 2011 tarih ve 2011/23-2 sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof.Dr. Emel KEFELİ
Müdür

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER……..... I

ÖNSÖZ……..… III

ÖZET……..... IV

SUMMARY……... V

KISALTMALAR…….. VI

HİCRÎ TAKVİMDE AYLAR, GÜNLER VE İLGİLİ KISALTMALAR.. VII

GİRİŞ……. VIII

I. GENEL OLARAK DİVÂN-I HÜMÂYÛN…….….. VIII

II. GENEL OLARAK MÜHİMME DEFTERLERİ……... X

34 NUMARALI MÜHİMME DEFTERİ'NİN TAHLİLİ……..... XIII

1. ŞEKİL ÖZELLİKLERİ……..… XIII

2. MUHTEVA ÖZELLİKLERİ……...…. XIV

2. 1. Osmanlı-İran Seferi Hazırlıkları ve Diplomatik Faaliyetler….. XVI

2. 1. 1. Başlangıcından 1555'e Kadar Osmanlı-İran İlişkileri….. XVI

2. 1. 2. 1555-1578 Osmanlı-İran İlişkileri ve

1578 İran Seferi Hazırlıkları……..... XIX

2. 2. Eşkıyalık Faaliyetleri ve Asâyişi Temin Çabaları……. XXIV

2. 3. Devlet Gelirlerinin Tahsili……..... XXVIII

2. 3. 1. Merkezî Hazine Gelirleri……..... XXVIII

2. 3. 2. Timarlar…….……..……. XXX

2. 3. 3. Vakıflar…….…….…….…….. XXXI

2. 4. Ticarî Faaliyetler……..…….....… XXXIII

METİN TESİSİNDE TAKİP EDİLEN YOL, İMLÂ VE TRANSKRİPSİYON…….. XXXVI

BİBLİYOGRAFYA……...……. XXXVII

NEŞREDİLEN VEYA ÜZERİNDE ÇALIŞILAN MÜHİMME DEFTERLERİ……..... XLIII

I. Başbakanlık Osmanlı Arşivi Tarafından Yayımlananlar.XLIII

II. Başbakanlık Osmanlı Arşivi Dışında Yayımlananlar.… XLV

III. Yüksek Lisans Tezi Olarak Hazırlananlar…..…… XLV

IV. Hazırlanmış Mühimme Zeyilleri…….…… LI

HÜKÜM ÖZETLERİ……...…... LII

METİN…….....… 1

DİZİN……...…. 201

ÖZGEÇMİŞ……..... 229

ÖNSÖZ

Osmanlı Devleti'nde devlet işlerinin görüşüldüğü yer olan Divân-ı Hümâyun'da alınan kararlar mühimme defterlerine kaydedilirdi. Devletin merkez ve taşra teşkilatı, bu kurumların yapısı ve işleyişi, ülkenin iktisâdî durumu, siyâsî, adlî ve sosyal konuları içeren mühimme defterleri, yazıldığı dönemin en önemli kaynaklarındandır.

Üzerinde çalışma yapılan *34 Numaralı Mühimme Defteri*, Sultan III. Murad'ın saltanatında hicrî 7 Muharrem-28 Safer 986, milâdî 16 Mart-6 Mayıs 1578 tarihleri arasındaki olayları içermektedir. Defterde İran Seferi'ne hazırlık ve seferin başlangıcında meydana gelen bazı gelişmeler, XVI. yüzyılın ikinci yarısından itibaren başlayıp XVII. yüzyılın başlarında kontrol altına alınabilen Celâlî İsyanları ve buna bağlı olarak asâyişin temini ile ilgili hükümler önemli yer kaplamaktadır. Bunlardan başka diplomatik faaliyetler, vakıf, timar tahsisi ve görev tercihleri, İstanbul'un iâşesi, bayındırlık, haberleşme ve yol sistemi, iktisâdî durum ve vergi tahsilâtı ile ilgili konularda hükümler bulunmaktadır.

Tezimiz, *34 Numaralı Mühimme Defteri*'nin tahlîli, özeti, metni ve dizini şeklinde hazırlanmıştır. Tahlil kısmı şekil ve muhteva özellikleri olarak iki ana bölüme ayrılmıştır. Şekil özellikleri kısmında defterin fizikî özellikleri incelenirken, muhteva özelliklerinde 1578 yılında meydana gelen gelişmeler değerlendirilmiştir. Tahlilden sonraki bölümde transkripsiyonu verilen hükümlerin özeti yapılmıştır. Özet bölümünde hükmün hicrî/milâdî olarak ne zaman ve kime gönderildiği belirtilmiştir. Metin kısmında ise *34 Numaralı Mühimme Defteri*'nin 1-164 sayfaları arasındaki 349 hükmün çevirisi yapılmış ve araştırmacılara kolaylık sağlamak amacıyla dizin bölümü hazırlanmıştır.

Çalışmam sırasında teşvik ve mesâileri nedeniyle başta değerli danışman hocalarım Dr. Murat ULUSKAN ve Prof. Dr. Mustafa Çetin VARLIK'a; çalışmam boyunca maddî-manevî desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen Uğur DEMİR ve Süleyman NACAK'a; yazım ve tashihlerdeki katkılarından dolayı Doç. Dr. Muzaffer DOĞAN, Hasan ÇAĞLAR ve Kasım HIZLI'ya; ayrıca destek ve yardımlarıyla her zaman yanımda olan aileme sonsuz teşekkür ederim.

Yunus EREN

İstanbul 2011

ÖZET

Osmanlı Devleti'nde devlet işlerinin görüşüldüğü yer olan Divân-ı Hümâyun'da alınan kararlar mühimme defterlerine kaydedilirdi. Devletin merkez ve taşra teşkilâtı, bu kurumların yapısı ve işleyişi, ülkenin iktisadî durumu, siyasî, adlî ve sosyal konuları içeren mühimme defterleri, yazıldığı dönemin en önemli kaynaklarındandır.

Üzerinde çalışma yapılan *34 Numaralı Mühimme Defteri*, hicrî 7 Muharrem-28 Safer 986, milâdî 16 Mart-6 Mayıs 1578 tarihleri arasındaki hükümleri içermektedir. Bu dönemde Osmanlı Devleti'nin başında III. Murad, sadrazamlık makamında ise Sokullu Mehmed Paşa bulunmaktadır.

34 Numaralı Mühimme Defteri'nde İran Seferi'ne hazırlık ve seferin başlangıcında meydana gelen bazı gelişmeler ile buna bağlı olarak diplomatik faaliyetler önemli yer tutmaktadır. XVI. yüzyılın ikinci yarısından itibaren başlayıp, çalışmasını yaptığımız 1578 yılında devletin uğraştığı en önemli sorunlardan olan Celâli ve suhte isyanları, asâyişin temini başlığı altında ele alınmıştır. Bunlardan başka defterde vakıf, timar tahsîsi ve görev tercihleri, İstanbul'un iâşesi, bayındırlık, haberleşme ve yol sistemi, iktisâdî durum ve vergi tahsilâtı ile ilgili konularda hükümler bulunmaktadır.

SUMMARY

In the Ottoman Empire, the decisions taken at "Divan-i Humayun", which is the establishment where the state matters were negotiated, were registered to the "mühimme ledgers". Mühimme ledgers, which include the matters about the local and central state institutions, the structure and operational processes of these institutions economic, political, judicial and social situation of the country, are one of the most important information resources about the their periods.

At this paper, *34th Mühimme Ledger* is studied. *34th Mühimme Ledger* includes the legislations between 7 Muharrem-28 Safer 986 according to the islamic calendar, which is the period between 16 March-6 May 1578 according to the Gregorian calendar. The ruler of the period is Murad the 3rd and the grand vizier of the period is Sokollu Mehmed Pasha.

At the *34th Mühimme Ledger*, the preparations of the Iran war, some developments which occured at the beginning of the military expedition, and diplomatic actions regarding these developments take an important place. The Celali and Suhte riots, which started at the beginning of the XVIth century, and which is one of the most important problems of the the state in 1578 are covered under the subject of "the procurement of the public order". Besides these subjects, the legislations about the charity institutions, allocation of manors and mission preferences, subsistance of Istanbul, public works, communication and transportation systems, economic situation and tax collections take place in the *34th Mühimme Ledger*.

KISALTMALAR

age	adı geçen eser
BA	Başbakanlık Osmanlı Arşivi
bk.	bakınız
çev.	çeviren
çev. kont.	çeviri kontrol
DİA	Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
ed.	editör
h.	hüküm
haz.	hazırlayan
İA	İslâm Ansiklopedisi
MD	Mühimme Defteri
s.	sayfa
vd	ve diğerleri
yay. haz.	yayına hazırlayan

HİCRÎ TAKVİMDE AYLAR, GÜNLER VE İLGİLİ KISALTMALAR

محرم	م	M	Muharrem
صفر	ص	S	Safer
ربيع‌الاول	ر	R	Rebî‘ü’l-evvel
ربيع‌الآخر	را	Ra	Rebî‘ü’l-âhir
جمادال‌اولا	ج	C	Cumâde’l-ûlâ (Cemâziye’l-evvel)
جمادلآخره	جا	Ca	Cumâde’l-âhire (Cemâziye’l-âhire)
رجب	ب	B	Receb
شعبان	ش	Ş	Şa‘bân
رمضان	ن	N	Ramazân
شوال	ل	L	Şevvâl
ذى‌القعده	ذا	Za	Zilka‘de
ذى‌الحجه	ذ	Z	Zilhicce

يوم ال احد	Yevmü’l-Ehad	يكشنبه	Yek-şenbih	Pazar
يوم ال اثنين	Yevmü’l-İsneyn	دوشنبه	Dü-şenbih	Pazartesi
يوم ال ثلاثه	Yevmü’s-Selâse	سه شنبه	Se-şenbih	Salı
يوم ال اربعه	Yevmü’l-Erba‘a	چهارشنبه	Çehâr-şenbih	Çarşamba
يوم ال خميس	Yevmü’l-Hamîs	پنجشنبه	Penc-şenbih	Perşembe
يوم ال جمعه	Yevmü’l-Cum‘a	آدينه	Âdîne	Cuma
يوم ال سبت	Yevmü’s-Sebt	شنبه	Şenbih	Cumartesi

اوائل	Evâ’il	Ayın ilk günleri (1-10)
اواسط	Evâsıt	Ayın ortasındaki günler (11-20)
اواخر	Evâhir	Ayın son günleri (21-30)

غره	Gurre	Ayın ilk gecesi ve günü
منتصف	Muntasıf	Ayın ortası (15. günü)
سلخ	Selh	Ayın son günü

GİRİŞ

GENEL OLARAK DİVÂN-I HÜMÂYUN

Osmanlı devlet yönetiminde XV. yüzyıl ortalarından XVII. yüzyılın ilk yarısına kadar devlet işlerinin görüşüldüğü en önemli karar organıdır. "Padişah divanı" anlamına gelir.

Devlet işlerinin divan kurularak yürütülmesi geleneği Osmanlılara İslâm ve Türk-İslâm devletlerinden geçmiştir. Orhan Bey döneminde divan toplanmış, Yıldırım Bayezid zamanında da padişah bizzat divan toplantılarına katılmış ve halkın şikâyetleri dinlenmiştir. Bu divan daha sonra Divân-ı Hümâyun adıyla anılan divanın ilk şeklidir.

Devletin büyümesiyle divan da gelişmesini sürdürmüş, üye sayısı artmış, toplantılar belli kurallara bağlanmıştır. Divân-ı Hümâyun ismi ilk defa Fatih Sultan Mehmet döneminde kullanılmış olmalıdır. Fatih zamanına kadar divana padişah başkanlık yapmakta iken onun saltanatında bu usul kaldırılmış, bundan sonra toplantılar vezîriâzam başkanlığında yürütülmeye başlanmıştır.

II. Bayezid ve Yavuz döneminde gelişen Divân-ı Hümâyun en mükemmel dönemine Kanunî Sultan Süleyman döneminde kavuşmuştur. Bu güçlü dönemi 1650'lere kadar sürmüştür. 1650 yılından sonra sadrazamlara mahsus sürekli bir konak tahsis edilmiş, burada yapılan divan toplantıları önem kazanarak yavaş yavaş sadrazam konakları Divân-ı Hümâyun'un yetkilerine sahip olmuştur. XVIII. yüzyılda "Paşakapısı", daha sonraları ise "Bâbıâli" adıyla anılacak olan bu merkez kısa zamanda bütün devlet işlerinin görüşüldüğü, bürokrasinin çoğunluğunun bulunduğu bir yer haline gelmiştir. XIX. yüzyılda artık önemini yitiren Divân-ı Hümâyun sadece elçilerin ağırlanması, ulûfe dağıtımı, yeni atanan devlet ricâlinin padişah tarafından arzlarda kabulü merasiminden ibaret kalmıştır.

Divân-ı Hümâyun çok sıkı teşrifat kurallarına uyularak toplanır, toplantılar padişahın bulunduğu yerde yapılırdı. Bu toplantılar sarayın ikinci avlusunda yer alan ve Kubbealtı da denilen Divanhâne'de yapılmaktaydı. Ancak Edirne'de veya başka bir yerde bulunan padişah dilediği zaman divanın toplanmasını emredebilirdi. Bazı padişahların uzun süre oturdukları Edirne Sarayı'nda da bir Kubbealtı vardı.

Divân-ı Hümâyun'un toplantı zamanları devirlere göre değişmeler

göstermektedir. Orhan Bey zamanından Fatih dönemine kadar her gün toplantı yapılmıştır. Fatih zamanında haftada dört gün divan üyelerini padişah arza kabul ederdi. XVI. yüzyılın sonlarına doğru toplantı günleri cumartesi, pazar, pazartesi, salı günleri olmak üzere haftada dört güne indirilmiştir. III. Murad döneminde divan toplantısı iki güne indirilmiş, daha sonraları 1694'te tekrar dört güne çıkarılmıştır. XVIII. yüzyıl başlarında iki güne, daha sonra bir güne, devlet işleri Bâbıâli'ye taşınınca da 3 ayda bir güne indirilmiştir. III. Mustafa zamanında bir güne çıkarılmışken, 1768'de divan toplantıları altı haftada bir gün yapılmaya başlanmıştır. XIX. yüzyılda divan sadece ulûfe dağıtımı ve elçi kabulleri için ihtiyaç halinde toplanmıştır. Bununla beraber padişahın emriyle de divan toplanabilmekteydi. Toplantı sabah namazından sonra başlardı. Aslî üyeler büyük bir titizlikle belli yerlerine otururlar, yardımcılar ise oturmaz, ayakta hizmet ederlerdi. Toplantı normal şartlarda öğle ezanına kadar sürerdi.

Toplantı gündemini reisülküttâb hazırlar, ilk önce siyasî ve idarî konular görüşülürdü. Bir yüksek mahkeme şeklinde çalışan divanda padişahın onayına sunulması gerekmeyen işler hakkında hemen karar verilir ve hazırlanan karar müsveddeleri temize çekilmek üzere nişancıya teslim edilirdi. Nişancı da padişah tuğrası çekili fermanı hazırlar veya hazırlatırdı. Böylece idarî, siyasî veya adlî bir konuda padişah adına karar verilmiş olurdu. Bundan sonra dışarıda beklemekte olanlar içeriye alınarak onların istek ve şikâyetlerinin görüşülmesine geçilirdi. İstekleri olanların istekleri değerlendirilir, davaları olanların muhakemeleri yapılırdı. Ancak divan üyeleri bazı konuları padişaha arzetmeden kesinleştirmezlerdi. Bu işleme "arza çıkmak" denirdi. Toplantı bitince üyeler sıra ile padişah huzuruna çıkıp görüşülen işler hakkında bilgi verirlerdi. Padişah bu görüşleri onaylarsa kararlar kesinleşmiş sayılırdı.

Divanın asil üyeleri; vezîriâzam/sadrıâzam, sayıları üç ile yedi arasında değişen Kubbealtı vezirleri, Rumeli ve Anadolu Kazaskerleri, nişancı, Rumeli ve Anadolu Defterdarlarından teşekkül ediyordu. Ayrıca İstanbul'da bulunduğu sırada Rumeli Beylerbeyi de divan üyeleri arasında yer alırdı. Bunlardan başka, gerektiği durumda yeniçeri ağası ve kaptan-ı derya bu üyeler arasına vezaret rütbesi olması şartıyla girebilmekteydi. Üye veya yardımcı olmamakla birlikte hükümet merkezinde bir iş için bulunan vezir rütbesindeki yöneticilerle mâzul beylerbeyileri de toplantılara katılmak zorundaydılar. Şeyhülislâm Divân-ı Hümâyun üyesi değildi.

Asil üyelerden başka divanda yardımcılar da bulunmaktadır. Divân-ı Hümâyun'da alınan kararları yazmak, göndermek, saklamak gibi önemli işleri gören ayrı bir bürokratik teşkilât mevcuttu. Divân-ı Hümâyun kalemleri denilen bu birimler beylik, tahvil ve rüûs kalemlerinden ibaretti ve şeflerine reisülküttâb deniyordu. Reisülküttâbdan başka çavuşbaşı, büyük ve küçük tezkireci, kapucular kethudâsı, tercüman, teşrifatçı, Divân-ı Hümâyun Hâcegânı divanda yardımcı olarak görev yaparlardı.

Divân-ı Hümâyun'un kanun koyma, yürütme ve mahkeme edebilme gibi hususlarda çok geniş yetkileri bulunmaktaydı. Osmanlı topraklarında adaletin sağlanmasının yürütülmesi ve denetlenmesi bu kurum vasıtasıyla mümkün olmuştur. Taşra yöneticileri Divân-ı Hümâyun tarafından tayin edildiği gibi bunlar hakkında yapılan en küçük şikâyetler bile yakînen takip edilmiş, teftiş sonucunda suçu varsa cezalandırılmıştır.

Divân-ı Hümâyun'un en fazla meşgul olduğu konu adlî davaların görüşülmesiydi. Şikâyeti olan halk doğrudan Divân'a başvurabilmekteydi. Adaletin yerine gelmesi için belgeler toplanır, araştırma yapılırdı. Divân'da verilen hükme razı olmayan kişi Divân'a yeniden başvurarak hakkını arayabilmekteydi. Adalet karşısında herkes eşit durumdaydı. Divân-ı Hümâyun toplantılarındaki düzen, halka gösterilen davranış tarzı, sergilenen ihtişam yabancı devlet elçilerini çok etkilemiştir[1].

GENEL OLARAK MÜHİMME DEFTERLERİ

Osmanlı Devleti'nin, en önemli idarî teşkilâtı olan Divân-ı Hümâyun; siyasî, iktisadî, askerî, sosyal ve hukukî her türlü konunun görüşülüp padişah adına kararların alındığı bir kurumdu. Vezîriâzam, vezirler, defterdar, nişancı, reisülküttâb gibi üst düzey devlet adamlarından oluşan bu kurum devletin işleyişinin ana unsuruydu. Bu sebeple Divân-ı Hümâyun'dan çıkan kararların takibi ve kontrolünün yapılması önemliydi. Osmanlı Devleti bu takip ve kontrolü sağlayabilmek için sağlam bir divan bürokrasisi oluşturmuş ve divandan çıkan kararları konularına göre farklı defterlerde kayıt altına aldırmıştır. Kayıt altına alınan bu defterler; *Mühimme Defterleri, Nâme*

[1] Divân-ı Hümâyun teşkilâtı hakkında daha geniş bilgi için bk. Recep Ahıskalı, "Divan-ı Hümâyûn Teşkilâtı", *Osmanlı,* ed. Güler Eren, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 1999, VI, 24-33.

Defterleri, Ahkâm Defterleri, Ruznamçe Defterleri, Mevâcib Defterleri ve Yoklama Defterleri olarak adlandırılmıştır[2].

Bizim araştırmamız bu defter serilerinin en önemlilerinden olan mühimme defterleridir. Mühimme defterleri; Divân-ı Hümâyun'dan çıkan kararların sûretlerinin yazıldığı defterler olup beylikçi kaleminde hazırlanırdı[3]. Padişahın onayından sonra çıkan kararlar, beylikçi ve gerekirse reisülküttâbın kontrolünden sonra "*Mühimme Nüvisân*"[4] denilen kâtipler tarafından kronolojik sırayla yazılırdı[5]. Daha önceden "*mîrî ahkâm defterleri*" denilmekteyken XVII. yüzyılın sonlarından itibaren mühimme defterleri olarak adlandırılan bu defterlerde geçen hükümlerin asıllarını veya diğer kayıtlarını; emirlerin gittiği ilgili devlet, beylerbeylik, sancakbeyliği ya da mahkeme sicillerinde bulabilmek mümkündür.

İlk dönem mühimmeleri; *kanunnâme, adaletnâme* ve değişik konulardaki *hükümler*den başka *Nâme-i Hümâyun* ile *Ahitnâme-i Hümâyun* suretlerini de ihtiva ederdi. Mühimmelerin başlangıcında devrin sadrazamı ve reisülküttâbın ismi yazılır; eğer sadrazam veya reisülküttâbda herhangi bir değişiklik olmuşsa yeni bir başlıkla bu belirtilirdi. II. Mahmut döneminde yapılan yeniliklerden birisi de reisülküttâblığın hariciye nazırlığına dönüştürülmesiydi. Bu yenilikle mühimme defterlerine hariciye nazırının ismi de yazılmaya başlandı.[6]

Mühimme defterlerinde, yazılan hüküm ve emirlerin tarihi, kime gideceği, kiminle gönderileceği, yazılış nedeni ile yapılması gerekenler belirtilirdi. Bu defterlerin hazırlanmasında dikkat edilen diğer bir husus da, karar suretleri hazırlanırken asıl belgelerde bulunan bazı kalıplaşmış özellik ve kuralların yazılmayarak kaydedilmesiydi. Hükümlerin gönderildiği her görevliye farklı şekilde hazırlanmış elkablar yazılırdı. Ayrıca mühimme defterleri tutulurken aynı gün çıkmış kararlar birlikte yazılır ve kararlar kronolojik sıraya göre kaydedilirdi. Ancak 17. yüzyıldan sonra bu uygulama terk edilip ayın günleri evâil (ilk onu), evâsıt (ikinci onu) ve evâhir (üçüncü onu) olarak kaydedilmeye başlandı[7]. Bazen çıkan kararlar tarih sırasına göre yazılmamaktaydı. Bazı

[2] M. Tayyib Gökbilgin, *Osmanlı Paleografya ve Diplomatik İlmi,* Enderun Kitapevi, İstanbul 1992, s. 104.
[3] M. Ali Ünal, *Osmanlı Müesseseleri Tarihi,* Fakülte Kitabevi, Isparta 1997, s. 49.
[4] İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilatı,* Ankara 1984, s. 40; Mehmed Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri Ve Terimleri Sözlüğü,* İstanbul 1993, II, s. 605.
[5] Mübahat S. Kütükoğlu, "Mühimme Defterleri", *DİA* (Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. Bundan sonra DİA olarak kullanılacaktır), XXXI, 521.
[6] M. S. Kütükoğlu, *aynı madde,* 521.
[7] Halil Sahillioğlu, *Topkapı Sarayı Arşivi H. 951-952, Tarihli ve E-12321 Numaralı Mühimme Defteri,* İstanbul 2002, s. IV.

hükümler birkaç farklı yere de gönderilmekteydi. Böyle durumlarda hüküm tekrar yazılmayıp "Bir sûreti" denilerek sadece gideceği yer yazılırdı.

İki yüz altmış altı adet olan mühimme defterlerinin tamamı gerçek anlamda mühimme defteri olmayıp bazısı "*buyruldu*" bazısı ise "*tahvil hükmü*" defterleridir. Bunlardan başka mühimme defteri serileri arasında yer alması gerekirken sonradan bulunduğu için ayrı tasnif edilen; 17 mühimme zeyli, 68 mühimme-i askerî, 10 mühimme-i mektûm ve 15 mühimme-i Mısır defteri de mevcuttur.

Mühimme defteri serilerinin büyük bir çoğunluğu Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde bulunmakla beraber günümüze ulaşabilen en eski mühimme defteri Topkapı Sarayı Müzesi'ndeki h. 951 (m. 1544 tarihli), *E. 12321 Numaralı Mühimme*'dir[8]. Başbakanlık Osmanlı Arşivi'ndeki defterlerin en eskisi ise h. 966–968 (m. 1558–1560) tarihli olan *3 Numaralı Mühimme Defteri'*dir.

Mühimme defterlerinden merkez ve taşra teşkilatındaki idarî ve askerî organların yapısı, çalışma tarzı, işleyişi; devlet ve halk münasebetleri, hukukî yapı, lojistik faaliyetler, sosyal, kültürel, ekonomik hayat, dînî yaşayış, ilmî faaliyetler, iç ve dış siyaset gibi birçok alanda bilgiler bulabilmek mümkündür[9].

Mühimme defterleri hazırlanma makamı yerine göre dört grupta toplanır. Birincisi; İstanbul'da olağan divan toplantısı sonunda yazılan mühimmelerdir. İkincisi; *Rikab Mühimmesi* denilen vezîriâzamın yokluğunda Rikâb-ı Hümâyun Kaymakamı ya da Sadâret Kaymakamı denilen görevli başkanlığında toplanan divan toplantılarında alınan kararların yazıldığı mühimme defterleridir.[10] Üçüncü grup mühimmeler, savaş zamanında vezîriâzamla beraber sefere götürülen ve seferde alınan tüm kararların kaybedildiği *Sefer Mühimme*si ya da *Ordu Mühimmesi* denilen defterlerdir.[11] Son olarak da *Kaymakamlık Mühimmesi* denilen padişah ve vezîriâzamın İstanbul'da bulunmadığı zamanda sadece Sadâret Kaymakamı'nın bulunduğu divanlarda alınan kararların yazıldığı mühimme defterleridir. Ayrıca gizli bilgilerin yer aldığı *Mektûm Mühimme Defterleri* ile Mısır'la ilgili konuların geçtiği *Mısır Mühimme Defterleri* de mevcuttur.

Osmanlı Devleti'nin en yüksek idarî ve adlî organı olan divanda tutulan mühimme defterleri, özellikle XVI-XVIII. asırlar için daima birinci derecede kaynak olarak kullanılmış ve bu defterlere dayanan birçok araştırma yapılmıştır.

---

[8] M. S. Kütükoğlu, *aynı madde,* s. 521.
[9] Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi, Ankara 1992, s. 82.
[10] M. A. Ünal, *age,* s. VI.
[11] İ. H. Uzunçarşılı, *age,* s. 82.

34 NUMARALI MÜHİMME DEFTERİ'NİN TAHLİLİ

1. ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

Defterin uzunluğu 30, genişliği 19, kalınlığı ciltsiz 2,5, ciltli 3 santimdir. Varakları 163, sayfası 326'dır. Defterin ilk sayfasında pek az bir yazı olup onu takip eden iki sayfa tamamen boş ve numarasızdır. Numara konmaya bundan sonraki sayfadan başlanmıştır. Ayrıca defterin 51, 109, 126. sayfalarında bir veya iki satır yazı olup gerisi boş bırakılmıştır. *34 Numaralı Mühimme Defteri*'nin ilk sayfasında;

"Mühimme Defteri

Min Evâil-i Muharremü'l-Harâm. Sene 986.

İlâ Evâsıt-ı Rebîü'l-Âhir. Sene 986.

34"

ibâreleri yer almaktadır. Defterde en küçük tarih 7 Muharrem 986 (16 Mart 1578), en büyük tarih ise 12 Rebîü'l-âhir 986 (18 Haziran 1578)'dır. Çalışmamız *34 Numaralı Mühimme Defteri*'nin 1 ile 164. sayfaları arasındaki hükümlerin değerlendirilmesi ve transkripsiyonu olduğu için burada en küçük tarih 7 Muharrem 986 (16 Mart 1578), en büyük tarih ise 28 Safer 986 (6 Mayıs 1578)'dır. İlk 164 sayfada 349 hüküm bulunmaktadır. Defterin Başbakanlık Osmanlı Arşivleri'ndeki tasnif numarası A.DVN.MHM.d 034'tür.

Defterin tamamında 723 hüküm bulunmaktadır. 677. hükümden sonrası ulak hükmü olup toplam 46 adettir. Cildinin üzeri ebruli kâğıt kaplı, köşeleri ve arkası meşin ve şirâzelidir.

Divanî yazı türüyle yazılan defterde iki farklı tür kâğıt kullanıldığı görülmektedir. Defterin ilk seksen sayfası ile seksen altıncı sayfadan yüzüncü sayfaya kadar olan kısmı kirli sarı renktedir. Geriye kalan sayfalar ise beyazdır. Beyaz kâğıt, sarı kâğıtlardan daha kalındır. Sayfa numaraları kurşun kalemle ve sonradan konulmuştur.

2. MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

34 Numaralı Mühimme Defteri hicrî 7 Muharrem-28 Safer 986, milâdî 16 Mart-6 Mayıs 1578 tarihleri arasındaki hükümleri ihtiva etmektedir. Bu tarihlerde Osmanlı Devleti tahtında Sultan III. Murat, sadarette ise Sokullu Mehmet Paşa bulunmaktadır.

34 Numaralı Mühimme Defteri'nde 1578 İran Seferi ile ilgili hükümler bulunmaktadır. Sefer esnasında ordunun iâşesi en önemli mesele olduğundan bu konuda her türlü ihtiyacın giderilmesi için ülkenin değişik yerlerine emirler gönderilmiştir. Yine bu seferle ilgili ordunun her türlü ihtiyacının tamamlanması, donanmanın hazır hale getirilmesi, gemi, kereste ihtiyacının giderilmesi, İran ile savaş durumunda iken komşu devletlerle iyi geçinilmesi ve savaş zamanı olduğu için her türlü suça karşı yöneticilerin mahallerindeki düzeni tam olarak sağlamaları istenmiştir.

Asâyişin temini ilgili hükümlerin büyük bir yekûn tuttuğu görülmektedir. 1550'lerde başlayan Celâlî ayaklanmaları bu yıllarda artarak devam etmekte, yöneticilerin, levendlerin, suhtelerin ve diğer grupların eşkıyalıklarının engellenmesi için ilgili makamlara emirler verilmektedir.

34 Numaralı Mühimme Defteri'nde siyasî, sosyal, adlî, iktisadî birçok hüküm bulunmaktadır. Vakıflar, İstanbul'un iâşesi, timar tahsisi ve görev tercihleri, bayındırlık, haberleşme ve yol sistemi, iktisâdî durum ve vergi tahsilâtı, uluslararası ilişkiler konularıyla ilgili hükümler o devir Osmanlı Devleti'nin özelliklerini ortaya koyması açısından önemli belgelerdir. Bu yönüyle *33 ve 35 Numaralı Mühimme Defterleri* ile benzerlikler göstermektedir. *33 Numaralı Mühimme Defteri* 13 Şaban 985-8 Muharrem 986, *35 Numaralı Mühimme Defteri* ise 15 Rebîü'l-âhir-24 Şevval 986 tarihleri arasındaki hükümleri içerdiği için *34 Numaralı Mühimme Defteri'*yle bu defterler birbirinin devamı mahiyetindedir. Örnek olarak, *34 Numaralı Mühimme Defteri*'nde asayişin temini ile ilgili hükümlere sıkça rastlanmaktadır. Aynı durum *35 Numaralı Mühimme Defteri* için de geçerlidir. Yine çalıştığımız defterde Kıbrıs Beylerbeyi Ahmet Paşa'nın öldürülmesi ve bu olayın teftişi ile ilgili hükümler bulunmaktadır. Hadisenin devamını 35 *Numaralı Mühimme Defteri*'nden de görebilmekteyiz.

Asker, zahire, barut, silah, odun, nal, mıh temini, savaşta yararlılığı görülenlere terakkiler verilmesi, donanmanın sefere hazır hale getirilmesi gibi hükümler İran Seferi ile ilgilidir. Benzer hükümler *32 Numaralı Mühimme Defteri*'nde de bulunmaktadır. Bilindiği gibi *32 Numaralı Mühimme Defteri* 20 Şaban 985 ile 13 Rebîü'l-evvel 987 tarihleri arasındaki hükümleri içermektedir. Bu defter sefer mühimmesi olduğu ve üzerinde çalışma yaptığımız *34 Numaralı Mühimme Defteri*'nin hükümlerinin yazıldığı tarihleri kapsadığı için aynı veya benzer hükümler bulunmaktadır. Meselâ *32 Numaralı Mühimme Defteri*'ndeki 163. hükümle, *34 Numaralı Mühimme Defteri*'ndeki 253. hüküm aynıdır. Bu hükümlerde Güvercinlik Kalesi'nin barış yoluyla teslimi için çalışmalar yapılması istenmiştir.

2. 1. İran Seferi Hazırlıkları ve Diplomatik Faaliyetler

2. 1. 1. *Başlangıcından 1555'e Kadar Osmanlı-İran İlişkileri*

Osmanlı Devleti'nin İran bölgesine hâkim olan devletlerle siyasî ilişkileri, Fatih Sultan Mehmed [12] döneminde Anadolu Türk birliğinin oluşması sırasında gerçekleşmiştir. Fırat Nehri'ne kadar olan yerleri alma siyaseti güden Fatih, Doğu Anadolu, Kuzey Irak ve İran'da hâkimiyet kuran Akkoyunlu Devleti[13] ile karşı karşıya gelmiştir. O sıralar Akkoyunlu Devleti en güçlü zamanını yaşamaktadır ve devletin başında Uzun Hasan bulunmaktadır. Uzun Hasan'ın Trabzon Rum İmparatorluğu'nu ve Karamanoğulları Beyliği'ni koruma gayretleri ve Orta Anadolu'ya yönelik çalışmaları Osmanlı-Akkoyunlu savaşını kaçınılmaz hale getirmiştir. İki Müslüman Türk devleti arasında başlayan çatışmalar, 1473 yılında meydana gelen Otlukbeli Meydan Savaşı'nda Osmanlıların kesin zaferiyle sonuçlanmıştır[14].

Osmanlı Devleti'nin İran'a yönelik siyasî ve dînî ilgileri, din ve dünya görüşü bakımından farklı bir görüşe sahip olarak ortaya çıkan Safevî Devleti'nin[15] kuruluşuyla daha da artmıştır. Safevî Şahı İsmail'in önayak olduğu iktidar mücadelesinde dayandığı başlıca kuvveti Anadolu'dan İran ve Azerbaycan'a göç etmiş olan Oğuz-Türkmen kabileleri olmuştur. Bu oymaklar arasında XV. yüzyılda Şiîliğin[16], İslâm öncesi Türk inancı ile bağdaştırılmasında Safevî ocağı şeyhleri Cüneyd ve oğlu Haydar'ın -Şah İsmail'in babasıdır- önemli payı olmuştur. Anadolu'nun büyük kısmını saran ekonomik-sosyal kökenli huzursuzluklar konargöçer grupların Alevîlik, Bektaşîlik ve Şiîliğe açık sempatilerinin rolüyle Şah İsmail'in giriştiği siyasî-mezhebî mücadelede önemli bir etken olmuştur[17].

Şah İsmail, Uzun Hasan'ın torunu olma fırsatından faydalanmış ve kendisinin İmam Ali soyundan geldiğini iddia etmiştir. Akkoyunlu ordusunu 1501'de yapılan savaşta yenen İsmail, müridleri tarafından Tebriz'de dedesinin tahtına oturtulmuştur.

---

[12] Fatih Sultan Mehmed hakkında daha fazla bilgi için bk. Halil İnalcık, "Mehmed II", *DİA*, XXVIII, 395-407.
[13] Akkoyunlu Devleti hakkında daha fazla bilgi için bk. Faruk Sümer, "Akkoyunlular", *DİA*, II, 270-274.
[14] Aliyev Salih Muhammedoğlu, "İran", *DİA*, XXII, 405.
[15] Safevî Devleti hakkında daha fazla bilgi için bk. Tufan Gündüz, A. Engin Beksaç, "Safevîler", *DİA*, XXXV, 451-459.
[16] Şiîlik hakkında daha geniş bilgi için bak. Mustafa Öz, İlyas Üzüm, "Şiâ", *DİA*, XXXIX, 111-123.
[17] Aliyev Salih Muhammedoğlu, *aynı madde*, 405.

İsmail'in şah olarak tanınmasında Uzun Hasan'ın torunu olmasının büyük payı olmuştur[18].

Doğu sınırlarında meydana gelen bu gelişmeler Osmanlı padişahı II. Bayezid'i[19] oldukça endişelendirmiş ve Safevîlerin Şiîliği yayma faaliyetleri iki devleti karşı karşıya getirmiştir. Bu durum sıcak bir çatışmaya yol açmamış ama II. Bayezid Şiîlik propagandası yapan Safevî ajanlarına karşı sert tedbirler almıştır. Buna rağmen Safevîler, Şiî temayüllü Türkmen grupları üzerinde etkili olmuşlardır. 1511 yılında Teke bölgesinde çıkan Şahkulu isyanı Şiî propagandasının bir ürünüdür. Ardından bazı Türkmen boylarından asker toplanmıştır. Şiîlik propagandası sonucu ve Osmanlı'nın aldığı tedbirlerden memnun olmayan Türkmen kitleleri Orta ve Doğu Anadolu'dan İran'a göç etmişlerdir. Bu göçler ve isyanlar Anadolu'nun emniyetini iyice sarsmaya başlayınca tehlikeyi daha şehzadeliği sırasında anlamış olan Yavuz Sultan Selim[20], tahta çıktığında İran seferine çıkmaya karar vermiştir[21].

Ulemâdan, Şîa mezhebine mensup olanlarla savaşmanın caiz olduğuna dair fetva alan Yavuz Sultan Selim esaslı bir hazırlıktan sonra, Safevî Devleti'ni ortadan kaldırmak ve doğudaki beylerin ve diğer teşekküllerin Osmanlı'ya bağlılığını artırmak amacıyla çıktığı seferde, Çaldıran Ovası'nda Şah İsmail'i hezimete uğrattı (920/1514). Savaşın ardından Osmanlı orduları Tebriz'e girdi. Böylece Osmanlılar doğrudan doğruya İran'a adım atmış oluyorlardı. Azerbaycan'ı da almak isteyen Yavuz Sultan Selim, yeniçerilerin muhalefeti yüzünden aldığı yerleri, bu arada Tebriz'i boşaltıp geri döndü. Dönüş sırasında, o zamanki İslâm dünyasının en önemli kültür ve sanat merkezlerinden biri olan Tebriz'in ilim ve sanat erbabından çoğunu aileleriyle birlikte İstanbul'a göç ettirdi[22].

Çaldıran Savaşı'ndan önce Safevî toprakları Fırat nehrine kadar uzanmaktaydı. Savaştan sonra Yavuz Sultan Selim aldığı tedbirlerle Diyarbakır, el-Cezîre ve Kuzey Irak'ın bazı bölgelerindeki yerli beylerin birçoğunun bağlılığını sağlamıştı. Mısır'ın fethinden sonra barış ricasıyla İstanbul'a gelen Şah İsmail'in elçisine olumlu bir cevap vermeyen Yavuz Sultan Selim İslâm dünyasının lideri olma iddiasını daha pekiştirmek için Şîa'nın kökünü kazımak ve İran'ı fethetme düşüncesine daha sıkı bağlandı. 1519'da

[18] Aliyev Salih Muhammedoğlu, *aynı madde*, 405.
[19] II. Bayezid hakkında daha geniş bilgi için bk. Şerafettin Turan, "Bayezid II", *DİA*, V, 234-238.
[20] Yavuz Sultan Selim için daha geniş bilgi için bk. Feridun Emecen, "Selim I", *DİA*, XXXVI, 407-414.
[21] Aliyev Salih Muhammedoğlu, *aynı madde*, 405.
[22] Aliyev Salih Muhammedoğlu, *aynı madde*, 405.

başlayan Celâlî isyanı, Düzmece Murad Olayı gibi iç karışıklıklar, onun bu fikrini gerçekleştirmesini daha da acil hale getirdiyse de bu meselerle olan meşguliyeti ve hemen ardından vefatı ikinci İran seferine çıkmasını engelledi[23].

Kanunî Sultan Süleyman[24] ve Şah Tahmasb'ın hâkimiyet yılları Osmanlı-Safevî münasebetlerine, dolayısıyla da İran tarihine yeni bir boyut kazandırmıştır. 1524'te Şah İsmail'in ölümünden sonra meydana gelen iç karışıklıklar, o sıralarda bütün dikkatlerini Batı'ya yöneltmiş olan Osmanlıların ilgisini pek çekmedi. Ancak Bağdat hâkimi Zülfikâr'ın isyânı ve Kanunî'ye bağlılık bildirmesi, Tebriz'de Ulama Han'ın Osmanlı sarayına ilticası gibi olaylar iki devlet arasındaki ihtilafın şiddetlenmesine ve Kanunî'nin Irakeyn Seferi'ne çıkmasına yol açtı. Osmanlı Devleti bu seferde Tebriz, Sultaniye, Hamedan'ı zaptetti. Bağdat savaşmadan alındı. Bu seferle Osmanlı Devleti'nin Irak-ı Arab'da hâkimiyeti güçlendi[25].

Tahmasb'ın Osmanlı sarayına sığınan kardeşi Elkas Mirza'nın teşvikiyle 1548'de yapılan İran seferi ile Van ve çevresi Osmanlı idaresine katıldı. Elkas'ın, Tebriz'in fethi gerçekleşirse Acem beylerinin Osmanlı'ya tabi olacağı şeklindeki sözleri doğru çıkmayınca Kanunî askerî harekâtı genişletmekten vazgeçti. Kanunî, üçüncü vezir Kara Ahmed Paşa'nın Gürcistan üzerine yaptığı askerî seferden başarıyla dönmesinin ardından İstanbul'a doğru yola çıktı[26].

Osmanlı ordusunun geri dönüşünden üç yıl sonra Safevî kuvvetleri, Doğu Anadolu'nun Osmanlı'ya bağlı yerlerinde büyük bir yağma ve tahribata giriştiler. Bu hareketlerde amaç, Osmanlı ordusunu zor durumda bırakmak için geçeceği yolların etrafını ıssız ve çorak hale getirmekti. Tahmasb bunu bir taktik olarak belirtmiş, Kanunî de bu taktiği hesaba katarak çıkacağı yeni şark seferinde başka bir yolu tercih etmişti[27].

1554 yazında Osmanlı ordusu Gürcistan üzerinden Nahcivan'a yöneldi. Diyarbakır Beylerbeyi İskender Paşa, Safevî ordusunu bozguna uğrattı. Safevîlerin yaptığının intikamını almak için Revan, Karabağ, Nahcivan çevresi tahrip edildi. Ancak erzak ve mühimmat sıkıntısı, gerekli muhaberenin yapılamaması ve Safevî ordusunun saldıracağı haberi üzerine Kanunî Anadolu'ya geri göndü. Gerekli hazırlıkları yaparak

[23] Aliyev Salih Muhammedoğlu, *aynı madde*, 405.
[24] Kanunî Sultan Süleyman için hakkında daha ayrıntılı bilgi için bk. Feridun Emecen, "Süleyman I", *DİA*, XXXVIII, 62-74.
[25] Aliyev Salih Muhammedoğlu, *aynı madde*, 406.
[26] Aliyev Salih Muhammedoğlu, *aynı madde*, 406.
[27] Aliyev Salih Muhammedoğlu, *aynı madde*, 406.

ertesi yıl yeniden sefere çıkma gayesiyle Amasya'da kışladı. Osmanlıların sınır boylarında kışlaması üzerine Safevîler barış istedi. Kanunî de uzun ve yorucu yeni bir sefer yerine uygun şartlar altında barışı kabul etti. Amasya Antlaşması, Safevî Devleti'nin kabul edilmesi ve ona son vermek amacından vazgeçildiğini göstermesi açısından önemlidir. Antlaşma ile Irak-ı Arab, Van Gölü çevresi, Şehrizor eyaleti, Batı Gürcistan'daki prenslikler Osmanlı, Azerbaycan ve Güney Kafkasya'nın orta ve doğu kısımları Safevî toprağı olduğu tespit edilmiştir. Bu antlaşmada dinî konular üzerinde önemle duruluyordu[28].

2. 1. 2. *1555-1578 arası Osmanlı-İran İlişkileri ve 1578 İran Seferi Hazırlıkları*

16. yüzyılın son çeyreğinde Osmanlı Devleti'nin en önemli haricî meselesi İran ile yapılan savaşlardır. Yavuz Sultan Selim ve Kanunî Sultan Süleyman devirlerinde İran ile yapılan savaşlar 1555'te İran'ın barış istemesi üzerine belli bir süre için durmuş, iki devlet arasında 1555 yılında imzalanan Amasya Antlaşması 1578'e kadar geçerli olmuştur. Kanunî Sultan Süleyman'ın son zamanlarında Şehzâde Bayezid ve oğullarının İran'a sığınması bile bu barışı bozmamıştır[29]. Tahmasb'ın barış siyasetini Kanunî'nin vefatından sonra da sürdürdüğü bilinmektedir.

1576'da Şah Tahmasb'ın ölümünden sonra İran'da taht kavgaları başlamış, İsmail Mirza'nın da şahlığı kısa sürmüş ve 1577 yılında Şah II. İsmail tahta oturmuştur. İran'daki bu iç karışıklık Osmanlı Devleti tarafından yakînen takip edilmiş, bölgedeki gelişmeler casuslar vasıtasıyla haber alınmıştır[30].

Şah Tahmasb zamanındaki barış siyaseti, Şah II. İsmail'in tahta geçmesiyle değişmiştir. II. İsmail'in olumsuz faaliyetleri ve sınır boylarındaki beylerin davranışları ilişkilerin bozulmasında etkili olmuştur. Ayrıca Osmanlı Devleti antlaşmadaki barış şartlarına uyarken Safevî Devleti Kızılbaş halifeleri vasıtasıyla Anadolu'da isyanlar çıkararak Şiîliği yaymak için faaliyetler yürütmüş ve bu tür hareketler Osmanlı Devleti'ni rahatsız etmiştir.

---

[28] İlhan Şahin, Feridun Emecen, "Amasya Antlaşması", *DİA*, III, 4-5; Aliyev Salih Muhammedoğlu, *aynı madde*, 406.

[29] Bekir Kütükoğlu, *Osmanlı-İran Siyasî Münasebetleri (1578-1590)*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1962, s. 4.

[30] İsmail Hâmi Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, III, Türkiye Yayınevi, İstanbul 1972, s. 13-14; Osmanlı Devleti'nin İran'daki gelişmeleri casuslar vasıtasıyla takip ettiğine dair bk. Şuayib İzgi, *986(1578) Tarihli 32 Numaralı Mühimme Defteri*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2006, h. 404, 409, 443, 444, 469, 529, 562, 566.

1577 yılında bir Türk kervanının basılarak mallarının yağma edilmesi, tüccarların büyük kısmının öldürülmesi ve bir kısmının da esir edilmesi üzerine olayın mahiyetini öğrenmek için Osmanlı Devleti İran tarafına elçi göndermiştir. Erzurum'dan gönderilen iki elçiye olayların mahiyeti hakkında bilgi vermek şöyle dursun elçiler hapsedilmiş, elçilerin ahvalini öğrenmek üzere Van'dan gönderilen kişiler de Safevî Devleti tarafınca tevkîf edilmiştir[31]. Bununla beraber sınır tecavüzü, Van Kalesi'nde hapsedilen Şah-Kulu oğullarından Selemas Beyi Gazi'nin kaçması ve kendisine Şah tarafından sancak verilmesi, Osmanlı Devleti tarafından Gazi'nin istenmesi üzerine menfi cevap verilmesi iki ülke ilişkilerinin bozulmasına neden olmuştur. İmâdiye Hâkimi Sultan Hüseyin Bey'in oğlu Behram Bey'in Tebriz'e kaçması üzerine Osmanlı Devleti de İran'a geçişi yasaklamış, İran'dan Anadolu'ya gelmek isteyenleri teşvik etmiştir. Bu tür faaliyetler İran savaşının görünürdeki gerekçelerini oluşturmuştur[32].

1578'e kadar Osmanlı Devleti, İran'ın bu tür antlaşmalara aykırı hareketlerine göz yumarken 1578'de Şah II. İsmail'in ölmesi üzerine veya ölümünden az önce serhat beylerine İran'a saldırılması emrini vermiştir. 1578'de başlayan İran savaşlarının en önde gelen komutanlarından Lala Mustafa Paşa[33] ve Sinan Paşa[34] askeri hazırlıklar yapmak üzere görevlendirilmişlerdir. Sinan Paşa Bağdat Beylerbeyliği'ne, Lala Mustafa Paşa ise serdarlık görevinin yanında Erzurum Beylerbeyliği'ne tayin edilmiş, daha sonra Lala Mustafa Paşa Erzurum üzerinden Şirvan ve Azerbaycan fethi ile görevlendirilmiştir.[35]

1578 İran Seferi hakkında *34 Numaralı Mühimme Defteri* en önemli kaynaklardan biridir. Bu defterdeki siyasî hükümlerin büyük bir kısmı İran Seferi öncesi yapılan sefer hazırlıkları ve seferin başlangıcında meydana gelen bazı hadiseler ile ilgilidir. Seferle ilgili hükümlerin önemli bir kısmı ordunun iaşesi ve lojistiği ile ilgilidir. Bu hükümler, merkezî otorite ile yönetilen Osmanlı Devleti'nin, ülkenin kaynaklarını savaşa hazırlaması, merkezden uzakta bulunan sınırlardaki askerlerin her türlü ihtiyaçlarını karşılama hususunda bir idari kudret göstermesi bakımından dikkat çekicidir. Serhat eyaletlerinin kendi imkânları dairesinde ikmal ve iaşelerini temin

[31] B. Kütükoğlu, *age*, s. 17-18.
[32] B. Kütükoğlu, *age*, s. 18-21.
[33] Bekir Kütükoğlu, "Lala Mustafa Paşa", *DİA*, XXVII, 73-74.
[34] Mehmet İpşirli, "Koca Sinan Paşa", *DİA*, XXVI, 137-139.
[35] Selânikî Mustafa Efendi, *Tarih-i Selânikî*, haz. Mehmet İpşirli, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1989, s. 117; B. Kütükoğlu, *age*, s. 21-26; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, III/I, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1983, s. 55-58; M. Fahrettin Kırzıoğlu, *Osmanlıların Kafkas Elleri'ni Fethi (1451-1590)*, Türk Tarih Kurumu Yayınevi, Ankara 1993, s. 268.

etmelerine yönelik tedbirler [36] yanında, ordunun iaşe ve ikmalinin ya mahalli kaynaklardan ya da geniş imkânlara sahip bölgelerden yapılan büyük çaptaki nakliyatla temin edildiği görülmektedir.

Osmanlı Devleti, İran'a yönelik seferde ordunun ihtiyacını karşılamak, zahire hususunda sıkıntı çekmemek için önceden gerekli hazırlıkları yapmıştır. Bu hazırlıkların en önemlisi zahirenin temini olmuştur. Ordunun geçeceği menzillere nüzül[37], sürsat[38], iştira[39] yoluyla getirilen zahire, buralardaki depolarda muhafaza edilmeye çalışılmıştır. Ordunun ihtiyaç maddeleri büyük ölçüde Eflak, Boğdan, Anadolu, Tuna kıyıları, Mısır ve Kıbrıs'tan karşılanmıştır[40].

Askerin ve hayvanların ihtiyacı için gereken erzak ve ihtiyaç maddelerinin ordunun güzergâhı üzerinde münasip mahallere depo edilmesi emredilmiştir. 1578 İran seferinin en önemli merkezlerinden biri Erzurum olduğundan buralardaki depolarda hassaten gerekli zahire bulundurulmaya çalışılmıştır. Buradaki hazırlıkları koordine etmesi ve eksikliklerin giderilmesi için de Erzurum Beylerbeyi Lala Mustafa Paşa görevlendirilmiştir [41]. Mustafa Paşa dışında da bazı sancakbeylerine de hazırlıklar yapılması hususunda emirler verilmiştir. Depolardaki eski, kokmuş, çürütülmüş zahire ise ya satılmış ya da imha edilmiş ve depolara taze zahire toplanmıştır. Zahirenin toplanması, nakli ve depolarda muhafaza edilmesine devletin hassaten dikkat ettiği *34 Numaralı Mühimme Defteri*'ndeki hükümlerden anlaşılmaktadır[42].

Ordunun sefer sırasındaki en önemli ihtiyaçlarından biri de asker ve silah teminidir. Asker ve kürekçi temini için gerekli yerlere emirler verilmiş, sefere gitmemek için bahane arayanlara fırsat verilmemesi ve donanmanın derya seferi için hazır olması istenmiştir[43]. Sefere gitmekle emredilen askerlerin yerine vilayet muhafazası için asker

[36] BOA, *MD 34*, s. 14, h. 31; s. 22, h. 45; s. 38, h. 79; s. 49, h. 105; s. 56, h. 119; s. 79, h. 181; s. 90, h. 204; s. 145, h. 306.
[37] Nüzül: Osmanlı maliyesinde sefere giden ordunun yiyecek ihtiyacını karşılamak üzere buğday ve arpa gibi hububattan alınan aynî vergiyi ifade eder. Daha geniş bilgi için bk. Ömer İşbilir, "Nüzül", *DİA*, XXXIII, 311-312.
[38] Sürsat: Osmanlılar'da ordunun iâşesi için belirli bölgelerden para karşılığı yiyecek maddeleri toplanmasına verilen ad. Bu konuda daha geniş bilgi için bk. Ömer İşbilir, "Nüzül", *DİA*, XXXIII, 311-312.
[39] İştira: Harp zamanında askerin iâşesi için halktan satın alınan zahire. Daha geniş bilgi için bk. Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, II, s. 104.
[40] B. Kütükoğlu, *age*, s. 31.
[41] BOA, *MD 34*, s. 75, h. 171; s. 156, h. 329.
[42] BOA ,*MD 34*, s. 9, h. 20; s. 10, h. 21; s. 77, h. 176; s. 90, h. 204; s. 156, h. 329; s. 156, h. 330; Sefer lojistiği ve organizasyonu için daha geniş bilgi için bk. Ömer İşbilir, "Osmanlı Ordularının İâşe ve İkmali: I. Ahmed Devri İran Seferleri Örneği", *Türkler*, X, 151-158; Mehmet Yaşar Ertaş, "Osmanlı Devleti'nde Sefer Organizasyonu", *Osmanlı*, VI, 590-597.
[43] BOA, *MD 34*, s. 1, h. 3; s. 3, h. 8; s. 5, h. 12; s. 11, h. 22; s. 11, h. 23; s. 12, h. 26; s. 17, h. 37; s. 20, h. 40; s. 49, h. 104; s. 53, h. 111; s. 53, h. 112; s. 55, h. 115; s. 59, h. 126; s. 68, h. 150; s. 101, h. 228; s. 102, h. 229; s. 105, h. 238; s. 107, h. 241; s. 113, h. 247; s. 113, h. 248; s. 116, h. 254; s. 150, h. 315; s. 152, h. 321; s. 154, h. 325.

temin edilmesi istenmiş, asayişsizliğe mahal verilmemesi için emirler verilmiştir[44]. Silah temini içinse yuvalak[45], tunç kumbara, fitil otu[46], top tedariği[47] ve barut[48] dökülmesi istenmiş, bu işlerde çalışanlara başka bir hizmet teklif edilmemesi emredilmiştir. Top dökümü için temel madde olan demir ihtiyacının giderilmesi için sınır bölgelerine emir gönderilmiş[49] ve hatta Bosna'da yeni zabt edilen maden ocağının tetkiki, işlenmesinde fayda varsa işlenmesi istenmiştir[50].

Ordunun ağırlıklarını ve zahiresini taşımak için donanmanın hazır halde bulunması, gemi yapımı için gerekli malzemelerin gönderilmesi[51] ve beygir temini için ilgili makamlara gönderilen hükümlere de rastlanmaktadır[52]. Sevkiyatın en büyük yükü, Karadeniz yoluyla yapılan deniz nakliyatına düşmektedir. Donanma deniz nakliyatını geniş ölçüde temin ve takviye etmiştir.

İran sınırındaki Van ve Erzurum Beylerbeylerine idareleri altındaki yerlerde düzenin sağlanmasına dair emirler verilmiştir. Kale ve vilayet muhafazası için yetkililere talimat verilmiş, muhafızların daha dikkatli olmaları istenmiş ve ihtiyaç varsa kalelerin tamiri emredilmiştir[53].

Osmanlı-İran savaşı 1578 Mart'ının sonlarında başlamıştır. İran seferi dolayısıyla teyakkuz halinde bulunan Osmanlı Devleti aynı anda iki devletle de savaşmamak için Avusturya ile daha dostane ilişkiler kurmaya çalışmış; bu nedenle Avusturya sınırındaki görevlilere iki ülke arasında problemlere neden olacak hareketlerden sakınmaları emredilmiştir[54]. Bu nedenle aynı anda iki devletle savaşa girmek istemeyen Türk yetkililer Avusturya ile olan sulhun muhafazasına gayret etmiş ve bunun için Avusturya sınırındaki muhafızlara antlaşmaları ihlal etmemelerini tenbih

[44] BOA, *MD 34*, s. 49, h. 106; s. 53, h. 111; s. 53, h. 112; s. 68, h. 150; s. 68, h. 151; s. 69, h. 153; s. 73, h. 164.
[45] BOA, *MD 34*, s. 14, h. 31; s. 22, h. 45; s. 38, h. 79.
[46] BOA, *MD 34*, s. 60, h. 129; s. 61, h. 130.
[47] BOA, *MD 34*, s. 80, h. 183.
[48] Bu konuda daha fazla bilgi için bk. Zafer Gölen, "Osmanlı Barut Üretim Merkezi: Baruthâne-i Âmire", *Türkler*, X, 136-144; İbrahim Sezgin, "Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Baruthâneler ve Barut İmalatı", *Türkler*, X, 145-150; BOA, *MD 34*, s. 154, h. 324.
[49] BOA, *MD 34*, s. 45, h. 94.
[50] BOA, *MD 34*, s. 45, h. 93; s. 46, h. 96; Ahmet Refik, *Osmanlı Devrinde Türkiye Madenleri (967-1200)*, Devlet Matbaası, İstanbul 1931.
[51] BOA, *MD 34*, s. 55, h. 117; s. 59, h. 125; Bu konu hakkında bk. İdris Bostan, "XVI-XVII. Yüzyıllarda Osmanlı Tersâneleri ve Gemi İnşa Teknolojisi", *Osmanlı*, VI, 612-620.
[52] BOA, *MD 34*, s. 21, h. 44; s. 49, h. 105; s. 55, h. 117; s. 59, h. 125; s. 72, h. 161; s. 75, h. 171; s. 124, h. 270.
[53] BOA, *MD 34*, s. 35, h. 71; s. 39, h. 81; s. 49, h. 106; s. 54, h. 114; s. 61, h. 132; s. 68, h. 151; s. 69, h. 152; s. 69, h. 153; s. 73, h. 164; s. 88, h. 199; s. 92, h. 209; s. 95, h. 214; s. 117, h. 256; s. 117, h. 257; s. 141, h. 298; s. 149, h. 314.
[54] BOA, *MD 34*, s. 26, h. 53; s. 44, h. 91; s. 57, h. 121.

etmiştir[55]. Bunlardan başka yine Avusturya'dan gelen elçilere kimsenin müdahale etmemesi istenmiştir[56].

Avusturya ile İran Seferi dolayısıyla iyi geçinmeye çalışan Osmanlı Devleti aynı davranışı Lehistan'a karşı göstermemiştir. Kırım Tatarları, Aleksandr adlı düzmece bir taht varisini Boğdan tahtına geçirmek için Boğdan ve Lehistan'a saldırmışlar ve buralardan birçok Kazak esir almışlardır. İstanbul'dan verilen emirde bu esirlerin öldürülmeyip başkente gönderilmesi ve her bir esir için sahiplerine para verilmesi istenmiştir. Lehistan elçisi Kırım süvarilerinin Lehistan toprağındaki akınlarından şikâyet için İstanbul'a gelmiştir. Elçiye verilen cevapta Lehistan'da asayişsizliğin bir an önce bitirilmesi, Leh kazaklarının herhangi bir yere saldırı yapmalarının engellenmesi ve bazı eşkıyaların diri veya ölü olarak İstanbul'a teslimi sert bir şekilde emredilmiştir[57].

Osmanlı Devleti'nin en önemli kuvvetlerinden olan Kırım Hanı Mehmed Giray'ın sefere bizzat katılması istenmiştir. İlgili hükümden Kırım Hanı'nın sefere gitmediği, kardeşlerini tayin ettiği anlaşılmaktadır. Kafkasya ve İran sınırına diğer yerlere nazaran yakın olan Kırım süvarilerinin başında Hanlarının bulunması elbetteki askerin moralini en üst düzeyde tutacaktır[58].

Van Beylerbeyi'nden İstanbul'a 9 Mart 1578 günü gönderilen mektupta Hoy ve Urumi muharebelerinde yararlılığı görülen komutan ve askerlere hil'at[59], kılıç, sancak tevcihi, akçe gibi hediyeler takdim edilmiştir. Bu muharebelerde yararlığı görülen iki yayabaşının birine turnacıbaşılık ve birine hasekilik ve bir bölükbaşıya kethudayerliği, iki nefer yeniçeriye bölükbaşılık ve sair terakkiler verilmesi bildirmekte ve gönderilen defter mucebince terfileri ve terakkilerinin icra edilmesi istenmektedir[60]. Yine Van

[55] BOA, *MD 34*, s. 127, h. 275.
[56] BOA, *MD 34*, s. 58, h. 123.
[57] BOA, *MD 34*, s. 3, h. 6; s. 21, h. 43; s. 21, h. 44; s. 25, h. 50; s. 25, h. 51; s. 26, h. 53; s. 44, h. 91; s. 55, h. 118; s. 57, h. 121; s. 58, h. 123; s. 70, h. 156; s. 127, h. 275; s. 133, h. 285; s. 140, h. 296; s. 153, h. 323; Joseph von Hammer, *Büyük Osmanlı Tarihi*, IV, eksik kısmı Fransızca'dan çev. Vecdi Bürün-Refik Özdek, Üçdal Neşriyat, İstanbul 1993, s. 80; Nicolae Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, III, çev. Nilüfer Epçeli, Yeditepe Yayınları, İstanbul 2005, s. 223.
[58] BOA, *MD 34*, s. 160, h. 338.
[59] BOA, *MD 34*, s. 2, h. 5; s. 44, h. 91; M. Fuad Köprülü, "Hil'at", *İA*, V/I, 483-486; Filiz Karaca, "Hil'at", *DİA*, XVIII, 25-27.
[60] BOA, *MD 34*, s. 65, h. 140; s. 83, h. 189; s. 96, h. 216; s. 158, h. 334; Birol Çetin, "Osmanlı Devlet Yönetiminde Teşvik ve Ödüllendirme", *Osmanlı*, VI, 271-278.

Beylerbeyine gönderilen bir hükümde, Güvercinlik Kalesi'nin hâkimine, kaleyi teslim etmesi halinde kendisine sancakbeyliği verileceğinin bildirilmesi istenmiştir[61].

Osmanlı Devleti'nin faaliyetlerine karşılık İran da mukabil tedbirler almıştır. İstanbul'dan casusu vasıtasıyla İran Seferi'nin yapılacağını haber alan Şah, emirlerini toplayıp bütün hazinesinin askerin ihtiyacı için harcanacağını belirterek onları teşvik ve tahrik etmiştir. İran, özellikle serhatteki şehirlerin durumunu casusları vasıtasıyla takip edebilmekteydi[62].

2. 2. *Eşkıyalık Faaliyetleri ve Asâyişi Temin Çabaları*

34 Numaralı Mühimme Defteri'ndeki hükümlerin önemli bir kısmı eşkıyalık faaliyetleri ve asayişi temin çabaları ile ilgilidir. Bunun en büyük sebebi Celâlî ayaklanmaları[63] ile güven ortamının bozulmasıdır. Celâlî isyanları, 16 ve 17. yüzyıllarda Osmanlı idaresine karşı Anadolu'da meydana gelen isyanların genel adıdır. İktisadî durumun bozulması üzerine çok zor durumda kalan çiftçilerin ziraatten soğumaları ve bir kısmının eşkıyalığa başlamaları, amir, memur ve faizcilerin zulümleri ve nüfus artışı ile topraklardan göçler artmıştır. Seferlerden sonra işsiz kalan leventler ve sipahiler bu tür eşkıyalık faaliyetlerinin en önemli unsuru haline gelmiştir. Ayrıca İran seferi dolayısıyla Anadolu'nun muhtelif yerlerinde asker toplanması, dolayısıyla güvenlik güçlerinin sayısının azalması da bu grupların daha serbest hareket etmelerine neden olmuştur[64].

Eşkıyalık hareketini kolaylaştıran ve asilere cesaret veren bir diğer önemli husus, tüfeğin her yerde bol miktarda bulunması olmuştur. Kanunî'nin oğlu Şehzâde Bayezid, Anadolu'da "yevmlü" adıyla asker kaydederken "Tüfenkciyân" adı altında bir sınıf teşkil etmişti. Anadolu'da asiler arasında tüfeğin yayılması bu tarihten itibaren başlamış ve süratle artmıştır. Ancak devlet eşkıyalığa sebep olarak gördüğü tüfeğin halk arasında

[61] BOA, *MD 34*, s. 74, h. 168.
[62] BOA, *MD 34*, s. 145, h. 306.
[63] Celâli İsyanları için bk. Mustafa Akdağ, *Türk Halkının Dirlik ve Düzenlik Kavgası: Celâlî İsyanları*, Bilgi Yayınevi, Ankara 1975, s. 262; Mücteba İlgürel, "Celâlî İsyanları", *DİA*, VII, 252-257.
[64] BOA, *MD 34*, s. 16, h. 36; s. 22, h. 46; s. 23, h. 47; s. 23, h. 48; s. 24, h. 49; s. 39, h. 82; s. 43, h. 90; s. 45, h. 95; s. 50, h. 107; s. 53, h. 110; s. 54, h. 114; s. 56, h. 120; s. 61, h. 132; s. 62, h. 134; s. 66, h. 145; s. 73, h. 163; s. 92, h. 208; s. 101, h. 228; s. 105, h. 237; s. 108, h. 242; s. 111, h. 244; s. 115, h. 251; s. 121, h. 263; s. 130, h. 280; s. 136, h. 288; s. 137, h. 289; s. 145, h. 307; s. 146, h. 309; s. 148, h. 318; s. 153, h. 322; s. 159, h. 337; s. 159; Mustafa Cezar, *Osmanlı Tarihinde Levendler*, İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi Yayınları, İstanbul 1965, s. 189-215.

yayılmasını istememiştir. Bu yüzden 16. yüzyıldan itibaren halkın elinde tüfek bulunması yasaklanmıştır[65].

Eşkıyalık faaliyetleri ile ilgili hükümlerin 16'sı katl; 5'i isyan; 4'ü mal zabtı, ev basma; 23'ü bozgunculuk; 17'si idareci zulümleri; 1'i kaçakçılık; 1'i dolandırıcılık; 8'i suhte olayları; 5'i kalpazanlık[66]; 4'ü nâ-meşrû ahvalde bulunma; 4'ü ribahorluk; 5'i borç meselesi; 4'ü askerlerin işlerini yapmaması; 3'ü hırsızlık; 3'ü sahte hüküm yazma, tuğra çekme hakkındadır.

Eşkıyalık faaliyetleri ve asayişi temin çabaları hakkında görüldüğü gibi en fazla hüküm bozgunculukla ilgilidir. Askerlerin bir kısmının sefer hazırlığında olması, isyanlarla halkın güvenliğinin azalması gibi nedenlerle ehl-i fesad bu fırsatı değerlendirmiş, halka ziyade zulüm ve eziyetlerde bulunmuşlardır. Bazı idarecilerin de bu zulme katılması üzerine halk İstanbul'a bu kişileri şikâyet etmiştir. Öldürme, yaralama, hırsızlık, ev zabt etme ve diğer asâyişsizlikler ülkedeki güvenliğin azalmasına neden olmuştur. Bu faaliyetler Birecik'te Kürt taifesinin, Berîdî Kürtlerinin, Şam'da Dürzîlerin saldırıları şeklinde olduğu gibi bazen de bir grup tarafından yapılmıştır[67].

Suhte veya softa[68] taifesi de eşkıyalık faaliyetlerinde bulunarak asâyişsizliğe yol açmıştır. 16. yüzyılda medreselerin gereğinden fazla öğrenci kabul etmesi ve mezun olanların istihdam edilememesi üzerine işsiz kalan öğrenciler eşkıyalığa yönelmişlerdir. İran seferi başladığı sırada sancaklar, hükümete başvurarak suhte tecavüzünden muhafız sayısının artırılmasını, ayrıca her köyden birer yiğitbaşı seçilerek emirlerindeki il erleri ile hükümete yardım etmelerini istemişlerdir. Levent ve suhte taifesinin zorbalıklarını durdurmak için hükûmet, sancaklara muhafızlar ve müfettişler tayin etmiş, medreselerde bu gibi kişilerin bulunmaması için emirler vermiş, il erleri teşkilatından faydalanmış, halk silahsızlandırılmış, asiler sert şekilde cezalandırılmıştır[69]. Suhte eşkıyasının en fazla Menteşe çevresinde olduğu görülmektedir. Bundan başka İzmir, Teke İli sancağı ve Bursa çevresi bu faaliyetlerin ikinci derecede olduğu yerlerdir[70].

---

[65] BOA, *MD 34*, s. 37, h. 75; Mücteba İlgürel, "Celâlî İsyanları", s. 255; Mücteba İlgürel, "Osmanlı Devleti'nde Ateşli Silâhlar", *Osmanlı*, VI, 605-611.
[66] Orhan Kılıç, "XVI. Yüzyılın İkinci Yarısında Osmanlı Devleti'nde Kalpazanlık Faaliyetleri", *Osmanlı*, III, 180-187.
[67] BOA, *MD 34*, s. 23, h. 48; s. 73, h. 163; s. 106, h. 239; s. 110, h. 243; s. 153, h. 322.
[68] Mustafa Alkan, "Softa", *DİA*, XXXVII, 342-343; Tahsin Yazıcı, "Softa", *İA*, X, 735-736.
[69] BOA, *MD 34*, s. 146, h. 308.
[70] BOA, *MD 34*, s. 43, h. 89; s. 108, h. 242; s. 122, h. 267; s. 123, h. 268; s. 123, h. 269; s. 129, h. 278; s. 142, h. 299; s. 143, h. 303; s. 146, h. 308; Mustafa Akdağ, *Türk Halkının Dirlik ve Düzenlik Kavgası: Celâlî İsyanları*, s. 262;

Kanunî'nin son yıllarından itibaren fesatlığı bulunan bir diğer grup da Çingene[71] ve Gurbet taifesidir. Gurbet taifesinin kim olduğu hakkında bir bilgimiz olmasa da yaşantıları Çingenelere benzemektedir. Bu grup genelde Anadolu'da bulundukları halde Rumeli tarafında sayıları çok azdır[72]. Çirmen sancağında Çingene ve Gurbet taifesinin ev soyduğu ve adam öldürdüğü bildirilmiş, hadisenin mahiyeti araştırılıp, suçlunun yakalanması hakkında emir verilmiştir[73].

Ehl-i fesadın sebep olduğu asayişsizliği gidermek için devlet, olayların mahiyetini öğrenmek, İstanbul'a bildirmek ve şer'an icap eden muamelenin icrası için müfettiş tayin etmiştir. Mahkemelere çok önem veren devlet, olayların dikkatle tetkik edilmesi ve haksızlığa mahal verilmemesi için ilgili makamları defeatle uyarmıştır[74]. Uygunsuz davranışlarda bulunanlara önce uyarı yapılmıştır[75]. Suçu sabit olan kişilere kürek[76], hapis[77], görevden alma[78], İstanbul'a kasaplık yapmak için gönderme[79], el kesme[80], öldürme[81] ve sürgün[82] cezaları verilmiş; suçsuz olup mücrim diye kürek cezasına çarptırılanların salıverilmesi[83], halkın hüsn-i hallerine şahitlik yaptığı kişilerin rencide edilmemeleri istenmiştir[84]. Yerinde çözülemeyen veya önemli davaların

---

Cahid Baltacı, *XV-XVI. Asırlarda Osmanlı Medreseleri*, İrfan Matbaası, İstanbul 1976, s. 61-71; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti'nin İlmiye Teşkilâtı*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1984, s. 241-243.

[71] Çingene hakkında bk. M. Tayyib Gökbilgin, "Çingeneler", *İA*, III, 420-426; İsmail Altınöz, "Osmanlı Toplum Yapısı İçinde Çingeneler", *Türkler*, ed. Hasan Celâl Güzel, Kemal Çiçek, Salim Koca, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, X, 422-432.

[72] Mustafa Akdağ, *Büyük Celâlî Karışıklıklarının Başlaması*, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Erzurum 1963, s. 35-36.

[73] BOA, *MD 34*, s. 120, h. 262.

[74] BOA, MD 34, s. 1, h. 2; s. 12, h. 27; s. 13, h. 28; s. 16, h. 36; s. 22, h 46; s. 23, h. 47; s. 23, h. 48; s. 24, h. 49; s. 28, h. 56; s. 35, h. 72; s. 36, h. 73; s. 37, h. 75; s. 37, h. 76; s. 38, h. 80; s. 39, h. 81; s. 39, h. 82; s. 40, h. 84; s. 43, h. 89; s. 46, h. 97; s. 46, h. 98; s. 53, h. 110; s. 54, h. 113; s. 54, h. 114; s. 56, h. 120; s. 58, h. 124; s. 60, h. 128; s. 61, h. 132; s. 62, h. 134; s. 63, h. 136; s. 63, h. 137; s. 65, h. 142; s. 66, h. 144; s. 67, h. 147; s. 69, h. 155; s. 70, h. 157; s. 72, h. 162; s. 73, h. 163; s. 76, h. 173; s. 77, h. 174; s. 78, h. 178; s. 78, h. 179; s. 81, h. 185; s. 84, h. 191; s. 85, h. 192; s. 85, h. 193; s. 87, h. 197; s. 91, h. 206; s. 91, h. 207; s. 94, h. 212; s. 94, h. 213; s. 99, h. 224; s. 99, h. 225; s. 100, h. 227; s. 104, h. 236; s. 106, h. 239; s. 107, h. 240; s. 108, h. 242; s. 110, h. 243; s. 111, h. 244; s. 111, h. 245; s. 115, h. 251; s. 118, h. 258; s. 118, h. 259; s. 121, h. 263; s. 121, h. 264; s. 121, h. 265; s. 122, h. 266; s. 122, h. 267; s. 123, h. 268; s. 124, h. 271; s. 125, h. 273; s. 127, h. 275; s. 128, h. 277; s. 130, h. 281; s. 131, h. 282; s. 131, h. 283; s. 139, h. 292; s. 141, h. 297; s. 142, h. 300; s. 143, h. 301; s. 144, h. 305; ; s. 145, h. 307; s. 147, h. 310; s. 148, h. 313; s. 151, h. 317; s. 151, h. 318; s. 157, h. 332; s. 158, h. 335; s. 158, h. 335; s. 159, h. 336; s. 159, h. 337.

[75] BOA, *MD 34*, s. 39, h. 81; s. 46, h. 97; s. 96, h. 217; s. 144, h. 305.

[76] BOA, *MD 34*, s. 13, 30; s. 80, h. 184; s. 81, h. 187; s. 85, h. 192; s. 87, h. 197; s. 111, h. 244; s. 129, h. 278.

[77] BOA, *MD 34*, s. 28, h. 56; s. 43, h. 89; s. 54, h. 114; s. 78, h. 179; s. 111, h. 245; s. 143, h. 303.

[78] BOA, *MD 34*, s. 38, h. 80; s. 148, h. 313.

[79] BOA, *MD 34*, s. 50, h. 107; s. 60, h. 128; s. 92, h. 208; s. 116, h. 253; Nebi Bozkurt, "Kasap", XXIV, *DİA*, 534-535.

[80] BOA, *MD 34*, s. 104, 236; s. 128, h. 277; s. 130, h. 281.

[81] BOA, *MD 34*, s. 87, h. 197.

[82] BOA, *MD 34*, s. 91, h. 206; s. 141, h. 297.

[83] BOA, *MD 34*, s. 17, h. 37; s. 46, h. 98; s. 55, h. 116; s. 81, h. 186; s. 121, h. 264; s. 121, h. 265.

[84] BOA, *MD 34*, s. 79, h. 180; s. 87, h. 198.

şahıslarının İstanbul'a gönderilmesi istenmiştir[85]. Azledilen ve suçu sabit olup İstanbul'a getirilen beyler Rumeli Hisarı ve Anadolu Hisarı'na hapsedilmişlerdir[86].

Devlet, vefat eden kimsesizlerin ve idam edilen bir gayrimüslimin mallarını başkalarının zabtına engel olmuş, bu malları müsadere etmiştir[87]. İdam edilen bir Müslümanın çocukları Kıbrıs'a sürülmüş fakat malları verilmiş, hatta alacaklarını toplamaları için emir verilmiştir[88]. Öldürülen sabık Kıbrıs Beylerbeyi Ahmet Bey'in eşyalarının İstanbul'a salimen getirilmesi için beylerbeyi, defterdar ve Kıbrıs Yeniçeri Ağasına emirler verilmiştir[89].

İdarecilerin teftişi için genellikle çevre mahallerdeki idarecilerden faydalanılmıştır. Bu teftiş bir kişi tarafından yapılmamış en az iki kişinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Midilli Kadısının teftişinin daha sağlıklı olması için Bergama, Ayazmend, Molova kadılarının yanında Cezayir Beylerbeyine de görev verilmiştir[90].

Asilerin önce şer-i şerife davet edilmesi, davete icabet etmezlerse üzerlerine tüfekli asker göndererek cezalandırılması istenmiştir[91]. Hırsız ve harami olanların yakalanması için askerler görevlendirilmiş[92], zulüm yapılan yerlere halkın daha güvende olması için hisar eri gönderilmiştir[93]. Yerinde bulunmayan serhat zuama ve erbab-ı timarın vazife mahallerinden ayrılmamaları istenmiştir[94]. Suç işleyenler için en güvenilir yerler serbest timar ve vakıflar olmuştur. Buna rağmen her nerede olursan olsun mücrimlerin derdest edilip cezalandırılması için emirler verilmiştir[95]. Ayrıca sahte hüküm yazan, tuğra çeken, akçe kırkanların elleri kesilmek suretiyle bu konuda ağır cezalar uygulanmıştır[96].

[85] BOA, *MD 34*, s. 37, h. 76; s. 43, h. 90.
[86] BOA, *MD 34*, s. 117, h. 257; s. 117, h. 258.
[87] BOA, *MD 34*, s. 16, h. 35; s. 67, h. 148.
[88] BOA, *MD 34*, s. 141, h. 297.
[89] BOA, *MD 34*, s. 95, h. 215; s. 99, h. 224; s. 140, h. 295; s. 157, h. 331; s. 157, h. 332; s. 157, h. 333.
[90] BOA, *MD 34*, s. 60, h. 128; s. 121, h. 260; s. 137, h. 289; s. 153, h. 322.
[91] BOA, *MD 34*, s. 2, h. 4; s. 34, h. 69; s. 118, h. 259; s. 131, h. 282.
[92] BOA, *MD 34*, s. 45, h. 95.
[93] BOA, *MD 34*, s. 115, h. 251.
[94] BOA, *MD 34*, s. 80, h. 182.
[95] BOA, *MD 34*, s. 16, h. 36; s. 77, h. 174; s. 107, h. 240; s. 143, h. 301.
[96] BOA, *MD 34*, s. 80, h. 184; s. 104, h. 236; s. 128, h. 277; s. 130, h. 281.

2. 3. *Devlet Gelirlerinin Tahsîli*

Her devlet harcamalar yapmak ve bu harcamaları finanse edecek vergileri tahsil etmek [97], kaynakları bulmak zorundadır. Osmanlı Devleti büyük ölçüde, İslâmî uygulamalardan devraldığı malî sistemi geliştirmiştir. Osmanlı maliyesi çok geniş topraklar üzerinde kurulmuş bir devlet yapısı içerisinde esnek bir özellik arz etmektedir. Fethedilen yerlerdeki mahalli gelenekler değerlendirilerek malî bütünleşme sağlanmıştır[98].

Merkez maliyesi, timar ve vakıflar Osmanlı malî sistemini oluşturan üç kesimdir. Bir başka deyişle ülkenin gelirlerinin önemli bir kısmı bu üç kesim tarafından karşılanmaktadır. XVI. yüzyıl başlarında kamu gelirleri içinde merkezî hazine gelirleri % 51, timar sisteminde oluşan gelirler % 37, vakıf gelirleri % 12 civarında bir paya sahiptir[99].

2. 3. 1. Merkezî Hazine Gelirleri

Merkez maliyesini Bab-ı Defterî denen maliye teşkilatı oluşturmuştur. Bu kesimin en üst makamı başdefterdarlıktır. Hazine, merkez maliyesinin gelirlerinin toplandığı, harcamalarının yapıldığı ve bunlarla ilgili kayıtların tutulduğu kurumdur. İç ve dış olmak üzere iki kısımdır. İç hazine padişahların özel gelir ve giderleriyle ilgili iken, dış hazine devlet hazinesiyle ilgilidir. Dış hazinenin gelir ve giderleri bütçelere yansımaktadır.

Osmanlı bütçeleri merkezî hazinenin yıllık gelir ve giderlerini yansıtmaktadır. Bu bütçeler gelir önceliklidir. Çağdaş bütçeler ise gider önceliklidir. XVI. yüzyıla ait bütçeler birbirini izleyen iki nevruz (21 Mart) arasındaki bir güneş yılı için düzenlenmiştir. Hükümlerden vergilerin nevruzda [100], bunun mümkün olmadığı durumlarda ağustos[101] irsaliyesi ile gönderilmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

---

[97] BOA, *MD 34*, s. 5, h. 12; s. 15, h. 33; s. 18, h. 39; s. 21, h. 42; s. 37, h. 77; ; s. 42, h. 87; s. 42, h. 88; s. 47, h. 99; s. 48, h. 101; s. 73, h. 165; s. 97, h. 221; s. 77, h. 175; s. 89, h. 202; s. 103, h. 230; s. 112, h. 246; Osmanlı malî durumu ile ilgili daha fazla bilgi için bk. Ahmet Tabakoğlu, "Osmanlı Malî Yapısının Ana Hatları", *Osmanlı*, III, 125-135; Mesud Küçükkalay, Ali Çelikkaya, "Osmanlı Vergi Sistemi ve Bir Vergi Tahsil Yöntemi Olarak İltizam", *Türkler*, X, 878-892; Arzu Tozduman, "Osmanlı Hazineleri", *Türkler*, X, 893-903.

[98] Osmanlı iktisadî durumu hakkında daha fazla bilgi için bk. Ahmet Tabakoğlu, "Osmanlı İktisadî Yapısının Ana Hatları", *Osmanlı*, III, 17-31; Sabahaddin Zaim, "Yükselme Devrinde Osmanlı Devleti'nin İktisadî Durumu", *Osmanlı*, III, 32-44; Abdullah Gündoğdu, "Osmanlılar ve Dünya Ticareti: Osmanlıların Tarihsel Zenginliklerine Dönüş Projeleri", *Osmanlı*, III, 45-50; Mehmet Öz, "Osmanlı Klasik Döneminde Tarım, *Osmanlı*, III, 66-73; Ahmet Tabakoğlu, "Klasik Dönemde Osmanlı Ekonomisi", *Türkler*, X, 653-694.

[99] Ahmet Tabakoğlu, "Klasik Dönemde Osmanlı Ekonomisi", *Türkler*, X, 668.

[100] BOA, *MD 34*, s. 3, h. 7; s. 4, h. 9; s. 4, h. 10; s. 34, h. 68; s. 47, h. 99; s. 48, h. 103; s. 56, h. 119; s. 138, h. 290.

[101] BOA, *MD 34*, s. 98, h. 222.

Osmanlı merkez maliyesinin başlıca üç gelir kaynağı vardır: Mukataa, cizye ve avarız. Mukataa, özel teşebbüslerin kira gelirlerinden; cizye, gayrimüslimlerden alınan; avarız önceleri savaş zamanlarında, daha sonra olağan hale gelen vergilerden oluşur.

Mukataa gelirlerinin bütçe içerisindeki oranı, ortalama %30 civarındadır. Mukataalar 16. yüzyılda iltizam ve emanet şeklinde işletilmiştir. İltizam, mukataaların bir bedel karşılığında genellikle özel teşebbüs tarafından işletilmesidir. İltizama, çoğunlukla üçer yıllık süreler için açık artırma ile verirlerdi. Ancak üç yıllık süre dolmadan mukataa gelirlerinde olağan dışı bir artış olması, bir rant oluşması durumunda mukataa daha yüksek teklif eden[102] bir başkasına verilebilirdi. Emanet ise mukataaların emin denen memurlar tarafından işletilmesidir. Üzerinde çalıştığımız tezde mukataa gelirlerinin tahsili, kanuna aykırı iş ve işlemlerin yapılmaması hakkında hükümler bulunmaktadır[103].

İslam devletlerinde zımmî statüsündeki gayrimüslim faal erkek nüfustan alınan cizye, Osmanlı Devleti'nin de en önemli gelir kaynaklarından biri olmuştur. Cizye gelirlerinde gayrimüslim nüfusun çoğunlukta olduğu Rumeli önemlidir. Bu gelirlerin gönderilmesi ile ilgili hükümlere rastlanmaktadır[104]. Ayrıca belli bir işi olmayan ve İstanbul'a çalışmak için gelen gayrimüslimlerden altı ay geçmeden yava cizyesi alınmaması istenmiştir[105].

Üçüncü önemli gelir kaynağı ise avarız vergileridir. Avarız vergileri avarız hanesi denen birimler üzerine hesaplanıp, yükümlüleri toplu bir şekilde sorumlu tutardı. Bir avarız hânesi 3-10 gerçek hane arasında değişmektedir. Askerî, dinî, malî hizmetlerde bulunan bazı zümreler[106], çalışamayacak durumda olanların yanında derbent teşkilatına giren köyler, köprülerin[107] ve suyollarının korunma ve onarım hizmetini görenler; posta teşkilatına, menzillere, tuzlalara ve maden ocaklarına işçi ve çeşitli girdi sağlayanlar avarızdan muaf tutulmuşlardır. Hükümlerde avarız vergilerinin sefer zamanı olması münasebetiyle İstanbul'a acele gönderilmeleri istenmiştir[108].

[102] BOA, *MD 34*, s. 98, h. 223.
[103] BOA, *MD 34*, s. 14, h. 32; s. 15, h. 34; s. 35, h. 72; s. 41, h. 85; s. 48, h. 102; s. 89, h. 202; s. 101, h. 228; s. 102, h. 229; s. 114, h. 250; s. 137, h. 289.
[104] BOA, *MD 34*, s. 83, h. 190; s. 111, h. 245; s. 152, h. 319; s. 160, h. 339.
[105] BOA, *MD 34*, s. 34, h. 67.
[106] BOA, *MD 34*, s. 58, h. 122.
[107] BOA, *MD 34*, s. 115, h. 212.
[108] BOA, *MD 34*, s. 6, h. 14; s. 7, h. 15; s. 58, h. 122; s. 130, h. 230; s. 132, h. 284; s. 138, h. 290; s. 138, h. 291; s. 155, h. 327.

Mukataa, cizye ve avarız gelirlerinden başka müslümanlardan alınan öşür[109], hristiyanlardan alınan ispenç[110], ticaret yapanlardan bâc[111], pençik[112], bakaya[113] ve kürekçi[114] akçası, maden[115], güherçile[116], bıçkıcılardan tahta vergisi[117] gibi vergilerin alındığı hükümlerden anlaşılmaktadır. Ayrıca devlete borcu olanların malı müsadere edilmiş[118], bulunduğu yeri izinsiz terk edenlerden de vergi alınmıştır[119].

Devletin çeşitli gelirleri olduğu gibi giderleri de bulunmaktadır. Mevacib yani devlet görevlilerine verilen maaş en önemli gider olarak görülmektedir. Mevacib harcamalarının genel bütçe içindeki oranı %70'lere kadar çıkmaktadır. Sarayın ve ordunun harcamaları, vezir, beylerbeyi, hanım sultan gibi haslarına karşılık ayrılan ödenekler, deniz kumandanlarına, Kırım hanlarına, Çerkes beylerine tahsis edilen yıllık gelirler diğer gider kalemleridir. Mevacibi temin edemeyen Budin için Temeşvar Beylerbeyine emir verilmiş, İstanbul'a göndermesi gereken hazineyi Budin'e göndermesi istenmiştir[120]. Devlet bayındırlık, eğitim, sağlık, diyanet vs. yatırımları hazineden para çıkışı ile değil vakıflar, ocaklıklar ve bazı vergi muafiyetleri ile yürütmüştür.

2. 3. 2. Timarlar

Belli bir hizmete karşılık belli bir bölgenin gelirinin verildiği timar sistemi, devletin en önemli gücünü meydana getirmiştir. Osmanlı Devleti'nde timar sistemi memleketin askerî gücü yanında ekonomik ve sosyal durumunu da doğrudan etkilemiştir[121].

Timar kesimi içerisinde devletin ziraatten elde edeceği gelirin büyük bir kısmı belli gider alanlarına tahsis edilmektedir. Buna göre devlet, ziraatten alacağı vergiyi, kendisi araya girmeden timar sahiplerine bırakmıştır. Timar sistemi, Osmanlı ekonomisinin esasıdır. Timar topraklarındaki reayanın idaresi, vergilerin tahsili dirlik

[109] BOA, *MD 34*, s. 7, h. 16.
[110] BOA, *MD 34*, s. 69, h. 154; s. 75, h. 170; s. 111, h. 246.
[111] BOA, *MD 34*, s. 135, h. 286.
[112] BOA, *MD 34*, s. 44, h. 92.
[113] BOA, *MD 34*, s. 6, h. 14; s. 89, h. 201; s. 98, h. 222; s. 155, h. 327.
[114] BOA, *MD 34*, s. 6, h. 14; s. 132, h. 284.
[115] BOA, *MD 34*, s. 45, h. 93; s. 46, h. 96.
[116] BOA, *MD 34*, s. 41, h. 85.
[117] BOA, *MD 34*, s. 17, h. 38.
[118] BOA, *MD 34*, s. 76, h. 172; s. 79, h. 181.
[119] BOA, *MD 34*, s. 62, h. 135.
[120] BOA, *MD 34*, s. 33, h. 65; s. 33, h. 66.
[121] Ömer Lütfi Barkan, "Timar", *İA*, XII/I, s. 286; Abdullah Mesud Küçükkalay, "Osmanlı Toprak Sistemi: Mirî Rejim", *Osmanlı*, III, 53-58; Yılmaz Kurt, "Osmanlı Toprak Yönetimi", *Osmanlı*, III, 59-65; Mustafa Oflaz, "Osmanlı Dirlik Sistemi", *Türkler*, X, 695-708.

sahiplerine aitti. Bu yetkinin ve sistemin denetlenmesi görevi ise kadılara aitti. Dirlik sahipleri topraklarıyla orantılı miktarda asker beslemek ve padişah değişikliklerinde beratlarını [122] yenilemek zorundaydı. Beratların vergisi ödendikten sonra alınması, yenilenmesi için emir verilmiş, vakıf beratını devletin izni dışında kimsenin kullanmaması için önlemler alınmıştır[123].

Sipahilere zam vasfındaki toprak ilaveleri başka bölgelerden yapılmış, toprakların büyümesine izin verilmemiştir. Sayımlarda sıkı teftişler yapılmış, suçu olanların ellerindeki mülk topraklar alınarak Anadolu'dan Rumeli'ye sürülmüştür. Böylece sipahilerin mahalli bir soylular zümresi oluşturmaları engellenmiştir.

Devlet, timar sistemi sayesinde her an elinin altında büyük bir kuvvet bulundurabilmiştir. Köylü vergisini öşür adıyla sipahilere ödemiştir. Dirlik sahipleri de sefere gelmediklerinde ve sefere getirmedikleri her bir cebelü için cebelü bedeliyesi[124] adıyla devlete tazminat ödemişlerdir.

Timarların veya gediklerin [125] tevcihi çeşitli usullerle ve kanunlarla belirlenmiştir. Belli bir miktara kadar vezîriâzam, beylerbeyiler de timar verme yetkisine sahip olmuşlardır. Timarların tevcihinde adaletin ön planda tutulması ve dağıtımda zengin-fakir ayrımı yapılmaması, hizmet edeceklere verilmesi özellikle emredilmiştir. Yine timar sahiplerinin yerlerinden ayrılmaması, sefer zamanında askerleriyle beraber olmaları, vefat eden sipahilerin timarlarını sefer zamanı olduğu için kılıca yarar yiğit oğullarına verilmesi, küçüklere tımar verilmemesi istenmiştir[126].

2. 3. 3. Vakıflar

Vakıf sistemi, ülkedeki eğitim, sağlık, diyanet ve bayındırlık yatırımlarını yürüten kurum olarak mali sistemin üçüncü alt öğesidir ve sosyal güvenliğin temel kurumudur. Vakıf[127], asırlarca İslam devletlerinde önem kazanmış, sosyal ve ekonomik hayatta derin izler bırakmış bir müessese olmuştur. Osmanlı Devleti, vakıf sistemini en

[122] Mübahat S. Kütükoğlu, "Berat", *DİA*, V, 472-473; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, "Berat", *İA*, II, 523-524.
[123] BOA, *MD 34*, s. 12, h. 25; s. 32, h. 64; s. 97, h. 220; s. 152, h. 320.
[124] BOA, *MD 34*, s. 31, h. 60.
[125] Ahmet Akgündüz, "Gedik", *DİA*, XIII, 541-543.
[126] BOA, *MD 34*, s. 20, h. 40; s. 20, h. 41; s. 35, h. 70; s. 64, h. 139; s. 66, h. 145; s. 67, h. 146; s. 69, h. 155; s. 79, s. 181; s. 80, h. 182; s. 84, h. 191; s. 90, h. 205; s. 92, h. 209; s. 101, h. 228; s. 102, h. 229; s. 104, h. 235; s. 110, h. 243; s. 113, h. 249; s. 125, h. 274; s. 131, h. 282; s. 141, h. 298; s. 143, h. 302; s. 145, h. 307; s. 148, h. 312; s. 149, h. 314; s. 150, h. 315; s. 150, h. 316; s. 154, h. 325; s. 156, h. 328.
[127] Bahaeddin Yediyıldız, "Vakıf", *İA*, XIII, 153-172.

mükemmel şekilde geliştirmiş, yaygınlaştırmış ve onun maddî-manevî gücünden yararlanmayı bilmiştir[128].

Toplumsal bir kuruluş olan vakıf ancak insanların faydalanması için kurulabilir. Bu amaçla birçok zaviye, imaret, sebil, han, hamam, çeşme, cami, mescit, mektep, medrese, darüşşifa ve bunların oluşturduğu külliyeler tesis edilmiştir. Padişah, devlet erkânı ve hayırseverler tarafından ticarî, askerî ve sosyal amaçlı olarak ülkenin dört bir yanı vakıf eserleriyle donatılmıştır.

Vakıfların genel hizmet alanlarının yanında, yoksulların sosyal hizmet ve sosyal yardım konularında desteklenmesi, yedirilip içirilmesi, okul çağında bulunan çocukların giyim-kuşam, kırtasiye ve diğer eğitim-öğretim giderlerinin karşılanması, muhtaçlara aylık bağlanması, dul ve yetim kızların evlendirilmesi, kimsesiz şehit eşlerinin çocuklarıyla birlikte barındırılması gibi görevlerle ilgili vakfiyelerde sayısız örnekler vardır. Yani vakıflar, bulunduğu dönemde aynı zamanda sosyal güvenlik hizmetini de yüklenmiştir. Bu hizmet vasıtasıyla sosyal bünye kuvvetlenmiş, gelir dağılımı paylaşımında adalet sağlanmış ve halkın devlete olan güveni artmıştır[129].

Osmanlı devlet yönetiminde, devletin idarî, malî, siyasî ve kültürel müesseselerinde olduğu gibi, kuruluşundan itibaren vakıflar da doğrudan doğruya kadı tarafından denetlenmiştir. Kadılar, mütevellîlerin yönetimi üzerinde sürekli ve mutlak bir denetim icrâ etmişler, gelirin vakıf şartına uygun şekilde harcanıp harcanmadığını araştırmışlardır[130].

Bu denli önemli bir kurum olan vakıfların işleyişi, kullanılması, bu esnada açığa çıkan problemler, yolsuzluklar, vakıfların denetlenmesi, mütevelli tayini, vakıf topraklarının sınırları, vakfa bağlı binalardaki tamirat gibi konular *34 Numaralı Mühimme Defteri*'ndeki hükümlerde yer almıştır[131]. Bu hükümlerle devlet; eğitim,

---

[128] Vakıflar hakkında bk. Bahaeddin Yediyıldız, "Osmanlılar Döneminde Türk Vakıfları ya da Türk Hayrât Sistemi", *Osmanlı*, V, 17-33; Nazif Öztürk, "Sosyal Siyaset Açısından Osmanlı Dönemi Vakıfları", *Osmanlı*, V, 34-43; Ziya Kazıcı, "Osmanlı Devleti'nde İmâret", *Osmanlı*, V, 44-48; Hasan Yüksel, "Osmanlı Toplumunda Vakıflar ve Kadın (XVI-XVII. Yüzyıllar)", *Osmanlı*, V, 49-55; Alpay Bizbirlik, "Osmanlı Toplumunda Vakıfların Sosyo-Ekonomik Boyutları ve Buna Dair Örnekler", *Osmanlı*, V, 56-62; Nazif Öztürk, "Osmanlı Döneminde Vakıflar", *Türkler*, X, 433-446; Ahmed Akgündüz, "Osmanlı Hukukunda Vakıflar, Hükümleri ve Çeşitleri", *Türkler*, X, 447-460; Hasan Yüksel, "Türk Toplumunda Vakıf Aile İlişkisi", *Türkler*, X, 461-469; Mustafa Güler, "Osmanlı Devleti'nde Haremeyn Vakıfları", *Türkler*, X, 470-482; Amy Singer, "İmarethaneler", çev. Alim Yılmaz, *Türkler*, X, 483-490; Salih Pay, "Klasik Dönem Osmanlı Külliyelerinde Personel Sistemi", *Türkler*, X, 491-509.

[129] Nazif Öztürk, "Osmanlı Döneminde Vakıflar", *Türkler*, X, 440, 441.

[130] Nazif Öztürk, *aynı madde*, 442.

[131] BOA, *MD 34*, s. 7, h. 16; s. 7, h. 17; s. 8, h. 18; s. 13, h. 28; s. 25, h. 52; s. 29, h. 57; s. 30, h. 59; s. 31, h. 60; s. 31, h. 61; s. 31, h. 62; s. 41, h. 85; s. 62, h. 133; s. 71, h. 158; s. 77, h. 175; s. 78, h. 178; s. 81, h. 185; s. 86, h. 194; s. 86,

kültür, bayındırlık, sağlık ve sosyal yardım hizmetlerini yerine getirmek için kurulan sivil toplum kuruluşu olan vakıfların, en iyi şekilde görevini yerine getirmesini amaçlamıştır.

2.4. *Ticarî Faaliyetler*

Osmanlı malî sistemini oluşturan merkez maliyesi, timar ve vakıflar dışında ticarî faaliyetler de ekonomide çok önemli bir yer tutmaktadır. Osmanlı ekonomisi ülkede mal bolluğunu esas aldığı için ticaret serbestliğini geleneksel bir ilke olarak benimsemiştir. Bunun yanında bütün ticarî faaliyetlerde tekelci eğilimleri önlemek ve tüketiciyi korumak için denetim mekanizması kurulmuştur[132].

Osmanlı toprakları İpek ve Baharat Yolları'nın Akdeniz'e ulaştığı bölgede bulunuyordu. Bu yollardan elde edilen gümrük gelirleri[133] devlete önemli bir kaynak sağlıyordu. Bunun için ticaretin denetimi ve yol güvenliğinin sağlanması devletin sorumluluğu altındaydı.

Dış ticarette devlet denetimi, bazı malların ihracının yasaklanması şeklinde olmuştur[134]. Dört tür malın ihracı genellikle yasaklanmıştı. Bunlar kıymetli madenler, temel gıda maddeleri, savunma araçları ve sanayi hammaddeleriydi. Yasaklamanın sebebi devletin ihtiyacı veya eşyanın savaştığı devletin eline geçmesi ihtimali idi[135].

Yabancı tüccarlar, özellikle İtalyan gemiciler güvenli ve yoğun bir ticarî faaliyet başlatmışlardır. Devlet, ticaretin gelişmesi için incelediğimiz defterde birçok hüküm ortaya koymuştur. Ticaret gemilerinin korunması, tüccarların alacaklarının tahsîli, akçenin değerinin düşmemesi için önlemler alınmıştır[136].

Ticari faaliyetler içinde bazı ürünlerin önemli bir yeri vardır. Bursa ve çevresinin fethinden sonra ipek[137] en önemli ticarî ürün haline gelmiştir. Savaşlardaki ihtiyaç için madenlere büyük önem verilmiştir. Bosna sancakbeyine gönderilen hükümde Godriçke civarındaki madenin teftişi, işlenmesinde fayda var ise Naldöken ve Tanrıdağı

---

h. 195; s. 88, h. 200; s. 97, h. 220; s. 119, h. 260; s. 125, h. 272; s. 136, h. 287; s. 136, h. 288; s. 137, h. 289; s. 146, h. 309.

[132] Ahmet Tabakoğlu, "Klasik Dönemde Osmanlı Ekonomisi", *Türkler*, X, 680.

[133] BOA, *MD 34*, s. 6, h. 13.

[134] BOA, *MD 34*, s. 40, h. 83.

[135] Ahmet Tabakoğlu, "Klasik Dönemde Osmanlı Ekonomisi", *Türkler*, X, 683.

[136] BOA, *MD 34*, s. 17, h. 38; s. 27, h. 54; s. 27, h. 55; s. 32, h. 63; s. 41, h. 86; s. 50, h. 108; s. 52, h. 109; s. 71, h. 159; Ümit Koç, "Klasik Dönem Anadolu Sanayii Üzerine Bir Değerlendirme (1500-1605)", *Türkler*, X, 771-780; Said Öztürk, "Osmanlı Devleti'nde Tüketicinin Korunması", *Türkler*, X, 850-860.

[137] David Gudiashvili, "XV-XVII. Yüzyıllarda Türkiye'de İpekli Kumaş Dokumacılığı", *Türkler*, III, 86-96.

yörükleri[138] tarafından işlenmesi emredilmiştir[139]. Osmanlılar Selanik madenlerinden faydalanmış[140], Kiğı'daki demir madenleri harp ihtiyacını gidermek için durmadan çalışmıştır[141].

Kara ulaştırması deniz ulaştırması ile bütünleşmiştir. Ulaşım teknolojisinde bir değişiklik yapılmamış, sadece yollar üzerindeki kervansaray, köprü gibi bayındırlık tesisleri korunup geliştirilmiştir. Yeni fethedilen yerlerde bu amaca yönelik olarak birçok kervansaray, han, köprü, imâret, misâfirhane yaptırılmış ve bunlar da zengin vakıf gelirleriyle finanse edilmiştir. İstanbul'a gelen su kanallarının temizlenmesi, Hersek'te köprü tamiri, Erzurum'da, Manisa'da, Bağdat'ta cami yapımı veya tamiri bunlardandır. Ayrıca devlet, eserlerin yapımında gerekli olan inşaat malzemelerinden vergi almamış, bu eserleri tamir edenleri vergiden muaf tutmuştur[142]. Yol güvenliğinin sağlanması için de derbent teşkilâtı kurulmuştur.

Klasik dönemde haberleşme menzil teşkilâtının göreviydi. Kelime olarak "ev, konak, iki konak arası, bir konak yol; posta ve posta tatarları beygirlerinin bulunduğu mahal" anlamına gelen menzil[143], daha sonraları ordunun sefer esnasında iâşesinin temini, özel haberleşmeler, şehirlerarasında bağlantının ve nakliyenin sağlanması gibi amaçları yerine getirmiştir. Bir yerin menzil olması için bazı şartlar bulunmaktaysa da ihtiyaç görülen güzergâhlarda yeni menziller oluşturulmuştur[144].

Osmanlı Devleti, ilk zamanlar menziller arası haberleşmede ulaklardan faydalanmıştır. Bu kişiler istedikleri hayvanları ücretsiz almak hakkına sahiptiler. Hareket serbestliği olan ulakların ellerindeki ulak hükmünü kullanarak halka eziyet etmeleri üzerine Vezîriâzam Lutfi Paşa[145] 1539'da menzil teşkilâtını yeni baştan

---

[138] Rumeli Yörükleri için bk. Mehmet İnbaşı, "Yeni Belgelerin Işığında Rumeli Yörükleri", *Osmanlı*, IV, 151-169; Vahid Çabuk, "Yörükler", *İA*, XIII, 430-435.
[139] BOA, *MD 34*, s. 45, h. 93; s. 45, h. 94; s. 46, h. 96.
[140] BOA, *MD 34*, s. 4, h. 9.
[141] BOA, *MD 34*, s. 38, h. 79; s. 49, h. 105; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, II, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1983, s. 681-693; Mustafa Altunbay, "Klasik Dönemde Osmanlı'da Madencilik", *Türkler*, X, 791-801.
[142] BOA, *MD 34*, s. 29, h. 57; s. 47, h. 100; s. 56, h. 119; s. 71, h. 158; s. 88, h. 199; s. 95, h. 214; s. 115, h. 252; s. 128, h. 276; s. 135, h. 286.
[143] BOA, *MD 34*, s. 28, h. 58; Yusuf Halaçoğlu, "Menzil", *DİA*, XXIX, 159-161. Menzil hakkında daha fazla bilgi için bk. Sema Altunan, "Osmanlı Devleti'nde Haberleşme Ağı: Menzilhâneler", *Türkler*, Ankara 2002, X, 913-919; Fatih Müderrisoğlu, "Menzil Kavramı ve Osmanlı Devleti'nde Menzil Yerleşimleri", *a.e.*, X, 920-926; Hüdai Şentürk, "Osmanlılarda Haberleşme ve Menzil Teşkilâtına Genel Bakış", *Türkler*, X, 446-461; Aleksandır Antonov, çev. Zeynep Zafer, "Bulgar Topraklarında Menzil Sisteminin Organizasyonu (XVI-XVIII. Yüzyıllar)", *Türkler*, X, 927-934; Hüseyin Çınar, "Osmanlı Ulak-Menzilhâne Sistemi ve XVIII. Yüzyılın İlk Yarısında Antep Menzilleri", *Osmanlı*, III, 627-637.
[144] Yusuf Halaçoğlu, *Osmanlılarda Ulaşım ve Haberleşme: Menziller*, PTT Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2002, s. 14-50; BOA, *MD 34*, s. 28, h. 58.
[145] M. Tayyib Gökbilgin, "Lutfi Paşa", *İA*, VII, 96-101.

teşkilâtlandırdı. Belirli noktalarda menzil adıyla konaklama istasyonları kurulup çevre ahalisi de menzilci tayin edilerek yeni bir haberleşme sistemi oluşturuldu[146]. Menzillerin haberleşme, iâşe nakli, ordunun dinlenmesi gibi görevlerinin yanında konaklama ihtiyacını da giderdiğini görüyoruz. Elçiler[147], Osmanlı ülkesine girdikten sonra menzillerde konaklayabilirlerdi. Bu durumda masraflar devlet tarafından ödenirdi[148].

Ülkede ticaretin en canlı olduğu yer başkent İstanbul[149]'dur. Kendi ihtiyacını karşılayamayan şehir, ülkenin değişik yerlerinden ihtiyacını temin etmeye çalışmıştır. İstanbul ile ilgili hükümlerin çoğu et ihtiyacı ile ilgilidir. Bu ihtiyaç genellikle Balkanlardan karşılandığı için buradaki yöneticilere koyunların zamanında İstanbul'a getirilmesi için emirler verilmiştir. Et ihtiyacını Balkanlardan karşılayan İstanbul, yiyecek maddelerinin bir kısmını da Doğu Anadolu'dan temin etmiştir[150].

Osmanlı Devleti, kontrol amacıyla önemli ticaret mallarının İstanbul'a gönderilmesi için emirler vermiştir. Devlet, kürk ihtiyacını büyük oranda dışarıdan karşılamasına rağmen, iç piyasadan ve eyaletlerden de sınırlı miktarda kürk temin etmiştir. Kürkler, ihtiyacı karşılamaktan tamamen uzak gözükmesine rağmen devlet tarafından dikkatli bir şekilde takip edilmiş, özellikle madrabaz tabir edilen kimselerin bu derileri almamaları ve yabancı ülkelere satılmaması için çeşitli tarihlerde hükümler gönderilmiştir. Bursa ve Çanakkale çevresinde avlanan kaplan ve vaşak derilerinin önceden İstanbul'a getirilirken 1578 senesinde başka yere götürüldüğü ve avcıbaşı bilgisi dâhilinde derilerin İstanbul'a gönderilmesi gerektiği hükümlerden anlaşılmaktadır. Bunun gibi Balıkesir çevresinde üretilen üzümün de başka yere satılmayıp İstanbul'a gönderilmesi istenmiştir. Hükümlerden 1578'de Marmara Bölgesi'nde kaplan ve vaşağın bulunduğu ve avcılığın buradaki insanların geçim kaynaklarından birisi olduğu anlaşılmaktadır[151].

[146] BOA, *MD 34*, s. 77, h. 177; Yusuf Halaçoğlu, "Menzil", *DİA*, XXIX, 159.
[147] Mehmet İpşirli, "Elçi", *DİA*, XI, 3-15; Mecdud Mansuroğlu, "Elçi", *İA*, IV, 231.
[148] BOA, *MD 34*, s. 29, h. 58; s. 55, h. 118; s. 77, h. 177; s. 90, h. 203; s. 153, h. 323; Yusuf Halaçoğlu, *XIV-XVII. Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilâtı ve Sosyal Yapı*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1991, s. 146-155.
[149] Feridun Emecen, "İstanbul", *DİA*, XXIII, 212-220; Halil İnalcık, "İstanbul", *DİA*, XXIII, 220-239; Midhat Sertoğlu, "İstanbul", *İA*, V/II, 1214/1-1214/44.
[150] BOA, MD 34, s. 8, h. 19; s. 37, h. 78; s. 41, h. 86; s. 50, h. 108; s. 93, h. 211; s. 139, h. 294.
[151] BOA, *MD 34*, s. 11, h. 24; s. 32, h. 63; Zeki Tekin, "Osmanlı Devleti'nde Kürk Ticareti", Türkler, X, 754-763.

METİN TESİSİNDE TAKİP EDİLEN YOL, İMLÂ VE TRANSKRİPSİYON

Defterin transkripsiyonu yapılırken Türkçe kelimeler yazıldığı gibi çevrilmiş, fiillerin sonunda bulunan “b” ler “p” olarak yazılmıştır. Arapça ve Farsça kelimelerdeki uzun sesliler; “â”, “î”, “û” olarak gösterilmiştir. “ق” harfinden sonra gelen uzatmalar ā, ī, ū, “ع” lar (‘), “ ء ” ler (’) şeklinde gösterilmiştir. Harf düşüklükleri [ ], okunamayan kelimeler (…), mürekkep lekesiyle üzeri kapandığı için okunamayan kelimeler ( ), okunmasında kesin emin olunamayan kelimeler ise sonuna (?) konularak belirtilmiştir.

Tarihlerin yazımı defterde genelde kısaltma olarak “Muharrem (م), *Safer* (ص)” şeklinde gösterilmiştir. Çalışmamızda bu kısaltmaları (M), (S) şeklinde gösterdik. Seneler yazımında ise bazen sadece son rakam olan (٦) yazılıp diğer rakamlar terk edilmiştir. Metinde bu şekil yazımlar [98]6 şeklinde belirtilmiştir.

BİBLİYOGRAFYA

AHISKALI, Recep, "Divan-ı Hümâyûn Teşkilâtı", *Osmanlı*, VI, 24-33.

Ahmet Refik, *Osmanlı Devrinde Türkiye Madenleri (967-1200)*, Devlet Matbaası, İstanbul 1931.

AKDAĞ, Mustafa, *Büyük Celâlî Karışıklıklarının Başlaması*, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Erzurum 1963, s. 35-36.

_____, *Türk Halkının Dirlik ve Düzenlik Kavgası: Celâlî İsyanları*, Bilgi Yayınevi, Ankara 1975, s. 262.

AKGÜNDÜZ, Ahmed, "Gedik", *DİA*, XIII, 541-543.

_____, "Osmanlı Hukukunda Vakıflar, Hükümleri ve Çeşitleri", *Türkler*, X, 447-460.

ALKAN, Mustafa, "Softa", DİA, XXXVII, s. 342-343.

ALTINÖZ, İsmail, "Osmanlı Toplum Yapısı İçinde Çingeneler", *Türkler*, Ankara 2002, X, 422-432.

ALTUNAN, Sema, "Osmanlı Devleti'nde Haberleşme Ağı: Menzilhâneler", *Türkler*, Ankara 2002, X, 913-919.

ALTUNBAY, Mustafa, "Klasik Dönemde Osmanlı'da Madencilik", *Türkler*, X, 791-801.

ANTONOV, Aleksandır, çev. Zeynep Zafer, "Bulgar Topraklarında Menzil Sisteminin Organizasyonu (XVI-XVIII. Yüzyıllar)", *Türkler*, X, 927-934.

BALTACI, Cahid, *XV-XVI. Asırlarda Osmanlı Medreseleri*, İrfan Matbaası, İstanbul 1976, s. 61-71.

BARKAN, Ömer Lütfi, "Timar", *İA*, XII/I, s. 286.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi, Ankara 1992.

BİZBİRLİK, Alpay, "Osmanlı Toplumunda Vakıfların Sosyo-Ekonomik Boyutları ve Buna Dair Örnekler", *Osmanlı*, V, 56-62.

BOSTAN, İdris, "XVI-XVII. Yüzyıllarda Osmanlı Tersâneleri ve Gemi İnşa Teknolojisi", *Osmanlı*, VI, 612-620.

BOZKURT, Nebi, "Kasap", XXIV, *DİA*, 534-535.

CEZAR, Mustafa, *Osmanlı Tarihinde Levendler*, İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi Yayınları, İstanbul 1965, s. 189-215.

ÇABUK, Vahid, "Yörükler", *İA*, XIII, 430-435.

ÇETİN, Birol, "Osmanlı Devlet Yönetiminde Teşvik ve Ödüllendirme", *Osmanlı*, VI, 271-278.

ÇINAR, Hüseyin, "Osmanlı Ulak-Menzilhâne Sistemi ve XVIII. Yüzyılın İlk Yarısında Antep Menzilleri", *Osmanlı*, III, 627-637.

DANİŞMEND, İsmail Hâmi, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, III, Türkiye Yayınevi, İstanbul 1972, s. 13-14.

EMECEN, Feridun, "İstanbul", *DİA*, XXIII, 212-220.

_____, "Selim I", *DİA*, XXXVI, 407-414.

_____, "Süleyman I", *DİA*, XXXVIII, 62-74.

ERTAŞ, Mehmet Yaşar, "Osmanlı Devleti'nde Sefer Organizasyonu", *Osmanlı*, VI, 590-597.

GÖKBİLGİN, M. Tayyib, *Osmanlı Paleografya ve Diplomatik İlmi,* Enderun Kitabevi, İstanbul 1992.

_____, "Çingeneler", III, *İA*, 420-426.

_____, "Lutfi Paşa", *İA*, VII, 96-101.

GÖLEN, Zafer, "Osmanlı Barut Üretim Merkezi: Baruthâne-i Âmire", *Türkler*, X, 136-144.

GUDİASHVİLİ, David, "XV-XVII. Yüzyıllarda Türkiye'de İpekli Kumaş Dokumacılığı", *Türkler*, III, 86-96.

GÜLER, Mustafa, "Osmanlı Devleti'nde Haremeyn Vakıfları", *Türkler*, X, 470-482.

GÜNDOĞDU, Abdullah, "Osmanlılar ve Dünya Ticareti: Osmanlıların Tarihsel Zenginliklerine Dönüş Projeleri", *Osmanlı*, III, 45-50.

GÜNDÜZ, Tufan, BEKSAÇ, A. Engin, "Safevîler", *DİA*, XXXV, 451-459.

HALAÇOĞLU, Yusuf, *XIV-XVII. Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilâtı ve Sosyal Yapı*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1991, s. 146-155.

_____, *Osmanlılarda Ulaşım ve Haberleşme: Menziller*, PTT Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2002, s. 14-50.

_____, "Menzil", *DİA*, XXIX, 159-161.

İLGÜREL, Mücteba, "Celâlî İsyanları", *DİA*, VII, 252-257.

_____, "Osmanlı Devleti'nde Ateşli Silâhlar", *Osmanlı*, VI, 605-611.

İmlâ Kılavuzu, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2000.

İNALCIK, Halil, "İstanbul", *DİA*, XXIII, 220-239.

_____, "Mehmed II", *DİA*, XXVIII, 395-407.

İNBAŞI, Mehmet, "Yeni Belgelerin Işığında Rumeli Yörükleri", *Osmanlı*, IV, 151-169.

İPŞİRLİ, Mehmet, "Elçi", XI, *DİA*, 3-15.

_____, "Koca Sinan Paşa", *DİA*, XXVI, 137-139.

İŞBİLİR, Ömer, "Nüzül", *DİA*, XXXIII, 311-312.

_____, "Osmanlı Ordularının İâşe ve İkmali: I. Ahmed Devri İran Seferleri Örneği", *Türkler*, X, 151-158.

İZGİ, Şuayib, *986(1578) Tarihli 32 Numaralı Mühimme Defteri*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2006.

JORGA, Nicolae, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, III, yay. haz. Erhan Afyoncu, çev. Nilüfer Epçeli, çev. kont. Kemal Beydilli, Yeditepe Yayınları, İstanbul 2005, s. 223.

Joseph von Hammer, *Büyük Osmanlı Tarihi*, IV, yay. haz. Mümin Çevik-Erol Kılıç, eksik kısmı Fransızca'dan çeviren Vecdi Bürün-Refik Özdek, Üçdal Neşriyat, İstanbul 1993, s. 80.

KARACA, Filiz, "Hil'at", DİA, XVIII, 25-27.

KAZICI, Ziya, "Osmanlı Devleti'nde İmâret", *Osmanlı*, V, 44-48.

KILIÇ, Orhan, "XVI. Yüzyılın İkinci Yarısında Osmanlı Devleti'nde Kalpazanlık Faaliyetleri", *Osmanlı*, III, 180-187.

KIRZIOĞLU, M. Fahrettin, *Osmanlıların Kafkas Elleri'ni Fethi (1451-1590)*, Türk Tarih Kurumu Yayınevi, Ankara 1993, s. 268.

KOÇ, Ümit, "Klasik Dönem Anadolu Sanayii Üzerine Bir Değerlendirme (1500-1605), *Türkler*, X, 771-780.

KÖPRÜLÜ, M. Fuad, "Hil'at", *İA*, V/I, 483-486.

KURT, Yılmaz, "Osmanlı Toprak Yönetimi", *Osmanlı*, III, 59-65.

KÜÇÜKKALAY, Abdullah Mesud, "Osmanlı Toprak Sistemi: Mirî Rejim", *Osmanlı*, III, 53-58.

KÜÇÜKKALAY, Mesud; ÇELİKKAYA, Ali, "Osmanlı Vergi Sistemi ve Bir Vergi Tahsil Yöntemi Olarak İltizam", *Türkler*, X, 878-892.

KÜTÜKOĞLU, Bekir, *Osmanlı-İran Siyasî Münasebetleri (1578-1590)*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1962.

_____, "Lala Mustafa Paşa", *DİA*, XXVII, 73-74.

KÜTÜKOĞLU, Mübahat S., "Berat", *DİA*, V, 472-473.

_____, "Mühimme Defterleri", *DİA*, XXXI, 520-523.

MANSUROĞLU, Mecdud, "Elçi", *İA*, IV, 231.

MUHAMMEDOĞLU, Aliyev Salih, "İran", *DİA*, XXII, 405-409.

MÜDERRİSOĞLU, Fatih, "Menzil Kavramı ve Osmanlı Devleti'nde Menzil Yerleşimleri", *Türkler*, X, 920-926.

OFLAZ, Mustafa, "Osmanlı Dirlik Sistemi", *Türkler*, X, 695-708.

ÖZ, Mehmet, "Osmanlı Klasik Döneminde Tarım, *Osmanlı*, III, 66-73.

ÖZ, Mustafa, ÜZÜM, İlyas, "Şiâ", *DİA*, XXXIX, 111-123.

ÖZTÜRK, Nazif, "Osmanlı Döneminde Vakıflar", *Türkler*, X, 433-446.

________, "Sosyal Siyaset Açısından Osmanlı Dönemi Vakıfları", *Osmanlı*, V, 34-43.

ÖZTÜRK, Said, "Osmanlı Devleti'nde Tüketicinin Korunması", *Türkler*, X, 850-860

PAKALIN, Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, II, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1993, s. 104.

PAY, Salih, "Klasik Dönem Osmanlı Külliyelerinde Personel Sistemi", *Türkler*, X, 491-509.

Selânikî Mustafa Efendi, *Tarih-i Selânikî*, haz. Mehmet İpşirli, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1989, s. 117.

SAHİLLİOĞLU, Halil, *Topkapı Sarayı Arşivi H. 951–952 Tarihli ve E- 12321 Numaralı Mühimme Defteri,* İstanbul 2002.

SERTOĞLU, Midhat, "İstanbul", *İA*, V/II, 1214/1-1214/44.

SEZGİN, İbrahim, "Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Baruthâneler ve Barut İmalatı", *Türkler*, X, s. 145-150.

SINGER, Amy, "İmarethaneler", çev. Alim Yılmaz, *Türkler*, X, 483-490.

SÜMER, Faruk, "Akkoyunlular", *DİA*, II, 270-274.

ŞAHİN, İlhan, EMECEN, Feridun, "Amasya Antlaşması", *DİA*, III, 4-5.

ŞENTÜRK, Hüdai, "Osmanlılarda Haberleşme ve Menzil Teşkilâtına Genel Bakış", *Türkler*, X, 446-461.

TABAKOĞLU, Ahmet, "Klasik Dönemde Osmanlı Ekonomisi", *Türkler*, X, 653-694.

_____, "Osmanlı İktisadî Yapısının Ana Hatları", *Osmanlı*, III, 17-31.

_____, Ahmet, "Osmanlı Malî Yapısının Ana Hatları", *Osmanlı*, III, 125-135.

TEKİN, Zeki, "Osmanlı Devleti'nde Kürk Ticareti", *Türkler*, X, 754-763.

TOZDUMAN, Arzu, "Osmanlı Hazineleri", *Türkler*, X, 893-903.

TURAN, Şerafettin, "Bayezid II", *DİA*, V, 234-238.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, *Osmanlı Devleti'nin İlmiye Teşkilâtı*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1984, s. 241-243.

_____, *Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilatı,* Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1984.

_____, *Osmanlı Tarihi*, II, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1983, s. 681-693.

_____, *Osmanlı Tarihi*, III/I, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1983, s. 55-58.

_____, "Berat", *İA*, II, 523-524.

ÜNAL, M. Ali, *Osmanlı Müesseseleri Tarihi,* Fakülte Kitabevi, Isparta 1997.

YAZICI, Tahsin, “Softa”, *İA*, X, 735-736.

YEDİYILDIZ, Bahaeddin, “Osmanlılar Döneminde Türk Vakıfları ya da Türk Hayrât Sistemi”, *Osmanlı*, V, 17-33.

_____, “Vakıf”, XIII, *İA*, 153-172.

YÜKSEL, Hasan, “Osmanlı Toplumunda Vakıflar ve Kadın (XVI-XVII. Yüzyıllar)”, *Osmanlı*, V, 49-55.

_____, “Türk Toplumunda Vakıf Aile İlişkisi”, *Türkler*, X, 461-469.

ZAİM, Sabahaddin, “Yükselme Devrinde Osmanlı Devleti’nin İktisadî Durumu”, *Osmanlı*, III, 32-44.

NEŞREDİLEN VEYA ÜZERİNDE ÇALIŞILAN MÜHİMME DEFTERLERİ[152]

I. Başbakanlık Osmanlı Arşivi Tarafından Yayımlananlar

• 3 *Numaralı Mühimme Defteri (966-968/1558-1560) –Tıpkıbasım-,* Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Ankara 1993.

• 3 *Numaralı Mühimme Defteri (966-968/1558-1560) -Özet ve Transkripsiyon-,* Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Ankara 1993.

• 5 *Numaralı Mühimme Defteri (973/1565-1566) -Tıpkıbasım-,* Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Ankara 1994.

• 5 *Numaralı Mühimme Defteri (973/1565-1566) -Özet-İndeks-*, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Ankara 1994.

• *6 Numaralı Mühimme Defteri (972/1564-1565) -Tıpkıbasım-,* Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Ankara 1995.

• *6 Numaralı Mühimme Defteri (972/1564-1565) -Özet, -Transkripsiyon ve İndeks-,* I, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Ankara 1995.

• *6 Numaralı Mühimme Defteri (972/1564-1565) -Özet, Transkripsiyon ve İndeks-,* II, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Ankara 1995.

• *7 Numaralı Mühimme Defteri (975-976/1567-1569) –Tıpkıbasım-,* I, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Ankara 1997.

---

[152] Bu bölüm hazırlanırken istifade edilen kaynaklar: Şuayib İzgi, *986 (1578) Tarihli 32 Numaralı Mühimme Defteri [s. 201-400] Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi,* Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2006; Muzaffer Fehmi Şakar, *1101/1102 (1690/1691) Tarihli 100 Numaralı Mühimme Defteri, Transkripsiyon ve Değerlendirmesi*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 2007; Ercan Alan, 95 *Numaralı Mühimme Defteri (Tahlil, Transkripsiyon ve Özet)*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 2008; Fatime Yazıcı, *54 Numaralı Mühimme Defteri'nin Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010; http:\\tez2.yok.gov.tr.

• *7 Numaralı Mühimme Defteri (975-976/1567-1569) -Tıpkıbasım-,* II, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Ankara 1997.

• *7 Numaralı Mühimme Defteri (975-976/1567-1569) -Özet-Transkripsiyon-,* III, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Ankara 1999.

• *7 Numaralı Mühimme Defteri (975-976/1567-1569) –Özet/Transkripsiyon/İndeks-*, IV, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Ankara 1999.

• *12 Numaralı Mühimme Defteri (978-979/1570-1572) –Tıpkıbasım-,* Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Ankara 1996

• 1*2 Numaralı Mühimme Defteri (978-979/1570-1572) -Özet, Transkripsiyon ve İndeks-*, c. I, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Ankara 1996; *Tıpkıbasım,* Ankara 1996.

• *12 Numaralı Mühimme Defteri (978-979/1570-1572) -Özet, Transkripsiyon ve İndeks-*, c. II, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Ankara 1996

• *82 Numaralı Mühimme Defteri (1026-1027/1617-1618) -Özet-Transkripsiyon İndeks-Tıpkıbasım-,* Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Ankara 2000.

• 83 *Numaralı Mühimme Defteri (1036-1037/1626-1628) -Özet-Transkripsiyon İndeks-Tıpkıbasım-,* Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Ankara 2001. Bu defter Neşat Süt tarafından yüksek lisans tezi olarak da çalışılmıştır: *83 Numaralı Mühimme Defteri (M. 1627-1628/H. 1036-1037),* Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2000.

• *85 Numaralı Mühimme Defteri (1040/1630-1631) –Tıpkıbasım-,* Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Ankara 2002.

• *8*5 *Numaralı Mühimme Defteri (1040-1041/1630-1631) –Tıpkıbasım-,* Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Ankara 2002.

II. Başbakanlık Osmanlı Arşivi Dışında Yayımlananlar

• *44'Numaralı Mühimme Defteri, haz.* Mehmet Ali Ünal, Akademi Kitabevi, İzmir 1995.

• *Sultanın Emir Defteri (51 No'lu Mühimme Defteri),* haz. Hikmet Ülker, Tarih ve Tabiat Vakfı, İstanbul 2003.

• *90 Numaralı Mühimme Defteri, haz.* İsmet Miroğlu vd, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul 1993.

• *Topkapı Sarayı Arşivi H. 951-952 Tarihli* ve *E-12321 Numaralı Mühimme Defteri, haz.* Halil Sahillioğlu, İstanbul 2002. XVI

III. Yüksek Lisans Tezi Olarak Hazırlananlar

TAŞ, Özlem, *3 Numaralı Mühimme Defteri (966-968/1558-1560) Tasnif ve Analiz,* Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2004.

BİNGÜL, Harun, *Mühimme Zeyli Katalogu'ndaki 5 Numaralı Mühimme Defterinin Transkripsiyon ve Değerlendirmesi,* Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2002.

PAŞAZADE, Orhan, *9 Numaralı Mühimme Defteri (977-978/1569-1570) -Özet ve Transkripsiyon-,* Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2006.

KAYGUSUZ, Zülfiye, *10 Numaralı Mühimme Defteri'nin* (s.1-178) Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2006.

ÇAKIR, İ. Etem, *10 Numaralı Mühimme Defteri'nin* (s.179-356) Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2006.

Kazım KÜRŞAT Yücel, *18 Numaralı Mühimme Defteri, (Tahlil-Metin)*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1996.

BOSTANCI, H. Muharrem, *19 No'lu Mühimme Defteri (Tahlil-Metin),* İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2002.

ÇELİK, Sıtkı, *21 Numaralı Mühimme Defteri (Tahlil-Metin),* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1997.

KAHVECİ, Gülay, *29 Numaralı Mühimme Defteri,* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1998.

İZGİ, Şuayib, *986 (1578) Tarihli 32 Numaralı Mühimme Defteri [s. 201-400] Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi,* Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2006.

KARAMAN, Hasan, *38 Numaralı Mühimme Defteri (Tahlîl-Metin),* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1997.

ÖZATA, Mustafa, *38 Numaralı Mühimme Defteri (s. 101-322) Tahlîl-Metin,* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1997.

YILDIZ, Hasan, *49 Numaralı Mühimme Defteri (Tahlil-Metin),* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1996.

KARABABA, Meltem, *50 Numaralı Mühimme Defteri (991-993/1583-1585) Değerlendirme-Transkripsiyon-Dizin (s. 1-80),* Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2004.

ÇUKURYURT, Alime, *50 Numaralı Mühimme Defteri (993-1585) Değerlendirme-Transkripsiyon (s. 84-166),* Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2005.

ÜLKER, Hikmet, *51 Numaralı Mühimme Defteri (Tahlil-Metin),* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1996. Bu tez hazırlayanı tarafından yayınlanmıştır: *Sultanın Emir Defteri (51 Nolu Mühimme Defteri),* haz. Hikmet Ülker, Tarih ve Tabiat Vakfı, İstanbul 2003.

YAZICI, Fatime, *54 Numaralı Mühimme Defteri'nin Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi,* Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010.

GÜNAY, Musa, *55 Numaralı Mühimme Defteri,* Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun 1996.

YÜCE, Oğuzhan, *59 Numaralı Mühimme Defter'inin Özetli Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2007.

YILDIZ, Cevat, *60 Numaralı Mühimme Defteri (s. 209-314, h. 492-942) 993-994/1585-1586,* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1998.

ERTAŞ, Recep Burhan, *60 Numaralı Mühimme Defteri (s. 105-208. h. 258-491) 993-994/1585-1586 Tahlîl-Metin,* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1997.

ATICI, M. Ali, *61 Numaralı Mühimme Defteri (Tahlil-Metin),* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1997.

KAR, Serdâr, *63 Numaralı Mühimme Defteri,* Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2002.

KARACA, Mustafa, *68 Numaralı Mühimme Defteri (Tasnîf-Transkripsiyon),* Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2000.

YÜCEL, Kâzım Kürşat, 75 *Numaralı Mühimme Defteri (Tahlil-Metin),* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1996.

DEMİR, Selçuk, *75 Numaralı Mühimme Defter'inin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2008.

KANDIRA, Durmuş, *84 Numaralı Mühimme Defteri (Tahlil-Metin),* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1995.

Murat ALANOĞLU, *86 Numaralı Mühimme Defteri'nin Özetli Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2010.

Murat ATEŞ, *88 Numaralı Mühimme Defteri* Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van 2008.

KAYTAZ, Fatma, *88 No'lu Mühimme Defteri (Transkripsiyon ve Özet),* Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2006.

GÖK, Eren Bahri, *89 Numaralı Mühimme Defteri,* Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2003.

OSMANOĞLU, Selçuk, *92 Numaralı Mühimme Defteri H 1067-1069/M. 1656-1658 (Özet ve Transkripsiyon),* Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2004.

ÇELEBİ, Azize Gelir, *93 Numaralı Mühimme Defteri (1069-1071/1658-1660) Tahlil-Transkripsiyon ve Özet*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 2008.

KARACA, Müjge, *94 Numaralı Mühimme Defteri'nin Özetli Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2008.

ALAN, Ercan, 95 *Numaralı Mühimme Defteri (Tahlil, Transkripsiyon ve Özet)*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 2008.

ÇELİK, Abdulvahit, *97 Numaralı Mühimme Defterinin Transkripsiyonu (Hicrî 1090–1092/Milâdî 1679–1681)*, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009.

ŞAKAR, Muzaffer Fehmi, *1101/1102 (1690/1691) Tarihli 100 Numaralı Mühimme Defteri, Transkripsiyon ve Değerlendirmesi*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 2007.

GÖKBUNAR, Bekir, *105 Numaralı Mühimme Defteri (Özet-Transkripsiyon),* Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya 1996.

KILIÇ, Mustafa, *107 Numaralı Mühimme Defteri,* Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 1996.

DEMİRSOY, M. Hanefi, *109 Numaralı Mühimme Defterinin Transkripsiyonu ve Değerlendirmesi,* Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2001.

GENÇ, Yusuf İhsan, *Mühimme Defteri, Başbakanlık Osmanlı Arşivi 113 Numaralı ve H. 1113-1115/M. 1701-1703 Tarihli,* Uzmanlık Tezi, Başbakanlık Osmanlı Arşivi, İstanbul 1987.

ÖZER, Ayşegül, *113 Numaralı Mühimme Defteri'nin (H. 1112-1115/M. 1701-1703) Transkripsiyon ve Değerlendirmesi,* Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2003.

BIYIK, Ömer, *124 Numaralı Mühimme Defteri (H. 1128-1130),* Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2001.

TORAMAN, Leyla, *128 numaralı ve 1717-1718 Tarihli Mühimme Defteri (Değerlendirme-Transkripsiyon-Dizin),* Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2005.

KÜLBİLGE, İlker, *141 Numaralı Mühimme Defteri (H. 1148),* Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2002.

KIRCA, Ersin, *Başbakanlık Osmanlı Arşivi 168 Numaralı Mühimme Defteri (s. 1-200) (1183-1185/1769-1771) Transkripsiyon, Değerlerdirme*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 2007.

GÖK, İlhan, *Başbakanlık Osmanlı Arşivi 168 Numaralı Mühimme Defteri (s. 200-376) (1183-1185/1769-1771) Transkripsiyon, Değerlendirme,* Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 2008.

Tuğba KARA, "*170 No'lu Mühimme Defteri* (H 1185–1188 / M 1771–1774)'nin Transkribi ve Değerlendirmesi", Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun 2007.

ÖZBAY, Kadir, *177 Numaralı Mühimme Defteri'nin Transkripsiyon ve Tahlili*, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.

DURGUN, Hatice Çetin, *197 Nolu Mühimme Defterinin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi,* Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009.

TURĞUT, Vedat, "*208 Numaralı Mühimme Deferi'nin Transkripsiyon ve Tahlili* 1798–1800 (H 1213–1215)", Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya 2006.

AKARSU, Fatih, "*213 Numaralı Mühimme Defteri'nin Transkripsiyon ve Değerlendirmesi* (1801-1802/H 1215-1217)", Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya 2006.

YAŞAROĞLU, Abid, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Koğuşlar 888 Numaralı Mühimme Defteri (la-260a Tahlil ve Transkripsiyon),* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1995.

HÜSEYNİKLİOĞLU, Ayşegül, *Mühimme Defterlerine Göre Osmanlı Devleti'nde Eşkiyahk Olayları (1594-1607),* Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2001.

KUCUR, Sadi S, *Mühimme Defterlerine Göre II. Selim Devrinde Hamîd Sancağı,* Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1986.

GÜLTEPE, Necati, *H. 1106-1107 Tarihli Mühimme Defterine Göre Devlet Kararları,* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1992.

DUMAN, Teslime, *Mühimmeler ve Cevdet Tasnifinde Kal 'acık, Keskin ve Konur,* Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1998.

ÖNTUĞ, Mustafa Murat, *Özü île İlgili 17. Yüzyıl Mühimme Hükümleri ve Kalesi,* Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1995.

POLAT, Süleyman, *17. Yüzyılda Mühimme Defterlerine Göre Kütahya*, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2005.

SOYER, Emel, *XVII. yy. Osmanlı Divan Bürokrasisindeki Değişimlerin Bir Örneği Olarak Mühimme Defterleri*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007.

YAĞLI, Ali Rıza, *75-127 Numaralı Mühimme Defterlerinde Çorum Sancağı,* Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007.

ERKAN, Kemal, *Köprülüzade Abdullah Paşa'nın Şark Seferi Seraskerliği Esnasında Tutulan Sefer Mühimmesi (n.1146-z.1147),* Tasnif-Özet-Transkripsiyon, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 2007.

ATABAY, Selma, *Mühimme Defterlerine Göre XVII. Yüzyılda Aydın Livası*, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.

SARI, Arif, *Mühimme Defterlerine Göre Osmanlı Devleti'nde Görülen Toplumsal Suçlar ve Alınan Tedbirler*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009.

ÖZTÜRK, Selda, *Mühimme Defterleri'nde Bolu Sancağı ve Bolu'da Eşkıyalık (H. 961-993, M. 1553-1585),* Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010.

IV. Hazırlanmış Mühimme Zeyilleri

KARATAŞ, Osman, *3 Numaralı Mühimme Zeyli Rebiülevvel-Cemâziyelevvel 984 / Haziran-Ağustos 1576 (s. 176-351),* Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 2010.

BİNGÜL, Harun, *5 Numaralı Mühimme Defteri'nin Transkripsiyonu ve Değerlendirmesi (Mühimme Zeyli Kataloğundaki)*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2002.

ŞAHİN, Dilek, *8 numaralı Mühimme Zeyline Göre (481-1121 hkm.) XVIII. Yüzyılda/Anadolu'da Celali Hareketleri*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2003.

ŞAHİN, Mehmet, *Kuyucu Murad Paşa'nin Celali Defteri Mühimmesi (8 Numaralı 1-480 hüküm)* İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2002.

KURT, Zeynep, "13 Numaralı ve 1727–1730 Tarihli Mühimme Zeyli Defteri (Değerlendirme, Transkripsiyon ve Dizin)", Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2005.

HÜKÜM ÖZETLERİ[153]

Sayfa No	Hüküm No	Hicrî Tarih / Milâdî Tarih	Kime Gönderildiği	Özet
1	**1**	7 Muharrem 986 / 16 Mart 1578	Mezistre, İnebahtı, Selanik, Eğriboz, Biga, Karlıili	Derya seferine ferman olunan yerler hakkında.
1	**2**	7 Muharrem 986 / 16 Mart 1578	Temeşvar Beylerbeyine, Göle Kadısına	Behram bin Mustafa'nın Göle sakinlerinden Zaim Hasan'ı öldürdüğü, Behram'ın suçu kabullendiği, durumun araştırılıp, yazılıp bildirilmesi hakkında.
	3	7 Muharrem 986 / 16 Mart 1578	Manisa Kadısına	Bu sene donanma için çıkarılacak kürekçiyi vekili ile tersaneye göndermesi hakkında.
2	**4**	8 Muharrem 986 / 17 Mart 1578	Hersek Beyine	Asilerin haklarından gelinmesi için Nova Kalesi'nden üç yüz tüfekli asker verilmesi ve asilerin cezalandırılması hakkında.
	4a	- / -	İlbasan Beyine	Bu dahî. Bir sûreti İlbasan Beyine yazıldı ki, Draç Kal'âsı'ndan deyü vech-i meşrûh üzre.
	5	7 Muharrem 986 / 16 Mart 1578	Bosna Beyine	Sınırlarda fethettiği kalelerde gösterdiği kahramanlığına mükâfat olarak iki adet hil'at verildiği ve bundan sonra hizmetlerine devam etmesi hakkında.

[153] Başbakanlık Osmanlı Arşivi memurlarından Murteza DEDE tarafından hazırlanılan 34 Numaralı Mühimme Defteri Hülâsası'ndan istifade edilmiştir.

3	**6**	7 Muharrem 986 16 Mart 1578	Boğdan Voyvodası Petre Voyvoda'ya	Lehistan'dan gelen elçi, Tercüman Mustafa ile geri döndüğünden Boğdan'dan geçişine müdahale edilmemesi.
	7	8 Muharrem 986 17 Mart 1578	Şam Beylerbeyine ve Defterdârına	Şam hazinesi nevruzda gönderilir iken hâlâ gönderilmediği ve hemen gönderilmesi hakkında.
	7a	- -	Şam Beylerbeyine ve Defterdârına	Bir sûreti Şam Beylerbeyine ve Defterdârına hüküm ki, yazıldı.
	8	7 Muharrem 986 16 Mart 1578	Mezistre Sancakbeyi İbrahim'e	Daha önce şark seferine gitmesi emredilmiş ise de sancak sipahileri ile Cezayir Beylerbeyi Kaptan Paşa emrinde deniz seferine hazır olması hakkında.
4	**9**	8 Muharrem 986 17 Mart 1578	Selanik Kadısına	Nevruz geçtiği halde hâlâ irsaliye akçesi gönderilmediğinden gerek maden ve gerek mukâtaalardan toplanan parayı hemen göndermesi hakkında.
	10	7 Muharrem 986 16 Mart 1578	Larende Kadısı olup Müfettiş-i Emvâl olan Nuh'a	Hamza Çavuş'un söz verdiği yirmi yük akçe ile nevruz irsaliyesini hemen göndermesi hakkında. .
5	**11**	7 Muharrem 986 16 Mart 1578	Kesriye ve Görice ve Serfiçe Dizdârlarına	Ehl-i fesadın teftişi için gönderilen Mustafa Çavuş, suçluları Selanik'e sevk etmek istediğinde yeterli miktarda hisar eri vermeleri.
	12	7 Muharrem 986 16 Mart 1578	Anadolu'nun sağ kolunda kürekçi ihracı ferman olunan yerlerin bey ve kadılarına	İhracı emrolunan kürekçileri acele ihraç etmeleri ve bundan başka emrolunan vergilerin tahsilâtını vaktiyle ve gayretle yapmaları hakkında.

5	**12a**	14 Muharrem 986 23 Mart 1578	Anadolu'nun sol kolunda kürekçi ihracı ferman olunan yerlerin kadılarına	Bir sûreti Anadolu'nun sol kolunda kürekçi ihrâcı fermân olunan yerlerin kadılarına yazıldı.
6	**13**	8 Muharrem 986 17 Mart 1578	Diyarbakır Beylerbeyine ve Defterdârına	Hâlâ Malatya beyi olan Melek Ahmed Bey'in eskiden gümrük vergisi toplama vazifesinde iken birçok kimsede alacağı olduğu bildirilmekle bu işi yapabilecek kişiler tayin edip mîrî parayı tahsil ettirmesi hakkında.
	14	8 Muharrem 986 17 Mart 1578	Rumeli'nin sağ kolunda kürekçi ve avarız ve bakaya toplama hizmeti emrolunan kadılara	Rumeli'nin sağ kolunda kürekçi ve avarız ve bakaya akçesini acele olarak tahsil edip Dersaadet'e göndermeleri hakkında.
	14a	8 Muharrem 986 17 Mart 1578	-	Bir sûreti Kapucı Ahmed Çavuş'a virildi.
	14b	- -	Rumeli'nin sol koluna	Bir sûreti Rum İli'nin sol kola aynı ile yazıldı.
7	**15**	8 Muharrem 986 17 Mart 1578	Halep Defterdârına	Nevruzda gönderilmesi gereken irsaliye hazinesi halen gelmediğinden gerek irsaliyesini ve gerek avarız akçesini sefer zamanı olduğu için hemen göndermesi hakkında.
	16	8 Muharrem 986 17 Mart 1578	Niğbolu ve Tırnova ve Lofça ve Plevne ve Rahova Kadılarına	Bu kazalarda olan vakıf halkının gelirini yüksek, orta ve az itibariyle yazıp defter edip vilayeti tahrir eyleyene bildirmesi ve öşür bedeli olarak birer miktar nesne belirlemesi hakkında.

	17	8 Muharrem 986 17 Mart 1578	Sultan Selim Han türbe-i şerifine vakfolan yerlerin kadılarına	Sultan Selim türbesine vakf olan köylerin sınırına bazı zeamet sahipleri ve sipahi tecavüz etmekle sınırların belirlenmesi ve yenilenmesi hakkında.
8	**18**	8 Muharrem 986 17 Mart 1578	Zihne ve Memlik ve Tırnova Kadılarına	İkinci Selim türbesinin evkafı olan yerlerde vakfın fazla zahiresi olup bunların satılması ve devlet adamlarında olan alacağının tahsil olunması hakkında.
	19	10 Muharrem 986 19 Mart 1578	Silistre Kadısına	Koyun tüccarları kadı huzuruna gelip İstanbul'un ihtiyacı için tokludan başka koyun bulunmadığını ve toklunun ise İstanbul'a kadar yol yürümeğe tahammülü olmadığını bildirdikleri arz olunmakla koyunların Eflak ve Boğdan'dan ve diğer yerlerden tedarik edilmesi hakkında.
9	**20**	8 Muharrem 986 17 Mart 1578	Sirem Beyine ve Sirem Sancağında olan Kadılara	Semendire ve Sirem ve diğer ambarlarda mevcut olan arpa ve buğday ve unu adalet üzere halka dağıtıp yeni mahsul çıktığında yenisini alarak ambarlara koymaları hakkında.
	20a	- -	Balçık Kadısına	Bu dahî. Bir sûreti Balçık Kadısına yazıldı.
	20b	- -	Sudak Beyine ve Kadılara	Bu dahî. Bir sûreti Sudak Beyine ve Kadılara yazıldı.
	20c	- -	Bofça Kadısına	Bu dahî. Bir sûreti Bofça Kadısına yazıldı.

	20ç	- -	Peçkerek Kadısına	Bu dahî. Bir sûreti Peçkerek Kadısına yazıldı.
	20d	- -	Temeşvar Kadısına	Bu dahî. Bir sûreti Temeşvar Kadısına yazıldı.
	20e	- -	Bam Kadısına	Bu dahî. Bir sûreti Bam Kadısına yazıldı.
	20f	- -	Şebeş Kadısına	Bu dahî. Bir sûreti Şebeş Kadısına yazıldı.
10	**21**	8 Muharrem 986 17 Mart 1578	Semendire Beyi Feridun Bey'e	Bafi ve Islankamen ve Belgrad anbarlarında bulunan fazla zahireyi adaletli şekilde ve Mehmet Çavuş bilgisi dahilinde dağıtılıp yenisi ile değiştirilmesi hakkında.
11	**22**	9 Muharrem 986 18 Mart 1578	Yeniçeriler Ağası Sinan Ağa'ya	Hassa mandıralarında olan acemi oğlanlarının sayısı az olmakla eski miktarına eriştirilmesi ve işini yapmayanların cezalandırılması.
	23	8 Muharrem 986 17 Mart 1578	Kürekçi ihracı ferman olunan kadılara	Kazalarında yarar kürekçi bulunursa göndermesi, bulunmadığı takdirde bin akçe üzerinden bedel alınması hakkında.
	24	9 Muharrem 986 18 Mart 1578	Edremid ve Emarine Kadılarına	Kazalarında bulunan üzüm her sene İstanbul'a gelir iken bazı Yahudiler üzümü sirke ve şarap yapıp başka yerlere gönderdikleri haber alınmakla bunun yasaklanması ve zahirenin İstanbul'a gönderilmesi hakkında.

12	**25**	8 Muharrem 986 17 Mart 1578	Muğla Kadısına	Şimdi mutasarrıf olduğu Muğla Kadılığı ile daha önce yaptığı üç kadılığın beratlarını çıkarmadığı bildirilmekle vergisini gönderip beratları alması, aksi takdirde görevinin başkasına verileceği hakkında.
	26	8 Muharrem 986 17 Mart 1578	Yeniçeriler Ağası Sinan Ağa'ya	Kapıya çıkan acemi oğlanları yerine terk üzerinde olan oğlanlardan layık olanların yazılması hakkında.
	27	8 Muharrem 986 17 Mart 1578	Limni Kadısına	Ballukasri Kale Komutanı Cafer ve kaleyi koruyanların, kalede odabaşı olan Murad oğlu Memi'den şikâyet ettikleri bildirilmekle Murad oğlu Memi'nin Rodos'a sürgün edilmesi hakkında.
13	**28**	16 Muharrem 986 25 Mart 1578	Antalya Kadısına	Murad Paşa Vakfı'nın eski görevlisi olan Hüseyin'in fazla akçe aldığı, vazifeye başlama tarihinden itibaren tutulan müfredat defterleri incelenerek teftiş olunması hakkında.
	29	16 Muharrem 986 25 Mart 1578	Ankara Beyine	Başkalarının davasına vekil olup hile ile halka zarar verenlerin durumunu toprak kadıları görüp bildirmesi hakkında.
	30	9 Muharrem 986 18 Mart 1578	Teke Sancağı Beyine ve liva-i mezburda vaki olan kadılara	Suçu açık olup sicil olunan kimseler kısasa müstahak değil ise küreğe konulmak için merkeze gönderilmesi hakkında.
14	**31**	8 Muharrem 986 17 Mart 1578	Van Beylerbeyine	1130 adet kale güllesi döküp kış geldi diye iade edilen Topçu Mustafa tekrar oraya gönderildiği ve yapabildiği kadar yuvalak döktürülmesi hakkında.

	32	8 Muharrem 986 17 Mart 1578	Malatya Sancağında vaki olan kadılara	Malatya çeltik mukâtaasına Malatya Beyi talip olup diğer mültezimleri engellemekle devlet malına zarar geldiği bildirildiği cihetle Malatya Beyini mukataalara müdahale ettirmemeleri hakkında.
15	**33**	16 Muharrem 986 25 Mart 1578	Karaman Müfettişi olan Larende Kadısı Nuh'a ve nazırı olup erbab-ı timardan İshak'a	Devletin alacağını hemen tahsil ederek göndermeleri hakkında.
	34	16 Muharrem 986 25 Mart 1578	Anadolu Beylerbeyine	Eminler ve nazırların mukataat malını tahsil etmelerine yardım edip paranın gönderilmesi hakkında.
	34a	18 Muharrem 986 27 Mart 1578	Karaman Beylerbeyine	Bir sûreti Karaman Beylerbeyine yazıldı. Karamânî Çavuş'a virildi.
	34b	18 Muharrem 986 27 Mart 1578	Rum Beylerbeyine	Bir sûreti Rum Beylerbeyine yazıldı. Zağarcı Mustafa Çavuş'a virildi
	34c	- -	Zûlkadriye Beylerbeyine	Bir sûreti Zûlkadriye Beylerbeyine yazıldı. Bu dahî Zağarcı'ya virildi
16	**35**	11 Muharrem 986 20 Mart 1578	Ankara Beyine ve Ankara ve Seferihisar Kadılarına	On beş sene kadar Rumeli'de seyahat ettikten sonra Ankara'ya gelip vefat eden İsmail isimli kimsenin malını zabt eden Abdullah'ı teftiş edip malını açığa çıkararak devlet adına zabt etmesi hakkında.
	36	9 Muharrem 986 18 Mart 1578	Ankara livasında olan kadılara	Bozgunculuk yapıp serbest timarlara sığınanları talep edip, bozgunculuk yapanların cezalarının verilmesi hakkında.

17	**37**	9 Muharrem 986 18 Mart 1578	Midilli Beyine	Şeyh Şüca mektup gönderip Ayasluğ kazasında Nasuh oğlu Yunus'un suçlu diye Midilli'de kürekte olduğu, salınmasını rica ettiği ve salınıp durumun bildirilmesi hakkında.
	38	17 Muharrem 986 26 Mart 1578	Silivri Kadısına	Istranca'da mandıra korusunda Tahtakesen bıçkıcılarının kestikleri tahtaların vergisini alıp mandıra ambarlarının tamiri için saklaması hakkında.
18-19	**39**	13 Muharrem 986 22 Mart 1578	Kengiri Sancağı muharriri olup defter-i hakânî kâtiplerinden Mustafa'ya	Kengiri ve Tosya çevresinde olan yerlerdeki vergilerin deftere nasıl yazılıp tahsil edileceği hakkında kanun mahiyetinde bir hükümdür.
20	**40**	13 Muharrem 986 22 Mart 1578	Anadolu Beylerbeyine	Kengiri Sancağını tahrire görevlendirilen Mustafa'ya yaftaya müstahak ne kadar sipahi var ise defterini vermesi fakat beratında yazılı olmayan timarlar için yafta vermemesi hakkında.
	41	13 Muharrem 986 22 Mart 1578	Çatalca Kadısına	Müfettişlik vazifesi kendisine tekrar verildiği, fakat Pertev Paşa oğlu Mahmud'un zeameti gelirini devlet adına alıp parasını hazineye göndermesi hakkında.
21	**42**	14 Muharrem 986 23 Mart 1578	Haleb Beylerbeyine ve Kadısına ve Defterdârına	Diyarbakır'da kesilen paranın gümüşü Haleb'den verilmek adet olduğundan beylerbeyi tarafından senetle gönderilen adamlara istenilen gümüşün verilmesi hakkında.

	43	14 Muharrem 986 23 Mart 1578	Boğdan Voyvodasına	Boğdan'da müfsid Aleksandır ile yapılan savaşta esir olan Kazaklar öldürülmeyip küreğe konulmak için merkeze gönderilmesi ve sipahilerden alınan esirler için sahiplerine devlet hazinesinden biner akçe verilip Boğdanlı elinde bulunan esir sahiplerine bedelin harac olarak verilmesi hakkında.
	44	13 Muharrem 986 22 Mart 1578	Eflak Voyvodasına	Muharremin sonunda sefere hareket olunacağından istenilen yüz altmış beygirin hemen, harac akçesinin Hıdrellez gününe kadar gönderilmesi, bu bahane ile bir Eflaklı'nın bile esir alınmaması ve Kazakların ve akçelerin defteriyle beraber gönderilmesi hakkında.
22	**45**	17 Muharrem 986 26 Mart 1578	Erzurun Beylerbeyine	331950 akçe ve 2857 altın kesildiği bildirilmekle çil akçeyi hemen göndermesi ve halktan kurşun satın alıp yuvalak dökerek Bağdad'a göndermesi hakkında.
	46	10 Muharrem 986 19 Mart 1578	Anadolu Beylerbeyine, Uşak ve Mendehorya Kadılarına	Cüce Ramazan ve Hacı Ramazan ve Hüseyin isimli kimselerin bozguncu oldukları bildirilmekle teftiş edip suçu sabit olan kişilerin yazılıp gönderilmesi hakkında.
23	**47**	18 Muharrem 986 27 Mart 1578	Budin'de Vezir Mustafa Paşa'ya ve Gorban Kadısına	Cizye toplamaya gelen Mustafa Çeribaşı ile Mehmet isimli sipahi halka ziyade eziyet edip kanundan fazla para aldıkları bildirilmekle davacıları ile yüzleştirilip fazla aldıkları parayı iade ettirmesi.
23-24	**48**	14 Muharrem 986 23 Mart 1578	Müşarun ileyhe (Mohaç Beyi olup eski Budin Mal Defterdârı olan Kasım beye) ve Mohaç Kadısına	Eski Budin Mal Defterdârı olup hala Mohaç Beyi olan Kasım'ın voyvodaları halka zulüm ettikleri ve dini hükümlere uymadıkları bildirilmekle şeriata davet edip şer'-i şerîf ile cezalandırarak halktan aldıklarını yine halka iade etmeleri hakkında.

24	**49**	14 Muharrem 986 23 Mart 1578	Budin muhafazasında olan Mustafa Paşa'ya ve Segedin ve Lepova Kadılarına	Eskiden Budin'de Mal Defterdârı olan Kasım Bey'den birçok kimseler şikâyet edip kendisi de tevil yolu ile bunları kabullendiği bildirilmekle halkın ve devletin alacağını tahsil etmesi hakkında.
25	**50**	14 Muharrem 986 23 Mart 1578	Silistre ve Niğbolu ve Köstendil ve Vidin ve Alacahisar ve Çirmen ve Bender Beylerine	Aleksandır isimli müfsid ile Boğdan'a gelip savaşan Kazaklardan ne kadar esir varsa her birine hazineden biner akçe verilerek sahiplerinden alıp İstanbul'a göndermeleri.
	51	14 Muharrem 986 23 Mart 1578	Silistre Beyine	Aleksandra ile Boğdan'a gelip harbeden Kazakları esir edilenleri öldürmeyip küreğe konulmak için İstanbul'a göndermesi hakkında.
	52	13 Muharrem 986 22 Mart 1578	Selânik Kadısına, Siroz ve Gümülcine ve Yenice-i Vardar Kadılarına	Gazi Evrenos Bey'in vakfına evlâdından Selânik Alaybeyi Yusuf Bey görevli tayin edilmiş olmakla eski görevli Ahmed'in elinde olan defterleri alıp korumaları hakkında.
26	**53**	14 Muharrem 986 23 Mart 1578	Budin'de Mustafa Paşa'ya	Avusturya Kralı mektup gönderip sınırlarda devamlı surette anlaşmaya aykırı saldırı olduğundan şikâyet etmekle İran ile harp başladığı bir sırada Avusturya sınırında bir sorun çıkarmak doğru olmadığından bütün yöneticilere tenbih edip anlaşmaya aykırı hareketlerin yasaklanması hakkında.
27	**54**	14 Muharrem 986 23 Mart 1578	Mısır Beylerbeyine	İskenderiye Kaptanı Recep Bey tüccar gemilerini tehlikeli yerlerden geçirdikten sonra limana dönmesi için tenbih olunması ve kürekte olan suçlu Arapların durumları araştırılıp günahsız olanların affedilmesi hakkında.

	55	14 Muharrem 986 23 Mart 1578	İskenderiye Kaptanı Receb'e	İskenderiye'den çıkan tüccar gemilerini tehlikeli yerlerden geçirmeden geri döndüğünden şikâyet edilmekle gemileri selamete erinceye kadar koruyup daha sonra geri dönmesi hakkında.
28	**56**	15 Muharrem 986 24 Mart 1578	Temeşvar Beylerbeyine ve Temeşvar ve Lepova Kadılarına	Topkapı Sarayı Kethudâsı Osman'ın kız kardeşi Saliha'yı hile ile alıp "Annesi bana nikâh ile vermiştir" diye evine alıp Gazi hakkında verilen hüküm gereğince çeyizini ve mihrini tamamen eda ettikten sonra nikâhı bozularak Gazi'nin ve diğerlerinin hapisten çıkarılması hakkında.
29	**57**	13 Muharrem 986 22 Mart 1578	Manisa Kadısına	Padişahın şehzadeliği zamanında Manisa'da yaptırdığı cami dar olup genişletilmesi gerektiği bildirilmekle caminin vakıf odaları, vakıftan kira ile alınıp bir kısmı camiye ilave edilmesi ve bir kısmının yerine mektep yapılması uygun olacağı ve ne kadar masrafla yapılacağının bildirilmesi hakkında.
	58	14 Muharrem 986 23 Mart 1578	Kengiri Beyine ve Kadısına	Kengiri ile Kurşunlu arası gayet uzak olup menzil beygirleri dayanamadıkları bildirilmekle aralarında olan Beldi isimli köyde bir menzilhane oluşturulması hakkında.
30	**59**	14 Muharrem 986 23 Mart 1578	Ankara'da olan kadılara	Bazı yollar üzerinde tekkeler ve zaviyeler mevcut olup vakıfları müsait iken şeyhlerin gelirleri yiyip yolculara vakıf şartı üzere yemek çıkarmadıkları bildirilmekle vakıfnamelerini inceleyip vakıf şartı üzere muamele etmelerini tenbih eylemeleri hakkında.
	60	13 Muharrem 986 22 Mart 1578	Baba Kadısına	Valide Sultan'ın satın alıp camiine vakfettiği Tatar köyleri gelirleri tamamen vakıf tarafından toplanıp asker giderinin vakıf tarafından ödenilmesi ve vakıf gelirine kimsenin müdahale ettirilmemesi hakkında.

31	**61**	14 Muharrem 986 23 Mart 1578	Baba Kadısına	Valide Sultan'a satın alınıp vakfolan köylerin Tatar ve diğer halkından kimsenin koyun tüccarı yazılmaması hakkında.
	62	14 Muharrem 986 23 Mart 1578	Baba Kadısına	Valide Sultan Vakfı'ndan Baba'ya bağlı Lût Gölü ve Acıgöl ismindeki göllerin balık ve saz gelirinden Nihat isimli zeamet sahibi ile bazı yuvacılar beş bin akçe alıp geri vermedikleri bildirilmekle teftiş edip doğru ise parayı tahsil edip vakıf zabitlerine teslim etmesi hakkında.
32	**63**	16 Muharrem 986 25 Mart 1578	Hüdavendigâr ve Biga Sancakları Beylerine ve bu Sancaklardaki Kadılara	Bu sancaklarda avlanan kaplan ve vaşak derileri önceden Kazdağı avcıbaşı olan Mehmet tarafından toplanıp İstanbul'a getirilmekte iken şimdi başka yere gönderildiği haber alınmakla yine avcıbaşı bilgisi dahilinde toplanıp İstanbul'a gönderilmesi hakkında.
	64	14 Muharrem 986 23 Mart 1578	Niğbolu Beyine	Sancağın yeniden tahriri emrolunmakla hemen sipahileri çağırıp yaftalarını verip beratlarını yeniletmesi hakkında.
33	**65**	18 Muharrem 986 27 Mart 1578	Temeşvar Beylerbeyine	Mustafa Paşa mektup gönderip Muharrem ayının başlangıcından Cemaziyelâhir ayının sonuna kadar altı aylık Budin maaşı için yüz otuz yük akçe lazım olduğunu bildirmekle Temeşvar'dan İstanbul'a gönderilecek hazinenin Budin'a gönderilmesi hakkında.
	66	17 Muharrem 986 26 Mart 1578	Budin'de Mustafa Paşa'ya	Temeşvar'dan İstanbul'a gönderilecek hazinenin Budin'e gönderilmesine emir verildiği ve aldırıp maaşlara vermesi ve hazinenin artırılmasına çalışması hakkında.

34	**67**	17 Muharrem 986 26 Mart 1578	İstanbul Kadısına	İstanbul'a işçilik için gelen gayrimüslimlerden haslar subaşısı kanun üzere altı ay tamam olmadan yava haracı almakta olduğu bildirilmekle altı ay geçmeden yava haracı alınmaması ve bir defa alındıktan sonra tekrar o müddet zarfında harac istenilmemesi hakkında.
	68	17 Muharrem 986 26 Mart 1578	Filibe Kadısına	Nevruz irsaliyesi otuz yük gönderilmesi gerekirken beş yük göndermekle ceza lazım geldiği, acele olarak geri kalan akçeyi göndermesi ve bu büyük sefer sırasında fazla para göndermeye gayret etmesi hakkında.
	69	17 Muharrem 986 26 Mart 1578	Delvine Sancağı Beyine	Körfus isimli savaşla görevli kale halkı bu tarafa geçip kendilerine lazım olan kereste ve taş ve saireyi bu taraftan tedarik ettikleri ve Kroveleş halkını tahrik edip isyana teşvik ettikleri bildirilmekle bu taraftan onlara hiçbir şey verilmemesi hakkında.
35	**70**	17 Muharrem 986 26 Mart 1578	Kıbrıs Beylerbeyine ve Defterdârına	Kıbrıs'ın tahriri tamamlanıp dağıtımda zengin ve eşrafa verimli yerler verilip fakirlere mahsulsüz yerler verildiği bildirilmekle kimseyi himaye etmeyip dağıtımın adalet üzere yapılması hakkında.
	71	17 Muharrem 986 26 Mart 1578	Eğriboz Beyine	İnebahtı Kadısı ve Müfettişi mektup gönderip İzdin Kalesi askerleri birçok devlet hizmeti yapmakta oldukları halde özel hizmetlere davet olunduklarını bildirmekle kale muhafaza hizmetini nöbet ile yerine getirip özel işlere çağırılmamaları hakkında.

	72	17 Muharrem 986 26 Mart 1578	Bağdad Beylerbeyine ve Kadısına ve Mendeli Kadısına	Kazganya halkı dilekçe verip mukataat mültezimi Kara Latif Bey'in kanun ve defterden başka kendilerinden para aldığını bildirmekle kimseye kanundan fazla para aldırmaması hakkında.
36	**72/1**	17 Muharrem 986 26 Mart 1578	Ankara Beyine	Başkasının davasına vekil olup fesatlık yapan kimselerin durumunun toprak kadılıkları vasıtasıyla bildirilmesi hakkında.
	73	16 Muharrem 986 25 Mart 1578	Ankara Beyine, Ayaş Kadısına	Ayaş'a bağlı Oğuzçayırı isimli köy halkı köylerine sonradan gelen Selman ve Ömer isimli kişilerin bozguncu olduklarından şikâyet ettikleri bildirilmekle teftiş edip neticeyi bildirmesi hakkında.
	74	14 Muharrem 986 23 Mart 1578	Saruhan Beyine, Manisa Kadısına	Saray çavuşlarından Bıyıklı Mahmud'un Manisa çarşısında mahfuz akçesi bildirilmekle paranın alınıp İstanbul'a gönderilmesi hakkında.
37	**75**	15 Muharrem 986 24 Mart 1578	Gelibolu ve Boğazhisarlı Kadılarına ve Gelibolu Voyvodasına	Halkın elinde tüfek bulunup Kervansaray ve Büyük Anafarta isimli köylerde ikişer adam öldürüldüğü bildirilmekle halkın elinde tüfek bulundurmayıp, tüfeklere el konulması hakkında.
	76	17 Muharrem 986 26 Mart 1578	Gelibolu Kadısına ve Voyvodasına	Edirne'de bir müderris öldürüp Gelibolu'ya gelerek karşıya firar etmek üzere iken yakalanılan Yakası Güzel Ahmed'in davacıları ile İstanbul'a gönderilmesi hakkında.
	77	16 Muharrem 986 25 Mart 1578	Tire Kadısına	Müfettişlikte toplanan paranın hemen hazineye gönderilmesi hakkında.

37	**78**	15 Muharrem 986 24 Mart 1578	Yeniel Kadısına	Ulus taifesinde bulunan kesmeye yarar koyunları sahipleri ile İstanbul'a göndermesi hakkında.
	78a	- -	Maraş Kadısına	Bu dahî. Bir sûreti Maraş Kadısına yazıldı.
38	**78/1**	15 Muharrem 986 24 Mart 1578	Rum Beylerbeyine	Beylerbeyliğe bağlı olan eminler ve nazırlardan devletin alacağının tahsil edilmesi hakkında.
	79	17 Muharrem 986 26 Mart 1578	Kiğı Beyine ve Kadısına	Kiğı'da yuvalak hizmetinde olan halka başka yerde başka hizmet teklif edilmemesi hakkında.
	80	17 Muharrem 986 26 Mart 1578	Şam Beylerbeyine ve Kudüs Kadısına	Mecdel isimli kasabada şeyh olan Ahmet oğlu Ali ve tercümanı Şehabeddin ve Kâtip Ubeydullah İmre isimli kişilerin halka zulmettiği bildirilmekle araştırıp doğru ise üçünü de görevden alması hakkında.
39	**81**	17 Muharrem 986 26 Mart 1578	Erzurum Beylerbeyine	Göril meliki Yorgi mektup gönderip Acara Beyinin halkını esir edip satmakta olduğundan şikâyet etmekle tenbih edip bu hallerden vazgeçirmesi hakkında.
	82	17 Muharrem 986 26 Mart 1578	Zülkadriye Beylerbeyine ve Maraş Kadısına	Zülkadriye'de Câm demekle bilinen taifeden Hacı Yusuf, sipahileri Hamza ve Kaya'nın zulmünden şikâyet etmekle teftiş edip herkesin hakkını aldıktan sonra neticeyi yazıp bildirmesi hakkında.
40	**83**	17 Muharrem 986 26 Mart 1578	Trabzon Beyine	Kefe'ye götürmek bahanesiyle meşin ve tuz ve sair yasaklanmış eşya yüklenip Abaza ve Meğril vilayetlerine götürüldüğü bildirilmekle Kefe Beyinin yazılı izni olmadan hiçbir gemiye bu gibi eşya verilmemesi ve iskelelere tenbih olunması hakkında.

	84	17 Muharrem 986 26 Mart 1578	Deyr Rehebe Beyine ve Kadısına	Ali bin Temur'un Yusuf'u öldürdüğü şer'an sabit olduğu bildirilmekle teftiş edip sabit olursa şer'-i şerîf ne ise yerine getirilmesi hakkında.
41	**85**	17 Muharrem 986 26 Mart 1578	Kars Beyine, Enderun Kadısına	Güherçile mültezimlerinin ve diğer mukataat mültezimlerinin üzerlerine olan malın hesapları görülmekte olduğu ve hepsi tahsil olunup hazineye dahil olması kesinleştiği bildirilmekle alacağın tamamen tahsil olunması hakkında.
	86	17 Muharrem 986 26 Mart 1578	Kiğı Beyine	Kiğı halkı dilekçe verip İstanbul ihtiyacı için sancaktan 1800 sade yağ toplanarak halka parası verilmediği ve bundan 280 batman yağ İstanbul için Trabzon'a gönderildiği bildirilmekle teftiş edip yağın parasının verilmeme sebebi ve yağların ne olduğunu meydana çıkarıp bildirmesi hakkında.
42	**87**	17 Muharrem 986 26 Mart 1578	Harput Beyine	Bazı devlet işlerinden üzerinde hayli alacak kaldığı bildirilmekle Diyarbakır'a girip beylerbeyi ve defterdar huzurunda borcunu verip alakasını kesmesi hakkında.
	88	17 Muharrem 986 26 Mart 1578	Çemişgezek Beyine	Diyarbakır'a gidip hazineye olan borcunu vermesi hakkında.
43	**89**	15 Muharrem 986 24 Mart 1578	Anadolu Beylerbeyine ve Evrenlü ve Pürnar ve Elmalı Kadılarına	Emin oğlu Mustafa bozguncu olup üç defa mahkum olduğu halde bir şekilde kurtulduğu ve eşkıyalarla beraber olup halka zulm ettiği bildirilmekle habsedip durumunu teftiş etmeleri hakkında.
	90	17 Muharrem 986	İçel Beyine ve Larende ve Sinanlı	Şeyh Emur isimli köyden bazı bozguncuların ellerinde nakîb'ül-eşraf Seyyid Muharrem'den izinleri yok ise

		26 Mart 1578	ve Mamuriye ve Gülnar Kadılarına	delilleri alınıp istanbul'a gönderilmesi emr olunmuş iken göndermemeğe sebebin ne olduğunu bildirmesi hakkında.
44	**91**	17 Muharrem 986	Bosna Sancağı Beyi Ferhat Bey'e	Bosna sınırında hizmetine karşılık iki hilat gönderildiği fakat Avusturya topraklarına emre aykırı saldırı olmasına padişahın rızası olmadığı ve İran ile savaşılırken Avusturya kralı ile bir sorun çıkarmanın doğru olmayacağı cihetle kendisine bağlı kişileri bundan men etmesi hakkında.
		26 Mart 1578		
	92	17 Muharrem 986	Budin'de Vezir Mustafa Paşa'ya ve Hizâne-i Âmirenin Budin Canibi Defterdârına	Budin sınırında tutulan Uğraş keferesinden tutulan esirlerden evvelce pençik resmi alınmamakla sınırda birçok gaziler bu ümit ile sınırda beklemekte iken eski Budin Defterdârı Kasım pençik alınmasını âdet etmekle gaziler perişan olduğu bildirilmekle Uğraş keferesinden alınan esirlerden pençik alınmaması hakkında.
		26 Mart 1578		
45	**93**	17 Muharrem 986	Bosna Sancağı Beyine	Yeni fetholunan Godriçke Kalesi etrafında olan madeni, eski Üsküp Nâzırı Pîrî ile beraber gezip ve işletmesi faydalı ise lazım olan malzemesini alıp işletmesi hakkında.
		26 Mart 1578		
	94	17 Muharrem 986	Müşarun ileyhe (Bosna Sancakbeyi Ferhad Bey'e)	Bosna tarafında olan demir madenine yörük gönderilmesi arzolunmakla Naldöken ve Tanrıdağı yörüklerinin bir nöbetlisi oraya tayin olunduğu ve lazım olan çaplarda yuvalak dökülmesi.
		26 Mart 1578		
	95	17 Muharrem 986	Evren Çavuş'a	Sipahi oğlanlarından Mustafa ve Ömer ve Osman'ın hırsızları ele getirmek için kendisiyle beraber çalışmaları hakkında.
		26 Mart 1578		

46	**96**	17 Muharrem 986 26 Mart 1578	Eski Üsküp Nâzırı Pîrî'ye	Bosna Beyi Ferhat Bey, mektup gönderip yeni zabt olunan Godriçke Kalesi civarında olan demir madeninden bahs etmekle oraya gidip madeni araştırıp özelliğine bakması ve işlenmesi faydalı ise işletmesi hakkında.
	97	17 Muharrem 986 26 Mart 1578	Edirne Kadısına	Mahmut Paşa hassı kazasına bağlı Şeyhler köyünde sakin Eroğlu isimli kişinin sara hastalarını tedavi ettiği bildirilmekle uygunsuz hallerden kaçınması için tenbih olunması hakkında.
	98	17 Muharrem 986 26 Mart 1578	Siroz Kadısına	Debbağ taifesinden İbrahim'in haksız yere küreğe konulduğu bildirilmekle araştırılıp doğru bir şekilde bildirmesi hakkında.
47	**99**	18 Muharrem 986 27 Mart 1578	Konya Kadısına	Konya'da Miriâb Hamza isimli kişi kendisine Dergâh-ı Âlî çavuşluğu verilmesi şartıyla nevruza kadar bakayadan yirmi yük akçe toplamaya söz verdiğinden, tahsil ettiği paranın Karaman hazinesi ile beraber gönderilmesi hakkında.
	100	17 Muharrem 986 26 Mart 1578	Delvine Beyine	Delvine'ye bağlı Tortik Kalesi lüzumlu bir yerde ise de gayet dar olup askerlerin oturacak yerleri olmadığı ve genişletilmesi gerektiği bildirilmekle genişletme işi bitince bildirilmesi hakkında.
	101	17 Muharrem 986 26 Mart 1578	Yemen Beylerbeyine	Bu sene gönderdiği şekilde diğer sene de bahar göndermesi hakkında.

48	**102**	18 Muharrem 986 27 Mart 1578	Karaman Beylerbeyine	Mukâtaat mallarından tahsil edilmiş olan para ile devlet yöneticileri tarafından toplanan paraları hisar erleri muhafazasında İstanbul'a göndermesi.
	103	17 Muharrem 986 26 Mart 1578	Karasi Nâzırı Bostan'a	Nevruz irsaliyesini şimdiye kadar göndermemesi sebebiyle cezaya müstahak olduğu ve irsaliyeyi hemen göndermesi hakkında.
	103a	- -	Ballıkesri Nâzırı Ahmed'e	Bu dahî. Bir sûreti Ballıkesri Nâzırı Ahmed'e yazıldı
49	**104**	18 Muharrem 986 27 Mart 1578	Mezistre Beyine	Sancağındaki askerleri ve Kaptan-ı Deryâ Ali Paşa ile beraber derya seferine hareket etmesi hakkında.
	105	17 Muharrem 986 26 Mart 1578	Kiğı Beyi Sinan Bey'e	Şark seferine hareket eden askerlere lazım olan nal ve mıhın tedarik edilmesi hakkında.
	106	17 Muharrem 986 26 Mart 1578	Rum Beylerbeyine	Bozok Beyi Çerkes Bey'in vilayet muhafazasında kalması emr edilmiş ise de muhafazaya daha fazla adam lazım olduğu anlaşılmakla defter kethudâsı Mahmud'un dahi bazı sipahilerle muhafazada kalması hakkında.
50	**107**	20 Muharrem 986 29 Mart 1578	Üsküp Beyine ve Kadısına	Ribâhor ve zengin oldukları bildirilen Halil ve İbrahim'in oralardan alakaları kesilip İstanbul'a kasaplık etmeğe gönderilmesi hakkında.
	108	20 Muharrem 986 29 Mart 1578	İştip ve Kretova ve Kalkandelen ve Üsküp ve Köprülü ve Tikveş Kadılarına	Celeplerin üzerlerine yazılan koyunları vakti ile çıkartıp göndermeleri hakkında.

52	**109**	20 Muharrem 986 29 Mart 1578	Dubrovnik beylerine	Önceden Galata'da tüccarlık etmekte olan Marin Babalı isimli Dubrovnikli kişinin Avusturya Kralı'nın elçisi David'den borç aldığı parayı ödemeden kaybolduğu ve Dubrovnik'te amcası olan Sonyo Babalı isimli kişi ile çok alışverişi olduğu bildirilmekle Marin Babalı'nın elçiye borcunun gerek kendisinden ve gerek amcasından tahsil edilerek gönderilmesi.
53	**110**	20 Muharrem 986 29 Mart 1578	Hamid Sancağına, Borlu ve Barla ve Burdur ve Eğirdir Kadılarına	Yassıviran köyünde Hasan ve Hüseyin isimli kardeşlerin bozguncu olduğu bildirilmekle teftiş edip dinen gereken işlemin yapılması hakkında.
	111	20 Muharrem 986 29 Mart 1578	Halep Defterdârı Halil'e	Devlet hizmetinde istihdam olunan Şam yeniçerileri sefere gitmekle onların yerine Şam'dan yüz yeniçeri gönderilmesi emr olunduğu hakkında.
	112	20 Muharrem 986 29 Mart 1578	Şam Beylerbeyine	Halep hazinesinde istihdam olunan yüz yeniçeri sefere gitmekle yerine Şam'dan yüz asker gönderilmesi hakkında.
54	**113**	20 Muharrem 986 29 Mart 1578	Aydos Kadısına	Keşan'a bağlı Sultan köyünün imamı Sefer Hoca'yı katleden Deli Mustafa, Kıncı köyünde olduğu haber alınmakla yakalayıp göndermesi hakkında.
	114	20 Muharrem 986 29 Mart 1578	Van Beylerbeyine	Oşni Beyi Zeynel Bey mektup gönderip oğlu Mîr Seyyid'in eşkıya olduğunu bildirmekle teftiş edip bozguncuyu hapsetmesi hakkında.
	115	20 Muharrem 986 29 Mart 1578	Yeniçeriler Ağasına	Devlet mandıralarında olan acemi oğlanlarının sayısı azaldığından eski mikdarına erişdirilmesi ve işini yapmayanların cezalandırılması.

55	**116**	20 Muharrem 986 29 Mart 1578	Mısır Beylerbeyine	Sinan Paşa Mısır'da iken İskenderiye Kaptanı'nın gemisine bazı günahsız adamlar suçlu diye küreğe konulduğu bildirilmekle araştırıp bu gibi durumda olanların salınması hakkında.
	117	20 Muharrem 986 29 Mart 1578	Varna Kadısına	Gemi için kesilen keresteyi kira ile araba tutup yükleyerek iskeleye indirmesi hakkında.
	118	20 Muharrem 986 29 Mart 1578	Venedik serhaddine varınca Akdeniz yalılarında olan kadılara	İsimleri yazılı dört Avusturya beyzadesi ile yedi nefer hizmetkârı Venedik sınırına gideceklerinden yollarda kendilerine ve adamlarına ve hayvanlarına müdahale edilmemesi hakkında.
56	**119**	23 Muharrem 986 1 Nisan 1578	Erzurum Beylerbeyine ve Defterdârına	Erzurumda inşa olunan kale parasından yapılan camiye iki yüz bin akçe sarfedilmesi ve irsaliyenin vaktinde gönderilmesi hakkında.
	120	23 Muharrem 986 1 Nisan 1578	Karaman Beylerbeyine, Konya Kadısına	Konya'da bazı bozguncuların bayramlarda salıncak kurup, içki içip, kumar oynayıp, adam öldürüp kötülük yaptıkları bildirilmekle bu kişileri engellemeleri hakkında.
57	**121**	17 Muharrem 986 26 Mart 1578	Budin muhafazasında olan Mustafa Paşa'ya	Avusturya Kralı mektup gönderip bazı serhad ümerâsının Avusturya'ya saldırdıklarını bildirmekle şarka büyük bir sefer açılıp her gün savaş edilmekte iken Avusturya sınırında bir sorun çıkarmak doğru olmadığından kendisine bağlı kişileri zabt etmesi hakkında.
	121a	- -	Bosna beyi Ferhad Bey'e	Bir sûreti Bosna Beyi Ferhad Bey'e ikrâr üzre olalar. Mahalline varınca yazıldı.

57	**121b**	-	Temeşvar Beylerbeyine	Bir sûreti Temeşvar Beylerbeyine dahî mahall-i mezbûre varınca yazıldı
		-		
58	**122**	23 Muharrem 986	Zülkadriye Beylerbeyine	Eskiden mîrî gönder işleyen adamlardan önceden olduğu gibi avarız akçesi alınmayıp on beş bin gönder işletip hazır ettirilmesi hakkında.
		1 Nisan 1578		
	123	23 Muharrem 986	Südde-i seadetden Dubrovnik'e varınca yol üzerinde vaki olan beylere ve kadılara	Avusturya elçisinin bir adamı yeniçeri Receb'le o tarafa gönderilmiş olmakla akçeleriyle yiyeceklerinin temin edilmesi hakkında.
		1 Nisan 1578		
	124	23 Muharrem 986	Aydos Kadısına	Keşan'a bağlı Sultan köyünün imamı Sefer Hoca'yı katleden Deli Mustafa'nın Kıncı köyünde olduğu haber alınmakla yakalayıp merkeze göndermesi hakkında.
		1 Nisan 1578		
59	**125**	20 Muharrem 986	Kefe Beyine	İskelelerde olan gemi tahtalarını Balıklagu İskelesi'ne sal veya sandal ile nakledip gidecek barçaya yükletmesi hakkında.
		29 Mart 1578		
	126	23 Muharrem 986	Midilli ve Molova Kaleleri Dizdârlarına	Midilli Beyi gemi donatıp deryaya çıkmak istedikte Midilli Kalesi'nden otuz beş ve Molova Kalesi'nden on beş savaşçı vermeleri hakkında.
		1 Nisan 1578		
	127	23 Muharrem 986	Şumnu Kadısına	Vezir Ahmet Paşa'nın Pravadi'de olan hayvanları için akçesiyle Şumnu'dan dahi yiyecek almasına izin verilmesi hakkında.
		1 Nisan 1578		

60	**128**	23 Muharrem 986 1 Nisan 1578	İzmid ve Bergama Kadılarına	Midilli Kadısı'nın teftişi için İzmid ve Bergama kadılarının beraber tayin olunduğu ve Molova'da sakin Yalaluoğlu ve Pandaloha isimli gayrimüslimlerin durumu teftiş olunup İstanbul kasaplığına uygun iseler bildirilmesi hakkında.
	129	21 Muharrem 986 30 Mart 1578	Yeniçeriler Ağasına	Topçu bölükbaşılarından Mustafa tunç kumbara işlemekte ve fitil barutu yapmakta usta olup yeniçeri odalarında vaki olan Okmeydanı'nda dükkânlar yapılıp bölüğünde olan on bir nefer arkadaşı ve üç çırağı ile orada kumbara ve fitil otu işleyip senede bir buçuk kantar fitil otu ve dört yüz kumbara teslimi için taahhüt ettiği fakat müstakil otçubaşı ismiyle ruznâmeye kaydolunması ve yapacağı işe ağanın bizzat nezaret etmesi hakkında.
61	**130**	23 Muharrem 986 1 Nisan 1578	Cebeciler Başı Üveys'e	Topçu bölükbaşılarından Mustafa tunç kumbara ve fitil otu işlemekte mahir olup yeniçeri odalarında bir dükkân yapılarak on bir nefer arkadaşı ve üç şakirdi ile müstakil otçubaşı ismiyle müstakil bölük oluşturup elbisesi ve maaşı cebecilerle verilmesi ve deftere kaydolunması.
	131	23 Muharrem 986 1 Nisan 1578	Gelibolu Kadısına	İstanbul İskele Emini'nin izni ile yiyecek getirmek için giden gemilere oradaki eminler müdahale etmeyip sadece para almak için yollarından alıkoymamaları hakkında.
	132	23 Muharrem 986 1 Nisan 1578	Van Beylerbeyine	Harran Beyi mektup gönderip eski sancakbeyinin kötü idaresinden halkın çoğunluğu başka yerlere gittikleri halde kendisi bunları toplayarak sancağı bayındır hale getirmekte iken müteveffa Davud Bey'in annesi ve oğlu yanına toplanan bir takım bozguncular fakirleri incitmekte olduğunu bildirmekle bunların men edilmesi hakkında.

62	**133**	23 Muharrem 986 1 Nisan 1578	İstanbul Kadısına	Müteveffa Rüstem Paşa vakıf mütevellisi Mehmet mektup gönderip Edacil? İskelesi'nde vakıf dükkânlar inşa olunurken iskele de beraber inşa olunup iki defa yangın çıkmakla kiracılar tahta ve saire ile dükkânlarını yenileyerek kullandıkları, fakat peremeciler kethüdası buralara müdahale ettiğini bildirmekle bizzat görüp teftiş etmesi hakkında.
	134	23 Muharrem 986 1 Nisan 1578	Kocaeli Sancakbeyine ve İznikmid ve Ada Kadılarına	Kandıra halkı dilekçe verip kendilerinden hane başına ikişer sandal küreği talep edilmiş iken kadı olan Hamza her haneden dokuzar kürek talep edip hazineden verilen parayı dahi halka dağıtmadığını bildirmeleriyle teftiş edip neticeyi yazmaları hakkında.
	135	23 Muharrem 986 1 Nisan 1578	Şam Beylerbeyine ve Defterdârına	Şam'da cevali gelirinin ne kadar ve cevaliden tasarruf edenlerin ne mikdarda olduğunu ayrıntılı yazıp bildirmeleri hakkında.
63	**136**	21 Muharrem 986 30 Mart 1578	Antep Beyine ve Kadısına	Kızoğlu diye bilinen dağda sakin olan Türkmenlerden Harbendelü taifesi içinde olan hırsızlar diğer aşiretlerin hırsızlarını dahi koruyup halkın hayvan ve elbiselerini aldıkları bildirilmekle bozguncuları teftiş edip suçu sabit olanları bildirmesi.
	137	22 Muharrem 986 31 Mart 1578	Evren Çavuş'a	Sipahi oğlanlarından Mustafa Vardari ve Ömer Bosna ve Beygir Saracı Osman'ı Edirne yolunda haramileri yakalama işinde görevlendirmesi hakkında.
	138	23 Muharrem 986 1 Nisan 1578	Gümülcine kazasından ayrılan Mevlana Derviş'e	Fere ve İpsala kazalarında mehayif teftişine memur edilen Evren Çavuş ile beraber teftişte bulunması hakkında.

64	**139**	29 Muharrem 986 7 Nisan 1578	Bağdad Beylerbeyine	Cezayir sancağında olan havass-ı hümayunu değişik zamanlarda iltizam eden isimleri yazılı mültezimler ile halk arasında olan karışıklığın giderilmesi için İstanbul'da bulunan Zaim Davut o tarafa hareket edeceğinden vardığı zaman bütün hisarları tetkik edip meselenin halledilmesi hakkında.
65	**140**	21 Muharrem 986 30 Mart 1578	Yeniçeriler Ağasına	Van Beylerbeyisi Hüsrev Paşa mektup gönderip Hoy ve Urumi Muharebesi'nde yararlığı görülen iki yayabaşının birine turnacıbaşılık ve birine hasekilik ve bir bölükbaşıya kethuda yerliği ve iki nefer yeniçeriye bölükbaşılık ve diğer terakkiler verilmesini bildirilmekle gönderilen defter gereğince terfileri ve terakkilerin yerine getirilmesi hakkında.
	141	23 Muharrem 986 1 Nisan 1578	Müşarun ileyhe (Yeniçeriler Ağasına)	Edirne'de olan has bahçelerde istihdam edilen oğlanlardan bir kısmı kapıya çıkmakla terk üzerinde olan acemi oğlanlarından 130 neferi Edirne Bostancıbaşısı huzuruna göndermesi hakkında.
	142	22 Muharrem 986 31 Mart 1578	Yenişehir Kadısına	Yenişehir etrafında olan köyler halkı dilekçe gönderip hırsız ve haramiyi mültezimler himaye edip para alarak salıverdikleri ve Yenişehir'de sakin olan Hamza Çavuş'un eşkıya takibine memur edilmesini rica etmeleriyle mezkûr çavuşu bu işe memur etmesi hakkında.
66	**143**	23 Muharrem 986 1 Nisan 1578	İstanbul Kadısına	İstanbul çukacı Yahudileri dilekçe verip önceden iki serdar hareket edeceği için kendilerinden iki orducu talep edildiği fakat serdar bir olunca bir orducu vermek icap ederken yine iki istendiğini bildirmeleriyle bir orducu alınması hakkında.

	144	26 Muharrem 986 4 Nisan 1578	Saruhan Beyine, Mandehorya Kadısına	Cüce Ramazan ve Hacı Ramazan ve Hüseyin isimli kişilerin bozguncu oldukları bildirilmekle hallerini teftiş edip dinen cezalarını vermesi hakkında.
	145	23 Muharrem 986 1 Nisan 1578	Şam Beylerbeyine	Safed sancağı zeamet ve timar sahiplerinden bazıları serbestçe gezip muhafaza hizmetinde bulunmadıkları bildirilmekle bu gibilerin timarlarının alınacağı kendilerine bildirilmesi hakkında.
67	**146**	23 Muharrem 986 1 Nisan 1578	Divân-ı Hümâyun kâtiplerinden yaya ve müsellem muharriri Hamza'ya	Yaya ve müsellem taifesini yazarken ellerinde bir çiftlik yerinden fazla yer olanların fazla yerlerini yerleri az ve zayıf olan ocaklara verip ihya ettirmesi hakkında.
	147	22 Muharrem 986 31 Mart 1578	Vize Sancağı Beyine	Fitne ve fesad ehli olup dinen fesadları zahir olan kimselerin şer ile cezaları verilmesi ve yardıma muhtaç olanları bildirmesi hakkında.
	148	25 Muharrem 986 3 Nisan 1578	Ahyolu ve Müsevra Kadılarına	Emirle idam olunan Mihal isimli gayrimüslimin bütün eşyası bir gemiye yüklenip kendileri de beraber gemiye girip hiçbir şeyi kaybolmadan İstanbul'a getirilmesi hakkında.
68	**149**	23 Muharrem 986 1 Nisan 1578	Erzurum Beylerbeyine	Mısır Beylerbeyi Mesih Paşa mektup gönderip Yemen'e giderken Mısır'dan ödünç aldığı iki bin beş yüz altını henüz ödemediğini bildirmekle belirtilen parayı göndermesi hakkında.
	149a	- -	Eski Habeş Beylerbeyi Ahmed Paşa'ya	Bir sûreti sabıka Habeş Beylerbeyi Ahmed Paşa'ya 8200 sikke filoriyi gönderesin.
	149b	- -	Eski Yemen Beylerbeyi Osman Paşa'ya	Bir sûreti sabıka Yemen Beylerbeyi olan Osman Paşa'ya 17950 sikkeyi gönderesin.

	150	25 Muharrem 986 3 Nisan 1578	Dergâh-ı Muallâm çavuşlarından Kasım Çavuş'a	Kardeşi olan Avlonya Beyi Mahmud Bey, sefere tayin olunmakla dört binden az timarlı sipahiler ve hisar erleri ile sancak muhafazasında bulunması ve gerekirse yardım için Elbasan ve Delvine Beylerine emir verildiği hakkında.
	151	23 Muharrem 986 1 Nisan 1578	Delvine Beyine	Avlonya Beyi sefere tayin edilmekle sancak muhafazasına bırakılan Kasım Çavuş yardım isterse hemen yardım etmesi hakkında.
	151a	- -	Elbasan Beyine	Bu dahî. Bir sûreti Elbasan Beyine yazıldı.
69	**152**	23 Muharrem 986 1 Nisan 1578	Alâiye Kalesi Dizdârına	Kalede olan silahları silmek ve parlatmak için tayin olunan cebeci gediğine kim görevlendirildi ise cebehâneyi ona temizletmesi ve idare ettirmesi hakkında.
	153	25 Muharrem 986 3 Nisan 1578	Avlonya Garibleri Ağasına	Avlonya muhafazası Kasım Çavuş'a verilmiş olduğundan gerekirse Avlonya Garibleri ile yardım etmesi hakkında.
	154	25 Muharrem 986 3 Nisan 1578	Mukâtaat müfettişi olan Mevlânâ'ya	Elbasan Sancağı ispençe vergisi gerek sancakbeyi Ali'nin ve gerek vefat eden eski bey Bayezid'in alacağına dâhil olsun Ali Bey'e aldırılması hakkında.
	155	23 Muharrem 986 1 Nisan 1578	Limni Kadısına ve Limni'de olan Havass-ı Hümâyun eminlerine ve Limni Kaptanı Ali'nin haslarını zabteden voyvodaya	Sinan Paşa'nın firar ettikten sonra yakalanan esirlerini gönderilen çavuşa teslim edilmesi.

70	**156**	23 Muharrem 986 1 Nisan 1578	Mısır Beylerbeyine	İskenderiye'de olan Dubrovnik Balyosu dilekçe gönderip Fransa Balyosunun Dubrovnik tüccarına müdahale etmek istediğinden şikâyet etmekle Dubrovnikli haraç veren halk olduğundan Fransa balyosunun onlara karışması yolsuz olduğu ve engellenmesi hakkında.
	157	23 Muharrem 986 1 Nisan 1578	Limni Kadısına	Vezir Sinan Paşa'nın esirlerinden sekiz esir firar edip Limni'de Kaptan Paşa'nın voyvodası tuttuğu bildirilmekle mezkur esirlerin meydana çıkarılması ve giden adamlarına teslim edilmesi hakkında.
71	**158**	29 Muharrem 986 7 Nisan 1578	Bağdad Beylerbeyine ve Kadısına	Bağdad'da medfun Abdülkadir Geylânî'nin camisi harap olup, içinde namaz kılmaktan tevehhüm olunduğu bildirilmekle vakfı araştırılıp fazlalıklardan camiyi tamir etmeleri ve halılarını yenilemeleri hakkında.
	159	28 Muharrem 986 6 Nisan 1578	Kefe Beyine	Mehmed Giray Han mektub gönderip bir filori üç yüz akçeye geçmek emrolunmuş ise de tüccar bir filoriyi altı yüz kefevî akçeye verdikleri cihetle yasağın tesiri olmadığını bildirmekle bir filori altı yüz akçeye geçip tüccara zarar ettirilmemesi hakkında.
72	**160**	28 Muharrem 986 6 Nisan 1578	İnegöl Kadısına	Hasan isimli kişinin getirdiği emir ve defter sûretinin yazısından şüphe edilerek incelendikten sonra Kurşunlu isimli köyde eskiden hatib olan Durmuş Fakih tarafından mezkur Hasan'a verildiği anlaşıldığı bildirilmekle mezkur Durmuş Fakîh'i tutup hükmü kimin yazdığı tahkik olunması hakkında.
	161	28 Muharrem 986 6 Nisan 1578	Trabzon Kadısına	Şark seferine gönderilen hassa kalafatçılara binmek için kira beygirleri tedarik etmesi hakkında.

	162	28 Muharrem 986 6 Nisan 1578	Lecon Beyine	Sancak yakınında Fakımı ve Harçele ve Kuneytıra isimli yerlerde bir takım fesad ehli, köylüye kötülük yapmakta olduğu bildirilmekle daima oraları yoklayıp halkı koruması hakkında.
73	**163**	28 Muharrem 986 6 Nisan 1578	Şam Beylerbeyine	Dürzi taifesinden bazı eşkıya köylere tecavüz ettiği ve Safed sipahileri sancak muhafazasını yapmadıkları bildirilmekle Safed Beyi Ömer Bey'e tenbih edip sancağı koruması ve ihtiyaç olursa tüfekçi dahi göndermesi hakkında.
	164	28 Muharrem 986 6 Nisan 1578	Cezayir Beylerbeyine	Kilitbahir Kalesi askerleri nöbetlerinde kendileri bulunmayıp başka birini gönderdikleri haber verilmekle komutanlarına tenbih edip bu işin yasaklanması hakkında.
	165	28 Muharrem 986 6 Nisan 1578	Diyarbakır Beylerbeyisi ve Defterdârına	Diyarbakır hazinesinin vakti ile gönderilmesi hakkında.
	166	28 Muharrem 986 6 Nisan 1578	Kavala Kapudânına	Saray çavuşlarından Mehmed Çavuş'u önemli bir iş için tehir etmeden Limni adasına gemi ile göndermesi.
74	**167**	28 Muharrem 986 6 Nisan 1578	Zülkadriye Beylerbeyine	İhracı emrolunan nezlin üzerine Kars sancağı beyinin memur edilmesi ve nezil emrolunan yerlerin beylerine ve kadılarına adamlar gönderilip vakti ile temiz ve pak olarak ihraç ettirilmesi hakkında.
	168	28 Muharrem 986	Van Beylerbeyine	Urmi Hâkimi olan Hüseyin Han'ın katlinden sonra oğlu bilfiil Güvercinlik Kalesi'nin beyi olup Hüseyin Han'ın kethudâsı Halil kendisine müsaade olunursa Güvercinlik Kalesi'nin teslimi için onu razı edeceğini bildirmekle mezkur Halil kendisine gönderildiği ve münasip görürse Güvercinlik'e gönderip

		6 Nisan 1578		münasip görmezse başka bir adamını mektupla yollayıp kalenin teslimine razı etmesini çalışmasını ve kaleyi teslim ederse bu tarafta kendisine sancak verileceğini bildirmesi hakkında.
75	**169**	28 Muharrem 986	Haliya İskenderiye Beyi olup İskenderiye Kaptanına	İskenderiye Kadısı mektup gönderip eski İskenderiye Kaptanı Şaban'ın çok hizmeti olup düşmandan dahi bir gemi aldığını bildirmekle belirtilen gemiyi bu yakaya geçirip rençber gemilerini dahi korsanlardan koruması hakkında.
		6 Nisan 1578		
	170	28 Muharrem 986	Avlonya Kadısı ve mukâtaat müfettişine	Elbasan'ın ispençe geliri gerek vefat eden Bayezid Bey'in alacağına ve gerek şimdiki bey Ali'nin alacağına tesadüf etsin Ali Bey'e zabt ettirilmesi hakkında.
		6 Nisan 1578		
	171	28 Muharrem 986	Midye ve Varna ve Karadeniz caniblerinde olan kadılara	Miri kereste taşıyan gemilere başka hizmet teklif edilmemesi ve zahire taşıyan gemilere de kereste yüklenilmemesi hakkında.
		6 Nisan 1578		
76	**172**	28 Muharrem 986	Anadolu Kazaskerine	Kasaplar mütevellisi iken vefat eden Ali'nin hazineye borcu olup tahsili için mirasının, satılmazsa ve yetmezse Kasımpaşa'da olan bahçesinin dahi satılması hakkında.
		6 Nisan 1578		
	173	28 Muharrem 986	Edirne Kadısına	Edirne'de isimleri yazılı fesad ehlinin halka çok zulm ettikleri bildirilmekle hepsini teftiş edip suçu sabit olanların dinen cezalandırılmaları hakkında.
		6 Nisan 1578		
	174	27 Muharrem 986	Edirne Kadısına	Fesad ve kötülük edip serbest evkafa sığınanları yakalayıp şer ile cezalarının verilmesi hakkında.
		5 Nisan 1578		

77	**175**	28 Muharrem 986 6 Nisan 1578	Rum'da Defter Kethudâsı olan Mahmud'a	Yeni ve eski haslardan ve devlete ait yerlerden para tahsiline daima mukayyed olması hakkında.
	176	28 Muharrem 986 6 Nisan 1578	Kolos Dizdârına	Kolos'ta pişirilecek ekmeğin imal ve toplanışında yardım gerekirse hisar erleriyle yardım etmesi hakkında.
	177	28 Muharrem 986 6 Nisan 1578	Menzil bargiri olan yerlerin kadılarına	İstanbul'dan emrolunan sancakbeyleri ve diğerlerinin adamlarına menzil beygiri verilmemesi ve kimsenin hayvanının ulak için alınmaması hakkında.
78	**178**	28 Muharrem 986 6 Nisan 1578	Edirne'de Sultan Bayezid Han Medresesi'ne ve Köprülü Kadısına	Hanım Sultan Evkâfı halkı dilekçe verip Çirmen kazasında ölenlerin defterden çıkarılması emrolundukda her kişiden seksener ve seksen beşer akçe alınarak zulm edildiği bildirilmekle teftiş edip defterden fazla alınan paranın iade ettirilmesi hakkında.
	179	28 Muharrem 986 6 Nisan 1578	Semendire Beyine ve Semendire Kadısına	Semuyel Kadısı memuriyetine giderken Hüseyin isimli kişi önüne çıkıp hizmetkârlarını yaraladığı ve eşyasını aldığı bildirilmekle teftiş edip Hüseyin'i hapsetmesi hakkında.
79	**180**	28 Muharrem 986 6 Nisan 1578	Yanova Kadısına	Yanova'da oturan Hasan ve Mustafa ve Hüseyin isimli kişilerin durumu teftiş olunup halk iyi hallerine şehadet ettikleri bildirilmekle incitmemeleri hakkında.
	181	7 Safer 986 15 Nisan 1578	Erzurum Beylerbeyine	Pasin Kadısı sicil sureti gönderip muhtelif şahıslarda on iki kadar iyi at bulunup Budak Kethüda'nın odasında sakladıklarını itiraf ettikleri bildirilmekle atları satıp parasını hazineye alması ve Budak Kethüda'nın gediğini alıp Ali Emirli Mustafa'ya vermesi hakkında.

80	**182**	29 Muharrem 986 7 Nisan 1578	Budin'de Vezir Mustafa Paşa'ya	Budin'de ve Peşte'de serbest gezen sınır boyundaki zeamet ve timar sahiplerini oralarda gezdirmeyip herkesin yerinde bulunması hakkında.
	183	29 Muharrem 986 7 Nisan 1578	Mısır Beylerbeyine	İskenderiye'ye mavnalar ile giden toplardan fazla top var ise İstanbul'a gönderilmesi hakkında.
	184	29 Muharrem 986 7 Nisan 1578	Erzurum Beylerbeyi ve Kadısına	Mustafa isimli kişinin elinde tutulan sahte hükümlerin tuğrasını çeken kim ise işkence edip söylerse elinin kesilmesi fakat söylemeden kimsenin ölümüne sebebiyet verilmemesi ve söylemezlerse küreğe konulmak için gönderilmesi hakkında.
81	**185**	29 Muharrem 986 7 Nisan 1578	Mekke-i Mükerreme Kadısına	Haseki Sultan'ın Mısır'da olan vakıf köylerinin geliri Cidde ve Yenbu iskelelerine getirilip oradan fakirlere dağıtılmak vakıf şartı iken Haremeyn'de sakin olan zenginlere verilip fakirlere bir şey kalmadığı bildirilmekle mukayyed olup fakirlerin hakkını zenginlere verdirmemesi hakkında.
	185a	- -	Medine-i Münevvere Kadısına	Bir sûreti Medine-i Münevvere Kadısına yazıldı
	186	28 Muharrem 986 6 Nisan 1578	Mısır Beylerbeyine	Sinan Paşa zamanında İskenderiye Kaptanı yanında olan gemilere konan suçluların çoğu günahsız olup şimdiye kadar hala kürekte oldukları bildirilmekle araştırıp günahsız olanları serbest bırakması hakkında.
	187	29 Muharrem 986 7 Nisan 1578	Rodos Beyine	Serfiçe halkından Yorgi Sunan ve Obagugu isimli gayrimüslimler küreğe konulmak için gönderilip kürekte olmalarıyla baharda İstanbul'a gelecek gemiler ile mezburları göndermesi hakkında.

82	**188**	29 Muharrem 986 7 Nisan 1578	Mora Beyine ve Mora müfettişi olan Helomiç Kadısı Muslihiddin'e	Anapoli sakinlerinden Yanoli İstaroli isimli gayrimüslimin Balyebadra sakinlerinden Necip Şaki ve İlya Şaki isimli Yahudilerde olan alacağını hakları sabit olduğu takdirde hüküm edip şer ile tahsil etmeleri hakkında.
83	**189**	3 Safer 986 11 Nisan 1578	Kıbrıs Yeniçeri Ağası Ahmed Ağa'ya	Kıbrıs Beylerbeyliği Trablusgarb Beylerbeyisi Hasan'a tevcih edilmiş olmakla o gelinceye kadar memleketi ve iskeleleri muhafaza etmesi ve sürgünlerden ve teftişi emrolunanlardan kimsenin bu tarafa geçmesine izin verilmemesi hakkında.
	190	29 Muharrem 986 7 Nisan 1578	Van Beylerbeyine	Diyarbakır Beylerbeyi Osman Paşa zamanında haraç verilen kimselerin zabtına mani olmaması fakat zimmetlerinde bakaya bırakmaması hakkında.
	190a	29 Muharrem 986 7 Nisan 1578	Diyarbakır Beylerbeyine	Bir sûreti sabıka Diyârbekr Beylerbeyi Kethüdâsı Ferhad'a virildi
	190b	- -	Diyarbakır Beylerbeyi ve Defterdârına	Bir sûreti Diyârbekr Beylerbeyi ve Defterdârına virildi
84	**191**	29 Muharrem 986 7 Nisan 1578	Ankara Beyine	Ankara zeamet sahiplerinden Hamza'nın zeametinde olan yörüklerden Karakoyunlu cemaati ile bir mezra için kavgaları olup mahkemeye çağrıldıklarında gelmedikleri bildirilmekle hüsn-i tedbir ile ele getirip durumlarını yazıp bildirmesi hakkında.
85	**192**	29 Muharrem 986 7 Nisan 1578	Ekrad-ı İzzeddin Kadısına	Yahya isimli subaşıyı basıp zincirde olan on altı nefer mahbusu serbest bırakan isimleri yazılı kimseleri Trablus'da olan kadırgalarda küreğe konulmak için zincirle bağlayarak göndermesi hakkında.

	193	29 Muharrem 986 7 Nisan 1578	Anadolu Beylerbeyine, Kütahya ve İnegöl Kadısına	Kaplan Mehmed isimli kişinin fesad ehli olduğu bildirilmekle durumunu teftiş edip sabit olan suçunu bildirmesi hakkında.
86	**194**	1 Safer 986 9 Nisan 1578	Mısır'da merhume Haseki Sultan vakıf karyeleri olan yerlerin kadılarına	Mısır'da Haseki Sultan vakfına bağlı köyler serbest vakıf olmakla dışarıdan kimseyi müdahale ettirmemesi hakkında.
	195	29 Muharrem 986 7 Nisan 1578	Mısır Beylerbeyine	Merhume Haseki Sultan'ın müşidliğini ve anbar kâtipliğini ve kapan hizmetinin nâzırı olan kimselerin tayin ettiği adamlara gördürüp azl ve nasbları vakıf yöneticisine ait olduğu.
	196	1 Safer 986 9 Nisan 1578	Limni Kadısına	Sinan Paşa'nın firar eden sekiz esiri Limni'de havass-ı hümâyun emini olan Memi'nin eline geçip istendikte vermediği bildirilmekle esirler mevcut ise aynen, değil ise bedellerini alıp aynen göndermesi fakat söylemezse kendisini İstanbul'a göndermesi hakkında.
87	**197**	1 Safer 986 9 Nisan 1578	İnebahtı Beyine, Badracık Kadısına	Bundan evvel Evrenos Süleyman isimli kişiyi öldüren Baba Derviş'in eşkıyalığı bildirilmekle ele geçirilip öldürülmesini gereken suçu var ise öldürmesi, yok ise küreğe konulmak için gönderilmesi hakkında.
	198	1 Safer 986 9 Nisan 1578	Yanova Kadısına	Yanova'da yaşayan Hasan ve Mustafa ve Hüseyin'in durumu teftiş olunarak iyi adamlar olduğu anlaşıldığı bildirilmekle incitilmemeleri hakkında.
	199	2 Safer 986 10 Nisan 1578	Erzurum Beylerbeyine ve Defterdârına	Erzurum'da kale inşası için halktan alınan paradan iki yüz bin akçe sarf edip camiyi tamir etmeleri hakkında.

88	**200**	29 Muharrem 986 7 Nisan 1578	Ergene ve Siroz ve Yenişehir ve Tırhala kadılarına	Müteveffa Ömer Bey ve Turhan Bey evkafının yöneticileri senelerden beri hesap vermediğini Elbasan Beyi olup Turhan Bey sülalesinden olan Ali Bey bildirmekle hesaplarını görüp üzerlerindeki malı alıp mezkûr Ali Bey'e teslim etmeleri hakkında.
89	**201**	3 Safer 986 11 Nisan 1578	Siroz Kadısına	Kasım Çavuş'un bakayadan topladığı parayı hizmetkârı Kalender ve Mesih ile Carullah isimli kişi sandıkdan çalıp Siroz'da oldukları bildirilmekle yakalanıp göndermesi hakkında.
	202	29 Muharrem 986 7 Nisan 1578	Erzurum Defterdârına	Trabzon Beyi Rum vilayetini tahrir ettiği zaman Müteferrika İbrahim Kethüda'ya verdiği otuz bir bin akçenin ve diğer paranın hazine için alınması hakkında.
90	**203**	4 Safer 986 12 Nisan 1578	Mısır Beylerbeyine	Mühim bir iş zuhur etmeden ulak gönderilmemesi ve göndermek lazım olursa iki kişiden fazla yollanmaması hakkında.
	203a	- -	Şam Beylerbeyine	Bir sûreti Şam Beylerbeyine yazıldı.
	203b	- -	Halep Beylerbeyine	Bir sûreti Haleb Beylerbeyine yazıldı.
	203c	- -	Bağdad Beylerbeyine	Bir sûreti Bağdad Beylerbeyine yazıldı.
	204	4 Safer 986 12 Nisan 1578	Erzurum Beylerbeyine	Nezil ihraç ettirip değirmenler işlemeğe başladıkta un ederek korunaklı bir yerde hıfz ettirmesi hakkında.

90	**205**	4 Safer 986 12 Nisan 1578	Bağdad Beylerbeyine	Tayin olunduğu hizmeti yapmayan gediklilerin ve tatarların gediklerini yarar Rum yiğitlerine vermesi hakkında.
91	**206**	4 Safer 986 12 Nisan 1578	Rodos Beyine ve Dizdârına	Alaaddin isimli kişi müderris Abdülkerim'e ağır sözler söylediği için Rodos'a sürüldüğü ve kaleden dışarı çıkarmaması hakkında.
	207	29 Muharrem 986 7 Nisan 1578	Saruhan Beyine, Manisa Kadısına	Hüdavendigâr Sancakbeyi Halil'in Kazdağı'nda subaşısı olan İbrahim muhasebesini vermeden kaybolduğu Manisa'da olduğu haber alınmakla buldurup Hüdavendigâr Beyine teslim etmesi hakkında.
92	**208**	4 Safer 986 12 Nisan 1578	Molova Kadısına	Palologo ve Bendgoç isimli gayrimüslimler ikişer yüz bin akçeye malik zenginler ise kasaplık için İstanbul'a göndermesi hakkında.
	209	4 Safer 986 12 Nisan 1578	Cezayir Beylerbeyine	Yemen adasındaki kale muhafızları kalede oturmayıp kendi hallerinde gezdikleri bildirilmekle yoklayıp mevcut olmayanların gediklerini başkalarına vermesi hakkında.
93	**210**	3 Safer 986 11 Nisan 1578	Bozok Beyine, Kayseriya Kadısına	İsa Balı isimli kişi dilekçe verip kız kardeşini nikâhlayan Murad isimli kişi Kıbrıs'a sürgün olup daha sonra oradan ayrılarak Karaman'a geldiği ve kız kardeşini Kıbrıs'ta perişan halde bıraktığını bildirmekle araştırıp Kıbrıs'a sürülenlerden olup affedilenlerden değil ise tekrar Kıbrıs'a gönderilmesi hakkında.
	211	4 Safer 986	Edirne Kadısına, Filibe ve Tatarpazarı ve Dimetoka ve Uzuncaova Hasköy	İstanbul yiyeceği için gelen koyun ve kuzuları oralarda boğazlatmayıp ve başka tarafa göndermeyip doğru

		12 Nisan 1578	ve İpsala ve Aydos ve Malkara ve Rumeli Kadılarına	İstanbul'a sevk etmeleri hakkında.
94	**212**	4 Safer 986 12 Nisan 1578	Eğriboz Beyine ve Eğriboz ve Kiyosa Kadılarına	İskender isimli yeniçeri Atina Kadısı'nın Kethüdası Veli'den şikâyet etmekle teftiş edip durumu bildirmesi hakkında.
	213	4 Safer 986 12 Nisan 1578	Podgoriçe Kadısına	Adı geçen kazada Cebel-i Dûd asilerini bir defa doğru yola gelmezlerse askerle üzerine gidip savaş yoluyla cezalandırması hakkında.
95	**214**	8 Safer 986 16 Nisan 1578	Kıbrıs Yeniçeri Ağasına	Kıbrıs Beylerbeyi Hasan Paşa Kıbrıs'a ulaşıncaya kadar adayı gereği gibi muhafaza etmesi ve kalelerin tamirine devam eylemeleri hakkında.
	215	4 Safer 986 12 Nisan 1578	Eski Magosa Beyine ve Magosa Kadısına	Eski beylerbeyi Magosa Kalesi'ne geldiğinde kul taifesi maaş isteyip o da hiddetlenerek arada kavga meydana geldiği ve forsalar ve yeniçeriler silaha davranıp bu arada beylerbeyi katledildiği bildirilmekle kabahatli olanların teftişi için Semâniye müderrisi Pîrî Efendi müfettiş tayin olunduğu ve müteveffanın bütün mirası ve forsaları ve elbiseleri alınıp kendisi de karadan Lefkoşa'ya giderek kale tamirine ihtimam etmesi hakkında.
96	**216**	8 Safer 986 16 Nisan 1578	İçel Beyine	Kıbrıs Beylerbeyi Ahmed Paşa vefat edip Trablusgarb Beylerbeyi Hasan Paşa Kıbrıs'a tayin olunduğundan o gelinceye kadar Kıbrıs'ı muhafaza etmesi hakkında.
	216a	- -	Sis Beyine	Bir sûreti Sis Beyine

	216b	-	Alâiye Beyine	Bir sûreti Alâiye Beyine
		-		
	216c	-	Tarsus Beyine	Bir sûreti Tarsus Beyine
		-		
	217	4 Safer 986	Dubniça Kadısına	Osman isimli kişinin Dubniça voyvodasının yanında Karayazıcı diye bilinen kimsede yüz elli sekiz altın alacağı olmakla voyvodaya tenbih edip Osman'ı İstanbul'a göndertmesi hakkında.
		12 Nisan 1578		
	218	8 Safer 986	Karaman Beylerbeyine	Atmacacıbaşının terbiye için Mehmet isimli kimseye verdiği iki balabandan biri çalınıp Tekye isimli köyde Seydi isimli kişinin olduğu bildirilmekle eğer mîrî doğanlardan olduğuna bir alameti var ise doğanı alıp göndermesi hakkında.
		16 Nisan 1578		
97	**219**	8 Safer 986	Kuds-ü şerif Kadısına ve Beyine	Kudüs'te Üzeyir Peygamberin türbesinde şarap içip günahkâr Hıristiyan ve Yahudileri bundan men etmesi hakkında.
		16 Nisan 1578		
	220	8 Safer 986	Antep Kadısına	Şam isimli köy Şeyh Abdurrahman Erzincânî isimli kişinin evladına vakf olup evladı olmadıktan sonra berat ile diğer bir kimseye verildiği ve bazıları vakfın fazlalığı vardır diyerek kendilerine vazife tayin ettirdikleri cihetle tetkik edip aslı üzere bildirmesi hakkında.
		16 Nisan 1578		
	221	8 Safer 986	Kıbrıs Defterdârı Derviş'e	Kıbrıs Beylerbeyi Ahmed Bey'in vefatı hakkında verdiği malumatın öğrenildiği ve tahsilata gayret etmesi hakkında.
		16 Nisan 1578		

98	**222**	8 Safer 986 16 Nisan 1578	Eğriboz Nâzırı Mehmed Çavuş'a	Eminler üzerinde olan alacaktan ve diğerlerinden para tahsiline gayret edip ağustos irsaliyesiyle fazla para göndermeğe çalışması hakkında.
	223	8 Safer 986 16 Nisan 1578	Diyarbakır Beylerbeyine ve Diyarbakır'da Hizâne-i Âmire Defterdârına	Hizan Beyinin taahhüd ettiği Mehmed Bey'in ve Sultan Hüseyin Bey'in ve Davud Bey'in borçları için sancağı gelirinden senede bir beş yüz filori alıp fazla almaması hakkında.
99	**224**	8 Safer 986 16 Nisan 1578	Magosa Beyine ve Kadısına	Mektup gönderip müteveffa Kıbrıs Beylerbeyi Ahmed Bey Magosa kalesine geldiğinde kul, maaşlarını isteyip o da aksi cevap vererek forsaları salıverip ve ellerine silah vermekle forsalar kuldan üç neferi yaraladıkta kul dahi silah alıp bu kavgada beylerbeyinin katledildiği bildirilmekle gönderilen Semaniye müderrislerinden Piri Efendi tahkikat yaparak kabahatli olanlar gerek Vardiyan ve gerek Maryol olsun açığa çıkaracağı ve beylerbeyinin mirası yazılıp kaybolmaktan korunması hakkında.
	225	8 Safer 986 16 Nisan 1578	Dergâh-ı Âlî çavuşlarından olup Azak Kalesi'nin tamiri ferman olunan Mustafa Çavuş'a	Kendisine verilen kale tamiri vazifesi ile uğraşmayıp başka işlere karıştığı ve halkı isyana teşvik ettiği bildirilmekle edebi ile vazifesine bakması ve kendisine ait olmayan işlerle meşgul olmaması hakkında.
100	**226**	8 Safer 986 16 Nisan 1578	Ergene? Kadısına	Mezkur kasabada Sultan Murad mütevellisi olan Hüsam'dan şikâyet edilmekle teftiş edip suçu sabit olursa herkesin hakkını alması hakkında.
	227	8 Safer 986 16 Nisan 1578	Gelibolu Kadısına ve Voyvodasına	Edirne'de bir müderrisi katledip Gelibolu'da gemiye girerek kaçmak üzere iken yakalanılan Yakası Güzel Ahmed'i İstanbul'a göndermesi hakkında.

101	**228**	8 Safer 986 16 Nisan 1578	Halep Defterdârına	Sefere emrolunan Halep zeamet ve timar sahiplerinden bazıları seferden kalmak için mukaataat iltizam ettikleri bildirilmekle eskiden mukaataat iltizam etmiş olanlardan başkasına iltizam vermemesi hakkında.
102	**229**	8 Safer 986 16 Nisan 1578	Halep Beylerbeyine	Eskiden Halep'te mukâtaat iltizam edip üzerinde hazine malı olan zeamet ve timar sahiplerini yerlerinde bırakıp bundan başka altı zaim ile on sipahi ayırıp defterdar hizmetine vermesi ve diğerlerini sefere götürmesi hakkında.
103	**230**	8 Safer 986 16 Nisan 1578	Halep Defterdârına	Halep ve Zülkadriye kadılıklarından avarız akçesi gönderen ve göndermeyen yerler bildirilip malum olduğu ve tahsilata adalet ve dikkat ile devam etmesi hakkında.
	231	11 Safer 986 19 Nisan 1578	Erzurum Beylerbeyine	Yemen'e giderken Mısır hazinesinden ödünç aldığı iki bin beş yüz altını ödemediği bildirilmekle parayı göndermesi hakkında.
	232	8 Safer 986 16 Nisan 1578	Eski Habeş Beylerbeyi Ahmed'e	Habeş'e giderken Mısır hazinesinden ödünç aldığı sekiz bin iki yüz altını acele İstanbul'a göndermesi hakkında.
	233	8 Safer 986 16 Nisan 1578	Erzurum Beylerbeyine	Yemen'e giderken Mısır hazinesinden ödünç aldığı iki bin beş yüz altını acele göndermesi hakkında.
	234	8 Safer 986 16 Nisan 1578	Kilis Beyine, İsfarlayın Kadısına	Loncarik Kalesi süvarileri ağası İsa müstahfızlar ağası İsmail'den mahkemede şikâyet edip bazı uygunsuz hallerini söylediği bildirilmekle tahkik edip doğruyu bildirmesi hakkında.

104	**235**	8 Safer 986 16 Nisan 1578	Bağdad Beylerbeyine	Gedik sahiplerinden vazifesinde olmayanların ve tatarların gediklerini alıp Rum yiğitlerine vermesi hakkında.
	236	8 Safer 986 16 Nisan 1578	Erzurum Beylerbeyi ve Kadısına	Mustafa isimli kişide tutulan sahte hükümlerin tuğrasını kim çektiği işkence ile söyletilip ikrar ederlerse elleri kesilmesi hakkında.
105	**237**	8 Safer 986 16 Nisan 1578	Tunus Beylerbeyi ve Kadısına	Kaaid seferin Tunus'ta mülkü olan evini yeniçeri ağası zorla zabt ettiğini bildirmekle inceletip ev kaadi seferin mülkü ise şeran gereğini yapması hakkında.
	238	8 Safer 986 16 Nisan 1578	Müşarun ileyhe (Tunus'a bağlı Manastır Beyi Ferhad Bey'e)	Tunus'a bağlı Manastır Sancağıbeyi Ferhad'ın gemisine eskiden asker ve mühimmat verile gelmiş ise yine verilmesi hakkında.
	238a	- -	Trablusgarp Beylerbeyine	Bu dahî. Bir sûreti livâ-i mezbûr deyü Trablusgarb Beylerbeyine aynı ile yazıldı
106	**239**	8 Safer 986 16 Nisan 1578	Birecik Beyine ve Kadısına	Seyfi isimli kişinin evini basıp karısını ve eşyasını alan isimleri yazılı Yezidî Kürtlerini teftiş edip bildirmesi hakkında.
107	**240**	8 Safer 986 16 Nisan 1578	Niğbolu sancağında vaki kadılara	Niğbolu'ya bağlı köylülerin çoğu başka yere gönderilip suç işlediklerinde hükümete teslim edilmedikleri bildirilmekle suçu sabit olanları serbest sahiplerinden isteyip şer ile cezaları verilmesi hakkında.
	241	12 Safer 986 20 Nisan 1578	Eğriboz Beyine	Zeamet ve timar sahipleri ve çeribaşıları ile kendi gemisine girip ve gemiye sığmayanları başka gemi ile Sakız'a gönderip donanma geldiğinde donanmaya katılmaları hakkında.

	241a	- -	İnebahtı Beyine	Bu dahî. Bir sûreti İnebahtı Beyine yazıldı
108	**242**	8 Safer 986 16 Nisan 1578	Menteşe Beyine	Kara Davut isimli eşkıyayı takip edip savaşarak öldüren Hamza isimli sipahi zeamete müstehak olmuş iken Davud'un kardeşleri önüne çıkıp Hamza'yı katlettikleri bildirilmekle kimler ise yakalayıp cezalarının verilmesi hakkında.
110	**243**	11 Safer 986 19 Nisan 1578	Birecik Beyine ve Kadısına	Nizip halkı mahkemeye gelip kasabaları sancağa bağlı iken hırsız ve haramzade bulunmayıp yeni tahrirde Müteferrika Mehmed'e verilmekle korumayıp Yezidî Kürtler daima mal ve yiyeceklerini yağma ettiklerini bildirdikleri arzolunmakla mezkur müteferrika zeametini koruması için tenbihlenmesi hakkında.
111	**244**	10 Safer 986 18 Nisan 1578	Kefe Beyine ve Mengüp Kadısına	İsimleri yazılı Hıristiyanların daima kötülük üzere oldukları bildirilmekle daima teftiş edip şer'an sabit olursa küreğe konulması hakkında.
	245	11 Safer 986 19 Nisan 1578	Diyarbakır Beylerbeyine	Raka'ya bağlı Errah cemaati gayrimüslimleri vergilerini vermedikleri, eşkıyalıktan geri kalmadıkları bildirilmekle ele getirip hapsetmesi ve sicillerini İstanbul'a bildirmesi hakkında.
112	**246**	11 Safer 986 19 Nisan 1578	Cezair-i Garb Beylerbeyine	Hassa reislerden Murad Reis daha önce hazineden zincirli seksen esir alıp onlar için bedel akçesi dahi aldığı halde şimdi iade etmediği bildirilmekle esirleri ve parayı tahsil etmesi hakkında.
	247	15 Safer 986 23 Nisan 1578	Mezistre Beyine	Sancağı askeriyle hazır olup donanma geldiğinde gemilere girmesi hakkında.

113	**248**	11 Safer 986 19 Nisan 1578	Selanik Beyine	Gemisine binip muhafaza için Rodos'a hareket etmesi hakkında.
	249	11 Safer 986 19 Nisan 1578	Vezir Mustafa Paşa'ya ve Ordûy-ı Hümâyun Kadısı ve Çorum ve İskilip ve Karahisar ve Borlu Kadılarına	Eski Çorum Beyinin haslarından ayrılan yüz bin akçenin elli bini emekli Ahmed Paşa'ya verilip geri kalan Mustafa Çavuş ile Mehmet ve Kalender isimli zaimlere verildiği ve Ahmet Paşa'nın haslarını zabta gelen Pervane ve Mahmut isimli adamları bunların gelirinden kırk beş bin akçelerini alıp hainlik ettikleri bildirilmekle şer ile haklarının iade edilmesi hakkında.
114	**250**	11 Safer 986 19 Nisan 1578	Sakız Beyine, Sakız ve Çeşme Kadılarına	Serkin adasında mültezim olan Mehmed'in yabancılara yiyecek verdiği haberinin yanlış olduğu ve mezkur adayı Sakız'a katıp yine mezbur Mehmet tarafından idare edilmesi hakkında.
115	**251**	11 Safer 986 19 Nisan 1578	Diyarbakır Beylerbeyine	Bedir Bey oğlu Seyyid Mehmet'in bazı köy halkına zulmettiği bildirilmekle mezkur köylere birer hisar eri gönderip fakirleri koruması hakkında.
	252	8 Safer 986 16 Nisan 1578	Hersek Beyine, Taşlıca Kadısına	Taşlıca yakınından geçen nehrin üzerine eskiden Garak ve Mezrovnik köyleri halkı bir köprü yapıp, daha sonra Zaim Hüseyin dahi tamir edip hala yine kendileri tamire müteahhid oldukları bildirilmekle yine onlara tamir ettirilmesi hakkında.
116	**253**	13 Safer 986 21 Nisan 1578	İznikmid Kadısına	Ece oğlu diye bilinen kimse iki yüz bin servete malik ise kasaplık etmek için İstanbul'a gönderilmesi hakkında.
	254	13 Safer 986 21 Nisan 1578	Mısır Beylerbeyine	Yemen'den Süveyş'e gönderilen baharatı Süveyş'ten İskenderiye'ye nakli için gönderilen Mustafa Çavuş'a yardım edilmesi hakkında.

117	**255**	13 Safer 986	Haslar Kadısına, Silivri ve Vize ve Pınarhisar ve Kırkkilise ve Çorlu ve Ereğli Kadılarına	Askeri ve sivil halktan koyunu ve kuzusu olanlar kuzularını Hıdrellez'den evvel satmayıp Falyoz isimli yerde koyun eminine getirmesi hakkında.
		21 Nisan 1578		
	256	13 Safer 986	Anadolu yakasında vaki olan Hisar Dizdârlarına	Korumak için gönderilen Tunus Beyini Osman Çavuş'a teslim ederek Rumeli Hisarı'na göndermesi hakkında.
		21 Nisan 1578		
	257	13 Safer 986	Rumeli yakasında olan Hisar Dizdârlarına	Anadolu Hisarı'nda hapiste tutulan Tunus Beyini Rumeli Hisarı'nda muhafaza etmesi hakkında.
		21 Nisan 1578		
118	**258**	13 Safer 986	Halep Defterdârına	Birecik haslarına bağlı Kürtler inatçı ve asi olup vergilerini vermedikleri ve Mehmet Bey o sancağa bey olalıdan beri bunları zabt edip idare etmekte olduğu ve sancakbeyi sefere giderse bunlardan para alınamayacağı bildirilmekle alacakların tahsil edilmesi hakkında.
		21 Nisan 1578		
	259	13 Safer 986	İskenderiye Beyine ve İskenderiye ve Podgoriçe ve Karadağ Kadılarına	Asilerin çoğu ıslah olunup yalnız Podgoriçe civarındaki Recep ismindeki bir sipahi, eşkıya ile beraber olup daima halka zulm etmekte olduğu bildirilmekle ele geçirip sabit olan suçlarının yazılıp göndermeleri hakkında.
		21 Nisan 1578		
119	**260**	13 Safer 986	Edirne Kadısına	Edirne'de olan bir çok vakıfların bir çok görevlisi olup katibi ve mübaşiri olmadığından görevli vefat ettiğinde hesap verecek kimse bulunmadığı bildirilmekle vakfın izni var ise bir mikdar vazife ile bir katip alınması, vakfın müsaadesi yok ise görevlilerden bir mikdarını verip bir katip tayin edilmesi ve görevlinin verdiği tezkerelere birkaç şahidin imza koyması hakkında.
		21 Nisan 1578		

	261	13 Safer 986 21 Nisan 1578	Müşarun ileyhe (Edirne Kadısına)	Çirmen Kadısı Hamza'nın fazla kürekçi akçesi aldığından şikâyet olunmakla teftiş edip bildirmesi hakkında.
120	**262**	13 Safer 986 21 Nisan 1578	Çirmen Beyine ve livâ-i mezburda vaki olan kadılara	Sancak dahilinda bazı Gurbet taifesi ve Çingenelerin ev soyduğu ve adam öldürdüğü bildirilmekle önce kötülüğü başlatan taraf çağrılıp itaat etmezlerse üzerlerine varılıp yakalanması, kadılar vasıtasıyla durumun teftişi hakkında.
121	**263**	13 Safer 986 21 Nisan 1578	Tokat ve Amasya ve Merzifon Kadılarına	Amasya Beyi Mustafa'nın zulmünden şikâyet olunmakla teftiş olunup sabit olan suçların yazılıp bildirilmesi hakkında.
	264	13 Safer 986 21 Nisan 1578	Rodos Beyine	Çeşme'ye bağlı Eşler köyünden Hamza oğlu Turgut isimli genci Levend Hasan Reis alıp fırkatesine götürdükten sonra fırkate basılıp levendlerle beraber Turgut da küreğe konulduğu ve on iki senedir günahsız olarak kürekte olduğu bildirilmekle kürekten salınması hakkında.
	265	13 Safer 986 21 Nisan 1578	Menteşe Beyine	Çeşme'nin Eşler isimli köyünden Turgut isimli genç on iki seneden beri Rodos'ta kürekte olduğu bildirilmekle salınmasına emir verildiği ve onun yerine Menteşe'den bir suçlu göndermesi hakkında.
122	**266**	13 Safer 986 21 Nisan 1578	Boğdan Voyvodası Petre Voyvoda'ya	Kırım Hanı'nın adamı Hacı Hasan'ın elindeki esirleri aldığı haber verilmekle Boğdan halkı olmayıp Lehli Kazak ise alınan esirleri Kırım Hanının adamına teslim etmesi hakkında.
	267	13 Safer 986 21 Nisan 1578	Menteşe Beyine	Menteşe'de suç işleyip Teke ve Hamit sancaklarına kaçan eşkıyayı o sancaklarda yakalayıp kadının bilgisi dahilinde hallerini teftiş etmesi hakkında.

123	**268**	13 Safer 986 21 Nisan 1578	Rodos Beyine	Menteşe'de yazın fesad edip kışı geçirmek için Rodos'a geçen eşkıyayı yazın Menteşe'ye geçirmemesi hakkında.
	269	13 Safer 986 21 Nisan 1578	Menteşe Beyine, Mazon ve Akçeşehir Kadılarına	Sohta eşkıyası Safi'nin arkadaşlarından ve onun kardeşleri halka ziyade zulm etmekte oldukları bildirilmekle mahkeme yoluyla teftiş edip sabit olursa suçlarının yazılmasıyla beraber merkeze göndermesi hakkında.
124	**270**	13 Safer 986 21 Nisan 1578	Zülkadriye Beylerbeyine	Antep Beyi Keyvan'ın gönderdiği mektupta bahsettiği kereste, Vezir Sinan Paşa için kesilmesi emrolunan kereste ise o işten vazgeçildiğinden halka kereste teklif olunmaması hakkında.
	271	13 Safer 986 21 Nisan 1578	Kastamonu Beyine	Koşi Murad isimli kişinin kötülüğü sabit olduğu bildirilmekle doğru ise cezasının verilmesi hakkında.
125	**272**	13 Safer 986 21 Nisan 1578	İstanbul Kadısına	Müteveffa Lütfullah'ın vakfı olan müneccim ve heyet kitapları Mimar Sinan Mahallesi imamı ve müezzininin ellerinde olduğu haber verilmekle onlardan alıp rasathaneye vermesi hakkında.
	273	13 Safer 986 21 Nisan 1578	Prizrin Beyine ve Kadısına	Kuyumcu Yahut demekle bilinen gayrimüslim fitneci ve kalpazan olduğu bildirilmekle teftiş edip sabit olursa aletleri ile merkeze gönderilmesi hakkında.
	274	13 Safer 986 21 Nisan 1578	Mısır'a varınca yol üzerinde olan beylere ve zikrolunan sancaklarda vaki kadılara ve yol üzerinde olan eminlere	Merhume Mihrimah Sultan'ın hür olan ağalarından Anber ve Cevher ve Bilal ve Ahmed isimli ağalara Mısır'da dirlik verilip gemi ile Mısır'a gönderilmeleriyle kendilerine müdahale edilmemesi hakkında.

127	**275**	15 Safer 986 23 Nisan 1578	Beç Kralına nâme-i hümâyûn	Mektubu gelip serhat ümerasının saldırısından şikâyet olunmakla bu taraf yöneticilerinin de daima o taraftan şikâyet etmekte olduğu ve bütün beylere şiddetli emirler verilip o tarafa saldırının yasaklandığı kendileri de böylece emir vermeleri ve vergiyi vaktinde göndermeleri hakkında.
128	**276**	13 Safer 986 21 Nisan 1578	Silivri Nâzırına	İstanbul'a gelen devlet suyollarının üzerinde yedi arşın genişliğinde bağ ve bahçe ve ağaç ve bina olmaması ve var ise kaldırılması hakkında.
	277	15 Safer 986 23 Nisan 1578	Bursa Beyine	Bursa'da Ekmekçi Cuma'nın çırağı Budak bin Mehmed'in akçe kırktığı mahkemece sabit olursa eli kesilmesi hakkında.
129	**278**	15 Safer 986 23 Nisan 1578	Bursa Beyine	Tahsilde olmayıp bozgunculuk üzere olan sohtalar yakalanarak küreğe konmak için İstanbul'a gönderilmesi ve medreselerde bu gibi adamları oturtmamaları için müderrislerin uyarılması hakkında.
	279	13 Safer 986 21 Nisan 1578	Dubrovnik Beylerine	Cezayir Beylerbeyinin kullarından Galata Subaşısı olan Süleyman'ın Dubrovnik tüccarlarından Martin oğlu Sero isimli tüccarda olan alacağının senedi gereğince tahsil edilip varan adamına teslim edilmesi hakkında.
130	**280**	13 Safer 986 21 Nisan 1578	İdincik ve Güğercinlik Kadılarına	İdincik'de Divân-ı Âlî kapıcılarından Divane Musa'nın oğlu Mustafa'nın halka zulm ettiği bildirilmekle teftiş edilmesi hakkında.
	281	15 Safer 986 23 Nisan 1578	Bursa Kadısına ve Beyine	Etmekçi Cuma'nın çırağı Budak akçe kırktığı bildirilmekle mahkemece sabit olmuş ise elinin kesilmesi hakkında.

131	**282**	15 Safer 986 23 Nisan 1578	İvraca Kadısına	Sinan Paşa'nın İvraca'da olan haslarından Hare isimli köydeki gayrimüslimlerin daima isyan ve muhalefet üzere oldukları bildirilmekle teftiş edip suçu sabit olanların cezasının verilmesi hakkında.
	283	13 Safer 986 21 Nisan 1578	Zağra Yenicesi ve Kızıl Ağaç Kadılarına	Başlular köyünde Kuli Subaşının evini basıp birkaç yerinden yaralayan isimleri yazılı kimselerle, kadınları Hamza Çavuş vardığında teftiş edip meseleyi meydana çıkarmaları hakkında.
132	**284**	13 Safer 986 21 Nisan 1578	Manisa Kadısına	Manisa'da Yahudi ve Hıristiyanlardan başka hane vergisinden kayıtlı olan 495 hane Müslümanların avarız ve kürekçiden muaf olmaları hakkında.
133 **134** **135**	**285**	13 Safer 986 21 Nisan 1578	Leh Kralına yazılan nâme-i hümâyûn	Markoş Sebuske isimli elçisi ile gönderdiği namede Kırım Hanına gönderdiği elçi orada hapsolunduğu ve Moskov ile beraber olduğu ve Leh ilini yağma ettiği ve diğer şikâyetler belirtilmekle vaktiyle Lehistan'da kral tayin olunmadığı ve memlekette bir yönetici bulunmadığı zamanlarda bile bu kadar saldırı olmadığı ve Akkirman sahrasında koyun kalmadığı ve bunlar hep Leh Kazakları tarafından yağma edildiği cihetle eğer eşkıyayı zabt etmezse daha fazla hakarete maruz kalacağı ve kaçıp oraya sığınan Yuvaneska ile Aleksandır'ı diri veya ölü olarak teslim etmesi hakkında.
133	**285a**	26 Safer 986 4 Mayıs 1578		Serâser kîseler ile konılup altun kozalak ile bağlanup Koflanzâde Mehmed Çavuş'a virildi. İki sûret yazılmışdır.
	285b	25 Safer 986 3 Mayıs 1578		Serâser kîse ve altun kozalak ile bağlanup tercümânı Mehmed'e virildi. İlçinin âdemine teslîm içün.

135	**286**	13 Safer 986 21 Nisan 1578	Mısır Defterdârına	Sinan Paşa'nın Bulak'ta inşa ettirdiği camiine gönderdiği kurşundan iskelede altmış altın vergi alındığı bildirilmekle doğru ise o altının iade edilmesi hakkında.
136	**287**	13 Safer 986 21 Nisan 1578	Karahisar-ı Şarki Kadısına	Veziriazam Mehmet Paşa'nın biraderzâdesi zeamet sahibi Ali Karahisar-ı Şarki'de Güzeller isimli köyde yaptırdığı camiye vakfettiği paranın çoğu kaybolduğu bildirilmekle ilgililerin araştırıp meydana çıkarması hakkında.
	288	13 Safer 986 21 Nisan 1578	Bergos Kadısına	Karıştıran yakınında Turbeğli isimli vakıf köyüne bir takım levendler yerleşip bozgunculuk yaptıkları bildirilmekle teftiş edip sicillerini göndermesi hakkında.
137	**289**	13 Safer 986 21 Nisan 1578	Cezayir Beylerbeyine, Bergama ve Ayazmend ve Molova Kadılarına	Midilli'de kadı iken iltizamla Midilli Nâzırı olan Şaban oğlu Mehmed'in mukâtaatta halka çok eziyeti olduğu bildirilmekle teftiş edip durumu bildirmesi hakkında.
138	**290**	21 Safer 986 29 Nisan 1578	Diyarbakır Beylerbeyine ve Defterdârına	984 ve 985 seneleri avarız akçesinin toplamı olan 116933 filoriyi güvenilir kişilerle İstanbul'a gönderip irsaliye akçesini Serdar Mustafa Paşa ile göndermesi hakkında.
	291	13 Safer 986 21 Nisan 1578	Şam Beylerbeyine ve Defterdârına	984 ve 985 senelerinden baki kalan avarız akçesi ile bu senenin irsaliyesini acele göndermesi hakkında.
	292	15 Safer 986 23 Nisan 1578	Hassa reislerden Çerkes Memi Reis'e	Mora Müfettişi iken teftişi emrolunan Ebussuud oğlunun kethüdası firar edip İstanbul'da yakalanarak Mahmut Çavuş'a teslimen Mora'ya gönderildiğinden bunları gemisine alıp Mora'ya götürmesi hakkında.

139	**293**	13 Safer 986 21 Nisan 1578	Mora semtinde vaki olan kadılara ve kale dizdârlarına	Teftişi emrolunan Ebussuud oğlunun kethüdası Ali ve bir kâfir hizmetkârı Mahmut Çavuş'a teslimen Mora'ya gönderilmiş olmakla vardığı yerlerde güvenli bir şekilde yanına adamlar verilmesi hakkında.
	294	13 Safer 986 21 Nisan 1578	Rumeli'nin sol kolunda celeb vaki olan kadılara	Koyun tüccarlarının üzerinde olan bahar koyunlarını acele çıkarıp İstanbul'a göndermeleri hakkında.
	294	- -	Rumeli'nin sağ kolunda bulunan kadılara	Bir sûreti sağ kolda vaki olan kadılara
140	**295**	16 Safer 986 24 Nisan 1578	Kıbrıs Beylerbeyine	Kıbrıs Beylerbeyi iken vefat eden Ahmet Bey'in oğlu Mustafa Bey Kıbrıs'tan iki gemi ile derya muhafazasına çıkıp Payas'ta iken babasının katlolunduğunu haber almakla gemileri, içinde olan mîrî esirler ve suçlular ile reisleri olan Mehmet ve Abdi'ye teslim edip kendi karadan İstanbul'a gittiğini bildirmekle gemileri ve esirleri ve içinde olan eşyayı göndermeleri hakkında.
	296	13 Safer 986 21 Nisan 1578	Budin'da Vezir Mustafa Paşa'ya	Düşman toplanıp Puzon'da Tuna'ya köprü kurduğu bildirilmekle yine casus gönderip aldığı haberi bildirmesi hakkında.
141	**297**	13 Safer 986 21 Nisan 1578	Adala Kadısına ve Mehmet Çavuş'a	İstanbul'da asılan Hızır'ın çocukları Kıbrıs'a sürülüp lakin halkta olan alacaklarını tahsil için İbrahim isimli oğlu Adala'ya gönderildiği ve parayı tahsil ettikten sonra kaçtığı bildirilmekle mutlaka ele geçirip tekrar Kıbrıs'a göndermeleri hakkında.

	298	13 Safer 986 21 Nisan 1578	Vezir Mustafa Paşa'ya	Budin'de ve Peşte'de kendi havalarında gezip sınırda hizmetleri başında bulunmayan zeamet ve timar sahibi hisar erlerini yerli yerlerine göndermesi hakkında.
142	**299**	17 Safer 986 25 Nisan 1578	İzmir Kadısına ve Sığla Beyine	Eşkıyalık yapan sohta taifesini yakalayıp teftiş ederek dinen lazım geleni yerine getirmesi hakkında.
	300	13 Safer 986 21 Nisan 1578	Bosna Beyine, Saray Kadısına	Hacı Hasan isimli sipahinin Venedik'e at sattığı ve kalpazanlık ettiği haber alınmakla gizlice araştırıp elinde kalpazan aleti bulunursa mühürleyip İstanbul'a göndermesi hakkında.
143	**301**	13 Safer 986 21 Nisan 1578	Rum Beylerbeyine, Amasya ve Havza ve Erim Kadılarına	Atmaca Mahmut isimli köyde Sağır Hasan ve zevcesi Manend ve arkadaşları kalpazan oldukları haber alınmakla evleri arandığında makas ve kurşun bulunup serbest timarda olmalarıyla bir şey yapılamadığı bildirilmekle ne şekilde olursa yakalayıp teftiş etmesi hakkında.
	302	13 Safer 986 21 Nisan 1578	Kıbrıs Yeniçeriler Ağası Ahmed'e	Lefkoşa Kalesi tamirinde hizmeti olan yeniçerilerin elli tanesine birer yeniçeri gediği verilmesi hakkında.
	303	13 Safer 986 21 Nisan 1578	Anadolu Beylerbeyine, Kemer ve Karaağaç Kadılarına	Kemer'e bağlı Barça isimli köyden Mehmet oğlu Seydi Ali'nin sohtalarla beraber hırsızlık ettiği bildirilmekle yakalayıp teftiş etmesi ve bozguncuları hapsedip bildirmesi hakkında.
	304	13 Safer 986 21 Nisan 1578	Kıbrıs Beylerbeyine	Kıbrıs Beylerbeyi iken kul taifesi tarafından öldürülen Ahmet Bey'in forsalara silah vermeyip suçsuz öldürülmüşse sebep olanları gizlice araştırıp bildirmesi hakkında.

144	**305**	13 Safer 986 21 Nisan 1578	Kuds-i Şerif Kadısına	Kudüs'te sakin Zayirci Ömer isimli kişi kötülük üzere olduğu bildirilmekle çağırıp bu huydan vazgeçmesini tenbih etmesi ve yine şikâyetçisi olursa yazıp bildirmesi hakkında.
145	**306**	13 Safer 986 21 Nisan 1578	Erzurum Beylerbeyine ve Kadısına	Erzurum kullarından Akkulu isimli kimsenin İran ile muamelesi ve irtibatı olduğu ve gelen casuslarını sakladığı bildirilmekle teftiş edip sabit olursa yazıp bildirmesi.
	307	18 Safer 986 26 Nisan 1578	Kaptan Ali Paşa'ya ve Sakız Kadısına	Sakız Beyi Sinan Bey Sakız kullarından kendi gemisine adam almamak emir verildiği halde yüz beş kişi alıp gemisini donattığı ve bazılarının dirliklerini sebepsiz yere aldığı bildirilmekle teftiş edip bildirmesi hakkında.
146	**308**	19 Safer 986 27 Nisan 1578	Menteşe Beyine ve livâ-i mezburda vaki kadılara	Sohta eşkıyasını cezalandırmak için her köyden bir muktedir kimseyi lider seçip il erleri ile üzerlerine gidip zararlarını def etmeleri hakkında.
	309	20 Safer 986 28 Nisan 1578	Şam Beylerbeyine ve Kadısına	Sultan Süleyman'ın Şam'da olan imaret vazifelilerinin fakirlere zulm ettikleri haber verilmekle teftiş olunmaları hakkında.
147	**310**	19 Safer 986 27 Nisan 1578	Galata Kadısına	Mahkemece öldürülmeye veya uzuv kesmeye mahkûm olan bozguncuyu kimsenin himayesine izin vermeyerek dinen lazım geleni yerine getirmesi hakkında.
	311	19 Safer 986 27 Nisan 1578	Vezir Mustafa Paşa'ya ve Ordu ve Çorum ve İskilip ve Karahisar ve Demirli Kadılarına	Zaim Mustafa Çavuş ile ortaklarının Çorum'da işlettikleri zeametleri gelirinden eski Şam Beylerbeyi olan Ahmed'in adamları Pervane ve Mahmut bunların 45000 akçelerini aldığı bildirilmekle olayı yerinde teftiş edip doğru ise iade ettirmesi hakkında.

148	**312**	19 Safer 986 27 Nisan 1578	Zülkadriye Beylerbeyine	Vefat eden sipahilerin timarlarını kılıca yarar yiğit oğulları var ise onlara verip sefer zamanı olmakla kılıca yaramayan küçüklere timar vermemesi hakkında.
	313	18 Safer 986 26 Nisan 1578	Kavala Kadısına	Kavala Nâibi Mehmet'in fakirlere eziyet ettiği bildirilmekle doğru ise görevinden alınması hakkında.
149	**314**	22 Safer 986 30 Nisan 1578	Erzurum Beylerbeyine	Bayburt Kadısı mektup gönderip Bayburt Kalesi'nde gönüllü olarak hizmet eden kuloğullarına gedik verilmeyip Of ve Rize ve Sürmene'den gelmiş kimselere verilerek kalede oturmayıp dışta gezdiklerini bildirmekle araştırıp böyle ise gedikleri Rum yiğitlerine ve kuloğullarına vermesi hakkında.
150	**315**	20 Safer 986 28 Nisan 1578	Karlı İli Beyine	Sancağının zeamet ve timar sahipleri ile silahlı bir şekilde uygun bir yerde hazır olup donanma geldiğinde içine girip hizmette olması hakkında.
	316	20 Safer 986 28 Nisan 1578	Biga Beyine	Sancağının zeamet ve timar sahipleri uygun bir yerde hazır olup donanma geldiğinde girmesi hakkında.
151	**317**	20 Safer 986 28 Nisan 1578	Tuna Nehri yalılarında olan kadılara	Eflak Voyvodası Mihne mektup gönderip bazı kimseler Eflâk'tan koyun çalıp bu tarafa getirdikleri ve takip edilip nişanları ve alametleri ile koyunları sahipleri bulduğunda vermek istenilmediğini bildirmekle malını bulan adamlara malları iade edilmesi hakkında.
	318	20 Safer 986 28 Nisan 1578	Niğbolu Kadısına	Niğbolu'nun karşısında öldürülen iki Yahudi'yi öldürmekle zanlı olup hapsedilen Vasiliko isimli gayrimüslimi mahkemeye getirip dikkatle araştırıp gerçekten katil kendisi ve arkadaşları ise dinen lazım geleni yerine getirmesi hakkında.

152	**319**	20 Safer 986 28 Nisan 1578	Mihne Voyvoda'ya	Her sene gönderilen haracı zamanında göndermesi hakkında.
	320	20 Safer 986 28 Nisan 1578	Semâniye müderrislerinden olup Kıbrıs Müfettişi olan Mevlana Pîrî'ye	Yeniçeri Kethüdası iken azledilen Haydar'ın azline sebep ne olduğu araştırılarak bildirilmesi hakkında.
	321	20 Safer 986 28 Nisan 1578	Kavala Dizdârına	Kavala'da olan kadırgaya yeteri kadar hisar eri verilmesi hakkında.
153	**322**	22 Safer 986 30 Nisan 1578	Canik Beyine, Erim ve Ünye Kadılarına	Terme ahalisi dilekçe verip eski kadı olan Mevlana Hasan'ın birçok zulümlerini bildirmeleriyle teftiş edip üzerinde sabit olan hakları sahiplerine vermesi hakkında.
	323	20 Safer 986 28 Nisan 1578	Leh serhaddine varınca yol üzerinde vaki beylere ve zikrolunan sancaklarda olan kadılara	Leh Kralı Baturi İstvan'ın Kriştuk Derek isimli adamı bir iş için İstanbul'a gelip tekrar Leh'e döneceğinden üç koçi araba içinde olan eşyasına ve on sekiz beygirine ve yanında olan on iki adamına kimsenin karışmaması hakkında.
154	**324**	20 Safer 986 28 Nisan 1578	Mısır Beylerbeyine	Tersane için üç bin kantar üstübü tedarik edip göndermesi ve kaç denk ve kaç kantar olduğu bildirilmesi hakkında.
	325	20 Safer 986 28 Nisan 1578	Memi Reis'e	Boğazhisarından ve Akkirman ve Cankirman Kalelerinden verilen hisar erleri gitmek istemezlerse gediklerini hizmet edeceklere vermesi hakkında.

155	**326**	22 Safer 986 30 Nisan 1578	Kıbrıs Beylerbeyine	Eski Kıbrıs Beyi Ahmed Bey'in forsa kâfirlerine silah verip kulun üzerine hücum ettirdiği doğru ise cezasını görmüş olacağı fakat forsalara silah vermediği ve günahsız olduğu bilindiğinden cinayete katılanları gizlice araştırıp bildirmesi hakkında.
	327	22 Safer 986 30 Nisan 1578	Halep Beylerbeyine ve Defterdârına	Avarız akçesinden ve beytü'l-maldan kalan bakayanın hemen gönderilmesi hakkında.
156	**328**	21 Safer 986 29 Nisan 1578	Şam Beylerbeyine	Boşalan yeniçeri gedikleri Tat ve Dürzü ve Ecnebi taifesine verilmeyip yeniçerilere verilmesi hakkında.
	329	22 Safer 986 30 Nisan 1578	Peksimet ferman olunan yerlerin kadılarına ve Rum Nâzırı Seydi Ali ve Zile Nâzırı Abdulmuttalip ve Rum Nâzırı Mehmet'e	Emrolunan peksimeti ihraç ederek nazırların da yardım etmeleri hakkında.
	330	22 Safer 986 30 Nisan 1578	Amasra Kadısına	Amasra İskelesi'nde ne kadar peksimet var ise hemen İstanbul'a göndermesi hakkında.
	331	22 Safer 986 30 Nisan 1578	Kıbrıs Beylerbeyine ve Defterdârına	Eski Kıbrıs Beylerbeyisi Ahmet Bey'in oğlu Mustafa iki gemi ile derya muhafazasına çıkıp Payas iskelesinde babasının vefat haberini almakla gemileri, esirleri ve eşyası ile Mehmet ve Abdi reislere teslim edip kendisi karadan İstanbul'a gelmekle gemileri ve içinde olan eşyaları ve esirleri ve Ahmet Beyin ailesini gemilere koyup İstanbul'a göndermesi hakkında.

157	**332**	22 Safer 986 30 Nisan 1578	Kıbrıs Yeniçeri Ağasına	Kıbrıs Beylerbeyi iken katlolunan Ahmet Bey'in eşyasını ve ailesini orada olan iki gemiye koyup ve muhafaza için yeniçeriler verip esirleri kaçırmadan gemileri İstanbul'a getirmeleri hakkında.
	333	22 Safer 986 30 Nisan 1578	Cezire-i Kıbrıs Beylerbeyi hasları olan yerlerin kadılarına	Kıbrıs Beylerbeyi iken vefat eden Ahmed Bey'e düşen geliri reaya ve voyvodaları yüzleştirerek araştırıp her kimde alacağı varsa tahsil edip oğluna vermeleri hakkında.
158	**334**	22 Safer 986 30 Nisan 1578	Eski Trablus Beylerbeyi olup hala Kıbrıs Beylerbeyi olan Hasan'a	İstanbul'dan binip Kıbrıs'a gittiği kalitayı Trablusgarb beylerbeyliği verilen İlyas'a teslim etmesi hakkında.
	335	22 Safer 986 30 Nisan 1578	Üsküb Beyine ve eski Priştine Kadısı Mevlana Mahmut ve Vılçıtran ve Ürgüp kadılarına	Priştine kazasından Ayni isimli hatunun karındaşı, Ali isimli sipahiyi öldürmekle zanlı olan isimleri yazılı kimseleri teftiş edip katili şeran cezalandırması hakkında.
159	**336**	22 Safer 986 30 Nisan 1578	Haleb Beylerbeyine	Halep kalesi müstahfızları ve bölükbaşıları, İbrahim ve Mustafa isimli kimselerden şikâyet edip ve bu kişilerin aralarında olmalarını istemedikleri bildirilmekle araştırıp bozgunculuk yapıyorlarsa yerlerini değiştirmesi hakkında.
	337	21 Safer 986 29 Nisan 1578	Arkadye Kadısına	Mora halkı mektup gönderip tefeci ve faizcilerden şikâyet ettikleri ve fesat ehli voyvodalar ve naibler ile beraber olup halka zulmettikleri ve kimsenin ceza görmediği bildirmekle gönderilen Mahmut Çavuş marifetiyle hepsini teftiş edip fakirlerin haklarını geri vermesi ve fesat ehlini koruyanları yazıp bildirmesi hakkında.

160	**338**	22 Safer 986 30 Nisan 1578	Kefe Beyine	Mektub gönderip Kırım Hanı Mehmet Giray kendi şark seferine varmayıp kardeşleri Adil Giray ve Gazi Girayları tayin ettiği ve Azak Beyi onlarla beraber gitmekten kendisinin gitmesi daha muvafık olacağı ve beş yüz yeniçeri ve topçu, top arabacı dahi beraber gitmek için tayin olunduğu ve Kefe hassa harcından Adil Giray'a yüz bin Osmani akçe vermesi ve bütün tedariki kendisi görüp ancak sıhhat bakımından sefere varmasında mahzur var ise Azak beyini göndermesi hakkında.
	339	21 Safer 986 29 Nisan 1578	Boğdan Voyvodasına	Gönderdiği Kazaklar gelip vasıl olduğu haracı tahsil edip vakti ile göndermesi hakkında.
161	**340**	23 Safer 986 1 Mayıs 1578	Diyarbakır Beylerbeyine ve Basyan Kadısına	Halka zulmeden Aşık Resul, Bekir, Turak ve arkadaşlarının yakalanıp gerekenin yapılması hakkında.
	341	23 Safer 986 1 Mayıs 1578	Basyan Beyine	Yukarıdaki hükümde adı geçenlerin yakalanıp Diyarbakır Beylerbeyine verilmesi hakkında.
	342	23 Safer 986 1 Mayıs 1578	Petre Voyvoda'ya	Lehistan elçisi Boğdan'a geldiğinde yanına bir bey verilerek güvenle ulaştırılması hakkında.
162	**343**	25 Safer 986 3 Mayıs 1578	Azak Sancağıbeyi Mehmet Bey'e	Kefe Beyi Kasım Bey'in hastalığı doğru ise onun yerine Şirvan seferine gitmen hakkında.
	344	25 Safer 986 3 Mayıs 1578	Eski Diyarbakır Beylerbeyi Osman'a	Mısır hazinesinden aldığın borcu geri ödemen hakkında.
	345	25 Safer 986 3 Mayıs 1578	Trabzon Beyine	Aldığı köyün şartlarını yerine getirmeyen Müteferrika İbrahim Kethüda'nın üzerindeki devlet mallarının Erzurum Defterdârına verilmesi hakkında.

163	**346**	25 Safer 986 3 Mayıs 1578	Bağdat Beylerbeyine	Sancağına gitmeyip Geremles'te halka zulmeden Şah Ali'nin kendi sancağına gönderilmesi hakkında.
	347	25 Safer 986 3 Mayıs 1578	Selanik Kadısına ve Halomiç Kadısı olup Mora'da müfettiş olan Mevlana Muslihiddin'e	Vergi toplanmasında usulsüzlük yapan Ebussuudoğlu'nun adamı Mehmet oğlu Sinan'ın teftiş edilip elinde bulunan malların tahsil edilmesi hakkında.
164	**348**	24 Safer 986 2 Mayıs 1578	Selanik Kadısı olup Mora müfettişi olan Abdurrauf'a, Resha ve Balyebadra Kadılarına	Halka zulmeden Naip Balı Çelebi ile onu kollayan Hasan'ın hemen teftiş edilip suçlular ise delilleriyle yazılıp bildirilmesi hakkında.
	349	28 Safer 986 6 Mayıs 1578	Akyazı Kadısına	Beylerbeyi ve sancakbeyleri ulaklarına menzil beygiri verilmemesi hakkında.

METİN

Mühimme Defteri

Min Evâil-i Muharremü'l-Harâm. Sene 986

İlâ Evâsıt-ı Rebîü'l-Âhir. Sene 986

34

(s. 1-164, h. 1-349)

1

Bu def‘â deryâ seferine fermân olunan sancaklardır.

Nefs-i Mezistre, Nefs-i İnebahtı, Nefs-i Selânik, Nefs-i Eğriboz, Nefs-i Biga, Nefs-i Karlıili.

[1]

Yevmü’l-Ehad

Fî 7 Muharrem Sene 986

2

Maktûlün karındaşı Memi’ye virildi.

Tımışvar Beğlerbeğisine, Göle Kadısına hüküm ki;

Sen ki Göle Kadısısın. Sûret-i sicil gönderüp Göle sâkinlerinden Memi bin Murad nâm kimesne girü Göle’de sâkin olup Alacahisâr sancağında 5.999 akçe tîmârdan ma‘zûl olan Behram bin Mustafa nâm kimesneyi şer‘-i şerîfe ihzâr idüp, “Mezbûr Behram, karındaşım Hasan nâm za‘îmi bıçağla urup katl eyledi. Şer‘le görülmesin taleb iderin” didikde bi’l-muvâcehe mezbûr Be[h]ram’dan su‘âl olundukda, matbû‘ ve’r-rızâ ikrâr idüp “Mezbûr Hasan’a kadîmden adâvetim olup, mütemekkin iken ardından gelüp iki kerre arkasından bıçağla urup katl eyledim” deyü ikrâr eyledüği sicil olunduğın bildirdüğin ecilden buyurdum ki;

Vardukda hasmânı berâber idüp gaybet iderse buldurması lâzım olanlara buldurdup getürdüp hak üzre teftîş eyleyüp göresin. Fi‘l-vâki‘ müşârun-ileyhin sûret-i sicilli mûcebince mezkûr[ı] katl eyledüği sâbit olursa vukû‘ı üzre yazup arz eyleyesin.

3

Âdemlerinizden Muhyiddîn nâm imâma virildi.

Manisa Kadısına hüküm ki;

İşbu sene-i mübârekede Donanma-i Hümâyûnum ihrâc olunması fermânım olan kürekciyi bizzat kendün getürmeyüp nâibin ile irsâl eylemen emr idüp buyurdum ki;

Vusûl buluncak, emrim üzre kürekciyi bi'z-zât kendün getürmeyüp yarar nâibin ile Tersâne-i Âmire'ye gönderesin.

[2]

4

İskenderiye Beğinin Kapu Kethudâsı Yusuf'a virildi.

Fî 8 M Sene 986

Hersek Beğine hüküm ki;

Mektûb gönderüp livâ-i mezbûrda vâki' olan Gelmete? nâm âsîler ile ba'zı âsîlerin haklarından gelinmek içün sâbıkā Nova Kal'âsı'ndan üçyüz nefer tüfenk-endâz virilmek içün emr-i şerîfim virilmişdi. Lâkin ol zamânda ihtiyaç olmamağın virilmeyüp hâlâ mezbûrûn âsîlerin isyân u tuğyânları ziyâde olmağla sâbıkā vârid olan emr-i şerîfim mûcebince üçyüz nefer tüfenk-endâz ihrâc olunmak emr idüp buyurdum ki;

Vardukda emr-i şerîfim mûcebince kal'â-i mezbûrdan üçyüz nefer tüfenk-endâz ihrâc idüp müşârun-ileyh Mehmed'e gönderesin ki, lâzım gelen mahalde istihdâm idüp usât-i mezbûrenin haklarından gelesin.

Bu dahî.

Bir sûreti İlbasan Beğine yazıldı ki, Draç Kal'âsı'ndan deyü vech-i meşrûh üzre.

5

Silahdâr ümerâsından Sinan Çavuş'a virildi.

Fî 7 M Sene [98]6

Bosna Beğine hüküm ki;

Bi-'inâyetillâh cibilliyetinde merkûz olan celâdet ü şehâmet zuhûra getürüp bu def'â re'y-i metîn ve fikr-i güzînin ile livâ-i mezbûr serhaddinde feth ü teshîri müyesser

olan kal‘âlar husûsunda vücûda gelen hidemât-i mezbûre ve mesâ‘î-i meşkûrun mukâbelesinde[n] sonra mezîd-i husrevânem zuhûra getürüp Dergâh-ı Mu‘allâm çavuşlarından Sinan *zîde kadrûhû* ile iki hil‘at-ı fâhire-i şahânem irsâl olunup buyurdum ki;

Vusûl buldukda irsâl olunan hil‘at-ı fâhireyi kemâl-i ta‘zîm ü tekrîm ile giyüp dîn-i mübîn ve devlet-i ebed-karînime müte‘allik olan husûslarda dakīka fevt etmeyüp hidemât-i mezbûre ve mesâ‘i-i mezbûrun zuhûra getüresin.

[3]

6

Hâssa tercimânlarından Mustafa’ya virildi.

Boğdan Voyvodası Petre Voyvoda’ya hüküm ki;

Lih Kralı’nın Südde-i Sa‘âdetümde olan ilçisi hüsn-i icâzetimle vilâyet-i Lih’e müteveccih olmağın Südde-i Sa‘âdetüm tercimânlarından Mustafa ma‘an koşılup irsâl olunmuşdır. Buyurdum ki;

Müşârun-ileyh ilçiyi Boğdan sınurına dâhil oldukda yolda ve izde, menâzil ü merâhilde kimesneye dahl itdirmeyesin.

7

Şişeci Mustafa Çavuş’a virildi.

Fî 8 M Sene [98]6

Şam Beğlerbeğisine ve Defterdârına hüküm ki;

Kadîmü’l-eyyâmdan Şam hazînesi nevrûzda gelüp Âsitâne-i Sa‘âdetümde vâsıl olmak âdeti mu‘tâd iken hâlâ nevrûz geçüp henüz hazîneden eser zâhir olmamağın bu bâbda mes’ûl olmuşsundur. Buyurdum ki;

Vusûl buldukda bu bâbda ihmâl eylemeyüp eğer irsâliyedir ve eğer avârız akçesidir. Çavuşım vardığı günden aslâ te’hîr etdirmeyüp irsâl eylemen bâbında ikdâm eyleyesin. Ve bi’l-cümle filoriye tebdîl olunmakda usret vardır deyü te‘allül eylemeyüp

Osmânî ve guruş dahî olursa câizdir. Hemân gaflet eylemeyüp eğer irsâliye akçesidir ve eğer avârız akçesidir. Te'hîr olunmayup irsâli bâbında ihtimâm eyleyesin.

Bir sûreti Şam Beğlerbeğisine ve Defterdârına hüküm ki, yazıldı.

8

Na'lbandzâde Mustafa Çavuş'a virildi.

Fî 7 M Sene [98]6

Mezistre Sancağıbeği İbrahim'e hüküm ki;

Bundan akdem diyâr-ı şarka sefer-i hümâyûnum olmağın "Sen dahî sancağın sipâhîleriyle gelüp, irişüp hidmetinde bulunasın" deyü emr-i hümâyûnum gönderilmişdi. Hâlâ Cezâyir Beğlerbeğisi kapudânım Ali ile deryâ seferine gitmek emr idüp buyurdum ki;

Mustafa Çavuş vusûl buldukda te'hîr itmeyüp sancağına müte'allik olan alaybeği ve zu'amâ ve erbâb-ı tîmâr ile şimdiden deryâ seferine hâzır u müheyyâ olasın ki, mûmâ-ileyh kapudânım vardukda kadırgalara girüp münâsib gördüği üzre hidmet[t]e bulunasın.

[4]

9

Kapucı Ahmed Çavuş'a virildi.

Fî 8 M Sene 986

Selânik Kadısına hüküm ki;

Bundan akdem Selânik Kadısı sana teveccüh olundukda sâbıkā olan kuzâtdan eğer me'âdin akçesidir ve eğer mukâta'at akçesidir, Ziyâde ve ihtimâm ile vâfir ü müstevfâ akçe tedârik ü irsâl itmen bâbında ta'ahhüd itmiş etdüği hâlâ nevrûz irsâliyesin kadîmden irsâl olunduğı üzre vakti ile henüz gelmeyüp nevrûzdan bu kadar zamân mürûr eylemeğin bu bâbda mes'ûl olmuşsundur. İmdi irsâliye akçesin mu'accelen Südde-i Sa'âdetüme gelüp irişmek mühimmâtdan olmağın buyurdum ki;

Vusûl buldukda aslâ te'hîr u terâhî itmeyüp, eğer mukāta'at akçesidür ve eğer me'âdin akçesidür ve bi'l-cümle kadîmden irsâl olunugelen irsâliye akçesini mu'accelen cem' u tahsîl eyleyüp ber-vech-i isti'câl Hizâne-i Âmireme irsâl ü îsâl etmen bâbında envâ'-i sa'y u ikdâmın vücûda getüresin. Şöyle ki, bu def'a dahî ihmâl olmayup ale't-ta'cîl gelüp erişmeye. Beyân olunan özrün kabûl olmaz. Ana göre tâb [u] ihtimâmda dakīka fevt eylemeyesin.

10

Şişeci Mustafa Çavuş'a virildi.

Fi't-târîhi'l-mezbûr

Lârende Kadısı olup Müfettiş-i Emvâl olan Nûh'a hüküm ki;

Nevrûz geçeli beş-on gün olup dahî ol cânibden nevrûz irsâliyesi gelmedüğinden ma'adâ Hamza Çavuş bakāyâdan nevrûza değin yiğirmi yük akçe göndermeği müte'ahhid olmuşsunuz. Ol dahî gönderilmemekle mes'ûl olmuşsuzdur. Buyurdum ki;

Vusûl buldukda aslâ te'hîr ü terâhî itmeyüp Hamza Çavuş'un iltizâm etdüği yiğirmi yük akçe ile nevrûz irsâliyesin ber-vech-i isti'câl Dergâh-ı Mu'allâma irsâl ü îsal eyleyüp avk u te'hîrden ziyâde hazer idesiz. Şöyle ki, ihmâl ü müsâhele eylemeyesiz. Sonra özrinüz makbûl olmayup mu'ateb olmanuz mukarrerdir. Ana göre ikdâm ü ihtimâm eyleyesiz.

[5]

11

Mezkûr çavuşa virildi.

Kesriye ve Görice ve Serfiçe dizdârlarına hüküm ki;

Hâlâ ol câniblerde hurda cerâimi sudûr idüp küreğe konmak îcâb iden ehl-i fesâdın teftîşi içün gönderilen Südde-i Sa'âdetüm çavuşlarından Mumcı Mustafa *zîde kadrûhû* ol makūle mücrîmleri ele getürüp bi-hasebi'ş-şer'-i'ş-şerîf cerîmeleri sicil olundukdan sonra Selânik'de olan gemilere küreğe koymak içün alup gitmek istedikde

her birinüz kifâyet mikdârı hisâr eri ta‘yîn eyleyüp Selânik’e göndermek emr idüp buyurdum ki;

Vusûl buldukda onun gibi emr-i şerîfim mûcebince cerîmeleri cem‘iyyet olup sicil olan ehl-i fesâdı ele getürüp küreğe koymak içün Selânik’e alup gitmek istedikde hurdalara her biriniz kifâyet kadar hisâr erenleri koşup ol mücrîmleri Selânik’e ulaşdırup gemilere teslîm etdiresin. Ve varup teslîm olunduğı temessüği aldırup gönderesin ve koşup gönderdüğin hisâr erenlerine teslîm eyleyesin ki bu bâbda onat hıfz eyleyüp cem‘iyyet etdirmekden hazer üzre idesiz.

12

Levend’in oğlu Ahmed Çavuş’a virildi.

Anadolı’nın sağ kolunda kürekci ihrâc olunmak ve avârız ve sinen-i mâziyeden bâkī kalmış avârız akçe ve sâir bakāyâ akçesi cem‘i hidmeti (sahh) fermân olunan yerlerin beğlerine ve kadılarına hüküm ki;

Donanma-i Hümâyûnum deryâya teveccüh eylemek üzre olup kürekci mu‘accelen ihrâc ü irsâl olunmak mühimmâtdan olmağın buyurdum ki;

Vusûl buldukda te’hîr eylemeyüp taht-ı hükûmetinizden ihrâcı fermân olunan kürekcileri ale’t-ta‘cîl getürmekde dakīka fevt eylemeyesin. Kürekci mu‘accelen ihrâc olunmak mühimmâtdandır. İhmalden hazer eyleyesin. Ve bi’l-cümle size fermân olunan eğer kürekci ihrâcıdır ve eğer avârız akçesidir ve eğer nezl cemî‘idir ve eğer sinîn-i mâziyeden bâkī kalan avârız akçesidir ve eğer hâlen emr olunan avârız akçesidir ve eğer nezl ihrâcıdır. Her kangınıza ne makūle hidmet emrolunmuşsa gereği gibi mukayyed olup vakti ile irişdirmek bâbında envâ‘-ı ikdâm eyleyesin. Şöyle ki; vakti ile irişmeyüp avk ü te’hîr oluna. Aslâ beyân olunan özrinüz makbûl olmaz. Ana göre mukayyed olasın. Azlle konulmayup mu‘âteb olup siyâsî olmanuz mukarrerdir. Şöyle bilesin.

Mezbûrdan alınup Karamânîzâde Kāsım Çavuş’a virildi.

Fî 14 M Sene 986

Bir sûreti Anadolı’nın sol kolunda kürekci ihrâcı fermân olunan yirlerin kadılarına yazıldı.

[6]

[Yev]mü'l-isneyn

Fî 8 Muharremü'l-Harâm Sene 986

13

Pîr Ali Kethudâ'ya virildi.

Sene 8 M [98]6

Diyarbekir Beğlerbeğisine ve Defterdârına hüküm ki;

Sâbıkā Ruha Beği olup hâliyâ Malatya Beği olan Melek Ahmed'in mukaddemâ uhdesinde olan gümrük mahsûlünden Diyarbekir'de ba'zı ümerâ ve zu'amâ ve erbâb-ı tîmâr ve gayrin zimmetlerinde küllî malı olup ve bunlardan ma'adâ kıla' mevâcibi içün neferâtına mîrî akçeden hayli akçe virüp hâlâ her kimin zimmetinde müşârun-ileyhin akçesi var ise tahsîl olunmasın emr idüp buyurdum ki;

Vardukda ümerâ ve zu'amâ ve erbâb-ı tîmârdan ve gayriden muhassalan müşârun-ileyhin her kimin zimmetinde hakkı var ise yarar havâleler ta'yîn etdirüp dahî bî-kusûr cem' ü tahsîl itdiresin ki mîrîye olan deyni edâ oluna. Mîrîye deyn cümleden mukaddemdir. Anun gibi ezyed düyûnumuz vardır deyü te'allül iderlerise istima' etmeyüp bilâ-tevakkuf zimmetlerinde olan mâl-ı mîrîyi bî-kusûr tahsîl eyleyesin.

14

Rum İli'nin sağ kolunda kürekci ve avârız ve bakāyâ cem'i hidmeti emr olunan kadılara hüküm ki;

Hâlâ Donanma-i Hümâyûnum an-karîb deryâya teveccüh eylemek üzre olup kürekci ve avârız akçesi ve sâir size cem'i emr olunan bakāyâ akçesi mu'accelen tedârik ü irsâl olunmak ziyâde mühimmâtdan olmağın buyurdum ki;

Vusûl buldukda her birinüz mukayyed olup taht-ı kazânuzda fermân olunan kürekci ve avârız akçesidir ve eğer sinîn-i mâziyeden bâkī kalmış avârız ve gayri

bakāyâ akçeleridir. Fermân-ı şerîf-i sâbıkım mûcebince cem‘ ü tahsîl eyleyüp ve her kangınıza kürekci ihrac eylemek fermân olunmuşsa ale’t-ta‘cîl kürekcilerinüzi ihrac eyleyüp avârız ve sâir bakāyâ akçesinden vâfir ü müstevfâ akçe ile kürekcilerinüzi ihrac eyleyüp avârız ve sâir bakāyâ akçesinden akçe ile kürekcileri Âsitâne-i Sa‘âdetüme irsâl eylemen ardınca olasın.

Kapucı Ahmed Çavuş’a virildi.

Fî 8 M Sene 986

Bir sûreti Rum İli’nin sol kola aynı ile yazıldı.

[7]

15

Şişeci Mustafa Çavuş’a virildi.

Fî 8 M Sene [98]6

Haleb Defterdârına hüküm ki;

Kadîmü’l-eyyâmdan Haleb hazînesi nevrûzda gelüp Âsitâne-i Sa‘âdetümde Hizâne-i Âmireme dâhil olmak âdet-i mu‘tâd iken hâlâ nevrûz geçüp henüz hazîneden eser zâhir olmamağın bu bâbda mes‘ûl olmuşsundur. Buyurdum ki;

Mustafa Çavuş vusûl buldukda bu bâbda ihmâl eylemeyüp eğer irsâliyedir ve eğer avârız akçesidir. Çavuşım varduğı günden aslâ te’hîr etdirmeyüp irsâl itmek bâbında ikdâm eyleyesin. Ve bi’l-cümle filoriye tebdîl olunmakda usret vardır deyü te‘allül eylemeyüp irsâl eğer irsâliye ve avârız içün eğer filoridir ve eğer guruşdur ve eğer Osmânî’dir. Te’hîr olunmayup cem‘ u tahsîl idüp irsâl eyleyesin. Bu zamânı sâir zamâna kıyâs etmeyüp bu makūle azîm sefer zamânında vâfir ü müstevfâ hazîneye göndermen ardınca olasın.

16

Mütevellî âdemisi Piyâle’ye virildi.

Fî 8 M Sene [98]6

Niğbolı ve Tırnova ve Lofça ve Plevne ve Rahova Kadılarına hüküm ki;

Merhûm baba[m] Sultân Selim Hân *aleyhi'r-rahmeh* türbe-i şerîfi mütevellîsi Bedreddîn âdem gönderüp taht-ı kazânuzda vâki‘ vakıf re‘âyâsı tahammüllerine göre birer mikdâr akçe ta'yîn olunmak bâbında hüküm taleb etdiklerin i‘lâm itmeğin buyurdum ki;

Taht-ı kazânuzda vakıf re‘âyâsından ne kadar zimmî varise a‘lâ ve ednâ ve evsat i‘tibârınca başka başka yazasın. Defter idüp ol vilâyetleri tahrîr eyleyene i‘lâm eyleyesin ki tahammüllerine göre bedel-i öşr birer mikdâr nesne takdîr eyleye.

17

Bu dahî.

Merhûm babam Sultân Selim Hân türbe-i şerîfi vakfı olan yerlerin kadılarına hüküm ki;

Türbe-i şerîfe mütevellisi Bedreddîn âdem gönderüp evkāf-ı mezbûrenin muhtâr u mu‘ayyen sınurı içinde vakıf yerlerin ba‘zısına zu‘amâ ve erbâb-ı tîmârdan ba‘zı kimesneler ze‘âmet ve tîmârsız yerlerindendir deyü dahl ü nizâ‘ eylediklerin bildirüp ma‘mûleye olan sınurın alâ-yemîn tecdîd olunmasın ricâ itmeğin buyurdum ki;

Vardukda bu bâbda mukayyed olup vakfın ma'mûleye olan sınurının alâ-yemîn ehl-i vukūf ve a'yân-ı vilâyet ma‘rifetle tecdîd idüp mübhem nesne komayasın.

[8]

18

Bu dahî.

Zihne ve Memlik ve Tırnova Kadılarına hüküm ki;

Merhûm babam Sultân Selim Hân mezâr-ı şerîfi mütevellîsi olan Bedreddîn âdem gönderüp türbe-i şerîfe[154] evkāfı olan yerler mahsûlünden der-anbâr olmuş hayli

[154] "Türbe-i şerîfe" ibaresi yanlışlıkla iki defa yazılmıştır.

nesne olup fürûht olunması bâbında her birinüz mu‘âvenet idüp andan ma‘adâ ummâl-ı vakf uhdesinde dahî küllî mal olup tahsîl içün hükm-i şerîfim taleb idüp buyurdum ki;

Vardukda her birinüz mukayyed olup vakf mahsûlünden der-anbâr olmuş ne kadar tereke varsa değer bahâsıyla bey‘ etdirdüp andan ma‘adâ ummâl üzerinde dahî ne denlü vakf akçe var ise tahsîl idüp kimesne uhdesinde mâl-ı vakfdan bir akçe kodurmayasın.

19

Mehmed Çelebi âdemisi Osman’a virildi.

Fî 10 M S [98]6

Silistre Kadısına hüküm ki;

Mektûb gönderüp kazâ-i mezbûrda olan tâife-i celebkeşân meclîs-i şer‘a gelüp “Mahrûse-i İstanbul zahîresiçün Dobruca ve Divâneormanın kuzucı koyunı fermân olunup lâkin bir kaç senedir ki Südde-i Se‘âdetden gayre virilüp toklıdan gayri bıçağa yarar koyun bulunmaz. Toklınınsa İstanbul’a varmağa tahammülü yokdur. Eflak ve Boğdan koyunı fermân olunmasın” ricâ itdiklerin arz ittiğin ecilden buyurdum ki;

Vusûl buluncak bu bâbda mukayyed olup zikr olunan celeb tâifesine tenbîh eyleyesin ki Eflak ve Boğdan koyunıdır ve eğer sâirlerde her kanda koyun bulunursa tedârik idüp mahrûse-i İstanbul zahîresiçün getürüp koyun emînine teslîm eyleyesin.

[9]

Yevmü’s-sâlis

Fî 9 M Sene 986

20

Feridun Beğ âdemi İbrahim’e virildi.

Fî 8 M Sene [98]6

Sirem Beğine ve Sirem Sancağında olan kadılara hüküm ki;

Semendire Beği Feridun mektûb gönderüp mukaddemâ Semendire ve Sirem anbârlarında olan arpa ve un Dergâh-ı Mu‘allâm çavuşlarından Mehemmed Çavuş mübâşereti ile yeniye tebdîl olunmak içün emr-i şerîfim gönderilmişken cümle yüz yiğirmi iki kil yedi kile alât yeniye tebdîl olmuş ve hâlâ Belgrad anbârlarında sekizer göz arpa, her gözünde beşer bin kile tahmîl olunup ve Ayluk Kal‘âsı’nda bir mahzen arpa ve Islankamen Kal‘âsı’nda bir mahzen arpa ve Belgrad anbârlarında yiğirmi beşer bin kile buğdayın yeniye tebdîl olunmak lâzım olmağın mezbûr Mehemmed Çavuş mübâşeretle yeniye tebdîl içün re‘âyâya tevzi‘ olunmak lâzım idüğin bildirmeğin ol bâbda müşârun-ileyhe hükm-i hümâyûnum yazılup ber-vech-i adâlet müşârun-ileyh Mehmed Çavuş mübâşeretle re‘âyâya tevzi‘ içün size gönderilmek emrim olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusûl buldukda anun gibi müşârun-ileyh cânibinden size mektûb ve âdem gelüp her birinüze yeniye tebdîl içün ne mikdâr buğday ve un ve arpa irsâl olunursa mezkûr Mehmed Çavuş mübâşereti ile taht-ı hükûmetinizde olan re‘âyâya ber-vech-i adâlet semtlü semtlerince yeniye tebdîl içün tevzi‘ etdirüp dahî inşâallâhü te‘âlâ yeni tereke irişdikde vakt ü mevsimi ile cem‘ u tahsîl etdirüp olıgeldüği üzre müşârun-ileyhe irsâl ü îsâl eyleyesin ki girü anbârlara ve mahzenlere koyup hıfz eyleye. Husûs-ı mezbûr mühimmât-ı ümûrdandır. İhmalden ihtirâz eyleyesin.

Bu dahî. Bir sûreti Balçık Kadısına yazıldı.

Bu dahî. Bir sûreti Sudak Beğine ve Kadılara yazıldı.

Bu dahî. Bir sûreti Bofça Kadısına yazıldı.

Bu dahî. Bir sûreti Peçkerek Kadısına yazıldı.

Bu dahî. Bir sûreti Tımışvar Kadısına yazıldı.

Bu dahî. Bir sûreti Bam Kadısına yazıldı.

Bu dahî. Bir sûreti Şebeş Kadısına yazıldı.

[10]

21

Feridun Beğ âdemi İbrahim'e virildi.

Fî 8 M Sene [98]6

Semendire Beği Feridun Beğ'e hüküm ki;

Mektûb gönderüp mukaddemâ Semendire ve Sirem anbârlarında olan un ve arpa Südde-i Sa'âdetüm çavuşlarından Mehmed Çavuş mübâşereti ile yeniye tebdîl olmak emrim olmağın emr-i şerîfim mûcebince tetebbu' olunup cümle yiğirmi iki bin yedi kile gallât yeniye tebdîl olunmuş bulunup ve hâlâ Belgrad anbârlarında sekiz göz arpa, her gözünde beşer bin kile tahmîl olunduğın ve Ayluk Kal'âsı'nda bir mahzen arpa ve Islankamen Kal'âsı'nda bir mahzen arpa ve Belgrad anbârlarında yiğirmi beş bin kile buğdayın yeniye tebdîl olunmak lâzım idüğin ve zikr olunan gallâtı mezkûr Mehmed Çavuş mübâşereti ile ber-vech-i adâlet re'âyâya tevzi' olunup İluk'da olan ( ) nâm kazâsına ve Islankamen'de olan arpa Titel kazâsına ve Belgrad anbârlarında olan buğday ve arpa umûmen Sirem sancağında ve Tımışvar'a tâbi' Balçık ve Sudak ve Bofça ve Peçkerek ve nefs-i Tımışvar Kadılarına ahkâm-ı şerîfe yazılup gönderilmesin i'lâm eylemişsin. İmdi fâsid olan tereke mezkûr çavuş ma'rifeti ile semtlü semtlerince ber-vech-i adâlet tevzi' içün zikr olunan ümerâ ve kuzâta müekked ahkâm-ı şerîfe yazılup vech ü münâsib göründüği üzre tevzî' ü taksîm eylemen içün ahkâm-ı şerîfe sana gönderildi. Buyurdum ki;

Vusûl buldukda zikr olunan ahkâm-ı şerîfe yerlü yerlerine îsâl etdirüp tenbîh eyleyesin ki kadîmden olıgeldüği üzre her biri taht-ı hükûmetlerinde olan re'âyâdan kifâyet mikdârı âdem ile yarar âdemlerin gönderüp mezbûr Mehmed Çavuş mübâşereti ile her birine yeniye tebdîl içün ta'yîn olunan terekeyi alup ber-vech-i adâlet tevzi' eyleyüp dahî inşâallâhü te'âlâ mevsimi geldikde girü ayni ile cem' u tahsîl eyleyüp sana irsâl eyleyüp üslûb-ı sâbık üzre mahzenlere ve anbârlara koyup hıfz eyleyesin.

[11]

22

Yeniçerilerim Ağası Sinan Ağa'ya hüküm ki;

Hâlâ hâssa mandırada olan acemî oğlanları olıgelen mikdârlarından noksân üzre olup ve olanları dahî dâimâ fesâd ü şenâ'at üzre olup mandıra ustasının sözin

dinlemeyüp zabt olunmadukları istimâ‘ olundı. İmdi mandıra husûsı mühimmâtdandır. Buyurdum ki;

Varıncak anın gibi oğlanlar kadîmden olıgeldüği mikdârdan noksân üzre olduğı vâki‘ ise noksânın tekmîl etdirüp mâ-tekaddemden ne mikdâr oğlan konulagelmiş ise yine ol mikdâr yetişdirüp noksân ve kusûr üzre olmakdan hazer idüp ve zabtları husûsıyle dahî mukayyed olup anın gibi fesâd ü şenâ‘at üzre olup dâimâ şirret ü şenâ‘at idenlere muhkem tenbîh eyleyesin. Ba‘de’t-tenbîh eslemeyeni haklarından gelesin.

23

Levend’in oğlı Ahmed Çavuş’a virildi.

Fî 8 M Sene [98]6

Kürekci ihrâcı fermân olunan kadılara hüküm ki;

İnşâallâh ol baharda Donanma-i Hümâyûnum ihrâc olunmak mukarrer olmağın taht-ı kazânuzdan yarar ve tüvânâ kürekci ihrâcı içün sâbıkā ahkâm-ı şerîfe gönderilmişdi. Ol emrim kemâ-kân mukarrerdir. Buyurdum ki;

Ca‘fer Çavuş vardukda te’hîr etmeyüp yarar ve tüvânâ kürekci varsa ihrâc ü irsâl eyleyesin. Yarar kürekci ihrâcı mümkin değilse biner akçe bedel alup binden ziyâde bir akçe almayasın. Şöyle ki; emrime muhâlif ziyâdesin veya nâiblerinüz ve sâir mübâşirîn akçe alup fukarâya zulm ü te‘addî olunduğı istimâ‘ oluna. Azlle koşulmayup ikâba mazhâr olmanuz mukarrerdir.

24

Bu dahî.

Edremid ve Emarine? Kadılarına hüküm ki;

Taht-ı kazânızda vakî’ olan bağlardan hâsıl olan üzüm şimdiye değin İstanbul zahîresiçün gelegelmişdi. Hâlâ ba‘zı Yahûdî tâifesi üzümi cem‘ idüp “Mîrîye sirke iderüz” deyü fuçılara koyup ba‘zısın sirke ve ba‘zısın hamr idüp âharın gönderdükleri

i‘lâm olundı. İmdi mahrûse-i mezbûre zahîresi ol-vechle âharın gitmek câiz değildir. Buyurdum ki;

Vardukda bu bâbda mukayyed olup min ba‘d taht-ı kazânızda hâsıl olan üzümi hilâf-ı emr-i şerîfe ol vechle âharın virdirmeyüp İstanbul zahîresiçün varan gemilere tahmîl idüp gönderesin. Hilâf-ı emr-i şerîf iş olmakdan hazer idesin.

[12]

25

Levend’in oğlı Ahmed Çavuş’a virildi.

Fî 8 M Sene [98]6

Muğla Kadısına hüküm ki;

Bi’l-fi‘l ikiyüz akçe ile mutasarrıf olduğın Muğla kazâsın henüz berât eylemedüğinden ma‘adâ üç kādılık dahî bundan akdem bî-berât tasarruf eyleyüp ol kazâların dahî berâtların ihrâc eylemedüğin Südde-i Sa‘âdetümde i‘lâm olunmakda eğer Muğla kazâsıdır ve eğer sâir üç kādılıkdır. Âdemin gönderüp Südde-i Sa‘âdetümden berâtların ihrâc eylemek emr idüp buyurdum ki;

Vusûl buldukda aslâ te’hîr eylemeyüp Muğla kazâsının ve bundan akdem tasarruf eyledüğin üç kādılığın berâtları resmi ile mu‘accelen âdemin gönderüp berâtların ihrâc eyleyesin. Şöyle ki; bu def‘â dahî zikr olunan berâtların ihrâc eylemeyüp te’hîr eyleyesin. Mansıbın virilmek mukarrerdir. Bilmiş olasın.

26

Yeniçeriler Muhzırına virildi.

Fî 8 M Sene [98]6

Yeniçerilerim Ağası Sinan Ağa’ya hüküm ki;

Hâliyâ kapuya çıkan acemî oğlanları yerine terk üzerinde olan oğlanlardan yazılmasın emr idüp buyurdum ki;

Vardukda emrim üzre kapuya çıkanların yerine terk üzerinde olan oğlanların müstehak olanların yazasın.

27

Levend'in Oğlı Ahmed Çavuş'a virildi.

Fî 8 M Sene [98]6

Limni Kadısına hüküm ki;

Mektûb gönderüp Ballukasrı Kal'âsı dizdârı Ca'fer ve müstahfızları ve re'âyâ meclîs-i şer'a gelüp "Kal'â-i mezbûrede odabaşı olan Murad oğlu Memi nâm hisâr eri ehl-i fesâd ve müzevvir-i şerîr kimesnedir. Avretimiz ve oğlanımız ile kavga ve husûmet idüp hilâf-ı şer'-i şetm idüp ve koyunlarımızı ve davarlarımızı ve tarlalarımızı zulmen tasarruf ider" deyü her biri tezallüm idüp fi'l-vâki' mezbûr Memi vilâyetin a'yânı ve fukarâsı ile hüsn-i zindegânî etmeyüp nice def'â fesâdı zâhir olup ve re'âyâya zulm ü hayf idüp dâimâ avratlarına ve oğlanlarına te'addî idüp şetm etdüği sâbit olup cezîre-i mezbûrede olması re'âyâya zarar ve firâr etmelerine sebeb olur deyü bildirdüğin ecilden Rodos'a sürülmesin emr idüp buyurdum ki;

Vardukda te'hîr etmeyüp mezbûrun ol yerden alâkasın kat' idüp Rodos'a sürgün eyleyesin.

[13]

28

İmam oğlı Kāsım'a virildi.

Fî 16 M Sene 986

Antalya Kadısına hüküm ki;

Murad Paşa Evkāfının sâbıkā mütevellîsi olan Hüseyin'in evkāf-ı mezbûre akçesinden hayli bel'iyyâtı olmağın ibtidâ-i mübâşeretden muhâsebesi görülmek emr idüp buyurdum ki;

Vardukda mezbûrdan ibtidâ-i mübâşeretinden berüde olan müfredât defterlerin taleb idüp dahî hak üzre defter ile yerlü yerinden defterleri mûcebince teftîş idüp ahvâlin vukû‘ı üzre yazup arz eyleyesin.

29

Kara Bâlî Çavuş’a virildi.

Fî 16 M

Ankara Beğine hüküm ki;

Dergâh-ı Mu‘allâma mektûb gönderüp livâ-i mezbûrda ba‘zı eşkıyâ telbîs da‘vâları uhdelerine alup bir tarîkle sûret-i hakda hükm-i şerîfe ve fetvâlar ihrâc idüp mahzâ ahz ü celb içün da‘vâlar idüp sonra sulh idüp fukarâya ve kendü hâlinde olanlara te‘addîden hâlî değillerdür deyü arz etdüğin ecilden buyurdum ki;

Anun gibi âharın da‘vâsına vekîl olup kaziyyede medhali olmayup tezvîr ü telbîse şüru‘ eyleyen kimesnelerin ahvâllerin toprak kadılarıyla görüp sûret-i sicilleriyle gönderesin.

30

Bu dahî.

Teke Sancağıbeğine ve livâ-i mezbûrda vâki‘ kādılara hüküm ki;

Mektûb gönderüp livâ-i mezbûrda olan ehl-i fesâdın fukarâya te‘addîleri olup şer‘le sâbit olup sicill-i mahfûz kayd olunup ehl-i fesâd habs olmışken günâhı yokdur deyü habsden itlâk olmağla eşkıyâ yüz bulup fukarâya te‘addîleri ziyâdedir deyü arz etdüğiniz ecilden buyurdum ki;

Vardukda zikr olunan sancakda vâki‘ ehl-i fesâd ü şenâ‘atin ahvâlleri hasmâ muvâcehesinde şer‘le sâbit olup sicill-i mahfûz kayd olup bi-hasebi’ş-şer‘ kısas lâzım gelmeyen ehl-i fesâd ü şenâ‘at habsden itlâk olunmayup sâbit olan fesâdlarının sûret-i sicilleriyle ehl-i fesâdı mukayyed yarar âdemlere koşup gönderesin ki küreğe konula.

[14]

31

Rüstem Kethudâ'ya virildi.

Fî 8 M Sene [98]6

Van Beğlerbeğisine hüküm ki;

Mektûb gönderüp Dergâh-ı Mu'allâm topçılarından olup bundan akdem Van'da olan demür ma'deninde yuvalak dökmek içün irsâl olunan Mustafa içün bin yüz otuz aded darbzen yuvalağı döküp kış olmağla yuvalak dökmek mümkin olmaduğı ecilden Südde-i Sa'âdetüme gönderilmişdir deyü bildirmişsin. İmdi yuvalak husûsı mühimmât-ı ümûrdandır. Mezbûr Topçı Mustafa girü ol cânibe gönderilmişdir. Buyurdum ki;

Vusûl buldukda emrim üzre min-ba'd dahî ikdâm idüp emr-i şerîf-i sâbıkım mûcebince vâfir ü müstevfâ yuvalak dökdürüp ihzâr etdiresin.

32

Şişeci Mustafa Çavuş'a virildi.

Fî 8 M Sene [98]6

Mezbûrdan alınup Perhengî Mustafa Çavuş'a virildi.

Fi't-târîhi'l-mezbûr

Malatya sancağında vâkı' olan kAdılara hüküm ki;

Haleb Defterdârı mektûb gönderüp Malatya çeltüği mukāta'asının tahvîli tamâm olup iltizâmla taleb ü tedârik olunup ba'zı kimesneler iltizâm itmek üzre iken "Malatya sancağının mukâta'a-i mezbûrenin bir bahâne sen kendüm zabt idüp ben aldum" deyü taleb olanları men' itmek ile emvâl-i hâssaya zarar müterettib olup müşârun-ileyhin Diyarbekir mukâta'asına dahî ziyâde deyni olup kendüye ve tevâbi'ine virilince mâl-ı mîrî alınmak mümkin olmaduğı mukarrer olmağın virilmeğe cür'et olunmayup ve müşârun-ileyhin havfından kimesne dahî tâlib olmayup mukâta'aya küllî noksân

müterettib olmak lâzım gelmekde mûmâ-ileyh min ba‘d mukâta‘âta ta‘arruz itmeyüp âhar tâlib olanlara virilmek bâbında hükm-i hümâyûnum ricâsına arz itmeğin buyurdum ki;

Mustafa Çavuş vardukda müşârun-ileyhi anda olan mukâta‘alara dahl etdirmeyüp tâlib olanlara virdirüp mâl-ı mîrîye noksân müterettib olmakdan hazer idesin.

[15]

33

Kara Bâlî Çavuş’a virildi.

Fî 16 M Sene 986

Karaman Müfettişi olan Lârende Kadısı Mevlânâ Nûh’a ve Nâzırı olup erbâb-ı tîmârdan İshâk’a hüküm ki;

Hâliyâ nezâretinde müte‘allik olan mâl-ı mîrî te’hîr olunmayup ber-vech-i isti‘câl irsâl kılınmasın emr idüp buyurdum ki;

Vardukda te’hîr etmeyüp zikr olunan emvâl-i hâssayı ber-vech-i isti‘câl cem‘ u tahsîl idüp Dergâh-ı Mu‘allâma gönderesin. Husûs-ı mezbûr mühimdir. Sâir zamâna kıyâs olunmayup ale’t-ta‘cîl irsâl etmen husûsunda ikdâm eyleyesin.

34

Kara Bâlî Çavuş’a virildi.

Fî 16 M Sene 986

Anadolı Beğlerbeğisine hüküm ki;

Beğlerbeğiliğinde vâki‘ olan ümenâ vü nuzzârın zimmetlerinde olan mâl-ı mukâta‘âtı ve bakāyâlarını mu‘accelen tahsîl idüp irsâl eylemek bâbında ikdâm ve ihtimâmınız zuhûra getürüp mu‘âvenet eylemeniz emr idüp buyurdum ki;

Vardukda bu bâbda mukayyed olup beğlerbeğiliğine tâbi‘ olan ümenâ vü nuzzârın âdem gönderüp üzerlerine havâle idüp zimmetlerinde olan mâl-ı mîrî ve üzerlerinde kalan bakāyâyı tahsîl etdirüp irsâl etdirmek bâbında ikdâm vücûda getüresin.

Bir sûreti Karaman Beğlerbeğisine yazıldı. Kara Bâlî Çavuş'a virildi.

Fî 18 M Sene 986

Bir sûreti Rum Beğlerbeğisine yazıldı. Zağarcı Mustafa Çavuş'a virildi.

Fî 18 M Sene 986

Bir sûreti Zûlkadriye Beğlerbeğine yazıldı. Bu dahî Zağarcı'ya virildi.

[16]

35

Beğin âdemi Mehmed'e virildi.

Fî 11 M Sene 986

Ankara Beğine, Ankara ve Seferihisâr Kadılarına hüküm ki;

Sen ki sancakbeğisin. Mektûb gönderüp bu def‘â Rumili'nde on beş yıl mikdârı zamân İsmail nâm kimesne seyâhat idüp gelüp Ankara'da vefât idüp yedi nefer zî-kıymet kulları kalup andan ma‘adâ fevt olmazdan mukaddem a‘yân-ı vilâyet mahzarında "Malımdan hacc-ı şerîf içün bin sikke altun ihrâc itdim" ve fevt olurken üçyüz altun dahî i'tirâf idüp fevt oluncak nâzır Abdullah nâm kimesne "Mezbûrun ben hemşîresiyim" deyü hâssa beyt'ül-mâl emîni ve kâtibi ma‘rifeti yoğıken fuzûlî kendüsi cümle esbâbın zabt u kabz eyleyüp el-hâk bin beşyüz mikdârı akçesin zuhûra getürüp ma‘adâsın bel‘ ü ketm itdüğin bildirmeğin husûs-ı mezbûr görilüp "Müteveffâ-i mezbûrun malı nice olmışdır ve kulları bi't-taleb ( )[155] ve sâir ne denlü ( )[156] aslı ile yerlü yerinden görilüp mîrî içün zabt olunup vukû‘ı arz olunmasın emr idüp buyurdum ki;

[155] Mürekkep kayması olduğu için okunamamıştır.
[156] Mürekkep kayması olduğu için okunamamıştır.

Vardukda bu bâbda mukayyed olup emrim üzre müteveffâ-i mezbûrun cümle malı ve rızkı nice olmışdır? Fi‘l-vâki‘ vech-i meşrûh üzre ol mikdâr malın mezbûr kimesne alâkası yoğıken ne sebeb ile zabt etmişdir. İkdâm ile bel‘ ü ketm olunan malında yer yer zuhûra getürdüp mîrî içün zabt etdirüp yazup arz eyleyesin.

36

Bu dahî.

Livâ-i Ankara’da vâki‘ olan kadılara:

Livâ-i mezbûr[dan] Mehmed mektûb gönderüp taht-ı kazâlarınızda nice ehl-i fesâd levend envâ‘i fesâd ü şenâ‘at idüp serbest tîmârlara tahassun etmekle serbest sahibleri cüz’î cerîmelerine tam‘ idüp haramzâdeyi ele virilmek ile hâklarından gelinmemek ile günden güne fesâd ü şenâ‘at ziyâde olduğın bildirmeğin buyurdum ki;

Vardukda anun gibi fesâd ü şenâ‘at eyleyenleri müşârun-ileyhin âdemleri varup hasımlarıyla mürâfa‘a-i şer‘ etmek istedikde serbest tîmâr ve zu‘amâ sâhiblerinden taleb idüp getürdüp hasmâsıyla berâber idüp bir def‘â şer‘le fasl olmuş değil ise hak üzre teftîş idüp göresin. Fesâdı sâbit olanların muktezâsı şer‘ üzre mahallinde siyâsete me’mûr oluna. Şer‘le lâzım geleni icrâ etdirdüp hârice iletdirmeyüp bedel-i siyâset deyü bir akçesin aldırmayasın.

[17]

37

Tusak ümerâsından Musa nâm kimesneye virildi.

Midillü Beğine hüküm ki;

Şeyh Şüca‘ tezkire gönderüp Ayasluğ kazâsından Nasûh oğlu Yunus nâm kimesne birkaç yıldan berü mücrîm nâmına bi’l-fi‘l senin geminde kürekde olduğın bildirüp itlâk ricâ itmeğin itlâk olunmak emr idüp buyurdum ki;

Vardukda mezbûr[ı] itlâk idüp arz eyleyesin.

38

Hâssa mandıra ustası Mehmed'e virildi.

Fî 17 M Sene 986

Silivri Kadılarına[157] hüküm ki;

Istranca'da vâki' hâssa mandıra korısı içinde ba'zı bıçkıcılar olup kereste kesüp mandıra zâbitlerine bir mikdâr akçe viregelmişler idi. Hâlâ mandıranın ba'zı anbârları ve sâir yerleri ta'mîr olunmak içün tahtaya ihtiyaç olmağın anun gibi kereste kesenlerin kestikleri tahta ve kerestenin öşri mandıra içün alınup zabt itdirilmesin emr idüp buyurdum ki;

Vardukda anun gibi mandıra korısında kereste kesen bıçkıcıların kestikleri eğer tahtadır ve eğer gayri kerestedir. Sâir nesneden a'şâr ne vechle alınugelmişse anların dahî öşrin aldırup mîrî mandıranın ta'mîrî içün zabt itdüresin.

[18]

Yevmü's-sebt

Fî 13 M Sene [98]6

39

Kengiri Muharriri Mustafa Çelebi'ye virildi.

Fî

Kengiri Sancağı[158] Muharriri olup Defter-i Hâkānî Kâtiblerinden Mustafa'ya hüküm ki;

Hâlâ Südde-i Sa'âdetüme müceddeden tahrîr etdiğin sancağa müte'allik ba'zı husûs içün kazâya defteri gönderüp livâ-i mezbûrda hatîb ve imâm ve müezzin olanlar cebe-bennâk resminden mu'âf olmasın ve nefs-i Tosya'da ve Kal'âcık'da olan zimmîler üzerine defter-i atîkde resm-i cebe ve isbenceden nesne takdîr olunmayup viregelmedin

[157] Metinde "Vize ve Silivri kadılarına" yazılmış iken Vize kelimesi daha sonra silinmiştir. Metin "Silivri kadısına" şeklinde olacaktır.
[158] Metinde "sancağı" kelimesi iki defa yazılmıştır.

deyü niza‘ etdiklerinde ve ba‘zı kādılıkların resm-i dest-bânîsi müstakil sancakbeğine hâsıl yazılmağla re‘âyâ küllî te‘addîdir ve Kargu kazâsında müteferrik karyelerde elli altmış nefer müzevvec kimesneler olup her birinin ellerinde maktu‘ yerleri olup selâtîn-i mâziyeden temessükâtları olmayup Halîl Hacı ve İdris Hacı nâm kimesnelerin evlâdındandur deyü mu‘aflarız deyü Tosya Kadısındansa sekiz yüz yiğirmi üç tarihli müzevvec sûret-i sicil ibrâz iderler. Defterde maktu‘ kayd olup maktu‘ları öşre mu‘âdil olmayup ve livâ-i mezbûrda olan yaylaklardan revgan-i sâde ve ganem ve şişek kayd olmağla re‘âyâyı bahâsında ziyâde ta‘cîz iderler imiş. Ve ba‘zı karyelerde re‘âyâ kesdüği odundan hâneden hâneye birer akçe kayd olunmuş, ref‘ olmak ricâ eyledikleri ve değirmenlerin resmi berâber olmayup defter-i atîke ziyâde ve noksân üzre kayd olunduğın ve Kavak ve Bulanca ve Akyazı nâm karyelerin cebe-bennâk resminin ve ekinlü-bennâk resminin birkaç akçesi bir sipâhiye ve birkaç akçesi dahî âhar sipâhiye kayd olduğın ve ba‘zı yörük tâifesi tavattun ihtiyâr idüp kışla defteri mezra‘aları zirâ‘at idüp öşr virüp resm-i çift virmeyüp defterde dahî resm-i çift yazılmayup hâlâ resm-i çift kayd olunmasın. Ve Kengiri kazâsında ba‘zı kimesnelerin bağları ve yerleri defter-i atîkde mülk yazılmağla şer‘î temessükleri olmayup öşr-i takdîr olunmakda niza‘ etdüklerin bildirmişsin. İmdi buyurdum ki;

Vardukda kurâda olan hutabâ ve eimme ve müezzinîn mâdâm ki hitâbet ve imâmet ve te’zîn hidmetinde olalar. Cebe-bennâk resminden mu‘af olmak üzre kayd idesin. Ve zikr olunan kasabalarda mütemekkin olan kefere tâifesine dahî ol sancakda sâir kefereden isbence kayd olmuş ise cebe-bennâk kayd idesin. Ve resm-i dest-bânî müstakil sancakbeğine ve gayri sipâhîlere virilmeyüp her karyenin dest-bânîsi sâir rüsûma mutasarrıf olanlara virile. Ve ol rüsûmdan [19] mu‘af olup ellerinde olan yerlerden maktu‘ kayd olanlara sâir re‘âyâ gibi kendüler ra‘iyyet yazılup yerlerine muktezâ-i şer‘ u kānûn üzre öşr ve resm takdîr olunup yerleri olmayanlara cebe-bennâk resmi vaz‘ oluna ve yaylaklarda şişek ve revgan-i sâde ve ganem yazılmayup tahammülüne göre resm-i yaylak içün nakd akçe kayd oluna ki re‘âyâya te‘addî vü tecâvüz olunmayup niza‘ olmak ihtimâli olmaya. Ve re‘âyâ mübâh dağda odun kesüp intifa‘ etdikleri nesneden resm takdîr etmek câiz değildir. Ref‘ eyleyüp merfû‘ olduğın defter-i cedîde kayd eyleyesin ve ba‘zı karyelerde cebe-bennâk resminin ve resm-i çiftin cümlesi berkidüp bir kimesneye virüp defter-i atîkde hâssa idi deyü sâbıkā mutasarrıf olanlara niza‘ etdirmeyüp defter-i mufassala müstakil kayd eyleyesin. Ve yörük tâifesinden tavattun ihtiyâr idüp ve zirâ‘at idenleri olur, defteri yerde kendüleri ra‘iyyet

kayd eyleyüp üzerlerine müstakil kayd eyleyüp üzerlerine rüsûm-ı ra‘iyyet vaz‘ idüp öşrin virenleri yerlere dahî öşr ve salâriyye ve resm-i çift kayd eyleyesin. Ve bundan ma‘adâ bağlarımız ve çifliklerimiz mülkünüzdür. Defter-i atîkde nesne kayd olmadı deyü niza‘ idenlerden mu‘âfiyet temessükâtı olmayanların bağlarına ve çifliklerine öşr ve salâriyye ve resm-i çift kayd eyleyesin. Ve değirmen resmi husûsunda dahî emr-i şerîfim bunun üzerine cârîdir ki kānûn-ı kadîm ri‘âyet olunup ayda beş akçe resm takdîr olmak hânece bin yüzer, değirmene altmış akçe altı ay yürür, değirmene otuz akçe üç ay yürür, değirmene on beş akçe resm kayd eyleyesin.

[20]

40

Kengiri Muharriri Mustafa Çelebi’ye virildi.

Anadolı Beğlerbeğisine hüküm ki;

Hâlâ Kengiri Sancağı müceddeden tahrîr olunup tevzi‘ emr olmuşdur. İmdi livâ-i mezbûrda berâtları mûcebince dirlikleri üzerlerinde olup bâkiyyeye müstehâk ne mikdâr zu‘amâ ve sipâhî ve hisâr erleri vardır. Tîmârları havadan olmayup bi’l-fi‘l berâtlarında mukayyed ve mevcûd tîmârları olanları defter idüp defterin bir sûretin livâ-i mezbûr muharriri olan Mustafa *zîde kadruhû*ya virilmek emr idüp buyurdum ki;

Emr-i şerîfim mûcebince zikr olunan defterin bir sûretin mühürleyüp müşârun-ileyhe teslîm eyleyesin. Ammâ bahâne ile ber-vech-i tekmîl ve ber-vech-i iltizâm-ı berât idenlerin asl-ı tîmârları ne mikdârsa yaftaların ana göre viresin. Tekmîl ve iltizâma yakında virmeyesin.

41

Çatalca Kadısına hüküm ki;

Hâlâ müfettişlik hidmeti girü sana fermân olunup lâkin bundan akdem müteveffâ Pertev Paşa oğlı Mahmûd’un ze‘âmeti Havâss-ı Hümâyûnuma ilhâk olmak emrim olup mahsûli mîrîye zabt olunmak lâzım iken henüz zabt olunmaduğı i‘lâm olunmağın buyurdum ki;

Vusûl buldukda müşârun-ileyhin ze‘âmeti her kanda ise yarar âdemler ta‘yîn idüp mahsûlin mîrî içün alup zabt u kabz eyleyüp dahî ne mikdâr mahsûl olursa nakd eyleyüp akçesin Hizâne-i Âmireme irsâl eyleyesin. Husûs-ı mezbûr mühimdir. İhmâl eylemeyesin. Şöyle bilesin.

[21]

42

Hacı Receb nâm kimesneye virildi.

Fî 14 M Sene [98]5[159]

Haleb Beğlerbeğisine ve Kadısına ve Defterdârına hüküm ki;

Vilâyet-i Diyârbekr’de kesilen paranın gümüşü Haleb vilâyetinden virilegelüp hâlâ husûs-ı mezbûra mübâşir olanlar varup gümüş taleb etdüklerinde virilmeyüp te‘allül olunduğı istimâ‘ olunmağın buyurdum ki;

Vardukda kadîmden olıgeldüği üzre vilâyet-i mezbûrede kesilen paraya kifâyet idecek mikdârı gümüş istedükde kemâ-kân virilügeldüği üzre kifâyet mikdârı gümüş virdürüp olıgelene muhâlif kimesne te‘allül etdirmeyesin. Ammâ gelüp gümüş taleb idenlerden ellerinde beğlerbeğisinden temessük olanlara virüp olmayanlara virdirmeyesin.

43

Macar Ahmedi Ahmed Çavuş’a virildi.

Fî 14 M Sene 986

Boğdan Voyvodasına hüküm ki;

Boğdan içine gelen Aleksandra nâm müfsid muhârebesinde ele gelen Kazaklar eğer sipâhî elindedir ve eğer Macar ve Boğdan ve Eflâklu elindedir. Katl olunmayup cem‘ olunup der-zencîr olup küreğe konmak içün Südde-i Sa‘âdetüme gönderilmemek emr idüp buyurdum ki;

[159] 32 Numaralı Mühimme Defteri 986 tarihindeki hükümleri ihtiva ettiği halda bu hükümde sene olarak 5 yani 985 yazılmıştır. Doğrusu 986 olmalıdır.

Vusûl buldukda Âsitânemizde olan ubûdiyyetin muktezâsınca müfsid-i mezbûr ile Boğdan içine gelen Kazaklardan ele gelenleri katl eylemeyüp der-zencîr idüp küreğe koymak içün irsâl eyleyesin. Mezkûrların mu‘accelen gelmeleri lâzımdır. İhmâl eylemeyüp ale’t-ta‘cil her kimde bulunursa alup irsâl eylemen ardınca olan zikr olunan Kazaklardan bu cânibe ne mikdâr esîr gelürse haraca tutulur. Ana göre mukayyed olup Boğdanlu elinde bulunan esîrlerin sâhiblerine mîrî cânibinden akçe virmeyüp ancak sipâ[hî] ellerinde bulunanlar içün kadîmden sancakbeğlerine biner akçe virüp sâhiblerine teslîm olundukdan sonra sefere değin vâsıl olmak lâzım. Bu bâbda dahî mukayyed olup çavuş gönderilmedi deyü [i]hmâ[l] etmeyesin.

44

Bu dahî.

Bir sûreti Eflak Voyvodasına yazıldı ki;

Eflak’dan sefer-i hümâyûn mühimmi içün emr olunan yüz altmış re’s bârgîri ale’t-ta‘cîl tedârik ü irsâl eylemek üzre olan işbu mâh-ı muharremü’l-harâmın âhirinde sefere teveccüh olunmak fermânım olmuşdur. Bârgîrler mukaddem irişmek mühimmâtdandır. İhmâl eylemeyüp irişdirmek ardınca olasın. Yarar âdemlere koşup mu‘accelen Südde-i Sa‘âdete gönderesin. Ve harâc akçesi dahî Hızır-İlyas gününe değin Südde-i Se‘âdete vâsıl olmak lâzımdır. Bu bâbda dahî mukayyed olup çavuş gönderilmedi deyü ihmâl itmeyüp ta‘bîr olunan zamâna değin irsâl eyleyesin. Ammâ bu bahâne ile Eflak re‘âyâsından bir ferd esîr olmakdan hazer eyleyesin. Ve ne mikdâr Kazak gönderilür ve kaç kil akçe olur defteriyle gönderesin. Ve Eflak’dan sefer-i hümâyûn mühimmi içün yüz altmış re’s bârgîr mühimdir. Ale’t-ta‘cîl tedârik ü irsâl itmek ardınca olasın. İşbu mâh-ı muharremin evâhirinde sefere teveccüh fermânım olmuşdır. Bârgîrler mukaddem irişmek mühimmâtdandır. İhmâl eylemeyüp ale’t-ta‘cîl gönderüp ardınca olasın.

[22]

45

Zağarcı Mustafa Çavuş’a virildi.

Fî 17 M Sene 986

Erzurum Beğlerbeğisine hüküm ki;

Mektûb gönderüp üçyüz otuz bir bin dokuz yüz elli akçe ve iki bin sekiz yüz elli yedi altun kesilüp, dâhil ü hazîne olduğın ve şiddet-i şitâdan kömür gelmemekle ma‘denler işlemeyüp kar ber-taraf oldukdan sonra işler deyü bildirmişsin. İmdi çil akçe gönderilmemek mühimmâtdandır. Buyurdum ki;

Vardukda te’hîr etmeyüp emr-i şerîf-i sâbık mûcebince ber-vech-i isti‘câl çil akçe irsâl eyleyesin. Ve arz eyledüğin üzre zencîr tâifesinden kifâyet mikdârı kurşun satun alup yuvalak dökdürüp emr-i sâbık mûcebince mu‘accelen Bağdad’a gönderesin.

46

Arz getüren İzzeddîn nâm kimesneye virildi.

Fî 10 M Sene 986

Anadolı Beğlerbeğisine, Uşak ve Mendehorya Kadılarına hüküm ki;

Mektûb gönderüp “Kasaba-i mezbûreden Cüce Ramazan ve Hacı Ramazan ve Kara İnebeğilerden Hüseyin nâm kimesne ehl-i fesâd olup ev basup, avret çeküp ve âlet-i harble yollara inüp fukarâdan nice kimesne tezallüm itmeğin üzerlerine varılup ahvâlleri teftîş olundukda vech ü meşrûh üzre fesâd ü şenâ‘ati [ve] te‘addîsinin nihâyeti yokdur” deyü bildirdüğin ecilden buyurdum ki;

Vardukda mezbûrları da‘vâ-i hak idenler ile berâber idüp bir def‘â şer‘le ilh. bildiresin. Ve üzerlerine ne makūle mevâd sâbit olup ve ne mikdâr hukūk-ı nâs alıvirildüğin dahî sûret-i sicilleriyle arz eyleyesin. Ammâ hîn-i teftîşde hak üzre olup tezvîr ü telbîsden ve şeniyye ve ta‘assubdan hukūk vâki‘ kazıyyelerde olunmakdan hazer eyleyesin.

[23]

Yevmü’l-ehad

Fî 14 M Sene [98]6

47

Müşârun-ileyhin kethudâsı Ahmed Kethudâ'ya virildi. Budun çavuşlarından Sinan Çavuş'a teslîm içün.

Fî 18 M Sene 986

Budun'da Vezîr Mustafa Paşa'ya ve Gurban Kadısına hüküm ki;

Sen ki kadısın. Mektûb gönderüp "Kazâ-i mezbûre keferesi cemî'an meclîs-i şer'a gelüp cizyeleri cem'ine gelen erbâb-ı tîmârdan Mustafa Çeribaşı ve Mehmed nâm sipâhîler içün emr-i şerîfde fermân olunandan ziyâde sabancı ve kapucı akçesi ve emîne ve kâtibe ikişer akçe ve pişkeş taleb idüp bu zulme tahammülümüz yokdur didüğimiz içün evlerimiz basup, hamrlarımız fuçıların pareleyüp ve bizi tutup habs idüp nicemizden istedükleri kişi harâc deyü hayli akçelerimiz aldılar. Bu zulme iktidârımız yokdur. Cümlemiz perâkende oluruz" didikleri ecilden mezkûrlardan su'âl olundukda "Biz kānûn üzre filori cem'ine kādir değiliz. Pişkeşden ve kapu ve emîn ve kâtibi akçesinden ma'adâ doksan beşer akçeden bir habbe eksik almazız, döve döve alıviriz" deyü cevâb virüp ve ba'zı re'âyânın filorilerin alup mukaddemâ Budun'da Mal Defterdârı olan Kāsım *dâme izzühû*nün âdemleri olmağla ana istinâden hilâf-ı şer'-i şerîf zulmler idüp ve şer'-i şerîfe dahî kemâl mertebe ihânet eylemişlerdir deyü arz u i'lâm itdiğin ecilden buyurdum ki;

Vusûl buldukda te'hîr etmeyüp mezkûrları da'vâ-i hak idenler ile berâber idüp hak üzre teftîş ü tefahhus idüp göresin. Arz olunduğı gibi ise re'âyâdan hilâf-ı şer' u kānûn ve mugâyir-i emr-i hümâyûn ziyâde aldıkların bî-kusûr alıvirüp akçemiz yokdur deyü te'allül iderlerse tîmârları mahsûlünden alup bi't-tamâm ashâbına alıviresin.

48

Bu dahî.

Müşârun-ileyhe ve Mohaç Kadısına hüküm ki;

Sen ki kadısın. Mektûb gönderüp Mohaç Beği olup mukaddemâ Budun'da Mal Defterdârı olan Kāsım *dâme izzühû* kazâ-i mezbûrda nasb eyledüği voyvodaları cizye ve cem‘ itdikleri kazâyayı aslâ şer‘-i şerîfe getürmediklerinden ma‘adâ iki nefer zimmî mürd oldukda vâris-i ma‘rûfı olmamağla beytü'l-mâla kabz olunmak lâzım geldikde ba‘zı zimmî verâset da‘vâsın itmekde "Nakl-i şehâde getürün" deyü teklîf olundukda Mohaç Voyvodası Mirç mûmâ-ileyh Kāsım *dâme izzühû*ye istinâden mürd olan zimmîlerin metrûkâtını "Ben size hakem idim. Karyenüze kādı kendü dahî gelürse kovun, virmen" deyü men‘ eyleyüp ve ba‘zı zimmîlerden bir kimesneye şer‘le yetmiş beş guruş hükm olunup virmek sadedinde iken mezkûr men‘ etmekle bu hâli görüp nice ketm-i hukūka mâil olan eşirrâ da‘vet olundukda inâd eyleyüp ol makūle şerîrlere kādıya varmanuz deyü mezkûr voyvoda haber gönderüp ve Mohaç sancağının harâcın mezkûr Ferruh cem‘ idüp her ne hâneden yetmiş yedi ve yetmiş beş akçe cem‘ etdüğinden ma‘adâ her karyeden üç vukiyye yağ ve bir koyun ve iki kile arpa ve araba odun ve yâhûd bunların bahâsı iki guruş alup zulm itdüğinden gayri her karyelerden hâric ez-defter şu kadar aded hâne ziyâde buldum deyü ziyâde dâhillerin zulmle aldıkda fukarâ zimmîler meclîs-i şer‘a gelüp mezbûr voyvodanın ziyâde didüği hâneler mürd olmuş zimmîlerin dul hâtunları ve yetimleri hâneleridir deyü ümerâdan cevâb virüp umûmen karyeler halkına benim ma‘rifetim olmadan mahkemeye varınuz deyü tenbîh eyleyüp bir karye halkı kendü izinsiz mahallinde mahkemeye geldüği için kendü eliyle dört zimmîyi bir mertebede döğdü ki bedenini köyüne götürüp iletdiler ve Kurd nâm bir voyvodayı dahî şurb ü hamr idüp sekrî oldukda kalkup kılıncın kuşanup el atup getürün varayım kādıya kādılık öğreteyim deyüp ve bir def‘â mahkeme kapuşılup galîz-i şetm etmeğin ahvâlin Âsitâne-i Sa‘âdete arz olunur dinildikde girü envâ‘-ı galîz-i şetm [24] eyledükde arz u i‘lâm eyledüğin ecilden te'dîb olunmaların emr idüp buyurdum ki;

Vardukda mezbûrları getürüp muhkem te'dîb etdikden sonra hilâf-ı şer‘ u mugâyir emr aldıkların girü ashâbına alıviresin.

49

Bu dahî.

Budun muhâfazasında olan Mustafa Paşa'ya ve Segedin ve Lipova Kadılarına hüküm ki;

Siz ki kādılarsız. Sûret-i siciller gönderüp Kürkçü dimekle ma‘rûf Dimo nâm zimmî meclîs-i şer‘a gelüp koyun emânetine tâlib olduğın mukaddemâ Budun’da Mal Defterdârı olan Kāsım rüşvet tarîkle beşyüz elli guruş üç sa‘atim almışken mukâta‘ayı âhara virdi deyü [d]a‘vâ itdikde müşârun-ileyh zikr olunan sa‘atleri satun alup ol mikdâr guruş deynimdir deyü ikrâr itdükde ve havâss-ı hümâyûndan olup dârü’l-harb câniblerine dahî virgü viren varoş ve kurâ halkı zimmetlerine lâzım gelen maktu‘ların sal-be-sâl Budun hazînesine teslîm iderler iken ve varoş ve karyeleri ve mukâta‘âtı ba‘zı müflîslere ziyâdeye virüp elden ele tahvîl etdirmekle zulm ü te‘addîlerinden nice hâneler firâr u terk-i diyâr idüp her vechle re‘âyâya zulm ü te‘addî ve mâl-ı mîrîye gadr olmuşdır deyü kurâ ve varoş halkı gelüp şikâyet itdiklerinde mîr-müşârun-ileyhden su‘âl olundukda “İzdiyâd murâd idinüp elden ele tahvîl eyledim lâkin re‘âyâ ahde olmak ittika‘ imiş” deyü cevâb virdüğin sicil eylemişsin. Buyurdum ki;

Vusûl buldukda mîr-mûmâ-ileyhin ziyâde ile virdüği kimesnelerden zabt itdikleri zamânın katt’ul-yevmlerin bî-kusûr kendülerden alup dâhil ü hazîne eyledikden sonra mala ve re‘âyâya ittika‘ olan ne ise anunla amel eyleyesin. Ve ol zimmîye dahî mûmâ-ileyhin ikrârı mûcebince sa‘atler bahâsından olan ne ise hükm idüp alıviresin. Ve sen ki mûmâ-ileyh vezîrimsin. Mektûb gönderüp mîr-mûmâ-ileyh defterdârlığı zamânında Budun hazînesinden yedi bin guruş ihrâc idüp eşhâsa karz tarîki ile tevzi‘ eyleyüp ve mîrî içün zabt u kabz eyledüği tutsaklardan beş nefer esîri ba‘zı eşhâsa virüp bahâlarıyçün bir akçe almamışdır deyü bildirmişsin. Meblağ-ı mezbûrı ve esîrleri her kime virmişse anlardan taleb idüp elden guruşı dâhil ü hazîne eyleyüp ve esîrleri dahî mîrî içün zabt eyleyesin.

[25]

50

Macar Ahmedi Ahmed Çavuş’a virildi.

Fî 14 M Sene 986

Silistre ve Niğbolı ve Köstendil ve Vidin ve Alacahisâr ve Çirmen ve Bender Beğlerine hüküm ki;

Boğdan içine gelen Aleksandra nâm müfsid muhârebesinde ele gelen Kazaklar eğer sipâhî elindedir ve eğer gayride. Her kimde bulunursa ellerinden alınup sâhiblerine

mîrî cânibinden biner akçe virilüp Boğdan harâcına mahsûb olmak içün Boğdan Voyvodasına emr-i şerîfim irsâl olunmuşdır. Buyurdum ki;

Vusûl buldukda bu bâbda her birinüz mukayyed olup müfsid-i mezbûr ile Boğdan içine gelen Kazaklardan ele gelenler eğer kâfirde ve eğer sipâhî tâifesinde her kimde bulunursa esîr başına biner akçeyi Boğdan Voyvodasından taleb idüp sâhiblerine virdükden sonra esîrleri alup her birinüz yarar âdemleriniz ile irsâl eyleyesin. Bu bahâne ile Boğdan re'âyâsından bir ferd esîr olmakdan hazer idüp, husûs-ı mezbûr mühimdir. İhmâl itmeyesin.

51

Virilmedi

Silistre Beğine hüküm ki;

Boğdan içine gelen Aleksandra nâm müfsid muhârebesinde ele gelen Kazaklar eğer sipâhî elindedir ve eğer Macar ve Boğdan ve Eflaklu elindedir. Katl olunmayup cem' olunup der-zencîr olup küreğe konmak içün gönderilmek emr idüp buyurdum ki;

Vusûl buldukda emrim üzre müfsid-i mezbûr ile Boğdan içine gelen Kazaklardan ele gelenleri katl eylemeyüp der-zencîr idüp küreğe konmak içün irsâl eyleyesin. Mezkûrlar mu'accelen gelmeleri lâzımdır. Her kimde bulunursa alup irsâl eyleyesin.

52

Selânik Alaybeği Yusuf'a virildi.

Fî 13 M Sene [98]6

Selânik Kadısına, Siroz ve Gümülcine ve Yenice-i Vardar Kadılarına hüküm ki;

Gāzi Evranos Beğ'in taht-ı kazânuzda vâki' olan evkāf-ı tevliyetini girü müşârun-ileyhin evlâdından olup bi'l-fi'l Selânik Alaybeğisi olan Yusuf *dâme mecdühû*ya tevcîh olunmağın mûmâ-ileyh varup hidmet-i tevelliyete mübâşeret

idinceye değin bundan akdem evkāf-ı mezbûre mütevellîsi olan Ahmed'in defterleri alınup hıfz olunmasın emr idüp buyurdum ki;

Vardukda emrim mûcebince evkāf-ı mezbûreye sâbıkā mütevellî olan mesfûr Ahmed'in ve kâtiblerinin ve câbîlerinin ellerinde olan îrâd ü masraf defterlerini alup kabz eyleyesin. Mûmâ-ileyh varınca hıfz eyleyesin.

[26]

53

Müşârun-ileyhin kethudâsı Ahmed Kethudâ'ya virildi. Budun çavuşlarından Sinan'a teslîm içün.

Budun'da Mustafa Paşa'ya hüküm ki;

Beç Kralı cânibinden Âsitâne-i Sa'âdet-i Âşiyâneme mektûb gelüp muttasıl ol câniblere ahd ü emâna muhâlif dahl ü tecâvüz olunduğından şikâyet idüp ve Dergâh-ı Mu'allâmda olan elçi dahî rik'a sunup hilâf-ı sulh u salâh memleketimize dahl ü tecâvüzden hâlî olunmaz deyü bildirdi. Diyâr-ı şarka azîm sefer tasmîm ü niyyet olunup vüzerâ-i izâmımdan düstûr-u mükerrem vezîrim Mustafa Paşa ta'yîn olunup ba'zı asâkir-i nusret meâsirimle irsâl olunduğından ma'adâ yukaru cânibin serhaddinde ale'l-ittisâl harb ü kıtâl üzre olup Beç Kralı cânibine gereği gibi ahd ü emân ri'âyet oluncak zamân iken sulh u salâha muhâlif vaz' olunmasın aslı yokdur. Buyurdum ki;

Vusûl buldukda bu bâbda mukayyed olup şimdilik Beç Kralı taraflarına müte'allik olan kılâ' u bukā'a ve sâir arazi ve varoşlarına aslâ ahd ü emâna muhâlif bir ferdi dahl etdirmeyüp emrime mugâyir vaz' olmakdan ihtiyât üzre olasın. Sulh u salâha mugâyir bir ferd ol taraflara dahl u ta'arruz eylemeye. Şöyle ki; emrime muhâlif bir dahî ol taraflara dahl olunduğı istimâ' oluna. Azlle konulmaz. Ana göre basîret üzre olasın.

[27]

54

Uzun Mustafa Çavuş'a virildi.

Fî 14 M Sene 986

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki;

Mısır'dan gemi ile İstanbul'a sa'y-i ticâret idüp meta' getüren tüccâr tâifesi bi'l-fi'l İskenderiye Kapudânı Receb içün bizi İskenderiye limandan çıkardukdan sonra girü dönüp limana girüp gemileri muhâfaza itmekle ekser zencîr gemilerini küffâr-ı hâk-sâr alup gadr ü hayf olmuşdır deyü müşârun-ileyh Receb Beğ'den şikâyet eyledikleri ecilden min ba'd zencîr gemilerini mahûf u hatar-nâk olan yerlerden geçinceye değin müşârun-ileyh İskenderiye Kapudânı yanında olan kādırgalar ile hıfz u hirâset eyleyüp ve bundan esbak küreğe koşılup gönderilen Arap kürekcilerin ahvâlleri teftîş olunup günâhları olmayan Arapların kürekden itlâk olunup ve mukaddemâ Hürmüz fethi içün Süveyş İskelesi'nden ihzârı fermân olunan kādırgaların ümûruna mübâşeret olunmakdan ferâgat olunmasın emr idüp buyurdum ki;

Mustafa Çavuş vardukda bu husûslarda mukayyed olup bi'l-fi'l İskenderiye Kapudânı olan müşârun-ileyh Receb *dâme izzühû*ya tenbîh ü te'kîd eyleyesin ki min ba'd İskenderiye'den zencîr gemileri deryâya çıkdıkları gibi yanında olan gemiler ile bile çıkup küffâr-ı hâk-sârdan zarar irişmek ihtimâli olan yerlerden zencîr gemileri deryâya çıkdıkları gibi yanında olan gemiler ile bile çıkup küffâr-ı hâk-sârdan zarar irişmek ihtimâli olan yerlerden zencîr gemileri geçüp gitmeyince İskenderiye kapudânı dönüp limana girmeye. Şöyle ki; müşârun-ileyhin ihmâli sebebi ile zencîr gemilerini kâfir kadırgaları gelüp aldıkları istimâ' olunacak olursa azlle konulmayup mu'âteb olursun. Ana göre mukayyed olasın. Ve anun gibi küreğe koşılup gönderilen mücrîm Arapların dahî ahvâllerini dikkat idüp bî-günâh olanların emrim mûcebince kürekden itlâk eyleyesin.

55

Bu dahî.

İskenderiye Kapudânı Receb *dâme izzühû*ya hüküm ki;

İskenderiye İskelesi'nden mahrûse-i İstanbul'a gemiler ile meta' getürüp ticâret eyleyen tüccâr tâifesi senün içün gemilerimizi küffâr-ı hâk-sâr ve korsan levend gemileri gelmek kābil olan mahûf yerleri geçinceye değin bizi yanında olan gemiler ile gelüp hıfz u hirâset etmeyüp İskenderiye Limanı'ndan çıkduğımız gibi gerüye dönüp limana girmekle gemilerimizin ekserini kâfir alup bize ziyâde zulm ü hayf olur deyü senden şikâyet etdikleri ecilden min ba'd deryâ yüzünde mahûf u hatar-nâk olan

mahalleri zencîr gemileri geçüp gidinceye değin sen yanında olan muhâfaza gemileriyle hıfz u hirâset eylemen emr idüp buyurdum ki;

Vardukda mukayyed olup zencîr gemileri İskenderiye'den deryâya çıkdıkları gibi sen dahî muhâfız gemileriyle yanlarına düşüp kâfir gemileri ve korsan ve levend gelmek kābil olan yerleri zencîr gemileri geçüp gidinceye değin muhkem hıfz eyleyüp gemiler geçüp gitmeyince dönüp limana girmeyesin. Şöyle ki; min ba'd ihmâl ü müsâhelen sebebi ile küffâr tarafından zencîr gemileri alınduğı istimâ' oluna. İkâba müstehâk olursun. Ana göre mukayyed olasın.

[28]

56

Osman Ağa'ya tâbi' Kapucı İvan'a virildi.

Fî 15 M Sene 986

Tımışvar Beğlerbeğisine, Tımışvar ve Lipova Kadılarına hüküm ki;

Saray-ı Âmirem Kethudâsı olan Osman gelüp hemşîresi olan Sâliha nâm kızın velâyeti kendüye müttahid iken müşârun-ileyhin izn ü icâzeti olmadın Seydi nâm sipâhînin oğullarından Gāzi nâm kimesne hîle vü hud'a eyleyüp valdesi bana nikâh ile virmişdir deyü evine alup kendüni husûsın teftîşi içün sâbıkā gönderilen hükm-i şerîfim mûcebince Sudak beği ile siz ki kādılarsız. Teftîş eyleyüp fi'l-vâki' nikâhı fâsid olduğı virilen fetvâ-i şerîfe muktezâsınca sâbit olmağın şer'le tefrîk olunup mezkûre hemşîresi ba'dehû defter kethudâsı olan Ahmed Kethudâ ona emânet konup ve mezbûr Gāzi ve karındaşı Mustafa ve babası Seydi habs olunduğın mektûblar ile i'lâm eylediklerinde tekrâr bu husûsı müftiye istiftâ olunup mezbûr Gāzi'ye takrîr-i beliğ ve mihr-i misli lâzım olur ve mihr-i müsemmâdan tecâvüz eylemez deyü fetvâ-i şerîfe virildüği i'lâm eyleyüp fetvâyı aynı ile ibrâz eyleyüp da'vâsından ferâgat idüp bi-hasebi's-şer' edâsı lâzım olan yiğirmi bin akçe mihr-i müeccel edâ eylediklerinden sonra itlâk olunmaların ricâ itmeğin buyurdum ki;

Vusûl buldukda mezkûrları ihzâr eyleyüp dahî âdemi elinde olan fetavâ-i şerîfeye nazar eyleyüp göresin. Bi-hasebi's-şer' hemşîresine edâsı lâzım olan mihr-i müecceli ile valdesinden ve müşârun-ileyhden alup kendüsi cihâzı ve sâir esbâbı her ne ise bî-kusûr şer'le teslîm eylediklerinden sonra itlâk eyleyesin. Ammâ mezkûrlara ve

ma‘iyyetleri olan Şehsuvâr nâm za‘îme tenbîh eyleyesin. Kendü hallerinde olup min ba‘d şer‘a muhâlif kusûr ihtirâz üzre olalar. Yohsa Kıbrıs’a sürgün olurlar, bilmiş olalar.

[29]

57

Muhyiddîn Halîfe’ye virildi.

Fî 13 M Sene 986

Manisa Kadısına hüküm ki;

Bundan akdem cenâb-ı celâlet me‘âbım tarafından nefs-i Manisa’da müceddeden binâ olunan câmi‘-i şerîf evkāfı mütevellîsi Hacı Lutfî Efendi *zîde mecdühû* mektûb gönderüp câmi‘-i mezbûrdan cemâ‘at-i kesîre ile ikāmet-i halk-ı cum‘a olup lâkin tevsiyete muhtacdır deyü bildirmeğin kapu üsti ve iki cânibi taş olup tevsi‘ oluna deyü emr-i şerîf gönderilmiş idi. Hâliyâ Dergâh-ı Mu‘allâma mektûb gönderüp üzerine varılup görüldükde garb tarafında müzâyaka olup taş olursa harem dar olup şimâl tarafına tevsî‘ olunursa binâ şâdü’d-devlet üzerine gelüp yaz günlerinde haremde namaz kılınmak mümkin değildir. Ammâ arsa câmi‘in vakf odaları olup içinde mühürdâr sâkin olmağla ihrâc olunup hâlî kalup mürtezikaya vazîfe vâsıl olmayup icâre ile câmi‘-i şerîf içün alınup icâresi vakf cânibden virilüp bir mikdâr yeri câmi‘-i şerîfe ilhâk olunmağla hem-kubbe olup ve mekteb cânibe dahî ziyâde ihtiyaç olup mektebhâne dahî olduğından ma‘adâ bir mikdâr bağçe dahî mümkindir deyü bildirmişsin. Arz olunup ma‘lûm-ı şerîfim oldı. İmdi arz olunan odalarımdan ne mikdâr nesne ile ve ne tarîkle alınmak mümkin ise alup dahî te’hîr etmeyüp binâsına mübâşeret olunmak emr idüp buyurdum ki;

Emr-i şerîf vardukda bu bâbda onat mukayyed olup zikr olunan oda yerlerin ne vechle mümkin ü kābil ise alup dahî ne mikdâr nesne ile yapılmak mümkindir. Sicil idüp te’hîr itmeyüp emr-i sâbık üzre etrâfı taş ile tevsî‘ idüp ve münâsib olan mahalde mekteb dahî binâ olunmağa mübâşeret idüp ne vechle olduğın yazup bildiresin.

58

Arz getüren Hasan nâm kimesneye virildi.

Kengiri Beğine ve Kadısına hüküm ki;

Mektûb gönderüp vilâyet-i Kengiri halkı gelüp kazâmızda ulak bârgîrleri ta‘yîn olunup Kengiri’yle Kurşunlu nâm menzîllerin mâ-beyni mesâfe-i ba‘îd olup ol sebebden bârgîr dönmeyüp helâk olup iki menzîlin mâ-beyninde Beldeb nâm bir karye olup anda dahî menzîl bârgîri vaz‘ olunmasın ricâ etdüklerin arz itmişsin. Buyurdum ki;

Göresin. Fi‘l-vâki‘ kaziyye arz olunduğı gibi ise ol menzîlde dahî sâir menâzilde vaz‘ olduğı üzre menzîl bârgîri ta‘yîn idüp ve sâir menâzilde kaç nefer bilinügelmişse isimleriyle her birisin defter idüp arz eyleyesin.

[30]

59

Ankara Beği âdemi Mehmed’e virildi.

Fî

Ankara’da olan kadılara hüküm ki;

Ankara Beği mektûb gönderüp taht-ı kazânuzda ba‘zı yollar üzerinde tekyeler ve zâviyeler olup evkāfının kemâl müsa‘desi var iken mahsûsen zâviyedârlar ve tekyenişînler kendüleri ekl ü bel‘ idüp âyende vü revendeye şart-ı vâkıf mûcebince ta‘âm virilmeyüp ebnâ-i sebîl ziyâde müzâyaka çekdiklerin bildirmeğin şer‘-i şerîf muktezâsınca evkāfı teftîş olunup görülmesin emr idüp buyurdum ki;

Vardukda her birinüz kazâlarınuzda vâki‘ olan zâviye ve tekyelerin zâviyedâr ve şeyhlerin ihzâr idüp sefer-i ma‘mûl ü bahâ vukiyyelerin getürdüp mahsûllerin masraflarına tatbîk idüp anun gibi hâsılları harçlarına vakar-ı kifâyet iderken mücerred tekyenişîn ve zâviyedâr kendüleri ekl eyledikleri vâki‘ ise men‘ idüp tenbîh idüp şart-ı vâkıf mûcebince müsa‘desi olduğuna ebnâ-i sebîle ta‘yîn olunan ta‘âmı virdiresin. Eslemeyeni yazup arz eyleyesin.

[31]

60

Efendi Hazretleri Dîvân'da Hacı Sa'âdeddîn Hazretlerine teslîm eyledi.

Fî 13 Muharrem Sene [98]6

Baba Kadısına hüküm ki;

Seyyidetü'l-muhadderât ilah âhire valdetim *dâmet ismetühâ*ya temlîk olunup câmi'ine vakf eyledüği Tatar karyelerinde sâkin olan re'âyâsından Kalkman? ve Yaygun ve Karaman ve Mahmûd ve ba'zı yoldaşları vakfa âid olan mahsûlden seksen bin mikdârı akçe kabz idüp karyeler zâbiti taleb eyledikde "Cebelüler bedeli içün alup virdük" deyü te'allül ü niza' etdikleri i'lâm olundı. İmdi zikr olunan Tatarların cümle mahsûli mûmâ-ileyhe temlîk olunup zâbitleri cem' u kabz etdikden sonra cebelüler bedeli vakf cânibden virilmek emrim olmuşdır. Buyurdum ki;

Vusûl buldukda mezkûrlar emr-i şerîfime muhâlif bedel akçesi deyü mûmâ-ileyhâ *dâmet ismetühâ*ya temlîk olunan Tatarlardan ol mikdâr akçe alup kabz etdikleri şer'le sâbit olursa hükm idüp bî-kusûr zâbitlerine alıvirdükden sonra emr-i şerîf-i sâbıkım mûcebince cebelülerinin bedelleri akçesin vakf içün zabt u kabz olunan akçeden zâbitlerine virdürüp min ba'd emrime muhâlif vakfa âid olan mahsûle âhardan kimesneyi ol-vechle dahl etdirmeyesin. Zikr olunan Tatarlardan ve sâir re'âyâsından biri fevt olup evlâd-ı sıgârı kalmağla metrûkâtı bi-hasebi'ş-şer' beyne'l-verese taksîm olunmak lâzım geldikde kādı-asker kassâmına dahl itdirmeyüp sen ki kassâmını şer'le kısmet etdüresin. Temerrüd ü inâd idenleri men' ü def' idüp memnû' olmayanı yazup arz eyleyesin.

61

Bu dahî.

Baba Kadısına hüküm ki;

Valdetim Sultân *dâmet ismetühâ*ya temlîk olunup vakf olan Tatarlar ve sâir yazılu re'âyâsı celeb yazılmakdan mu'âf ü müsellem olmuşlardır. Buyurdum ki;

Celeb tahrîrine me'mûr olanlara mûmâ-ileyhânın vakfının yazılu re'âyâsından kimesneyi emr-i şerîfime muhâlif celeb yazdırmayasın.

62

Bu dahî.

Baba Kadısına hüküm ki;

Valdetim *dâmet ismetühâ*nın evkāfından kazâ-i mezbûra tâbi‘ Lûd Gölü ve Acıgöl dimekle ma‘rûf göllerin balığı ve sazı mahsûlünden Nihad nâm za‘îm ile ba‘zı yâveciler vakfa râci‘ beş bin mikdârı akçe alup kabz idüp te‘addî eyledikleri i‘lâm olunmağın buyurdum ki;

Vusûl buldukda mezkûr za‘îmi ve ol yâveciler her kanda ise meclîs-i şer‘a ihzâr idüp teftîş idüp göresin. Zikr olunan göller mûmâ-ileyhânın evkāfından iken balığı ve sazı mahsûlünden vakfa râci‘ ol-mikdâr akçe alup kabz etmişlerse ba‘de’s-sübût vakfa hükm idüp müşârun-ileyhânın vakf karyeleri zâbitlerine bi’t-tamâm alıvirüp hilâf-ı şer‘ ü kānûn kimesneye iş etdirmeyesin.

[32]

63

Avcı Mehmed’e virildi.

Fî 16 M Sene 986

Hudâvendigâr ve Biga Sancakları Beğlerine ve zikr olunan sancaklarda vâki‘ kadılara hüküm;

Taht-ı hükûmetinizde sayd olunan kaplan ve vaşak derileri kadîmden Kaz Dağı avcıbaşısı olan Mehmed nâm avcıbaşı mîrî içün emr ile zabt idegelüp her yıl Âsitâne’ye getürüp teslîm iderken hâlâ hâricden ba‘zı kimesne dahl eyleyüp ve kuzâtdan ba‘zı mâni‘ olduğı i‘lâm olunmağın buyurdum ki;

Taht-ı hükûmetinizde sayd olunan kaplan ve vaşak derilerin hâricden kimesne dahl etdirmeyüp emr-i şerîfim mûcebince mîrî içün mezkûra zabt etdirüp ve her kazâda ne mikdâr deri alınup zabt olunursa siz ki kādılarsız. Ecnâsıyla sicil idüp arz eyleyesin ki cem‘ olunan deriler hârice virilmeyüp doğru [südde-i] sa‘âdetüme getürilüp teslîm oluna.

64

Sâbıkā Kilis Beği Mustafa Beğ'in Kethudâsı Ali'ye virildi.

Fî 14 M Sene [98]6

Niğbolı Beğine hüküm ki;

Livâ-i mezbûr müceddeden tahrîr olunup tevzi' olunmak emrim olmağın livâ-i mezbûr sipâhîlerin mu'accelen gönderilmesin emr idüp buyurdum ki;

Varıncak te'hîr etmeyüp sancağın sipâhîlerine tenbîh eyleyesin ki ber-vech-i isti'câl gelüp yaftaların ihrâc etdirüp müstehâk oldukları tîmârlarının tezkirelerin alup tecdîd-i berât eyleyesin.

[33]

Yevm'ül Erbi'a

Fî 17 Muharrem Sene 986

65

Dervîş Vezîr Mustafa Paşa Kethudâsı Ahmed Kethudâ'ya virildi. Budun çavuşlarından Sinan'a teslîm içün.

Fî 18 M Sene 986

Tımışvar Beğlerbeğisine hüküm ki;

Hâlâ Budun'da muhâfaza hidmetinde olan Vezîr Mustafa Paşa mektûb gönderüp 986 muharreminin gurresinden cumâde'l-uhrânın nihâyetine gelince vâki' olan altı ayın mevâcibine yüz otuz yükten ziyâde akçe lâzım olup Tımışvar'dan gönderilecek elli yük akçe ile Budun hazînesinde mevcûd olan akçe ancak seksen yedi yük akçe mevcûd bulunup kulun mevâcibine ziyâde akçe lâzım idüğin bildirmeğin Tımışvar'dan Âsitâne-i Sa'âdetüme gönderilecek akçe kul mevâcibi içün Budun'a irsâl olunmak emr idüp buyurdum ki;

Vusûl buldukda aslâ te'hîr eylemeyüp kadîmden Budun'a irsâl olunugelen elli yük akçeden ma'adâ Âsitâne-i Sa'âdetüme irsâl olunacak hazîneyi dahî kul mevâcibi içün Budun'a irsâl eyleyüp müşârun-ileyhe îsâl etdiresin.

66

Bu dahî.

Budun'da Mustafa Paşa'ya hüküm ki;

Mektûb gönderüp ilah âhire i'lâm eylemişsin. Ol bâbda her ne dimiş isek ma'lûm-ı şerîfim oldı. İmdi kulun mevâcibi içün Tımışvar'dan kadîmden Budun'a irsâl olunugelen elli yük akçeden ma'adâ Âsitâne-i Sa'âdetüme irsâl olunacak hazîne dahî Budun'a irsâl eylemek içün Tımışvar Beğlerbeği Ferruh *dâme ikbâlühû*ye hükm-i hümâyûnum yazılup irsâl olunmuşdur. Buyurdum ki;

Vusûl buldukda müşârun-ileyhle haberleşüp dahî kadîmden Tımışvar'dan Budun'a irsâl olunugelen elli yük akçeden ma'adâ Âsitâne-i Sa'âdetüme irsâl olunacak hazîneyi dahî taleb eyleyüp kulun mevâcibi içün Budun'a getürdüp tevzi' eyleyesin. Ve Budun'a müte'allik olan mukâta'âtı ehl-i vukūf ma'rifetleriyle tahammüllerine göre virüp müflis-i ü medyûnlara virmekden ve mukâta'aya kesr virilmekden ve bi'l-cümle emvâl-i mîrîyye noksân müterettib olur husûslardan ihtiyât üzre olup beytü'l-mâlın izdiyâd ü tevfîrinde envâ'-i mesâ'î cemîlin vücûda getüresin.

[34]

67

İstanbul Kadısına hüküm ki;

Hâlâ Hâslar Subaşısı olan kimesne mahrûse-i İstanbul'a rençberlik içün gelen zimmîlerin kānûn üzre altı ay mikdârı İstanbul'da karar eylemedin yava harâcın alup te'addî eyledüği i'lâm olunmağın buyurdum ki;

Vusûl buldukda mezkûr subaşıyı ihzâr eyleyüp muhkem tenbîh eyleyesin ki hâricden İstanbul'a gelen zimmîlerin olıgelen âdet ü kānûn üzre altışar ay mikdârı zamân geçmedin yava harâcı deyü mezkûrlardan akçe almayup re'âyâyı rencîde

eylemeye. Ve bir def‘â yava harâcın edâ eyledikden sonra ol müddet içinde tekrâr harâc deyü akçelerin almaya. Şöyle ki; emr-i şerîfime muhâlif altı ay geçmedin kimesnenin akçesi alındığı istimâ‘ oluna hakkından gelinür. Ana göre basîret üzre olup emr-i şerîfime muhâlif iş olmakdan ihtirâz üzre olasın.

68

Mehmed Çavuş oğlı Hızır Çavuş’a virildi.

Fî 17 M Sene 986

Fîlibe Kadısına hüküm ki;

Mektûb gönderüp çeltük eminlerinin ahvâlin ve nevrûz irsâliyesiçün beş yük akçe irsâl olunduğı i‘lâm olunmuş. Ol bâbda her ne dimiş isek ma‘lûm-ı şerîfim oldı. İmdi nevrûz irsâliyesi otuz yük akçe iken beş yük irsâl olunmağla müstehâk-ı itâb olmuşsundur. Buyurdum ki;

Vusûl buldukda te’hîr eylemeyüp bâkī kalan irsâliye akçesin dahî mu‘accelen tedârik eyleyüp irsâl eylemek bâbında sa‘y ü ikdâm eyleyesin. Bu makūle azîm sefer esnâsında kadîmden irsâl olunugelen irsâliyeden senden dahî ziyâde akçe irsâl olunmak umulurken beş yük akçe irsâl olunmak ne cüz’îdir. Beher-hâl bâkī kalan akçeyi dahî ale’t-ta‘cîl tedârik eyleyüp irsâl eylemek ardınca olasın. Şöyle ki; te’hîr oluna. Beyân olunan özrin makbûl olmaz. Hakkından gelinür bilmiş olasın.

69

Mehmed Çavuş oğlı Hızır Çavuş’a virildi.

Fî 17 M Sene 986

Delvine Sancağıbeğine hüküm ki;

Mektûb gönderüp Körfus nâm harbî kalenin keferesi muttasıl berü yakaya geçüp gemilerine lâzım olan keresteyi ve sâir koyun ve davar ve yakaya ihrâc olan taş ve ağaç ve gayri müslimlerin bu vilâyetden görüp ve re‘âyânın koyun ve davarın yağma idüp ve

Kroveleş âsîlerin ihtilâl idüp te‘addîden hâlî değillerdir deyü bildirdüğin ecilden min ba‘d virmeyüp men‘ olunmasın emr idüp buyurdum ki;

Varıncak bu bâbda mukayyed olup fermân-ı şerîfime muhâlif min ba‘d mecâlis-i mahrûsem hudûdundan deryâya küffâr-ı hâk-sâra aslâ bir nesne virmeyüp gelüp almak men‘ idüp hilâf-ı emr-i şerîf iş olmakdan hazer idesin.

[35]

70

Kıbrıs Beğlerbeğisine ve Defterdârına hüküm ki;

Vilâyet-i Kıbrıs tahrîr olunup tevzi‘ olunmalu oldukda ekâbir ü ağniyâya eyüsüni ve murâd etdikleri kurâyı virüp fukarâya bî-hâsıl olanları virildüği i‘lâm olundı. İmdi adâlet üzre tevzi‘ olunmak emr idüp buyurdum ki;

Vusûl buldukda bu bâbda mukayyed olup tevzi‘ olunan kurâ ve mezâri‘i adâlet üzre tevzi‘ eyleyüp kimesne himâyet eylemeyesin. Şöyle ki; bu husûs içün atabe-i ulyâmda şikâyet oluna. Teftîş olunup didikleri üzre olursa beyân olunan özrinüz makbûl olmaz. Ana göre mukayyed olasın.

71

Eğriboz Beğine hüküm ki;

Müfettiş-i İnebahtı Kadısı mektûb gönderüp İzdin Kal‘âsı müstahfızları mâl-ı mîrî tahsîl içün ümenâyı ihzâr itmekde ve cem‘ olunan akçeyi zabt itmekde ve hazîne-i Âsitâne’ye alup gitmekde ve memlehadan hâsıl olan tuzu furuht olıncak mahalle getürmekde bi’l-cümle her husûsda istihdâm olunugelüp bi’l-fi‘l dahî hidmetinde iken senin cânibinden dahî âdem varup nefer taleb idüp varmayanlardan bedel akçe isteyüp mütehammil olmadıkların bildirdi. İmdi hisâr erenleri bi-nevbet hidmet etmelerin emr idüp buyurdum ki;

Varıcak bu bâbda mukayyed olup kal‘â-i mezbûre müstahfızların mîrî hidmet vâki‘ oldukda bi-nevbet istihdâm eyleyüp kimesneye te‘addî vü tecâvüz olunmakdan ve mîrî husûsı olmadın mücerred cüz’î nesneye hisâr erlerin ta’cîz etmekden hazer idesin.

72

Mezkûr Abdî'ye virildi.

Bağdad Beğlerbeğisine ve ve Kadısına ve Mendeli Kadısına hüküm ki;

Kazganya nâm karye re'âyâsı tarafından Ali bin Abdî nâm kimesne rik'a sunup vilâyet-i Bağdad mukâta'atın iltizâm iden Kara Lâtif Beğ içün "Siz Acem'den gelmiş müteferrik re'âyâsız" deyü gelüp her âdem başına hilâf-ı şer' u kānûn ve defter otuzar sikke altunların alup üç aydan sonra bir ayak âmil dahî gönderüp kendünin virdüği mühürlü temessüklerin bunların ellerinden aldıkdan sonra ol dahî tekrâr otuzar sikke altunların alup zulm ü te'addî etdüklerinden ma'adâ köy kethudâları dahî cebren otuzar sikke altunumuz alup bize envâ'ı zulm ü hayf iderler deyü şekvâ etdikleri ecilden karye-i mezbûre re'âyâsı sâkin olup zirâ'at etdikleri yerde muktezâ-i şer' u kānûn ü defter üzre hukūk u rüsûmlarını bî-kusûr edâ etdiklerinden sonra ziyâde hak alınmamasın emr idüp buyurdum ki;

Vardukda emrim mûcebince mezkûrlar sâkin oldukları yerlerde muktezâ-i şer' u kānûn üzre müteveccih olan öşr ü rüsûmların bî-kusûr edâ etdiklerinden sonra ziyâde bir akçe aldırmayasın.

[36]

Yukaruda geçmişdir.

72/1

Ankara Beğine hüküm ki;

Mektûb gönderüp livâ-i mezbûrda ba'zı eşkıyâ telbîs da'vâları ahdlerine alup bir tarîkle sûret-i hakda hükm-i şerîf ve fetvâlar ihrâc idüp mahzâ ahz ü celb içün da'vâlar idüp sonra sulh idüp fukarâya ve kendü hâlinde olanlara te'addîden hâlî değillerdir deyü arz etdüğin ecilden buyurdum ki;

Bâlî Çavuş vardukda anun gibi âharın da'vâsına vekîl olup kazıyyede medhâli olmayup tezvîr ü telbîs şürû' eyleyen kimesnelerin ahvâllerin toprak kadıları ile görüp

tezvîr ü telbîsi zâhir olan eşkıyâyı bi-hasebi’s-şer‘ sâbit olan sûret-i sicilleriyle gönderesin.

73

Kara Bâlî Çavuş’a virildi.

Fî 16 M Sene 986

Ankara Beğine, Ayaş Kadısına hüküm ki;

Ayaş Kadısı nâibi Mehmed mektûb gönderüp kazâ-i mezbûra tâbi‘ Oğuzçayırı nâm karye halkı meclîs-i şer‘a gelüp Selman ve Ömer nâm kimesneler âhar yirden köyümüze gelüp dâimâ fesâd ü şenâ‘atden hâlî olmayup il da‘vâsına karışup hırsuz u harâmî ehl-i tezvîr ü telbîsdir. Fukarâ ellerinden âciz kalmışlardır deyü köylerin kalkup gitmelerin bildirmeğin buyurdum ki;

Vusûl buldukda mezkûrlarun ahvâlin köy halkından ve sâir etrâfında olan kurâ ahâlîsinden ve gayriden teftîş idüp göresin. Arz olunduğı gibi mezkûrların Müslümanlara zulm ü te‘addîsi ve tecâvüzleri olup fukarâ ellerinden mütefeccir ehl-i tezvîr ü telbîs ve hırsuz u harâmî yatağı oldukları sahihse mezkûrların hakkında müslümanlar ne vechle şehâdet iderlerse yazup arz eyleyesin.

74

Karazâde Kāsım Çavuş’a virildi.

Fî 14 M Sene 987[160]

Saruhan Beğine, Manisa Kadısına hüküm ki;

Dergâh-ı Mu‘allâm çavuşlarından Bıyıklu Mahmûd Çavuş’un bezzâzistanda mahfûz akçesi olduğı i‘lâm olunmağın zikr olunan akçe alınup gönderilmek emr idüp buyurdum ki;

[160] Metinde sene 987 olarak yazılmıştır. Doğrusu 986 olmalıdır.

Kāsım Çavuş vardukda müşârun-ileyhin Manisa bezzâzistanında mahfûz olan akçesi her ne mikdârsa alup mühürlü kîseye koyup yarar âdemler ile gönderesin.

[37]

75

Kapudânın kethudâsı Mahmûd Kethudâ'ya virildi.

Fî 15 M Sene [98]6

Gelibolı ve Boğaz Hisârları Kadılarına ve Gelibolı Voyvodasına hüküm ki;

Sen ki voyvodasın. Mektûb gönderüp re'âyâ ellerinde tüfenk olmağla Kilîd'ülbahr Kal'âsı'na karîb yerlerde ehl-i fesâd ü şenâ'at ilticâ idüp ve şimdiye değin kârbânsarâyda iki âdem katl olunup ve Büyük Anafar[ta] nâm karyede iki âdem katl olunup re'âyâ tüfenklerin ehl-i fesâda virüp mu'în olmağla vilâyet halkına zarar ü ziyân eylemekden hâlî oldukları arz eyledüğin ecilden re'âyâda bulunan tüfenk alınup mîrî içün zabt olunmak emr idüp buyurdum ki;

Vardukda anun gibi ol câniblerde re'âyâ tâifesinde tüfenk bulunup ellerinde bulunan tüfenklerini mîrî içün alup zabt eyleyüp min ba'd re'âyâdan kimesneye tüfenk isti'mâl etdirmeyesin.

76

Bu dahî.

Gelibolı Kadısına, Voyvodasına hüküm ki;

Sen ki voyvodasın. Mektûb gönderüp Edirne Yakası Güzel dimekle ma'rûf Ahmed nâm kimesne ehl-i fesâd olup Edirne'de sâkin âl-i rasûlden bir müderrisi geçen bayramın ikinci gününde katl idüp firâr etmek kastıyla Gelibolı'ya gelüp gemiyle geçüp giderken hüsn-i tedbîr ile ele getürildüğin arz eylemişsin. Hâlâ Südde-i Sa'âdetüme gönderilmek içün hıfz olunup da'vâcılarıyla ma'ân gönderilmesin emr idüp buyurdum ki;

Vardukda emrim mûcebince mezkûrı da‘vâcılarıyla ma‘ân mu‘accelen gönderesin ki hukūk-ı hasımlarıyla muvâcehe olup şer‘le lâzım gelen edâ oluna.

77

Karazâde Kāsım Çavuş’a virildi.

Fî 16 M Sene 986

Tire Kadısına hüküm ki;

Müfettişliğine müte‘allik olan yerde hâsıl olan akçe henüz dahî gönderilmeyüp bu zamâna değin te’hîr u tevakkuf olunduğı mahzân senin ihmâlinden olduğı zâhir olmağın mu‘âteb olmuşsundur. Buyurdum ki;

Varıncak te’hîr etmeyüp şimdiye değin ne mikdâr akçe tahsîl olunmuşsa ber-vech-i isti‘câl gönderüp Hizâne-i Âmireme teslîm eyleyesin. Min ba‘d dahî leyl ü nehâr mukayyed olup mâl-ı mîrînin tahsîl ü irsâlinde ikdâm eyleyesin.

78

Dîvân’da koyun emînine virildi.

Fî 15 M Sene [98]6

Teke İli Kadısına hüküm ki;

Mahrûse-i İstanbul’da et bâbında müzâyaka olmağın Ulus tâifesinin bıçağa yarar erkek koyunları İstanbul’a getürilmesin emr idüp buyurdum ki;

Hızır Çavuş varıncak te’hîr etmeyüp emrim mûcebince Ulus tâifesinin bıçağa yarar koyunların sâhibleri veya vekîlleri ile mahrûse-i mezbûreye gönderesin ki narh-ı cârî üzre satılup sâhiblerine ticâret hâsıl olup İstanbul’da et bâbında müzâyaka olmaya.

Bu dahî. Bir sûreti Mar‘aş Kadısına yazıldı.

[38]

78/1

Yukarda geçmişdir.

Rum Beğlerbeğisine hüküm ki;

Beğlerbeğiliğinde olan ümenâ vü nuzzârın zimmetlerinde olan mâl-ı mukâta‘atı ve bakāyâlarını tahsîl idüp irsâl eylemek bâbında ihtimâmın zuhûra getürüp mu‘âvenet eylemeniz emr idüp buyurdum ki;

Mustafa Çavuş vardukda mukayyed olup beğlerbeğiliğine tâbi‘ olan ümenâ vü nuzzâra âdem gönderüp üzerlerine havâle idüp zimmetlerinde olan mâl-ı mîrî ve üzerlerinde…[161]

79

Zağarcı Mustafa Çavuş’a virildi.

Kiğı Sancağıbeğine ve Kadısına hüküm ki;

Taht-ı hükûmetinizde vâki‘olan re‘âyâ tâifesi teftîş-i Kiğı’da olan tophânede işlenen hâssa yuvalaklar hidmetinde istihdâm olunmak içün mukaddemâ emr-i şerîfim sâdır olmağla zikr olunan re‘âyâ tâifesi hidmet-i mezbûrda istihdâm olunurken tekrar Erzurum Kal‘âsı hidmetine dahî hidmet itmek teklîf olunduğı istimâ‘ olunmağın imdi tophâne hidmetin idenlere âhar hidmet teklîf olunma[sın] emr idüp buyurdum ki;

Mustafa Çavuş vardukda göresin. Vâki‘ ise min ba‘d tophâne hidmetin idenlere âhar hidmet teklîf etdirmeyesin.

80

Bu dahî.

Şam Beğlerbeğisine, Kudüs Kadısına hüküm ki;

[161] Hüküm bu şekilde sona ermiştir.

Rik‘a sunulup Mecdel nâm kasabada şeyh olan Ahmed oğlı Ali ve Şehâbeddîn bin Çıbıkçı nâm tercümânının fukarâ-i re‘âyâya zulmü ve te‘addîsi olup ve Ubeydullah İmre nâm kimesne dahî subaşı ve kādı hidmetlerinde olup rüşvet ekl etmekle fukarânın hakkın ibtâl eyleyüp müslümanlar müteezzî oldukların bildirdikleri ecilden buyurdum ki;

Vardukda mezbûrları ihzâr idüp da‘vâ-i hak idenler ile berâber idüp ba‘de’s-sübût hakların alıvirdikden sonra mezbûrları şeyhlikten ve tercümânlıktan ve kitâbetden ref‘ eyleyesin.

[39]

81

Zağarcı Mustafa Çavuş’a virildi.

Erzurum Beğlerbeğisine hüküm ki;

Göril Melîki Yorgi mektûb gönderüp ebâ an-ced Âsitânemize itâ‘at üzre olup lâzım olduğı üzre harâcların edâ iderler iken Acara Beği olan Selman müşârun-ileyhe garîb olmağla re‘âyâsı alup bey‘ etdirdüği ve kendü sancağının re‘âyâsının nısfın dahî bey‘ eyleyüp re‘âyâya tefrîka virdüğin i‘lâm eylemeğin buyurdum ki;

Mustafa Çavuş vardukda tenbîh eyleyesin ki bu makūle nâ-şâyeste vaz‘dan ihtiyât idüp eğer Göril vilâyetinin re‘âyâsıdır ve eğer kendü sancağının re‘âyâsıdır[162]. Bey‘ eylemeyüp re‘âyâsının tefrîkasına sebeb olur husûslardan hazer idesin.

82

Zûlkadriye Beğlerbeğisine, Mar‘aş Kadısına hüküm ki;

Zûlkâdirlü cemâ‘atinden Câm dimekle ma‘rûf tâife tarafından Hacı Yusuf nâm kimesne rik‘a sunup sipâhîleri olan Hamza ve Kaya âdet-i ağnamları içün üçyüz altunların alup ziyâdeye tahammüli yok iken yüz re’s koyunların dahî alup ve bundan gayri resm-i bennâkların dahî bî-kusûr aldıklarından sonra kanâ‘at etmeyüp yüz sikke altunların ve yüz batman yağların ve onar tulum ve onar kıt’a keçelerin alup te‘addî

[162] “ve eğer kendü sancağının re‘âyâsıdır” ibâresi yanlışlıkla iki defa yazılmıştır.

eylediklerin teftîş içün emr ihrâc idüp anda vardukda siz bizden şikâyet etmişsiz deyü mezkûr Hacı Yusuf dutup habs idüp te‘addî etdikden sonra altmış beş altunun alup min ba‘d kimesnenin da‘vâsına karışmayup şikâyet etmeyesin deyü şart etdirüp zulm ü hayf etmişdir deyü şikâyet itdiklerin arz itmeğin buyurdum ki;

Mustafa Çavuş vardukda mezkûrlardan da‘vây-ı hak iderler varsa hasmâsıyla berâber idüp arz olunduğı gibi mezkûrlar ol vechle akçelerin almışlarsa hakların alıvirdikden sonra yazup arz eyleyesin.

[40]

83

Zağarcı Mustafa Çavuş’a virildi.

Trabzon Beğine hüküm ki;

Mektûb gönderüp emr-i şerîfim vârid olup ba‘zı kimesneler ticâret-i tarîkle Karadeniz limanlarına varup taht-ı hükûmetinizde olan iskelelerde meşin ve yarak ve tuz alup Kefe’ye giderüz deyü isyân üzre olan Abaza ve Mekril vilâyetlerine gidüp küffâra yarak ve zahîre ile takviyet virdikleri istimâ‘ olunmağın anun gibi taht-ı hükûmetinizde olan iskelelerden Kefe Beği Kāsım Beğ’in sulh-u Kefe mühimmâtiyçün bu mikdâr meşin ve tuz ve yarak lâzımdır deyü yarar kefîllerin alup bize mühürlü temessükler olmayınca bir ferde nesne virmeyüp men‘ idesin deyü emrim olmağın Trabzon’da olan iskele ve sâir limanlardan min ba‘d Kefe Beğinden temessük gelmeyince memnû‘ olan meta‘dan nesne virilmeye deyü tenbîh olundı. Ammâ Trabzon’da Kefe’ye gemi gitmek ez-vâki‘ olur. Eğer Samsun iskelesinden giderler. Küffâra giden gemilerin ekseri Kefe ve Rum İli cânibindendir. Batum Sancağında kırk mikdârı gemiler vardır. Gemilerinde ne olduğı ma‘lûm olmamağıçün Trabzon iskelesinde basup iki gümrük virmeğe râzî olup ummandan doğru Gönye’ye gitdüler. İskele emînleri iskeleye getürmek istediklerinde bu dahî iskeledir. Gümrüğünüz alun deyü gemi Trabzon’a getürmeğe mâni‘ olurlar. Davar ve zahîre ve gayri re’sleri Batum’dan ticâret içün göndermek vardır deyü bildirmişsin. Buyurdum ki;

Mustafa Çavuş vardukda min ba‘d dahî mukayyed olup livâ-i mezbûrda olan iskeleler zâbitlerine tenbîh idesin ki emrim mûcebince tüccârdan ve gayriden bir ferde memnû‘ meta‘ virilmeye.

84

Bu dahî.

Deyr Rehebe Beğine ve Kadısına hüküm ki;

Mektûb gönderüp bundan akdem Ali bin Temür, Hâlid Beğ'in mirâhoru olan Hamza'nın karındaşı Yusuf'u katl idüp şimdi anın da teftîşi içün emr-i şerîf vârid olup ber-mûceb emr teftîş olunup mezbûr Ali, merkūm Yusuf'u katl eyledüği sâbit olup eline huccet-i şer'iyye alup merkūm Ali habs olunup ahvâli vukû'ı üzre i'lâm olundı deyü arz etmişsin. İmdi buyurdum ki;

Mustafa Çavuş vardukda ihzârı hasmâ kalup teftîş idüp kazıyye arz olunduğı gibi ise sâbit ola. Muktezâ-i şer' ne ise edâ eyleyesin.

[41]

85

Kars Beğine, Enderun Kadısına;

Vilâyet-i Zûlkadriye'de işlenmesi fermân olunan güherçile mukâta'asında ba'zı mevâd ile teftîş itmeğe otuz üç bin altuna iltizâm iden Şah Veli ve Şah Hüseyin ve gayrilerin şartları mûcebince bu ana gelince zimmetlerine lâzım olan mâl-ı mîrî ve bundan akdem mukâta'a-i mezbûreye mültezîm olan Sarıoğulları ve gayrilerin bel'iyyâtından zimmetlerinde zuhûr iden mâl-ı mîrîyi tahsîl ve dâhil ü hazîne idüp dahî yazup arz olunmak emrim olmağın mezbûrların ve gayri mültezimlerin bel'iyyâtı görülmeğe mübâşeret olunup zimmetlerinde küllî mâl-ı mîrî zuhûr eylemek üzre olup ve tahvîl-i cedîd malından dahî hayli mal tahsîl olunup iki bin filoriden ziyâde der-uhde olunup ve bir mikdâr dahî tebdîl-i haseneye virilüp elden cümlesi tahsîl olunmak üzredir. Ve güherçileye istihdâm olunan tavâif-i muhtelife yaylak zamânı olmağla perâkende olup hâlâ yerlü yerine gelmek zamânı karîb olup inşâallah mübârek ramazâna değin vasatı'l-yevm hâlî üzre her senenin malı dâhil ü hazîne olmak mukarrerdir deyü arz eylemişsin. Her ne denilmiş ise ma'lûm-ı şerîfim oldı. İmdi zikr olunan malın tahsîli mühimmâtdan olmağın buyurdum ki;

Mustafa Çavuş vardukda mukayyed olup emr-i sâbıkım üzre ahvâllerin görüp zimmetlerine lâzım olup zuhûr eyleyen malı bî-kusûr tahsîl idüp dâhil ü hazîne eyleyesin.

86

Zağarcı Mustafa Çavuş'a virildi.

Kiğı Beğine hüküm ki;

Livâ-i mezbûr re'âyâsı tarafından arz-ı hâl sunulup bundan akdem İstanbul zahîresiçün livâ-i mezbûrdan revgan-ı sâde cem' olunmak fermân olunmağla köy kethudâları ve mülkleri cümle bin sekiz yüz batman yağ cem' idüp ikiyüz seksen yağ mahrûse-i mezbûre zahîresiçün irsâl oluna deyü Trabzon Beğine teslîm olundukda kendi develerine yükledüp ol mikdâr yağ tahammülüne beşyüz batman yağ kirâ içün müşârun-ileyh alıkoyup ve ikiyüz seksen batman yağ mahmiyye-i mezbûre kapanına teslîm olunup lâkin eğer kapana teslîm olunan yağın ve ma'adâ cümle bin sekiz yüz batman revgan-i sâdenin bahâsından sâhiplerine bir akçe teslîm olunmayup mâ-beyninde bel' ü ketm olunduğı i'lâm olunmağın buyurdum ki;

Mustafa Çavuş vardukda sen ki sancakbeğisin. Mukayyed olup livâ-i mezbûrun kethudâların ve mülklerin getürdüp hak üzre teftîş idüp göresin. Ol mikdâr yağ cem' olunup bahâlârı virilmemeğe bâ'is nedir. Kendüleri bel' ü ketm eylemişlerdir. Nice olmuşdur? Yerlü yerinden görüp zuhûra getürüp dahî vukû'ı üzre yazup arz eyleyesin.

[42]

87

Bu dahî.

Harput Beğine hüküm ki;

Ba'zı mîrî husûslardan zimmetinde hâyli bâkī olduğın istimâ' olunmağın Diyârbekr'e varup beğlerbeği ve defterdâr huzûrlarında zimmetinde olan bâkīyi bî-kusûr edâ idüp alâkanı kat' itmek emr idüp buyurdum ki;

Mustafa Çavuş vardukda, varup Diyârbekr'de zimmetinde olan bâkīyi bî-kusûr edâ idüp te'allül ü niza' etmeyesin.

88

Bu dahî.

Çemişgezek Beğine hüküm ki;

Ba'zı mîrî husûslardan zimmetinde hayli bâkī olduğın istimâ' olunmağın Diyârbekr'e varup beğlerbeği ve defterdâr huzûrlarında zimmetinde olan bâkīyi bî-kusûr edâ idüp alâkanı kat' itmek emr idüp buyurdum ki;

Mustafa Çavuş vardukda Diyârbekr'de zimmetinde olan bâkīyi bî-kusûr edâ idüp te'allül itmeyesin.

[43]

89

Kara Bâlî Çavuş'a virildi.

Fî 15 M Sene [98]6

Anadolı Beğlerbeğisine, Evrenlü ve Pürnar ve Elmalu Kadılarına hüküm ki;

Sen ki Evrenlü Kadısısın. Mektûb gönderüp kazâ-i mezbûrdan Bazergân Hasan ve diğer Hasan ve İsa Bâlî ve Kara Bâlî ve Hacı İbrahim ve Vefâ ve sâir müslümanlar cem' olup kazâ-i mezbûrdan Emin oğlı Mustafa nâm kimesne eşkıyâdan olup şirret ü telbîs ile dâimâ Müslümanlara zulm ü te'addî idüp ve cebr ü hîle ile esbâb u emlâkların gasb idüp vilâyet halkı elinden âciz olmağın terk-i diyâr itmek mukarrer olmağla ahvâli arz olundukda üç def'â mücrîm olup küreğe konulmuş iken yine birer tarîkle halâs olup ve bir dahî Sâlih Paşa oğlı gemisinde mücrîm iken hîle ile firâr idüp elinde temessüği olmayup girü kazâ-i mezbûra gelüp ehl-i fesâd suhte tâ'ifesine mu'în olup Müslümanlara arz idüp, evlerin basup, nicesin katl ve nicesin emvâl ü esbâbın garet itdirdüğinden gayri ba'zı mes'ûl kimesnelere salgun idüp tahvîf itmekle nice malların alup Müslümanları dâimâ rencîde itmekden hâlî değildir deyü tazallüm eylediklerin bildirmişsin. Buyurdum ki;

Vardukda mezbûrı her ne tarîkle olursa ele getürüp ve bir def‘â şer‘le fasl olmuş değil ise fesâdı sâbit olanları habs idüp üzerine sâbit olanı yazup arz eyleyesin.

90

Bu dahî.

İç İl Beğine, Lârende ve Sinanlu ve Ma‘mûriye ve Gülnar Kadılarına hüküm ki;

Gülnar kazâsından Şeyh Emür nâm karyeden ba‘zı müfsidler sâbıkā ta‘yîn olan Bağdâdîzâde’den huccetlerimiz vardır deyü sîret da‘vâsın idüp ve ba‘zı kimesnelerin akçelerin alup mesâliha karışup şirret üzre oldukları istimâ‘ olunmağın nakībü’l-eşrâf iken fevt olan Seyyid Muharrem’den temessükleri olmayanların huccetlerin ve temessüklerin alup hâlâ olan nakîbü’l-eşrâfa gönderesin deyü Gülnar Kadısına emr gönderilmişken ol emr mûcebince amel olunmayup ihmâl olunduğı i‘lâm olunmağın buyurdum ki;

Vardukda virilen hükm-ü şerîfim amel olunmamağa sebeb nedir? Cevâbın ne ise yazup bildiresin.

[44]

91

Budun Paşası’nın Kethudâsı Ahmed’e virildi. Budun çavuşlarından Sinan’a teslîm içün.

Bosna Sancağıbeği Ferhad Beğ’e hüküm ki;

Bundan akdem ol cevânibde ba‘zı hisârlar feth idüp dîn-i mübîn ve devlet-i ebed-karînime müte‘allik ümûrda bezl-i makdûr etdüğin ecilden mezîd-i inâyet-i pâdişâhânemden sana iki sevb hil’at-ı hümâyûnum erzâkı kılınup irsâl olunmuşdı. Bu husûsda zuhûra gelen inâyet-i âlî töhmetim sebkat iden hidmetin mukābelesinde olmuşdur. Beç Kralına tâbi‘ olan kıla‘ u bukā‘a ve sâir varoş ve arâziye dahl ü tecâvüze ve hukūk-u lafziyye itmeyüp ahd ü emâna muhâlif bu asl-ı zamânda Beç kralına müte‘allik yerlere dahl ü ta‘arruz olunmakdan kemâl-i ihtiyât üzre olmak mühimmâtdandır. Ale’l-husûs diyâr-ı şarka azîm sefer-esere tasmîm ü niyyet olunup ol

serhadler muttasıl harb u kıtâl üzre iken Beç Kralı topraklarına dahî ahd ü emâna mugâyir şimdilik dahl u ta‘arruz olunmanın aslı yokdur. Buyurdum ki;

Vusûl buldukda bu bâbda gereği gibi mukayyed olup yukaru cânib ile harb u kıtâl üzre iken Beç kralına tâbi‘ olan serhadlere sancağına tâbi‘ olan zu‘amâ ve sipâhî ve neferâtdan ve gayrden aslâ bir ferdi dahl ü tecâvüz etdirmeyüp ahd ü emâna muhâlif iş olmakdan ziyâde ihtiyât üzre olasın. Bu bâbda emr-i celîl’ül-kadrime muhâlif vaz‘ idenler sonra çekmen mukarrerdir. Ana göre basîret üzre olup şimdiki hidmet-i hümâyûn ol cânibde serhaddin emn ü emânı husûs mülâhaza idüp ana göre emr-i şerîfime muhâlif iş olmakdan ziyâde ihtirâz üzre olasın. Ol cânibin serhaddi nizâm ü intizâm olmak ziyâde lâzımdır. İhmâl itmeyüp ahd ü emâna muhâlif bir ferdi iş etdirmekden aynı ile ihtiyât eyleyesin.

92

Müşârun-ileyhin kethudâsı Ahmed’e virildi. Budun çavuşlarından Sinan Çavuş’a teslîm içün.

Budun’da Vezîr Mustafa Paşa’ya hüküm ki;

Hizâne-i Âmiremin Budun Cânibi Defterdârı *dâme ulüvvühû*ya hüküm ki;

Sen ki vezîrimsin. Südde-i Sa‘âdetüme mektûb gönderüp mâ-tekaddemden Budun serhaddinde tutulan Uğraş keferesinden pençik alınmayup ganîmet emîniyle elçi ziyâde ücret nice yarar ma‘zûl gâzîler serhadde gelüp serhadde olan hisârlardadır. Lâkin durup ol makūle Uğraş keferesi ele girdükçe habs idüp anunla geçüp gece ve gündüz serhaddi hıfz u hirâset eyleyüp serhadde küllî takviyyet virür. Başka asker iken mukaddemâ Budun’da Mal Defterdârı olan Kāsım *dâme ulüvvühû* anun gibi esîrlerin âdet ü gadîmeye mugâyir pençik alınmasına sebeb olmağla ol makūle dirliksiz gâzîler serhaddin revnâk gitti deyü gelüp gitmeğe başlayup ol serhaddin za‘îfe bâ‘is olmuşdur deyü anun gibi tutulan Uğraş keferesinden üslûb-ı sâbık üzre pençik alınmamak bâbında emr-i hümâyûnum virilmek ricâsına arz eyledüğin ecilden buyurdum ki;

Vusûl buldukda anun gibi serhadde tutulmayup arz olunduğu üzre ol makūle gâzîleri memâlik-i mahrûsem toprağında tutdukları Uğraş keferesinden üslûb-ı sâbık üzre sicil taleb etdirmeyesin.

[45]

93

Bu dahî.

Bosna Sancağıbeğine hüküm ki;

Südde-i Sa‘âdetüme mektûb gönderüp hâlâ fethi müyesser olan Godriçke Kal‘ânın etrâfında kimesne mâni‘ olmamağla nâzırı Pîrî ve Koçana Nâzırı sana haber gönderüp ma‘denin işlenmesiçün kapucılar alup gitmesin i‘lâm eyledüklerinde ve emr-i şerîfim irsâl olunmamağla men‘ olduğı ve ol câniblere ol makūle ma‘den ez-vâki‘ olduğın ve mezbûrlara kapucılar içün emr-i şerîfim gönderilmesin i‘lâm eylemişsin. İmdi sâbıkā Üsküb Nâzırı olan Pîrî dahî ma‘den-i mezbûra varup görüp münâsib olduğı üzre amel eylemen emr olmuşdur. Buyurdum ki;

Vusûl buldukda anun gibi müşârun-ileyh ol câniblere vardukda müşârun-ileyhle ma‘ân varup ma‘den-i mezbûrı görüp çaşni tutup dahî işledilmesi nâfi‘ ise münâsib olduğı üzre mühimmâtın tedârik idüp işlemek üzre olasın. Ve ne vechle olduğı yazup bildüresin.

94

Bu dahî.

Müşârun-ileyhe hüküm ki;

Hâlâ Südde-i Sa‘âdetüme mektûb gönderüp ol cânibde zuhûr iden demür ma‘deninden küllî cevher hâzır olmuşdur deyü yörükler ta‘yîn olunmak ricâsına arz etdüğin ecilden Na‘ldöken ve Tanrıdağı Yörüklerinin birer nöbetlüsi rûz-ı hızırdan mukaddem varup hidmetinde olmalariçün subaşılarına müekked ahkâm-ı şerîfe gönderilmişdir. Buyurdum ki;

Vusûl buldukda zikrolunan yörükler vardukları gibi vech-i münâsib gördüğin üzre istihdâm eyleyüp etrâfında olan kal‘âların toplarına göre çaplar göz getürdüp gitmek mümkin olduğı kadar vâfir ü müstevfâ yuvalaklar dökdürüp bir senede ne

mikdâr yuvalak dökülüp her birinin vezni ne mikdâr olduğın mufassalan yazup bildüresin.

95

Evren Çavuş'a hüküm ki;

Hâlâ sipâhî oğlanlarından doksan beşinci bölükde yevmî yiğirmi yedi akçe ulûfesi olan Mustafa Vardârî ve yüz doksan dokuzuncı bölükde yiğirmi dört akçe ulûfesi olan Bosna Ömer ve yüz üçünci bölükde yiğirmi dokuz akçe ulûfeye mutasarrıf olan Bârgîr Saracı Osman, Edirne yollarında vâki' olan kuttâ'i tarîk ehl-i fesâdı ele getürmek bâbında senün yanında bile olup mu'âvenet eylemen emr idüp buyurdum ki;

Vusûl buldukda zikr olunan kimesneleri Edirne yollarında vâki' olan kuttâ'i tarîk ve sâir ehl-i fesâdı ele getürmekde mu'âvenet eylemen içün yanına alup istihdâm eyleyesin.

[46]

96

Sâbıkā Üsküb Nâzırı Pîrî'ye hüküm ki;

Bosna Beği Ferhad mektûb gönderüp hâlâ fethi müyesser olan Godriçke nâm kal'ânın etrâfında kimesne mâni' olmamağla nâzırı Pîrî ve Koçana Nâzırı sana haber gönderüp ma'denin işlenmesiçün kapucılar alup gitmesin i'lâm etdiklerin ve emr-i şerîfim irsâl olunmamağla men' olunduğı ve ol câniblerde ol makūle ma'den ez-vâki' olduğın ve mezbûrlara kapucılara içün emr-i şerîfim gönderilmesin i'lâm etmişsin. İmdi zikr olunan ma'dene sen dahî varup görüp münâsib olduğı üzre amel eylemen emr idüp buyurdum ki;

Vusûl buldukda te'hîr etmeyüp müşârun-ileyhe varup mülâkī olup dahî müşârun-ileyhle ma'ân ma'dene varup görüp münâsib olduğı üzre çaşni tutdurup mîrîye nakzı varise ve işletmeğe iskân varise vech ü münâsib görüldüği üzre işletmek ardınca olasın.

97

Edirne Kadısına hüküm ki;

Mektûb gönderüp Mahmûd Paşa hâssı köyü kazâsına tâbi‘ Şeyhler nâm karyede sâkin olan Eroğlı nâm kimesnenin teftîşi fermân olunmağın mezbûr Mehmed Edirne’ye getürdilüp a‘yân-ı vilâyetden ahvâli tefahhus olundukda mezbûr içün sar‘a zahmetine mübtelâ olanları mezkûra iletdiklerinde mezkûra ricâl ü inâsa nişân-ı hidmet itdürüp bi-iznillâh ekseri ifâkat bulur deyü haber virdüklerin bildirdüğin ecilden buyurdum ki;

Vardukda mezbûra nâ-meşrû‘ olan ahvâle mübâşeret etdirmeyüp tenbîh eyleyesin ki nâ-meşrû‘ vaz‘dan ihtiyât eyleye.

98

Siroz Kadısına hüküm ki;

Hâlâ nâ‘ibin Hüseyin mektûb gönderüp nefs-i Siroz’da debbağ tâ‘ifesinden İbrahim nâm kimesne şakīdir deyü Bekir Çavuş gammâz idüp mücrîm nâmına küreğe konulmuşdı. Mezkûr sâlih ve mütedeyyin kimesnedir. Zulm olmuşdur deyü bildirmeğin sen bi’z-zât görüp arz etmek emr idüp buyurdum ki;

Vusûl buldukda mezkûrun husûsuna mukayyed olup fi‘l-vâki‘ ahvâline garaza müte‘allik olmağla mı küreğe virilmişdir? Yohsa fî-nefsi’l emr şakī vü ehl-i fesâd olup halk mutazarrırlar mıdır? Müslümanlar, hakkında ne vechle şehâdet iderlerse sıhhati üzre yazup bildiresin.

[47]

99

Kara Bâlî Çavuş’a virildi.

Fî 18 M Sene 986

Konya Kadısına hüküm ki;

Bundan akdem Mirîab Hamza nâm kimesne mâl-ı bakāyâdan işbu nevrûza değin yiğirmi yük akçe tahsîl idüp göndermek Dergâh-ı Mu‘allâm çavuşlarına ilhâk olunmak

şart etmişdi. Hâlâ nevrûz dahî geçüp henüz eseri zuhûra gelmeyüp bu bâbda sana i‘timâd-ı hümâyûnum olmağın husûs-ı mezbûrı sıhhati üzre arz eylemek emr idüp buyurdum ki;

Vardukda mukayyed olup mezkûr Hamza şartı mûcebince şimdiye değin ne mikdâr mâl tahsîl etmişdir ve tahsîl etmedüği ne mikdârdır? Eğer mevcûd varise Karaman Beğlerbeğisine mevcûd olan mâl-ı mîrîyi gönderesin deyü hükm-i hümâyûnum irsâl olmuşdur. Beğlerbeği ile söyleşüp gönderilecek mâl-ı mîrî ile mezkûr Hamza’nın dahî mevcûd olan mâl bakāyâsını bile irsâl eyleyüp dahî ne mikdâr bâkīsi kalmışdır ve mevcûd olup gönderilen ne mikdârdır. Sıhhati üzre yazup bildiresin.

100

Arzı getüren Sinan’a virildi.

Delvine Beğine hüküm ki;

Mektûb gönderüp Delvine Sancağında Tavrenik Kal‘âsı nihâyetle gereklü ve nâfi‘ olup deryâ semtine ve Kırk Leş nâm âsîlerin haklarından gelinüp ıslâhları husûsunda her vechle kābil olup ve lâkin kal‘â-i mezbûrenin içerüsi dar olup eni ve uzûnî on beş zira‘ olup küllîyetle neferât içün sâkin olacak yerleri olmayup taşrada ve hisâr etrâfında olmağla zikr olan ziyâde havfları olup tevsî‘i lâzım ü mühim olmağın kal‘a-i mezbûre gereği gibi vâsi‘ ü murâd üzre yapılup ma‘mur olup ve içinde câmi‘i şerîf yapılması ne mikdâr akçe ile hâsıl olur deyü muhammenler ile görilüp kal‘â-i mezbûre ve câmi‘-i şerîf binâsına kırk bin akçe tahmîn olunup zikr olunan akçe içün binâ ve keresteye virilüp memleket ü vilâyetin keferesi kılâ‘ binâsında âdet olduğı gibi kal‘â-i mezbûre binâsına dahî gelüp mu‘âvenet itmeleri içün emr-i şerîf virilmesin bildirdüğin ecilden buyurdum ki;

Vardukda zikr olunan kal‘ânın tevsî‘i ehemm-i mühimmâtdan olmağın re‘âyâ mu‘âveneti kılâ‘-ı mezbûrı kifâyet mikdârı tevsî‘ ü ta‘mîr idüp ne mikdâr vüs‘at virilüp ve ne zamânda itmâma yetişürse yazup bildiresin.

[48]

101

Kethudâsı Yusuf'a virildi.

Fi 17 M Sene [98]6

Yemen Beğlerbeğine hüküm ki;

İşbu senede gönderildüği üslûb üzre her sene bahar gönderilmek emr idüp buyurdum ki;

Vusûl buldukda bahar husûsunda mukayyed olup bu sene gönderildüği üzre her sene bahar göndermek bâbında envâ'ı mesâ'î-i cemîlen vücûda getüresin. Emrim üzre her sene bu senede gönderildüği üslûb üzre gönderesin.

102

Kara Bâlî Çavuş'a virildi.

Fî 18 M Sene 986

Karaman Beğlerbeğisine hüküm ki;

Vilâyet-i Karaman mukâta'atından bi'l-fi'l nasb olunmuş ne mikdâr mevcûd mâl-ı mîrî varise yarar hisâr erenlerine koşup mu'accelen Südde-i Sa'âdetüme irsâl ve ümenâ vu nuzzâr zimmetlerinde bâkī kalan bakāyâyı dahî yarar havâle gönderüp ber-vech-i isti'câl tahsîl etdirüp Südde-i Sa'âdetüme îsâl eylemek emr idüp buyurdum ki;

Vardukda bu bâbda gereği gibi mukayyed olup fermân-ı hümâyûnum mûcebince bi'l-fi'l mâl-ı mukâta'atdan tahsîl olunmuş mevcûd ne mikdâr mâl-ı mîrî varise hisâr erenlerinden yarar kimesnelere koşup mu'accelen Südde-i Sa'âdetüme göndermek bâbında ikdâm ü itmâmın zuhûra getürüp ve andan ma'adâ ümenâ vü nuzzâr zimmetlerinde olan mâl-ı bakāyânın dahî tahsîline yarar ve mukaddim ve kâr-güzâr ve mübrim kimesneler göndermek ummâl bakāyâsı ber-vech-i isti'câl cem' u tahsîl etdirüp Südde-i Sa'âdetüme irsâl ü îsâl eylemek bâbında envâ'ı sa'y u ihtimâmın zuhûra getüresin.

103

İmamzâde Kāsım Çavuş'a virildi.

Fî 17 M Sene 986

Karasi Nâzırı Bostan'a hüküm ki;

Bu zamâna değin nevrûz irsâliyesi gelüp Hizâne-i Âmireme teslîm olunmamağa bâ'is nedir? İmdi bu bâbda müstehâk-ı itâb olmuşsundur. Buyurdum ki;

Vardukda bu bâbda gereği gibi mukayyed olup bir an ve bir sa'at te'hîr u tevakkuf itmeyüp nevrûz irsâliyesin ale't-ta'cil Südde-i Sa'âdetüme gönderüp Hizâne-i Âmireye teslîm eyleyesin. Bu husûs mühimdir. İhmâl ü müsâheleden hazer idesin. Şöyle ki; ihmâlin sebebi ile vakti ile irsâliye akçesi gelüp vâsıl olmaya. Eşedd-i itâb ile mu'âteb olursun. Bilmiş olasın.

Bu dahî. Bir sûreti Ballıkesri Nâzırı Ahmed'e yazıldı.

[49]

104

Mehmed Sabri oğlu Hızır Çavuş'a virildi.

Fî 18 M Sene 986

Mezistre Beğine hüküm ki;

Hâlâ deryâ cânibine Donanma-i Hümâyûnum olmak emrim olmağın Bağdad Sancağına müte'allik olan zu'amâ vü erbâb-ı tîmârıyla müretteb ve mükemmel kānûn üzre düşmen yarağıyla hâzır olup Cezâyir Beğlerbeğisi kapudânım Âli *dâme ikbâlühû* ile ma'ân donanma seferine gitmek emr idüp buyurdum ki;

Vardukda sancağın askeri cem' ü âlât ü harb ve esbâb-ı darb ile hâzır u âmâde olup mûmâ-ileyh kapudânım *dâme ikbâlühû*dan sana âdem geldikde varup mûmâ-ileyh ile harb seferinde bile olup vech ü münâsib görüldüği üzre hidmetde ve deryâ muhâfazasında dakīka fevt etmeyesin. Ve sancağına müte'allik olan zu'amâ ve erbâb-ı tîmârdır ve eğer gayridir. Ve bi'l-cümle kusûr u noksân üzre olmayup her birisin dîn ü mülk ü düşmen yarağıyla müretteb itmek bâbında enva'i mesâ'î cemîle zuhûra getüresin.

105

Kiğı Beği Sinan Beğ'e hüküm ki;

Hâlâ diyâr-ı şarka sefer-i hümâyûnum içün azîmet iden asâkir zafer-me'âsirin davarlarına na'l u mıh tedârik olunması lâzım ü mühim olmağın sancağından tedârik ü ihzâr olunmasın emr idüp buyurdum ki;

Vardukda bu bâbda mukayyed olup zikr olunan asker zafer-eser mühimmi içün emrim üzre sancağından kifâyet mikdârı na'l ü mıh tedârik ü ihzâr eyleyesin ki varduklarında ol bâbda müzâyaka çekilmek lâzım gelmeye. Husûs-ı mezbûr ziyâde mühimdir. İhmâlden hazer idüp tedârikde kusûr itmeyesin.

106

Rum Beğlerbeğisine hüküm ki;

Bundan akdem Bozok Beği Çerkes *dâme izzühû* vilâyet muhâfazasiçün kalup bi-nevbet tîmârlu sipâhîlerle muhâfaza hidmetinde olmak içün hükm-i şerîfim gönderilmişdi. Ol emr-i şerîfim mukarrerdir. Lâkin vilâyet-i mezbûrede ehl-i fesâd ü şenâ'at ziyâde olup muhâfaza hidmetinde dahî âdem lâzım olmağın defter kethudâsı Mahmûd dahî muhâfaza hidmetinde kalmasın emr idüp buyurdum ki;

Varıcak emrim mûcebince müşârun-ileyh kethudâyı dahî muhâfaza-i vilâyet içün alıkoyup müşârun-ileyh Çerkes Beğe elli nefer tezkirelüden altı tîmârlu sipâhî ile ta'yîn olunan nebevî sipâhîlerden bir mikdârın mezkûr kethudâya ta'yîn idüp muhkem tenbîh eyleyüp hıfz u hirâset-i memleket husûsunda ihtimâm etdiresin. Şöyle ki sen kendünden sonra müşârun-ileyh muhâfaza hidmetinde ihmâl idüp bir mahalde ehl-i fesâd zuhûr idüp re'âyâ vü berâyâya te'addî vü tecâvüzi olup müşârun-ileyh men' ü def' itmeye. Özri makbûl olmaz mu'âteb olur. Ana göre tenbîh ü te'kîd eyleyesin.

[50]

Yevm'ül-ehad

Fî 20 Muharrem Sene 986

107

Üsküb Beğine ve Kadısına hüküm ki;

Sen ki Üsküb Beğisin. Mektûb gönderüp livâ-i mezbûra tâbi‘ kasaba-i Karacık sâkinlerinden Halîl bin Halîl’in mukaddemâ şirret ü şekāveti arz olunmağla küreğe gönderesin deyü hükm-i şerîf vârid olmağla mirlivâ-i sâbık tutup Üsküb Kal‘âsı’nda habs itmekle re‘âyâ vü berâyâ şer‘ ü şûrundan âsûde-hâl olmuşlar iken tekrâr himâyeten habsden itlâk itmekle şirret ü şekāveti dahî ziyâde olduğından ma‘adâ hayli metmûl kimesne olup andan gayri kasaba-i mezbûre sâkinlerinden İbrahim bin İskender nâm kimesne dahî mün‘im ü mâldar olup dâimâ onar, on beşer ve on altışar mu‘âmeleye akçe virüp ribâhorluk itmekden hâlî değillerdir. Mahrûse-i İstanbul’a kassâb olmağa lâyık kimesnelerdir deyü arz etdüğin ecilden mezkûrân Halîl ve İbrahim’in ol yerlerden alâkaları kat‘ olunup mahrûse-i İstanbul’da kassâblık itmekiçün yarar âdemlere koşılup Südde-i Sa‘âdetüme gönderilmesin emr idüp buyurdum ki;

Vardukda emrim mûcebince ribâhorlukları arz olunan mezbûrân Halîl ve İbrahim’in ol yerlerde vâki‘ olan alâkaların kat‘ idüp mutasarrıf oldukları akçeleri ve sermâyeleri ve bi’l-cümle mâl u menâlleriyle yarar âdemlere koşup ber-vech-i isti‘câl Südde-i Sa‘âdetüme irsâl ü îsâl eyleyesin ki gelüp mahmiyye-i mezbûrede kassâblık ümûruna mübâşeret ideler. Husûs-ı mezbûr mühimmât-ı ümûrdandır. Gereği gibi mukayyed olup ihmâlden hazer idesin.

108

Dîvân’da Koyun Emînine virildi.

İştip ve Kretova ve Kalkandelen ve Üsküp ve Köprilü ve Tikveş Kadılarına hüküm ki;

Taht-ı kazâlarınızda olan celeblerin üzerlerine yazılan koyunları vakti ü zamânı ile ihrâc olunup Südde-i Sa‘âdetüme gönderilmesin emr idüp buyurdum ki;

Vardukda emrim üzre taht-ı kazânuzda vâki‘ olan celeblerin defterde üzerlerine yazılan koyunları ber-vech-i isti‘câl ihrâc idüp yarar süricilerle irsâl ü îsâl eyleyesin. Husûs-ı mezbûr mühimdir. İhmâlden hazer idesin.

[51]

[Sayfa Boş]

[52]

109

Dubrovnik elçiliğinde İdris Çavuş’a virildi.

Dubrovnik Beğlerine hüküm ki;

Beç Kralı İmprado[r]un ilçisi ve Sunek nâm mahallin beği olup bi’l-fi‘l Südde-i Sa‘âdetde olan David Onkidek? arz-ı hâl gönderüp bundan akdem Dubrovnik’in a‘yânından Marin Babalı tâcir Galata’da sâkin iken karz-ı hasen hayli akçe virüp mezbûr Marin Babalı dahî Dubrovnik’de Sonyo Babalı nâm konşusı ile dâimâ alışveriş idüp mâ-beynlerinde küllî mu‘âmeleleri olup mezkûr Sonyo Triyo Marin Babalı’nın metâ‘ ü esbâbın ve akçesin göndermeyüp Dubrovnik’de alıkomağla mesfûr Marin Babalı nâm zimmî müflis olup geçinmeğe kudreti olmamağın gaybet idüp elçi-i mezkûr mezbûr Marin Babalı Dubrovnik’in yarar kişizâdelerinden olup Âsitâne-i Sa‘âdetde Dubrovnik elçileri hâzır bulunmadıkları zamânda vâki‘ olan elçilik hidmetin eylemekle i’timâd ü i’tikâd idüp karz akçe virüp şimdiki halde ne hâneye getdüği ma‘lûm olmayup müşârun-ileyh ilçiyi dahî birinci def‘âsın mektûblar gönderüp zikr olunan akçeyi müteveccih olanlardan tahsîl idüp gönderesin deyü ricâ itmişken aslâ mektûblarına iltifat etmeyüp akçesi tahsîl olunup gönderilmeyüp ve kendüsi dahî an-garîb vilâyetine gitmek üzre olmağın kadîmü’z-zamândan dergâh-ı sa‘âdet-destgâhımıza olan sadâkat ü ihlâsınız müsted‘âsınca mezkûr Marin Babalı nâm zimmîye virdüği karz akçesi anda olan akçe vü esbâb ü metâ‘ ü emlâkinden ve anun iflâsına sebeb olan ammûsi mezkûr Sonyo Babalı’nın emvâl ü esbâbından tahsîl ü tedârik olunup vilâyetine gitmezden mukaddem irsâl olunmak içün hükm taleb itmeğin Âsitâne-i Sa‘âdetümde olan kadiyy-ü ihlâs u is‘âfınız muktezâsınca ilçi-i mûmâ-ileyhin mezkûr Marin Babalı nâm zimmîye virdüği akçesi zâyi’ ü telef olmayup her ne tarîkle mümkin olursa tahsîl olunup Dergâh-ı Mu‘allâma gönderilmesin emr idüp buyurdum ki;

Yuvan ve Likaro ve Bednar nâm âdemleri varduklarında bu bâbda ikdâm ü ihtimâmınız zuhûra getürüp müşârun-ileyh ilçisinin mezkûr Marin Babalı'ya karz virdüği akçesini Dubrovnik'de vâki' olan emlâk ü emvâl ü esbâbından ve dâimâ mu'âmele üzre olup alışveriş idüp mezbûr Marin'in iflâsına sebeb ü bâ'is olan ammûsi Sonyo Babalı'nın emvâl ü esbâb ü emlâkinden emîn ü âdetinüz muktezâsınca ihmâl olunmayup bî-kusûr tahsîl ü tedârik eyleyüp hükm-i hümâyûnumla gönderdüği mezkûran âdemlerine teslîm idüp göndermek bâbında Dergâh-ı Mu'allâmda olan kadiyy-i sadâkat ü istikāmetinizi zuhûra getürüp ilçi-i mûmâ-ileyhin hakkında kimesneye bey' etdirmeyesin.

[53]

110

Rik'a sunan Hasan'a virildi.

Hamid Sancağıbeğine, Borlı ve Barla ve Burdur ve Eğirdir Kadılarına hüküm ki;

Rik'a sunulup kazâ-i Borlı'da Yassıviran nâm karyede mütemekkin piyâde yayabaşıları olan Hasan ve Hüseyin nâm karındaşlar şirret ü telbîs ile ma'rûf u meşhûr eşkıyâdan olup kızlarımız bir kimesneye şer'le nikâh etdüğimizde mezkûrlar bizden rüşvet taleb idüp virmedüğimizde cebr ile kızlarımızın nikâhına amel itmeyüp sâbıkā nikâh olunmışdır deyü müdde'î peydâ idüp şühûd-u zûr ikāmet idüp zulm ü cebr ile hakk-ı bâtıl iderler ve yanlarına ehl-i fesâd levendâtı cem' idüp kiminin oğlın, kiminin kızın çeküp ve kiminin evin basup, esbâbın garet idüp müdde'î da'vâ itdikde ehl-i fesâdsın sen deyü üzerine tevabi'î ile şühûd-u zûr ikāmet idüp bu vechle zulmünün nihâyeti yokdur. Tasarrufumuzda olan kadimî hisselerimiz cebr ile satdırup kendüler alup ve ba'zı da'vâ alup tevâbi' ile nâhiye nâhiye gezüp tevâbi'nin kimi şâhid ve kimi tezkiye olup şirret ü telbîs ile re'âyânın hâlî diğer-gûn olmuşdır. Bunların böyle biri çeküp il içinde elleri üstün olup gelüp şekvâ idüp emr-i şerîf ile varanlara da'vâların gördü[r]meğe kādir olmadı deyü envâ'ı te'addî etdiklerin bildirmeğin buyurdum ki;

Vardukda mezkûrları sen da'vây-ı hak idenler ile berâber idüp vech-i meşrûh üzre fitne vü fesâd olup şer'le sâbit olursa ashâbına hakların alıvirdikden sonra muktezâ-i şer' ne ise edâ idüp yerine koyasın.

111

Haleb Defterdârı Halîl'e hüküm ki;

Sâbıkā hazîne-i mezbûreye hidmet iden Şam yeniçerilerinden yüz nefer yeniçeri sefere gidüp yerine Haleb müstahfızları istihdâm olunmak fermânım olmış idi. Hâlâ zikr olunan neferler kifâyet itmemeğin girü mezbûr yüz nefer yeniçeri senin yanında istihdâm olunmak fermânım olup mu'accelen sana göndermek içün Şam Beğlerbeğisi Hasan *dâme ikbâlühû*ya emr-i şerîfim gönderilmişdir. Buyurdum ki;

Zikr olunan neferler sana vusûl buldukda emânda ve istikāmet ile istihdâm eyleyesin.

112

Şam Beğlerbeğisine hüküm ki;

Mâ-tekaddemden Şam yeniçerilerinden hazîne-i Haleb'de yüz nefer yeniçeri istihdâm olunugelüp bu def'â sefere varmak emrim olmağla anun yerine Haleb Kal'âsı müstahfızları istihdâm olunması fermân olmuş idi. Hâlâ mezbûrlar kifâyet etmedüği ecilden yine kadîmden olıgeldüği üzre Şam yeniçerilerinden yüz nefer kimesne hazîne-i Haleb'de hidmetde olmaların emr idüp buyurdum ki;

Emrim mûcebince yine kadîmden olıgeldüği üzre Şam yeniçerilerinden yüz neferi hazîne-i Haleb'e hidmet içün ta'yîn idüp mu'accelen irsâl etmek bâbında ihtimâm idesin ki Haleb'de tahsîl-i mâlda istihdâm olunup hazîne-i Haleb ta'vîk u teehhür olunmak lâzım gelmeye.

[54]

113

Narde Bölükbaşısı Mehmed nâm kimesneye virildi.

Fî 20 M Sene [98]6

Aydos Kadısına hüküm ki;

Bundan akdem Keşan kazâsına tâbi‘ Sultan nâm karyenin imâmı olan Sefer Hoca nâm kimesneyi katl idüp kazâ-i Keşan’da voyvoda habsinden gaybet iden Divâne Mustafa nâm ehl-i fesâd bi’l-fi‘l taht-ı kazânda Kıncı nâm karyede varup mütemekkin olduğı i‘lâm olunmağın mezkûr Divâne Mustafa’nın ele getürülmesin emr idüp buyurdum ki;

Vardukda zikr olunan ehl-i fesâdı hüsn-i tedbîr ü tedârikle elegetürüp dahî hükm-i şerîfimle varan Mehmed nâm kimesneyi yarar âdemlerinle koşup mukayyed ü mahbûs gönderesin.

114

Zeynel Beğ’in âdemi Semender’e virildi.

Fî 20 M Sene [98]6

Van Beğlerbeğisine hüküm ki;

Uşni Beği Zeynel mektûb gönderüp oğlı olan Mîr Seyyid içün şakî‘ vü bedbaht ve kuttâ‘i tarîk olup husûsan Budakoğlı ve Füli ve Mîrî ve Haydar nâm kimesneler ile kethudâsı olan Bâyezid’i dört nefer yoldaşlarıyla katl idüp malların garet etmişdir deyü arz itmeğin buyurdum ki;

Vardukda mezbûrı her kanda ise ele getürüp toprak kadılarıyla hasmâ muvâcehesinde şer‘le fasl olmuş değil ise hak üzre teftîş idüp ba‘de’s-sübût ehl-i fesâdı habs idüp arz eyleyesin.

[55]

115

Mandıra ustası Mehmed’e virildi.

Fî 20 M Sene [98]6

Yeniçeriler Ağasına hüküm ki;

Hâssa mandıralarda olan acemî oğlanları olıgelen mikdârdan noksân üzre olup ve olanların dahî ba‘zı dâimâ fesâd ü şenâ‘at üzre olup ustalarının sözüne i’tibar

itmeyüp inâd ü muhâlefet idüp zabt olunmadukları istimâ‘ oldı. İmdi mandıra husûsı mühimdir. Buyurdum ki;

Vardukda fi‘l-vâki‘ hâssa mandıralarda olan oğlanlar kadîmden olıgelen mikdârdan noksân üzre ise mâ-tekaddemden ne mikdâr oğlan kullanılugelmişse yine ol mikdâr yetişdirüp kusûr ve noksân üzre olmakdan hazer idesin. Zabt olunmaları husûsunda dâimâ gereği gibi haklarından gelesin.

116

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki;

Bundan akdem vezîrim Sinan Paşa Mısır’da iken İskenderiye Kapudânının yanında olan gemilere kürekci lâzım olmağla ba‘zı kimesne küreğe konılup ol zamândan berü kürekde olup ekseri bî-günâh oldukları ve ol gemi mukaddemâ İskenderiye kapudânı olan Şa‘ban *dâme izzühû* ile Südde-i Sa‘âdetüme gelüp hâlâ bahar mühimmâtı içün gerü ol cânibe gönderilmeğin buyurdum ki;

Varıcak mezkûrların ahvâline mukayyed olup göresin. Fi‘l-vâki‘ içlerinde ehl-i fesâd ü şenâ‘at olmayup bî-günâh olup küreğe konmak icab eder halleri yoğıken mücerred sâbıkā kürekci lâzım olmağla konmuşlarsa anın gibilerin te’hîr itdirmeyüp itlâk eyleyesin.

117

Tersâne emînine virildi.

Varna Kadısına hüküm ki;

Mektûb gönderüp gemi kerestesi husûsı içün hükm-i şerîf vârid olup ber-mûceb emr-i kereste kesdirilüp lâkin henüz yalılara itmeyüp re‘âyânın su sığırları bulunmayup müzâyaka üzredir. Celeb ve bağçe ve küreci ve canbaz tâifesinde su sığırı bulunur makamlar olmağla muhâlefet iderler deyü bildirmişsin. İmdi kirâ ile tahmîl olunup iskeleye indirilmesin emr idüp buyurdum ki;

Varıcak bu bâbda mukayyed olup su sığırı eğer zikr olunan tâifede ve gayride her kimde bulunursa kirâ ile tutup kesilen ağaçları tahmîl eyleyüp mahall-i me'mûra indiresin. Husûs-ı mezbûr mühimdir. İhmâlden hazer idesin.

118

Tercümân Âli'ye virildi.

Fî 20 M Sene [98]6

Venedik serhaddine varınca Akdeniz yalılarında olan kadılara hüküm ki;

Beç Beğzâdelerinden Covanni Simok ve Simyon İskan Poltatgu? ve Sof Fereç? ve İstofar? ve ?Covanni? Şarpergar? dört nefer kontbeğzâde yedi nefer hidmetkârlarıyla Venedik cânibine gidüp kendülerine ve hidmetkârlarına dahl olunmayup akçeleriyle lâzım olan yerlerden zâd u zevâdeleri alıvirilmek bâbında hükm-i şerîfim ricâ itmeğin buyurdum ki;

Vardukda yolda ve izde ve merâhilde ve deryâ yüzinde mezbûrlara ve hidmetkârlarına emr-i şerîfe muhâlif dahl etdirmeyesin.

[56]

Yevm'üs-sâlis

Fî 23 Muharrem Sene 986

119

Erzurum Beğlerbeğisine ve Defterdârına hüküm ki;

Sen ki defterdârsın. Mektûb gönderüp hâlâ vilâyet-i Erzurum'da vâki' olan kal'â-i cedîd içün re'âyâdan tahsîl olunan akçeden yine vilâyet-i mezbûrede olan câmi' ta'mîrine lâzım geldüği mikdârı akçe sarf olunup andan ma'adâ irsâliye dahî mükemmel gönderilmek bâbında emr-i hümâyûnum ricâsına arz etdüğin ecilden zikr olunan câmi'-i şerîfîn ta'mîrine kal'â-i cedîd içün re'âyâdan alınan akçeden ikiyüz bin akçe sarf olunup irsâliye dahî vakti ile irsâl olunmasın emr idüp buyurdum ki;

Vardukda emrim üzre zikr olunan akçeden câmi‘-i mezbûr mühimmâtına ikiyüz bin akçe sarf idüp ve irsâliyeyi dahî vakti vü mevsimi ile irsâl etmek bâbında gereği gibi dikkat ve ihtimâm eyleyesin.

120

Karaman Beğlerbeğisine, Konya Kadısına hüküm ki;

Sen ki kadısın. Mektûb gönderüp nefs-i Konya’da îdeyn-i şerîfeynde fıska bir yere cem‘ olup salıncak kurup ve kumar oynayup şürb-i hamr ve âdem katl idüp envâ‘ı fesâd eyleyüp Müslümanların emred oğullarını rencîde idüp zikr olunan eşkıyânın havfından Müslümanlar civarlarında olan mescidlere varamayup ref‘i lâzımdır deyü arz eyledüğin ecilden men‘ olunmasın emr idüp buyurdum ki;

Vusûl buldukda min ba‘d îdgâhlarda salıncak ku[r]durmayup ve kumar oynatmayup ve bi’l-cümle eşkıyânın yerin cem‘ olup fesâd ü şenâ‘at etmelerinden ziyâde hazer idüp emr-i şerîfime muhâlif salıncak kurup ve kumar oynayup fesâd ü şenâ‘at idenleri habs ü arz eyleyesin. Şöyle bilesin. Ve ba‘de'n-nazar bu hükm-i hümâyûnumı Konya’da sâkin Mevlânâ Abdü’l-muhyî elinde ibkā idüp îdeyn-i şerîfeyne i‘timâd kılasın.

[57]

121

Budun çavuşlarından Sinan Çavuş’a virildi.

Fî 17 S Sene [98]6

Budun muhâfazasında olan Mustafa Paşa’ya hüküm ki;

Beç Kralı mektûb gönderüp kadîmü’z-zamândan Âsitâne-i Sa‘âdet-i âşiyânımla olan kavâ‘id-i sulh ü salâh kemâ-yenbeğî ri‘âyet ü himâyet olunmak maksûdı olup şimdilerin ta‘yîn olunan virgülerinin te’hîrine bâ‘is-i memâlik-i mahrûse hudûdunda olan ümerâ ve sâir asâkir-i mensûre muttasıl ol cânibe dahl ü tecâvüz eyledikleri ecilden olduğın iş‘âr eyledüğinden ma‘adâ Dergâh-ı Sa‘âdet-i destgâhımda olan elçileri mufassal defter virüp ve arz-ı hâl sunup asker-i İslâm tarafından olan te‘addî

yazıviresin. Ve şekvâ eylemekde sunulan defter ve arz-ı hâlin sûreti aynı ise aslından ihrâc olunup husûs-ı kazâ ma‘lûmunuz olup ana göre serhadde olan ümerâ ve sâir asker zafer-rehberi zabt eyleyüp mâ-beynde olan ahd ü emân ve şerâit ü sulh ü emânı ri‘âyet etdirmek içün irsâl olundı. Müşârun-ileyh krala eğerçi nâme-i hümâyûn yazılup mukaddem ol câniblerden nakz-ı ahd olup mâ-cerâ anlar olduğı ve min ba‘d memâlik-i mahrûsede olan beğlerbeğilere ve ümerâya ve sâir asâkir-i mensûreye ol câniblere dahl ü tecâvüz olunmaya deyü müekked ahkâm-ı şerîfe yazılup muhkem tenbîh ü yasak olunduğı iş‘âr olunup nev‘an tesliyet olunmuşdır. Ammâ sen dahî Budun’a müte‘allik olan serhadlerin ümerâsına ve sâir a‘yân ü asâkirine muhkem tenbîh ü yasak eyleyüp ahd ü emâna muhâlif aslâ bir ferd ol cânibe dahl ü tecâvüz eylemeyüp ümerâyı ve askeri onat zabt eylemek mühimmât-ı ümûrdan olmuşdır. Ale’l-husûs diyâr-ı şarka azîm sefer zafer-müessire niyet olunup asâkir-i İslâm nusret-fercâm ol câniblere teveccüh ü azîmet üzre olup leyl ü nehâr ceng ü cidâl ve harb u kıtâl olunmakda diyâr-ı şark cânibi ile bu asl-ı mu‘âmelede iken ol tarafın eşkıyâsı zabt olunmayup ahd ü emâna muhâlif muttasıl vaz‘ etdirüp ol tarafların serhaddine dahî ihtilâl virilmenin aslı yokdur. Buyurdum ki;

Vusûl buldukda mukayyed olup bu zamânı sâir zamânlara kıyas eylemeyüp ümerâ ve sâir asâkiri gereği gibi zabt eyleyüp ahd ü emâna muhâlif aslâ bir ferde sulh u salâha muhâlif iş etdirmeyüp ri‘âyet-i ahd ü peymân ve himâyet-i şerâit u sulh ü emânda envâ‘ı mesâ‘i-i cemîlin vücûda getürüp bâb u ihtimâmda dakīka fevt itmeyesin. Şöyle ki; ba‘de’t-tenbîh sulh u salâha muhâlif berü cânibden krala müte‘allik memlekete dahl ü tecâvüz olunduğı istimâ‘ oluna. Aslâ bir ferdin beyân olunan özri kabul olmayup azli ile iktifâ olunmayup haklarından gelinür. Ana göre her birine muhkem tenbîh ü te’kîd eyleyesin ki kendü hallerinde olup şimdilik ahd ü emâna muhâlif vaz‘-ı sudûrundan begâyet ihtirâz üzre olalar. Ve dâimâ müşârun-ileyh kral ile haberleşüp vech-i münâsib görüldüği üzre eğer ahd ü emânın tarafından gereği ri‘âyet olunmak husûslarında ve eğer ta‘yîn olunan virgüleri Âsitâne-i Sa‘âdet-i âşiyâneme olan sadâkat ü ihlâsları mûcebince vakti ile irsâli ahvâlin tezekkürden hâlî olmayup lâzımü’r-rızâ olanları yazup bildiresin.

Bir sûreti Bosna beği Ferhad Beğ’e ikrâr üzre olalar. Mahalline varınca yazıldı.

Bir sûreti Tımışvar Beğlerbeğisine dahî mahall-i mezbûre varınca yazıldı.

[58]

122

Zûlkadriye Beğlerbeğisine hüküm ki;

Mektûb gönderüp sefer-i hümâyûn mühimmi içün gönderilmesi fermân olunan on beş bin aded mîrî gönderin akçesi ne yirden virilceği ta‘yîn buyurulmayup ve mukaddemâ gönder işleyügelen mîrî göndercilerden şimdiki halde avârız alınmağla gönder işlemekden ferâgat etmişlerdir deyü arz etdüğin ecilden kadîmü’z-zamândan mîrî içün gönder kesüp işleyügelen kimesnelerden ber-karâr-ı sâbık avârız alınmamak üzre fermân olunan on beş bin aded mîrî gönderler mu‘accelen işlendirilmesin emr idüp buyurdum ki;

Vardukda bu bâbda mukayyed olup tâife-i mezbûreden ber-karâr-ı sâbık avârız taleb olunmamak üzre fermân olunan on beş bin aded mîrî gönderler bi’t-tamâm vakti ü zamânı ile mu‘accelen itmâma irişdirüp hâzır u müheyyâ eyleyüp âdem varup taleb olundukda mevcûd bulunup avk u te’hîr olmak lâzım gelmeye. Husûs-ı mezbûr mühimdir. Gereği gibi mukayyed olup bâb u ihtimâmda dakīka fevt etmeyesin.

123

Südde-i Sa‘âdetümden Dobrovnik’e varınca yol üzerinde vâki‘ olan beğlere ve kādılara hüküm ki;

Hâliyâ Beç Kralının Südde-i Sa‘âdetümde olan elçisinin bir nefer âdemisi Dergâh-ı Mu‘allâm yeniçerilerinden Receb’e koşılup ol cânibe gönderilmişdir. Buyurdum ki;

Her kangınızın taht-ı hükûmetine dâhil olursa yolda ve izde ve merâhil ü menâzilde kimesneye hilâf-ı şer‘ dahl ü ta‘arruz etdirmeyüp akçeleriyle zâd ü zevâdelerin tedârik idüp muzâyaka geçdirmeyesin. Ammâ mezbûrun bindüği at olmayup bârgîr ola ve sâir memnû’ olan metâ‘ ü yarak alup gitmekden ihtiyât eyleyesin.

124

Aydos Kadısına;

Bundan akdem Keşan kazâsına tâbi‘ Sultan nâm karyenin imâmı olan Sefer Hoca nâm kimesneyi katl idüp kazâ-i Keşan’da ve voyvoda habsinden gaybet iden Divâne Mustafa nâm ehl-i fesâd bi’l-fi‘l taht-ı kazânda Kıncı nâm karyede varup mütemekkin olduğı i‘lâm olunmağın mezkûr Divâne Mustafa’nın ele getürülmesin emr idüp buyurdum ki;

Vardukda zikr olunan ehl-i fesâdı hüsn-i tedbîr ü tedârikle ele getürüp dahî hükm-i şerîfimle varan Mehemmed nâm kimesneye yarar âdemlerinle koşup mukayyed ü mahbûs Südde-i Sa‘âdetüme gönderesin. Ammâ tenbîh eyleyesin ki yolda ve izde onat hıfz eyleyüp gaybet etdirmekden ihtirâz ideler. Şöyle bilesin.

[59]

125

Divân’da tersâne emîni Hasan Çelebi’ye virildi.

Fî 20 M Sene [98]6

Kefe Beğine hüküm ki;

Alusta? ve Fudrak? ve Yaloya? İskelelerinde olan mâl-ı mîrî gemiler tahtasın? getürmek için barça gönderilüp lâkin zikr olunan iskelelere barça varmak mümkin olmayup Balıklagu İskelesinde tahmîl olunmak lâzım olmağın zikr olunan tahtalar Balıklagu iskelesine indirilmek emr idüp buyurdum ki;

Vardukda te’hîr itmeyüp mezbûrun iskelelerde mîrî gemiler içün olan tahtaları sal ile mi olur, yohsa sandal ile mi olur? Her ne tarîkle mümkinse Balıklagu İskelesine indirdüp hâzır itdüresin ki barça varduğı gibi tevakkuf itmeyüp tahmîl idüp mahrûse-i İstanbul’a getürüp Tersâne-i Âmireye îsâl eyleye.

126

Bu dahî.

Midillü ve Molova Kal‘âları Dizdârlarına hüküm ki;

Hâlâ Midillü'de olan hâssa gemilerin cenkciye ihtiyâcı olduğı istimâ' olunmağın anun gibi Midillü Beği gemiyi donadup sefere gitmelü oldukda Midillü Kal'âsı'ndan otuz beş nefer ve Molova Kal'âsı'ndan on beş nefer hisâr erleri virilmek emr idüp buyurdum ki;

Vardukda anun gibi Midillü Beği gemi donadup sizden cenkci içün hisâr eri taleb eyledikde Midillü Kal'âsı'ndan otuz beş nefer ve Molova Kal'âsı'ndan on beş nefer hisâr eri ta'yîn idüp gemiye koyasın.

127

Şumnı Kadısına hüküm ki;

Vezîrim Ahmed Paşa tarafından arz olundı ki; müşârun-ileyhin davarları Pravadi kazâsında kışlayup lâzım olan zahîre girü Pravadi kazâsından tedârik olunup akçesiyle alıvirilmek içün hükm-i şerîf virilüp hâlâ Pravadi kazâsının nısfı ifrâz olup âhar kādıya virilüp ve davarları dahî evvelkiden ziyâde olmağla ol kādılığın zahîresi kifâyet itmeyüp taht-ı kazândan zahîre tedârik olmak bâbında inâyet taleb eylemeğin buyurdum ki;

Mûmâ-ileyhin âdemleri vardukda taht-ı kazândan kifâyet mikdârı narh-ı cârî üzre akçesiyle zahîre alıviresin. Müşârun-ileyhin âdemleri rızâlarıyla bey' idenlerden kifâyet mikdârı almadan hârice virdirmeyesin.

[60]

128

Rıdvan nâm kimesneye virildi.

İzmid ve Bergama Kadılarına hüküm ki;

Bundan akdem Midillü Kadısından şekvâ olunmağla teftîşi fermân olunup Molova Kadısına teftîş itmek içün emr-i şerîfim gönderilmişdi. Hâlâ müşârun-ileyh Molova Kadısının sana arzı vardır deyü i'lâm itmekle siz ki Ayazmend ve Bergama kadılarısız. Mevlânâ-i mezbûrı ma'an teftîş itmek emr idüp buyurdum ki;

Vusûl buldukda te'hîr itmeyüp emrim üzre varup kādı-i mezbûrı fermân-ı sâbıkım üzre teftîş idüp dahî vukû'ı üzre yazup bildiresin. Ve Molova kazâsında sâkin

Balaluoğlı nâm zimmî ve Midillü kazâsında sâkin Mandaviçe nâm zimmî reîs-i mâldar ü men‘im kasablığa yarar kimesneler olduklarından gayri mezbûr Balaluoğlı Liyahor olduğı istimâ‘ olunmağın mezbûrların dahî ahvâlleri toprak kadıları ma‘rifeti ile hak üzre teftîş olunup fi’l-vâki‘ maldâr ü metmûl kuzât olmağa kudretleri var mıdır? Yohsa hilâf vâki‘ midir? Nicedir? Vukû‘ı ve sıhhati üzre yazup bildiresin.

129

Mezbûr Mustafa’ya virildi.

Fî 21 M Sene [98]6

Yeniçerilerim Ağasına hüküm ki;

Dergâh-ı Mu‘allâm topçıları bölükbaşılarından Mustafa, tuç ve kumbara işlemekde üstâd ve sâir ana müte‘allik sanâyi‘de mâharet-i tâmmesi olmağın yeniçeri kullarumın fitil otı perdahtı içün ve tüfenk atmak te‘allüm itdiklerinde otlarının ıslâhıyçün yeniçeri odalarında vâki‘ olan Okmeydanı’nda bir dükkân kârhâne binâ idüp bölüğünde olan on bir nefer yoldaş ve üç nefer şâkirdine başka otçıbaşı nâmına ulûfeleri rûznâmeden kaydı senün cânibinden virilmek ve kârhâne dükkânları ve işledikleri senin tarafından zabt olunup sen nâzır olup görüp gözetmek üzre yılda bir buçuk kantar fitil otı ve dörtyüz kumbara dökmeğe müte‘ahhid olup kadîmden harac içün on bir nefer yoldaşı üç şâkirdi ile kendüsi ma‘denden hâsıl idüp işleyüp şimdiye değin harac içün alınan tuç ve yakar hazîneye kalup aslâ hazîneden nesne çıkmayup eğer deryâ ve eğer kara seferine lâzım olan fitil otı ve barut ıslâhın itmek şartıyla emrim virilmiş idi. Hâlâ ol emrim alâ-mekân mukarrerdir. Lâkin ulûfesi ve çukaları cebecilerle virilüp neferleriyle ve şâkirdleriyle müstakil otcıbaşı olması fermânım olup ol bâbda cebecilerim başına hüküm gönderilmişdir. Buyurdum ki;

Vardukda emr-i şerîf-i sâbıkım üzre zikr olunan Okmeydanı’nda binâsına mübâşeret olunan kârhâne dükkânların itmâma irişdirüp işledikleri fitil otın ve ıslâh etdüği barutı görüp getürdüp nezâretden hâlî olmaya.

[61]

130

Bu dahî.

Cebecilerimbaşı Üveys *dâme izzühû*ye hüküm ki;

Südde-i Sa‘âdetüm topçıları bölükbaşılarından Mustafa tuç kumbara işlemekde mâhir ve sâir ol makūle san‘atlarda mâharet tâmmesi olmağın yeniçeri kullarumın fitil otı perdahtı içün ve tüfek almak içün olan otlarının ıslâhın itmek üzre yeniçeri odalarında olan Okmeydanı’nda bir dükkân karhâne binâ idüp on bir nefer yoldaşı ve üç nefer şâkirdiyle otçıbaşı nâmına başka bölük olup kendünin ulûfeleri ve kendüye bir donluk, çorbacı ve sâirlerine âdet üzre çukaları senin cânibinden virilmek fermânım olmuşdur. Buyurdum ki;

Vardukda otçıbaşı nâmına bölüğiyle ulûfelerin vech-i meşrûh üzre çukaların deftere kayd idüp cebeci ile viresin.

131

Gelibolulu Hasan’a virildi.

Gelibolı Kadısına hüküm ki;

İstanbul’da olan iskele emîni arz-ı hâl gönderüp mahrûse-i mezkûreye zahîre getürmek içün Akdeniz’e giden zencîr gemilerine mühürlü tezkire virüp anda vardukda emînler ve sâir mübâşirler zikr olunan zencîr gemilerine mücerred ahz ü celb içün mâni‘ olup hayli akçeleri alınup rencîde iderlermiş deyü i‘lâm eyledi. Buyurdum ki;

Vusûl buldukda mahmiyye-i İstanbul iskelesi emîni mahrûse-i mezbûreye zahîre getürmeğe Akdeniz’e giden zencîr gemilerine mühürlü tezkire virmiş iken anda varduklarında mücerred ahz ü celb içün gemiler avk u te’hîr idüp icâzet virmek içün akçeleri aldıkları vâki‘ ise âdet ü kānûna ve olıgelene muhâlif kimesneye iş itdirmeyüp İstanbul emîninin mühürlü tezkiresi ile varan zencîr gemilerine kimesneyi dahl etdirmeyesin.

132

Hasan nâm kimesneye virildi.

Van Beğlerbeğisine hüküm ki;

Harrân Beği mektûb gönderüp livâ-i mezbûrda mukaddemâ sancağıbeği olan İbrâhim'in zulm ü te‘addîsinden ba‘zı re‘âyâ halâs-ı vatan idüp âhar yerlerde sâkin olmuşlar iken hâlâ kendi gereği gibi istimâlet virüp ri‘âyet itmekle kemâ-kân yerlerine gelüp vilâyet ma‘mûr olmak üzre iken hâlâ ba‘zı ehl-i fesâd müteveffâ Dâvud Beğ’in valdesine ve oğlına koşılup anların iğvâ vü tahrîkleri ile fukarâ rencîde eyledikleri ecilden ekseri tenbîh-i perâkende olmak üzeredir deyü bildirmeğin buyurdum ki;

Vusûl buldukda mezbûrların ahvâlin tetebbu‘ idüp dahî anın gibi kendü hallerinde olmayup vech-i meşrûh üzre fesâda sebeb oldukları ise men‘ idüp tenbîh eyleyesin ki kendi hallerinde olalar.

[62]

133

Behram Kethudâ’ya tâbi‘ Kurd Kethudâ’ya virildi.

İstanbul Kadısına hüküm ki;

Müteveffâ Rüstem Paşa evkāfı mütevellîsi Mehmed mektûb gönderüp Ada-i Kebîr? İskelesi’nde müteveffâ-i müşârun-ileyhin vakf dükkânları ibtidâdan binâ olundukda iskele bile binâ olunup ve iki def‘â ihrâk olup ta‘mîr olup ve tecdîd olunmağla çokluk masraf vâki‘ olmağın vakfın hakkı olup dükkân müstecirleri kadîmden meta‘lariyçün sergi tarîkiyle tahta-bend idüp isti‘mâl eyledikleri yerlerine peremeciler kethudâsı dahl idüp mahsûl-i vakfa nâfi‘ ise olur deyü men‘ olunmaları içün emr-i şerîf ricâsına arz itmeğin buyurdum ki;

Vardukda mahall-i mezbûrun üzerine varup dikkat ü ihtimâm üzre teftîş eyleyüp göresin. Kadîmden nice olıgelmişse girü olıgeldüği üzre amel eyleyesin.

134

Kandırı’da Mustafa’ya virildi.

Koca İli Sancağıbeğine ve İznikmid ve Ada Kadılarına hüküm ki;

Hâlâ kazâ-i Kandırı ahâlîsi âdem gönderüp kādılıklarına geçen seneden donanma-i hümâyûn mühimmi içün altı bin sandal küreği tevzi‘ olunmak fermân olundukda bi’l-fi‘l kadıları olan Hamza nâm kimesne hâneden hâneye altışar kürek emr olunmuş iken dokuzar kürek salup küreğe kesilmesi ve bulunması içün mîrîden altışar akçe üzre on sekiz bin akçe virilmiş iken kadî-i mezbûr bunlara bir akçe virmeyüp her hâneden dokuzar küreğe alup ve virilen akçenin cümlesin kendüsi bel‘ ü ketm etdikden sonra tekrâr bunlardan üzerlerine salınan kürekleri taleb eyleyüp ol mukābelede hâneden hâneye yiğirmi beş akçelerin alup ziyâde zulm eylemişdir deyü tezallüm idüp ahvâlleri teftîş olunmak içün emr taleb eyledikleri ecilden buyurdum ki;

Vardukda siz ki kādılarsız. Mukayyed olup kādı-i mezbûrun ahvâlin hasımlarıyla muvâcehesinde teftîş idüp göresin. Zikr olunan kādılık halkına ol mikdâr kürek emr olunup ve mîrîden virilen akçeye dahî kendüsi bel’ ü ketm idüp tekrâr vech-i meşrûh üzre yiğirmi beşer akçelerin alup ol makūle zulm ü hayf eyledüği sâbit ü zâhir olursa üzre sâbit olan mevâddı sûret-i sicilleriyle yazup bildiresin.

135

Şam Beğlerbeğisine ve Defterdârına hüküm ki;

Şam-ı Şerîf’de mahsûlî cevâlî ne mikdâr olup ve bi’l-fi‘l ne mikdâr cevâli mukarrer olduğı ma‘lûm olmak lâzım ü mühim olmağın buyurdum ki;

Vardukda bu bâbda mukayyed olup mahsûlî cevâli ne mikdâr olup ve bi’l-fi‘l cevâliye mutasarrıf ne kadar kimesne vardır? Ale’l-infirâd zikr idüp mufassal u meşrûh yazup arz eyleyesin.

[63]

136

Beğin âdemi Halîl’e virildi.

Fî 21 M Sene [98]6

Ayıntab Beğine ve Kadısına hüküm ki;

Mektûb gönderüp livâ-i mezbûrda Kızoğlı dimekle ma‘rûf dağda Çelebi Türkmanlarına tâbi‘ Harbendelü tâifesi sâkin olup içlerinde hırsuzlığla meşhûr harâmzâde olduğından gayri Birecik sancağından Boz Koyunlu tâifesinden ve Kilis sancağında Hâlidlü gezeründen ba‘zı ehl-i fesâd hırsuzları aralarında hıfz idüp dâimâ Müslümanların yolına inüp esbâb ü emvâlin garet idüp ve nice Müslümanlar garet olunan esbâb u davarları izleyüp mezkûr tâifesinin evlerine inüp taleb olundukda “Biz Türkmanız, Türkman sancağına tâbi‘iz deyüp ve mîr-i müşârun-ileyh dahî mu‘inü’z-zahrî olmağla hırsuzları ele virmeyüp mezkûrların serdârı olan Dâvud ve Hüseyin nâm yatakları ele getürilüp Müslümanlardan garet itdükleri esb ü katır şer‘le üzerlerine sâbit olup vilâyet halkı dahî mezkûrlar hırsuz yatağı olduklarına şehâdet idüp teftîş olunup hırsuz olanların haklarından gelinüp ve yatak olanları küreğe göndermek içün emr-i şerîf ricâsına arz itdiğiniz ecilden buyurdum ki;

Vardukda zikr olunan tâifeden ehl-i fesâd olanları ele getürüp ahvâllerin hak üzre teftîş idüp göresin. Şer‘le fesâdları sâbit olanları habs idüp arz eyleyesin.

137

Evren Çavuş oğlı Ahmed Çavuş’a virildi.

Fî 22 M Sene [98]6

Evren Çavuş’a hüküm ki;

Sipâhî oğlanlarından doksan beşinci bölükde yevmî yiğirmi yedi akçe ulûfeye mutasarrıf olan Mustafa Vardârî ve yüz doksan dokuzuncı bölükde yiğirmi dört akçe ulûfesi olan Bosna Ömer ve yüz üçünci bölükde yevmî yiğirmi dokuz akçe ulûfeye mutasarrıf olan Bârgîr Sarrâcı Osman, Edirne yollarında vâki‘ olan kuttâ‘i tarîk ehl-i fesâdı ele getürmek bâbında senün yanında bile olup mu‘âvenet eylemek emr idüp buyurdum ki;

Vusûl buldukda zikr olunan kimesneleri Edirne yollarında vâki‘ olan kuttâ‘i tarîk ve sâir ehl-i fesâdı ele getürmekde mu‘âvenet eylemek içün yanına alup istihdâm eyleyesin.

138

Bu dahî.

Sâbıkā Gümülcine kazâsından munfasıl olan Mevlânâ Dervîş'e hüküm ki;

Südde-i Sa'âdetüm çavuşlarından Evren Çavuş *zîde kadruhû*ya Fere ve İbsala kazâlarının umûmen mehâyif teftîşi fermân olunup sen dahî teftîşde bile olman lâzım olmağın buyurdum ki;

Vusûl buldukda anun gibi mezkûr çavuşum emr-i şerîfim mûcebince teftîşe mübâşeret eylemelü oldukda sen dahî zikr olunan iki kazânın mehâyif teftîşine mübâşir olup şer'le lâzım geleni emrim üzre icrâ eyleyesin.

[64]

Yevm'üs-sânî

Fî 23 Muharrem Sene 986

139

Bağdad Beğlerbeğisinin Kapu Kethudâsı Hüseyin'e virildi.

Fî 29 M Sene [98]6

Bağdad Beğlerbeğisine hüküm ki;

Mektûb gönderüp Bağdad'a Cevâzer sancağında vâki' havâss-ı hümâyûna sene 975 tarihinde dört yıla mültezimler olan Bağdad fukarâsından Sultân Mustafalu Mehmed ve erbâb-ı tîmârdan Keyvân ve şerîkleri ve sene 979 tarihinde gerü dört yıla varınca havâss-ı ber-mezîd? ber-vech-i iltizâm emîn olan erbâb-ı tîmârdan Bektaş ve şerîkleri zimmetlerinde mukâta'a ve muhâsebe defterleri mûcebince zâhir olan mâl-ı mîrî tahsîline zu'amâdan Dâvud irsâl olunup varup zikr olunan mültezimlerden mâl-ı mîrî taleb etdikde anlar dahî zimem-i re'âyâyı gösterüp re'âyâdan istedikde Cemâ'at-i Fersikan? re'âyâsı şeyhlerinden Şeyh Mehmed bin Ramazan ve gayriler sene 979 ve sene 980 ve sene 981 ve içinde zirâ'at etdüğimiz çeltük mahsûlinden mezbûr Bektaş ve şerîkleri tahvîline düşen cerîbden bin cerîb âid olup her cerîbe yüz elli ikişer akçe

hesâbıyla yüz elli bin akçe ve Cemâ‘at-i Kefi’den Şeyh Müsâ‘id bin Mehmed ve tevâbi‘înden sene 980 ve sene 981 ve sene 982 ve içinde doksan cerîbin mikdâr-ı mezbûr ile on üç bin altıyüz seksen akçe ve yine tâife ve merkûmeden Şeyh Cirân ve tevâbi‘inden sene 981 cerîbinden iki bin akçe garet idüp gerüye red itdikleri câmusları bahâsından iki bin sekiz yüz akçe ve girü tâife-i mezbûreden Mahmûd bin Sâlih cemâ‘atinden sene 970 deyn akçesinden on bin sekiz yüz on akçe ve sene 980 ve içinde zikr olunan cemâ‘atlerden hâsıl olan çeltükleri cerîbi bi’t-tamâm sâbıkā Vâsıt beği sancağım arazisi dâhilindendir deyü kendü âdemleri alup zabt eyledüğin ve merkūm Ka‘b tâifesi cemâ‘atlerinden merkūm Şeyh Cirân ve Şeyh Mahmûd ve Şeyh Yunus ve cemâ‘atlerinin sene 981’de müşârun-ileyh Mustafa Beğ mezrâ‘a-i Ümmü’l-bîs ve gayri mülküne tuğyândan zarar irişmemek içün çeltük zirâ‘atlerinin tesattî boğazın dahî sedd itmekle çeltük zirâ‘at olunmadığında ve merkūm Bektaş ve şerîkleri iltizâmından evvel havâss-ı cevâzet mültezîm olan Sultân Mustafalu Mehmed ve Devlethân ve Keyvân nâm mültezimler tahvîlleri zamânında havâss-ı hümâyûndan tâife-i Hırâman ve Âl-i Bedamlı Vâsıt sancağı havâssından mastûk mâ-beynlerinde olan Ümmü’l-aceb ve Ümmü’l-asûd ve Ümmü’ş-şu‘ayb ve Tel-Hacce? ve Şetvara? ve Tel-Necilün? ve Mehme? ve Kafik? ve Medyene? nâm mezra‘alar ba‘zı mezâri‘ ile hâssı olup içlerinde merkūm âmillerinin tahvîline düşer. Hayli çeltük mahsûli var iken mûmâ-ileyh âtıl u bâtıldır deyü sancağı yerlerine dahl itmekle vâki‘ olan mahsûlin ol zabt itdikde ve mukaddemâ Vâsıt sancağın iltizâm iden Necef Çavuş nâm kimesne zimmetinde hayli havâss-ı mezbûrenin sene 977 ve sene 978 vâcibinden şart iltizâmı üçyüz yiğirmi iki bin akçe olup havâle-i mezbûr mültezim-i merkūmdan ve mültezimi dahî re‘âyâdan taleb etdikde meblağ-ı merkūmı re‘âyâdan dahî girü mûmâ-ileyh Mustafa beğ alup ellerine temessük virdiklerin ve zikr olunan re‘âyâ tâifesi mevâdd-ı merkūmeyi mültezimleri ve havâlesi muvâcibesinde şer‘le isbât idüp suları bağlayup çeltük zirâ‘at olmayan seneden âtıl u bâtıldan ve sancağı turâbına dâhil etdüği mezâri‘ mahsûlinden gayri müşârun-ileyh zimmetinde cem‘an beşyüz on üç bin sekiz yüz kırk akçe mâl-ı mîrî olduğuna Cevâzer Kadısı Mevlânâ Abdülgaffâr mumzâ sûret-i sicil gönderüp husûsı mezbûrı masdak-ı merkûm havâle Zâ‘im Dâvud dahî mektûbıyla i‘lâm idüp lâkin müşârun-ileyh bu câniblerde olmayup der-i devletde olmağla meblağ-ı merkūm tahsîli ve sâir mevâddın görülmesi içün müşârun-ileyh veya vekîli bu cânibe gelmesi lâzımdır deyü bildirmişsin. İmdi müşârun-ileyh Âsitâne-i Sa‘âdetde bulunup suâl olundukda yiğirmi bin filori yazup harcına gitmişdir deyü sûret virüp ammâ kendü dahî gitmek üzre olmağın buyurdum ki;

Vusûl buldukda anun gibi müşârun-ileyh ol cânibe vardukda ahvâl-i sâbıkā gönderilen ol emr-i şerîfe mûcebince görilüp ber-tarâf ola.

[65]

140

Divân'da Yeniçeriler Muhzırına virildi.

Fî 21 M Sene [98]6

Yeniçeriler Ağasına hüküm ki;

Van Beğlerbeğisi Hüsrev mektûb gönderüp ve defter gönderüp bu def'â Hoy ve Urumi Muhârebesinde yoldaşlık idenlerden iki yayabaşının birine turnacıbaşılık ve birine hasekilik ve bölükbaşıya kethudâ yerliği ve iki nefer yeniçeriye bölükbaşılık ve yiğirmi sekizinci ağa bölüğünde sekiz akçesi olan Mahmûd nâm yeniçeriye bölük ve muhârebede yoldaşlık iden altmış iki nefer yeniçeri içün yoldaşlık etmişdir deyü inâyet ricâsına arz etmeğin gönderilen defter sana ayni ile gönderilüp arz olunan münâsib defterde isimleri üzerine işâret olunduğı üzre düşenden tevcîh olunup ve mezbûr Mahmûd'a bölük ve tevzi' içün otuz akçe inâyet idüp tevzi' olunmak emr idüp buyurdum ki;

Vardukda emrim üzre otuz akçeyi yoldaşlıkda hâzır olan yeniçerilere tevzi' idüp ve mezbûr Mahmûd'ı bölüğe ilhâk idüp tezkiresin gönderüp dahî arz olunduğı münâsib düşdükde defter mûcebince mezbûrlara tevcîh idesin.

141

Bu dahî.

Müşârun-ileyhe hüküm ki;

Mahrûse-i Edirne'de vâki' olan hâssa bağçelerde istihdâm olunan oğlanlardan ba'zısı kapuya çıkmağın buyurdum ki;

Vardukda ol kapuya çıkanların yerine terk üzerinde olan acemî oğlanların müstehâklarından yüz otuz neferin mahrûse-i mezbûrda olan bağçesin yazup bostancıbaşı Hızır'a irsâl eyleyesin.

142

Yenişehirlü Hamza Çavuş'a virildi.

Fî 22 M Sene [98]6

Yenişehir Kadısına hüküm ki;

Yenişehir halkının a'yânı muhzır gönderüp kasaba-i mezbûre etrâfında olan karyeler halkı gelüp nâhiye-i mezbûre havâss-ı hümâyûndan olmağla mültezimlere virilüp sancakbeğleri bâd-ı hevâsına karışmamak ile mültezimler ele getürilen ehl-i fesâdı akçelerin alup salıvirmekle cümle eşkıyâ bu vilâyete gelüp mümkin itmekle köylerde gece ile meş'aleler ile evler basılup malların garet olunup ve nice def'â mecrûhan maktûller bulunup ve âyende vü revendenin dâimâ yükleri bozılup ve ele getürilen ehl-i fesâdın haklarından gelinmeyüp kesme kesilmekle küllî fesâda müeddî olup ba'de zamân evlerimiz yakarlar deyü ihtirâz iderüz. Bize zâbıt olmak mühimdir deyü Dergâh-ı Mu'allâm çavuşlarından nefs-i Yenişehir'de mütemekkin olan Hamza Çavuş'un mübâşir olmasın taleb etdikleri ecilden buyurdum ki;

Eğer havâss-ı hümâyûnumda ve eğer etrâfda Südde-i Sa'âdetüm kullarından ve eğer âhardan kendü hâlînde olmayup fesâd ü şenâ'ate mübâşeret idenleri müşârun-ileyh çavuşum men' ü def' idüp memnû' olmayanı yazup arz eyleyesin. Anun gibi fesâd ü şenâ'ati sâbit olan ehl-i fesâdı ümenâ vü ummâl tutup akçesin alup itlâk itmek isterlerse müşârun-ileyh çavuşum mübaşeretiyle habs idüp ne makūle fesâd ü şenâ'atleri sâbit olursa sûret-i sicilleriyle arz eyleyesin.

[66]

143

Çukacı Yahûdîlere virildi.

İstanbul Kadısına hüküm ki;

Mahrûse-i mezbûrda olan Çukacı Yahûdîler arz-ı hâl sunup hâlâ fermân olunan sefer-i hümâyûnuma mukaddemâ iki serdâr ta‘yîn olundukda mezbûrlardan iki orducı taleb olunup hâlâ serdâr bir olup asker-i zafer-eser iki tarafdan gitmeyüp ve kadîmden bir cânibe sefer oldukda tâife-i mezbûreden bir nefer orducı alınugelmiş iken hâlâ mezbûrlardan yine iki nefer orducı taleb olunup te‘addî olunduğın arz idüp tezallüm eyledikleri ecilden buyurdum ki;

Vusûl buldukda tâife-i mezbûreye olıgelene muhâlif vech-i meşrûh üzre teklîf ü te‘addî etdirüp kadîmden viregeldikleri üzre bir nefer orducı alıviresin.

144

Müşârun-ileyhin kethudâsı Ferruh’a virildi.

Fî 26 M Sene [98]6

Saruhan Beğine, Mandehorya Kadısına hüküm ki;

Mektûb gönderüp kasaba-i mezbûreden Cüce Ramazan ve Hacı Ramazan ve Kara İnebeğilerden Hüseyin nâm kimesneler ehl-i fesâd olup ev basup avret çeküp ve âlet-i harble yollara inüp fukarâdan nice kimesne tezallüm etmeğin üzerlerine varılup ahvâlleri teftîş olundukda vech-i meşrûh üzre fesâd ü şenâ‘atlerinin nihâyeti yokdur deyü bildirdüğiniz ecilden buyurdum ki;

Vardukda mezbûrları da‘vâ-i hak idenlerle meclîs-i şer‘de fasl olmayup on beş yıl mürûr itmeyen husûsların hak üzre teftîş idüp göresin. Vech-i meşrûh üzre fesâd ü şenâ‘atleri olup şer‘le sâbit olursa ashâb-ı hukūkun hakların hükm idüp bî-kusûr alıvirdikden sonra cürmlerine göre muktezâ-ı şer‘-i şerîf ne ise icrâ eyleyesin.

145

Şam Beğlerbeğisine hüküm ki;

Safed sancağında ze‘âmet ve tîmâr tasarruf idenlerden ba‘zılar kendi hevâ vü heveslerinde gezüp beğleriyle muhâfaza hidmetinde olmadıkları i‘lâm olunmağın buyurdum ki;

Vardukda bu bâbda gereği gibi mukayyed olup anın gibi livâ-i mezbûrun zu‘amâ ve erbâb-ı tîmârından emr ile hidmet üzre olmayup kendi hevâlarında gezenlere muhkem tenbîh ü te’kîd eyleyesin ki her biri ze‘âmetleri ve tîmârları üzerine varup dahî dâimâ sancakbeği tarafına nâzır olup yerlü yerinde müretteb ü mükemmel hâzır bulunalar ki beğleri cânibinden haber gelüp muhâfaza-i memlekete müte‘allik husûsı düşüp lâzım oldukda te’hîr u tevakkuf olunmayup kendü hevâlarında olanların dirliklerin alınmak mukarrerdir. Ana göre tenbîh eyleyesin ki ve livâ-i mezbûrda isyân ü tuğyân üzre olan ümerânın haklarından gelinmek lâzım geldikde kifâyet mikdârı tüfenkçi gönderüp gereği gibi mu‘âvenet eyleyesin.

[67]

146

Müşârun-ileyhe virildi.

Dîvân-ı Hümâyûn Kâtiblerinden Yaya ve Müsellem Muharriri Hamza’ya hüküm ki;

Fermân-ı şerîfim mûcebince yaya ve müsellem tâifesinin tahrîrine mübâşeret etdiğinde anın gibi yaya ve müsellem tâifesinin kānûn üzre kendülere ta‘yîn olunan birer çiftlik yerlerinden ma‘adâ ziyâde yerleri ve çiftlikleri zâhir oldukda etrâfında çiftliği ve yeri olmayup ihtiyacı olan za‘îf ocaklara zamîme virilmesin emr idüp buyurdum ki;

Varıncak mukayyed olup anın gibi hîn-i tahrîrde yaya ve müsellem tâifesinin kadîmden kendülere kānun üzre ta‘yîn olunan birer çiftlik yerlerinden ziyâde yerleri zâhir olursa ol aslı ziyâde gelen yerleri ihtiyacı olan za‘îf ocaklara zamîme virüp ihyâ itmesine sa‘y eyleyesin. Yaya ve müsellem tâifesine kānun üzre olan birer çiftlik yerlerinden ziyâde yere dahl ü niza‘ etdirmeyesin. Bu husûsunda onat ihtimâm eyleyesin.

147

Silahdârlar fırkasından Ali bin Hamza’ya virildi.

Fî 22 M Sene [98]6

Vize Sancağıbeğine hüküm ki;

Livâ-i mezbûrda vâki‘ olan kādılar ma‘lûm ola ki hâlâ livâ-i mezbûrdan fitne vü fesâd üzre ba‘zı eşkıya olduğı istima‘ olunmağın hırsuz u haramzâde ve ehl-i fesâd olanlar ele getürilmesin emr idüp buyurdum ki;

Hükm-i şerîfim vardukda anun gibi hırsuz u harâmî ve haramzâde olup[163] şer‘le fitne vü fesâdı olanları hüsn-i tedbîr ü tedârikle ele getürüp dahî fitne vü fesâdı sâbit olanların şer‘le haklarından geline. Muhtâc-ı arz olanları yazup arz idüp memleket ü vilâyetin zabt u hirâseti bâbında dakīka fevt itmeyesin.

148

Kapu Çavuşı Ali Ağa’nın karındaşına teslîm olundı. Kadırga reisine teslîm itmek içün.

Fî 25 M Sene 976

Ahyolu ve Müsevra Kadılarına hüküm ki;

Fermân-ı şerîfim siyâset olunan Mihal nâm zimmînin emvâl ü esbâbı tahmîl olunup Südde-i Sa‘âdete getürilmek içün Ahyolu’ya bir kādırga gönderilmişdir. Bi’z-zât zikr olunan esbâb ü emvâlin üzerine varup cümlesin mufassal u meşrûh defter idüp sen ki Müsevra Kadısısın. Kadırgaya bile girüp defter olunup kadırgaya tahmîl olunan esbâbı Südde-i Se‘âdete getürüp îsâl itmek emr idüp buyurdum ki;

Vardukda bu bâbda gereği gibi mukayyed olup aslâ tevakkuf itmeyüp maktûl ü mezbûrun esbâbı üzerine bi’z-zât varup her ne mikdârsa cümlesin mufassal u meşrûh defter idüp ma‘an mühürleyüp ve gönderilen kādırgaya onat vechle istif idüp kādırga içün kürekde olan kādırgalardan esbâb sirka etdirmekden ziyâde hazer üzre olup sen ki Müsevra Kadısısın. Kādırgaya bile girüp tahmîl olunan emvâl ü esbâbı aynı ile bî-kusûr Südde-i Sa‘âdete getürüp teslîm itmek bâbında envâ‘-ı ikdâm ü ihtimâmın zuhûra getüresin. Husûs-ı mezbûr ümûr-ı mühimmâtdandır. Gereği gibi ihtimâm idüp ihmâlin sebebi ile esbâb ü emvâl zâyi‘ olmakdan ziyâde ihtirâz eyleyesin. Sonra ukūbet-i şedîde vâki‘dir. Gaflet üzre eylemeyesin.

[68]

[163] “ve haramzâde olup” ibaresi yanlışlıkla iki defa yazılmıştır.

149

Erzurum Beğlerbeğisine hüküm ki;

Mısır Beğlerbeği Mesih ve Defterdârı Mehmed mektûb gönderüp bundan akdem Yemen‘e müteveccih olduğında hızâne-i Mısır’da ber-vech-i karz virilen iki bin beşyüz sikke altun henüz zimmetinde olduğın i‘lâm etdükleri ecilden zikr olunan filoriyi mu‘accelen gönderilmek lâzım ü mühim olmağın buyurdum ki;

Vardukda mukayyed olup zimmetinde olan filoriyi bî-kusûr gönderüp ihmâlden hazer idesin.

Bir sûreti sâbıkā Habeş Beğlerbeği Ahmed Paşa’ya sekiz bin ikiyüz sikke filoriyi gönderesin.

Bir sûreti sâbıkā Yemen Beğlerbeği olan Osman Paşa’ya on yedi bin dokuz yüz elli sikkeyi gönderesin.

150

Öztemuroğlı mezbûr Kāsım Çavuş’a virildi.

Fî 25 M Sene 985[164]

Dergâh-ı Mu‘allâm çavuşlarından Kāsım Çavuş’a hüküm ki;

Karındaşın olup Avlonya Sancağıbeği olan Mahmûd hâlâ fermân olunan sefer-i hümâyûna müteveccih olmakdasın. Livâ-i mezbûr muhâfazasında olmak emr idüp buyurdum ki;

Vusûl buldukda livâ-i mezbûrun dört binden eksik tîmâr tasarruf eyleyen sipâhîleriyle ve olıgeldüği üzre Avlonya Garîbleri ağalarıyla ve kılâ‘ neferâtından kifâyet mikdârı âdem kethudâlarıyla ve derbent muhâfazasında olan derbentciler ve martaloslar ile ve lâzım gelürse il eri ile livâ-i mezbûrı ehl-i fesâddan ve Kırk Leş âsîlerinden ve sâir eşkıyâdan gereği gibi hıfz etdirüp kimesnenin malına ve canına zarar u gezend irişdirmekden hazer eyleyesin. Ve deryâya ve âsîlere tereke ve sâir zahîre ve memnû‘ olan yât ü yarak ve metâ‘ u esbâb virdürmeyüp men‘ ü def’ idüp memnû‘

[164] 25 Muharrem Sene 985 şeklinde yazılmıştır. Doğrusu 25 Muharrem 986 olmalıdır.

olmayanı ismi ile yazup arz eyleyesin. Bu bâbda sana mu‘âvenet içün Avlonya ve İlbasan Beğlerine müstakillen ahkâm-ı şerîfe virilmişdir. Lâzım geldikde müşârun-ileyhümâya gönderesin ki fermân olunduğı üzre gelüp mu‘âvenet eyleyeler ve bi’l-cümle livâ-i mezbûrun hıfz u hirâseti mühim. Eğer kara ve eğer deryâ câniblerin hıfz eyleyesin.

151

Bu dahî.

Delvine Beğine hüküm ki;

Avlonya Beği Mahmûd hâlâ fermân olunan sefer-i hümâyûna müteveccih olmağın livâ-i mezbûrın hıfz u hirâseti Dergâh-ı Mu‘allâm çavuşlarından Kāsım ta‘yîn olunup lâzım geldikde sen dahî mu‘âvenet eylemen emr idüp buyurdum ki;

Vusûl buldukda anun gibi livâ-i Avlonya’da ba‘zı ehl-i fesâd ü eşkıyâ zuhûr idüp ve yâhûd Kırk Leş âsîleri hareket ü hücûm itmekle müşârun-ileyh çavuşum sana mektûb ve âdem gönderüp mu‘âvenet taleb eyledikde aslâ te’hîr etmeyüp bi’z-zât sen gelmen icab iderse sancağın muhâfazasıyçün kifâyet mikdârı âdem alıkoyup dahî sancağının zu‘amâ ve sipâhîleri ve kılâ‘ neferâtından tüfenk-endazlar ile mu‘accelen irişüp fesâdların men‘ ü def‘ eyleyesin.

Bu dahî.

Bir sûreti İlbasan Beğine yazıldı.

[69]

152

Hisâr eri Hızır’a virildi.

Alâiye Kal‘âsı Dizdârına hüküm ki;

Mektûb gönderüp Alâiye Kal‘âsı’nda olan cebehâneyi kimesne görüp gözetmemekle baş olup celâ olmasın lâzımdır deyü cebeci gedüği ta‘yîn olunmış idi. Ol gedüği tasarruf iden kim ise cebehâne husûsunda ol görmek emr idüp buyurdum ki;

Varıncak bu bâbda mukayyed olup kal‘a-i mezbûrede mukaddemâ olan cebeci gedüğine hâlen kim mutasarrıf ise cebehâneyi ol kimesne gördürüp gözedüp ihmâlden hazer eyleyesin.

153

Mezbûr Kāsım Çavuş’a virildi.

Fî 25 M Sene 986

Avlonya Garîbleri ağasına hüküm ki;

Livâ-i mezbûrun hıfz u hirâseti Dergâh-ı Mu‘allâm çavuşlarından Kāsım Çavuş ta‘yîn olunmuşdır. Buyurdum ki;

Vusûl buldukda anun gibi livâ-i mezbûrda ba‘zı isyân u eşkıyâ hareket idüp fesâd ü şenâ‘ate mübâşeret iderlerse te’hîr etmeyüp Avlonya Garîbleri ile mûmâ-ileyh Kāsım Çavuş’un yanına gelüp gereği gibi mu‘â[v]enet eyleyüp bâb-ı muhâfazada dakīka fevt itmeyesin.

154

Müşârun-ileyhin kapu kethudâlık hidmetinde olan Mehmed’e virildi.

Fî 25 M Sene 986

Mukâta‘at Müfettişi olup Mevlânâ[ya] hüküm ki;

Hâlâ İlbasan Sancağıbeği Ali mektûb gönderüp İlbasan Sancağıbeği müteveffâ Bâyezid’in tahvîlinden kendüye virilen ispençe mahsûli zabt etdirmek içün hükm-i şerîf ricâsına arz itmeğin ispençe mahsûli her kangınızın tahvîline düşmüşse müşârun-ileyh Ali *dâme izzühû*ye zabt etdirmek emr idüp buyurdum ki;

Vardukda göresin. İlbasan Sancağının ispençesi mahsûli eğer müteveffâ Bâyezid’in tahvîline düşmüşse deyn içün müşârun-ileyh Ali *dâme mecdühû*ye zabt etdiresin. Eğer kendü tahvîline dahî düşmüşse kendü müşârun-ileyh zabt ü kabz etdirüp ispençe mahsûline hâricden kimesneyi dahl etdirmeyesin.

155

Mehmed Çavuş'a virildi.

Limne Kadısına, zikr olunan adada vâki' olan Havâss-ı Hümâyûnum Emînleri *zîde kadruhum* ve Kapudânım Âli *dâme ikbâlühû*nun hâslarını zabt iden voyvoda *zîde kadrühû*ya hüküm ki;

Vezîrim Sinan Paşa'nın esîrlerinden sekiz nefer esîr fîrar idüp hâlâ zikr olunan adada tutmağla dört neferin siz ki emînlersiz. Sizlerin cânibinizden ve dört neferin voyvoda alup habs idüp taleb itmek içün âdemi vardukda teslîm olunmaduğı i'lâm olunmağın buyurdum ki;

( ) nâm âdemi vardukda zikr olunan sekiz nefer esîri hükm-i şerîfimle varan çavuşa ve âdemîsine teslîm idesin.

[70]

156

Beğlerbeğinin kethudâsı Mahmûd'a virildi.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki;

Mektûb gönderüp bender-i İskenderiye'de olan Dubrovnik Baylosı arz-ı hâl gönderüp Françe Baylosı Dubrovnik tâifesinden baylosı hak taleb ider. Mukaddemâ görilüp Françe Baylosı Dubrovniklünün ticâretine ve gemilerine dahl itmeye deyü da'vâmız fasl olunup elimizde ahkâm-ı şerîfe ve temessükâtımız var iken gerü dahl itmekden hâlî değildir deyü bildirüp ve Françe Balyosuna dahî arz-ı hâl gönderüp mukaddemâ Diyâr-ı Mısr Sultan Gavri hükûmetinde iken baylosluk Geylan? tâifesinden olıgelmiş olup sonra Mısır feth olundukda baylosluk âdeti Françe baylosuna in'âm olınup Dubrovnik tâifesi dahî Françe baylosuna mâni' olup bu üslûb üzre cârî olıgelmişdir didüklerin bildirmişsin. İmdi Dubrovniklü harâc-güzar ra'iyyetdir. Buyurdum ki;

Varıncak mukayyed olup Françe baylosı kendü kılâsına hükm idüp Dubrovniklüye dahl itmeye istemeyüp hilâf-ı emr te‘allül ü niza‘ iderse Françe pâdişâhına bildiresin ki yerine âhar konsolosın göndere.

157

Mehmed Çavuş’a virildi.

Limne Kadısına hüküm ki;

Düstûr-u mükerrem vezîrim Sinan Paşa âdem gönderüp bundan akdem kendünün esîrlerinden sekiz nefer esîr fîrar idüp Limne adasında kapudânım Ali voyvodası tutup ba‘dehû havâss-ı hümâyûn emîni olan Memi Şah nâm kimesne zikr olunan esîrleri taleb itmeğin sâbıkā kādı olan Ramazan *zîde fazluhû* alup mezbûr emîne teslîm idüp ve içlerinde iki neferi kapudânlar olmağın ziyâde baha etmekle kaçurdum deyü esîrleri virmedükde i‘lâm idüp ve mezbûr emîne teslîm olunduğına huccet dahî olduğın bildirmeğin buyurdum ki;

Vardukda bu husûsunda mukayyed olup zikr olunan esîrleri mezbûr emîne teslîm olunmuşken ne vechle gaybet etdirmişdir? Yohsa bahalarına zama‘an kaçurdum deyü hilâf vâki‘ kizb etdüği vâki‘ midir? Ve bi’l-cümle mezbûrun esîrleri bi-eyyi vechin-kân mezbûr emîne buldurup hükm-i şerîfim ile varan âdemîsine teslîm idesin. Anın gibi mezbûr emîn esîrleri kaçurup satmaduğı zâhir olursa ol bâbda muktezâ-i şer‘ ne ise edâ eyleyesin. Ve mezbûr emîni zikr olunan esîrleri bey‘ etdim dirse kānûn üzre üç ay mikdârı habsine durmadın. Niçün bey‘ eyledi. Te‘allül etdirmeyüp elbette esîrleri buldurup mûmâ-ileyh çavuşuma teslîm etdiresin.

[71]

Yevmü’l-ehad

Fî 28 Muharrem Sene 986

158

Bağdad Beğlerbeğisinin Kapu Kethudâsı Hasan’a virildi.

Fî 29 M Sene [98]6

Bağdad Beğlerbeğisine ve Kadısına hüküm ki;

Dâru'l-adl ve's-sidâd mahmiyye-i Bağdad'da âsûde olan fahru'l-ârifîn zahru'l-vâzilîn mazhar-ı eltâf-ı rabbânî merhûm Abdülkādir Geylânî *nevverallâhü merkadehû*nun mefharü's-sâdât Seyyid Yunus *zîde takvâhü* Âsitâne-i Sa'âdetüme mektûb gönderüp merhûm müşârun-ileyhin câmi'-i şerîfî harâbe müşrif olmağla sulehâ vü abbâd ü etkıyâ vü zehhâd ve sâir müslimîn câmi'-i mezbûr içinde ibâdât ü tâ'ata teveccüh itmeğin tevehhüm eyledikleri ecilden mesdûdü'l-ebvâb olmışdır deyü ta'mîr ü tecdîd ve kalileri dahî küllî köhne olup birkaç kaliye muhtaç olduğın bildirmeğin buyurdum ki;

Vusûl buldukda merhûm mûmâ-ileyhin eğer zikr olunan câmi'nin ve eğer sâir yerlerde olan evkāfının müsa'desi ve zevâidi var ise zevâidini cem' eyleyüp dahî mütevellîsi ma'rifeti ile câmi'-i mezbûrı istihkâm üzre ta'mîr itdirüp ve kifâyet mikdârı kaliler dahî aldırup döşetdirüp cevâmi' ü mesâcid ü savâmi' ü me'âbidin imâret ü ihyâ ve şe'âir eylemek ahkâm ü ibkāsına sa'y ü ihtimâm eyleyesin.

159

Kefe Beğine hüküm ki;

Cenâb-ı emâret-me'ab Mehmed Giray Hân *dâmet ikbâlühû*nun âdemi varup bundan mukaddemâ vârid olan emr-i şerîfin her bir filoriyi üçyüz cedîd akçaya cârî itdirüp tecâvüz idenleri arz idesin deyü fermân olunup ve müşârun-ileyh *dâmet me'âliyehû* dahî mektûblar gönderüp birkaç def'âdır ki bu husûs içün Südde-i Sa'âdetden emr-i şerîf getürdilmişdir. Bu def'â dahî icrâ olunmazsa mezbahânelerimizi külliyen ref' itmek lâzım gelür. Me'kûlât ü melbûsâta ne narh virilmeyince mücerred filori yasak olmağla kesdirdüğimiz akçenin revacı mümkin değildir deyü ikdâm eyledükleri ecilden a'yân-ı vilâyet cem' olunup fi'l-vâki' mücerred filoriye yasak olmağla mümkin olmayup ve tüccâr tâifesi her bir altunı altıyüz kefevî akçeye olmak üzre meta'ların satup yasağın edâsı bir vechle mümkin olmamağla her meta' öte yakada alduklarına göre kıymet ta'yin olunup lâkin metâ'a değer bahâ ta'yîn olunmaz deyü tüccâr tâifesi inâd ü muhâlefet eylediklerin bildirdüğin ecilden buyurdum ki;

Vardukda tenbîh ü nidâ itdiresin ki her altun altıyüz kefevî akçe üzre râyic ola. Ammâ bir vechle tedârik idesin ki tüccâra zarar olmayup malına nâfî‘ ola. Şöyle bilesin.

[72]

160

Anadolı Beğlerbeğisi Kapu Kethudâsı Ali Çavuş’a virildi.

Fî 28 M Sene [98]6

İnegöl Kadısına hüküm ki;

Mektûb gönderüp kazâ-i mezbûre sâkinlerinden Hasan nâm kimesne Budun’dan emr vârid olup ma‘an bir sûret defter ibrâz idüp nazar olundukda emrin yazusı ve mefhûmı mu‘tâda muhâlif olmağla şübhe olunup dahî “Bu emri sana kim virdi” deyü mesfûr Hasan’dan su‘âl olundukda “Kurşunlı nâm karyede sâbıkā hatîb olan Durmuş Fakîh üçyüz akçe haracım alup işbu emri bana getürivirdi” deyü cevâb eyledükde mezbûr hatîb gaybet idüp karye-i mezbûreden cem‘ ü kesr fi‘l-vâki‘ hatîb-i mezkûr mezbûr Hasan’ın üçyüz akçesin alup emri getürmişdir deyü şehâdet itdikleri sicil olunduğın bildirüp ve ol emr ile sûret-i defteri ve sûret-i sicilli aynı ile Dergâh-ı Mu‘allâma irsâl eylemişsin. İmdi mezbûrun ele getürilmesin emr idüp buyurdum ki;

Vardukda mezbûr Durmuş Fakîh’i her kanda ise ihzâr idüp gaybet iderse şer‘le buldurması lâzım olanlara buldurup getürdüp dahî şer‘le teftîş idüp göresin. Zikr olunan müzevvir hükmi ve hucceti tarihine mukarrer olup ve yâhûd âhar kimesne virdüğine mukırr olup ve mezbûrlar yüzüne şehâdet iderlerse müzevvir hükmi her kim yazmışsa zuhûra getürüp dahî muhkem idüp habs eyleyesin.

161

Trabzon Kadısına hüküm ki;

Hâlâ diyâr-ı şarka sefer-i hümâyûnum olup serdâr ta‘yîn olunan vezîrim Mustafa Paşa ile bile koşılan hâssa kalafatçılara binecek bârgîr lâzım olmağın buyurdum ki;

Vardukda mezbûrlara binecek kifâyet kadar kirâ davarı buluvirüp eğlendirmeyüp gönderesin ki varup hidmetde bulunalar. Şöyle bilesin.

162

Lecon Beğine hüküm ki;

Livâ-i mezbûr kurbunda Fakımi ve Harçele ve Kuneytıra nâm mahallelerde ehl-i fesâd âyende vü revendeye ve köy halkına küllî te‘addî etdikleri i‘lâm olundı. İmdi zikr olunan mahalleri sen görüp gözedüp ehl-i fesâddan masnûn u mahfûz kılmak emr idüp buyurdum ki;

Varıncak emrim mûcebince ol mahalleri dâimâ yoklayup onat mukayyed olup gereği gibi hıfz u hirâset idüp ehl-i fesâd ü şenâ‘atdan âyende vü revendeye ve kurâ halkından kimesneye te‘addî vü tecâvüz etdirmeyüp bâb-ı muhâfazada mücidd ü sâ‘î olasın.

[73]

163

Safed Beği âdemîsine virildi.

Fî 28 M Sene [98]6

Şam Beğlerbeğisine hüküm ki;

Hâlâ Dürûzî tâifesi ve ba‘zı Arab eşkıyâsı ol cânibde olan kurâya dâimâ zarar u te‘addî etmekden hâlî olmayup ve livâ-i Safed zu‘amâ vü sipâhîlerinden ba‘zıları kendü hevâlarında olmağla hıfz u hirâset ü memleket yanında ihmâl üzre oldukları istimâ‘ olunmağın buyurdum ki;

Vardukda hâlâ Safed Beği olan Ömer’e tenbîh idesin ki sancağının zu‘amâ vü sipâhîlerini cem‘ idüp dahî eğer Dürûzî tâifesidir ve eğer sâir Arab eşkıyâsıdır. Re‘âyâ vü berâyâya te‘addî etdirmeyüp tüfenkçi lâzım gelürse kifâyet mikdârı tüfenkçi gönderesin ki memâlik-i mahrûseyi gereği gibi hıfz u hirâset etdirüp kimesnenin malına ve canına zarar ü gezend irişdirmeyeler. Bu bâbda onat vechle mukayyed olup Arab eşkıyâsından memâlik-i mahrûseye te‘addî irişdirmekden hazer eyleyesin.

164

Rodos Beği Kapu Kethudâsı Memi Kethudâ'ya virildi.

Cezâyir Beğlerbeğisine hüküm ki;

Kilîdü'l-bahr Kal'âsı erenleri nöbetleri vâki' oldukda dizdâr himâyet itmekle bi'z-zât beklemeyüp yerlerine yedek gönderüp bekledirler deyü i'lâm olunmağın buyurdum ki;

Vardukda kal'â-i mezbûre kethudâsına muhkem tenbîh ü te'kîd etdirüp hisâr erenlerinin nöbetleri vâki' oldukda bi'z-zât kendüler bekleyüp yerlerine yedek deyü oğlan uşak göndermeyeler. Şöyle ki; nöbetlerinde ihmâl idüp bir dahî yedek göndereler kethudâları i'lâm eylemeye kendüden bilinür. Gereği gibi mukayyed olup kethudâları her gice yoklayup gaflet üzre olmaya. Anun gibi memnû' olmayup yerlerine emre muhâlif bilâ-özr yedek gönderenlerin isimleri ile arz oluna ki gedikleri âhara virilür. Ana göre te'kîd oluna.

165

Müşârun-ileyhin Kapu Kethudâsı Mehmed'e virildi.

Fî 28 M Sene [98]6

Diyârbekr Beğlerbeğisine ve Defterdârına hüküm ki;

Diyârbekr hazînesi vakti ile gönderilmesin emr idüp buyurdum ki;

Vusûl buldukda te'hîr itmeyüp Diyârbekr hazînesin vakti ile gönderüp ihmâlden hazer idesiz.

166

Kavala Kapudânına hüküm ki;

Dergâh-ı Mu'allâm çavuşlarından Mehmed Çavuş bir mühim husûs içün Limne cezîresine gönderilmişdir. Buyurdum ki;

Vardukda te’hîr etmeyüp mezbûr çavuşı bir gemi ile cezîre-i mezbûreye gönderesin.

Yevmü’l-isneyn

Fî 28 Muharrem Sene 986

[74]

167

Zûlkadriye Beğlerbeğisine hüküm ki;

Bundan akdem ihrâcı fermân olunan nezl üzerine Kars Sancağıbeği *dâme izzühû* ta‘yîn olunmasın emr idüp buyurdum ki;

Vusûl buldukda te’hîr etmeyüp emrim mûcebince hidmet-i mezbûreye müşârun-ileyhi ta‘yîn eyleyüp dahî nezl fermân olunan yerlerin beğlerine ve kadılarına mektûblar ve âdemler gönderüp muhkem tenbîh ü te’kîd eyleyesin ki fermân olunan nezli mu‘accelen ihrâc ve unı ve arpayı pak itdirüp eksük ve geç getürmeyüp vakti ile mahall-i me‘mûre îsâl idüp hâzır u müheyyâ eyleyeler. Şöyle ki; eksik ve geç getürmekle asâkir-i mensûre zahîreye müzâyaka çekeler. Azlle konulmayup ve özrleri hiç bir vechle makbûl olmayup küllî itâb ü ikâba müstehâk olurlar. Ana göre nezl husûsunda ikdâm ü ihtimâm eyleyeler.

168

Van Beğlerbeğisine hüküm ki;

Urmi Hâkimi olup başı kesilen Hüseyin Hân’ın bir oğlı bi’l-fi‘l Güğercinlik Kal‘âsı’nda olup mezbûr Hüseyin Hân’ın kethudâsı olup Südde-i Sa‘âdetüme gönderdüğin Halîl “Eğer bana ruhsat virilürse varup mezbûr Hüseyin Hân’ın ol oğlın dahî Südde-i Sa‘âdete itâ‘at itdirüp kal‘ânın teslîmine sa‘y iderüm” deyü ta‘ahhüd itmeğin merkūm Halîl sana gönderilmişdir. Buyurdum ki;

Vusûl buldukda mezbûr Halîl'i söyledüp takrîri ve tedâriği tamâm-ı ma'lûmun oldukdan sonra merkūm Hüseyin Hân'ın ol kal'âda olan oğluna münâsib görürsen mezbûr Halîl'i gönderüp münâsib değil ise mektûbunla bir yarar âdemin gönderüp istimâlet virüp eğer kal'â-i mezbûreyi virir isen inâyet-i âliyye-i pâdişâhâneme mazhâr olup sancak virilmek mukarrerdir deyü Âsitâne-i Sa'âdetüme itâ'at ü inkıyâd etmesine sa'y ü ihtimâm eyleyesin. Şöyle ki; ihtiyâriyle kal'â-i mezbûreyi teslîm idüp itâ'at ü inkıyâd iderse vech-i münâsib gördüğin üzre sancak arz eyleyesin. Tevcîh olunup berât-ı hümayûnum virile.

[75]

169

Hâliyâ İskenderiye Beği olup İskenderiye kapudânına hüküm ki;

İskenderiye Kadısı mektûb gönderüp bundan akdem İskenderiye Kapudânı olan Şa'ban'dan vilâyet halkı râzî olduklarından gayrı bu senede vâki' olan donanma gemilerinin külliyen cenkci ve sâir mühimmâtı bi't-tamâm ihzâr idüp te'hîr itmeyüp benderde cem' olan âyende vü revende ve tüccâr tâifesin cemâ'at-i kesîre ile Rum yakasına giden zencîr gemilerine tahmîl idüp emîn ü sâlim bir kimesneye zarar olmayup îsâl idüp sıhhatle girü gelüp deryâ yüzünde muhâfazada iken küffâr-ı hâk-sârın bir aktarmasına rast gelüp ele getürüp içinde olan esbâbı ve yedi nefer korsanı getürüp bendere teslîm idüp hidmetin mücidd ü sâ'îdir deyü arz itmeğin buyurdum ki;

Küffâr-ı hâk-sârdan alınan gemiyi yedeğe alup âlet ü esbâbla ( ) yakasına geçüresin. Ve dâimâ deryâ yüzünde cüst u cû idüp muhâfaza bâbında dakīka fevt etmeyüp zencîr gemilerine ve sâir deryâda olan gemilere küffâr-ı hâk-sâr korsanlarından ve gayriden zarar u gezend irişdirmekden ve ol gemiyi berü yakada teslîm olunduğı yazup bildiresin.

170

Avlonya Kadısına, Mukâta'at Müfettişine hüküm ki;

İlbasan Beği Ali âdem gönderüp İlbasan Sancağı müteveffâ Bâyezid Beğ tahvîlinden kendüye virilen ispençe mahsûli zabt etdirilmemek içün hükm-i şerîf

virilmek ricâ etmeğin ispençe mahsûli her kangısının tahvîline düşmüşse müşârun-ileyh Ali *dâme izzühû*ya zabt etdirmek emr idüp buyurdum ki;

Vardukda göresin. İlbasan sancağının ispençe mahsûli eğer müteveffâ Bâyezid Beğ tahvîline düşmüş ne ise deyn içün müşârun-ileyh Ali *dâme izzühû*ya kabz etdiresin. Eğer kendü tahvîline dahî düşmüşse girü müşârun-ileyhe zabt ü kabz etdirüp ispençe mahsûline hâricden kimesneyi dahl etdirmesin.

171

Midye ve Varna ve Karadeniz câniblerinde olan Kadılara hüküm ki;

Mîrî kereste taşıyan gemi reîsleri Dergâh-ı Mu‘allâma gelüp bunlar mîrî gemi kerestesi taşıyup ellerinde sâir hidmet teklîf olmaya deyü hükümler var iken gerü amel olmayup emre muhâlif dahl olduğı arz olmağın buyurdum ki;

Vardukda her bir gemi kerestesin lâzım olanda anlar taşıyup gayri hidmet teklîf olmayup ol bâbda sâbıkā virilen emr-i şerîf mûcebince amel eyleyüp emr-i şerîfe muhâlif iş etdirmeyesin. Ve mezbûrlardan ve sâir reîsin gemisi yelkeni alınmış vâki‘ ise sâhibine teslîm oluna. Ve zencîr gemilerine kereste tahmîl olmayup mahrûse-i İstanbul’a zahîre taşıyalar.

[76]

172

Koyun mütevellîsi Mehmed’e virildi.

Fî 28 M Sene [98]6

Anadolı Kadıaskerine hüküm ki;

Mektûb gönderüp bundan akdem mahrûse-i İstanbul’da kassâb mütevellîsi iken fevt olan Ali’nin zimmetinde kassâb akçesinden yüz kırk iki bin yediyüz doksan sekiz akçe zuhûr itmeğin mezbûrun muhallefât ü emlâki füruht olunup tahsîl etdirilmek fermân olunup husûs-ı mezbûra mübâşeret olundukda müteveffâ-i merkūmın Kasımpaşa’da olan bağçesi nice zamândır dalâle virilüp mezad olunur lâkin varanları ba‘de zamân virilüp şirret idüp da‘vâ iderler kimesne tâlib olmamağla zimmetinde olan

akçenin tahsîli mümkin olduğın bildirüp zikr olunan bağçenin füruhtı içün hâssaten emr-i şerîfim virilmek ricâsına arz etdüğin ecilden buyurdum ki;

Vusûl buldukda müteveffâ-i merkūmın sâir metrûkâtı deyne vefâ etmezse zikr olunan bağçe dahî füruht etdirüp bey‘ olundukdan sonra akçesin hâlâ olan mütevellîsine teslîm etdirüp veresesinin vâki‘ olan muhâsamasın min-ba‘d istimâ‘ etmeyüp kassâb akçesine zarar ü noksân olmakdan hazer idesin.

173

Sipâhîler oğlanlarından üçüncü bölükde otuz akçesi olan Mahmûd’a virildi.

Edirne Kadısına hüküm ki;

Mahrûse-i mezbûrda nice kimesneler ehl-i fesâd olup dâimâ müslimanları rencîde vü remîde idüp dülbendlerini kapup ve nicelerin bıçak ile urup katl idüp dâimâ bu makūle şenâ‘at etmekden hâlî olmayup zikr olunan eşkıyâdan Erzurumlıoğlı ve Ali Paşa şeyhi ve Kilercioğlı Kara İbrahim ve Kabalıoğlı ve Araboğlı ve Altıkulaçoğlı ve Yakalı ve Gazaz Receboğlı Bekir ve Su Yolcusı ve Eskicioğlı Danis? ve Eslenücioğlı ve Akbaba ve bunlardan gayrı ba‘zı na‘lbandlar ve sipâhiler şekā üzre oldukları istimâ‘ olunmağın mezbûrlar şer‘le teftîş olunmasın emr idüp buyurdum ki;

Vardukda anın gibi vech-i meşrûh üzre fesâd ü şenâ‘at üzre olanların ahvâllerin şer‘le teftîş ü tefahhus idüp dahî şer‘le fesâd ü şenâ‘ati sâbit olanlar sipâhîlerse habs idüp arz idesin. Değilse ol bâbda muktezâ-i şer‘ ü kavîm ile âmil olup şer‘le lâzım geleni edâ idesin.

[77]

174

Sipâhîler oğlanlarından yevmî otuz akçe ulûfesi olan Mahmûd’a virildi.

Fî 27 M Sene [98]6

Edirne Kadısına hüküm ki;

Mahrûse-i mezbûrda vâki‘ olan evkāfın âmilleri ma‘rifetleriyle nice ehl-i fesâd ü eşkıyâ gelüp anlara za‘îf evkāf-ı mezbûre serbest olmağın subaşılar girmediği ecilden zabt olunmağa mecâl olmaduğı istimâ‘ olunmağın mezbûrun eşkıyâ elegetürilüp şer‘le haklarından gelinmesin emr idüp buyurdum ki;

Vardukda anın gibi fesâd ü şenâ‘at üzre olan eşkıyâ vech-i meşrûh üzre fesâd idüp dahî varup evkāf-ı mezbûre âmillerinin yanlarına sığındıkları vâki‘ ise ol makūle eşkıyâyı ele getürüp dahî bi-hasebi’s-şer‘ sulb ü siyâsete ve kat‘-ı uzva müstehak olanlara şer‘le siyâset etdirüp muhtâc-ı arz olanları yazup arz eyleyesin.

175

Rum Beğlerbeğisinin Kapu Kethudâsı Kaya Kethudâ’ya virildi.

Rum’da Defter Kethudâsı olan Mahmûd’a hüküm ki;

Vilâyet-i mezbûrda vâki‘ olan havâss-ı atîk ü cedîd ve sâir mâl-ı mîrî hâsıl olacak nezâretler ile dâimâ mukayyed olunup ümenâ vü ummâla mal tahsîl etdirmek bâbında dikkat itmek emr idüp buyurdum ki;

Vardukda zikr olunan husûslara mukayyed olup mâl-ı mîrînin tevkīr ü teksîrin envâ‘ı mesâ‘î cemîle zuhûra getüresin.

176

Abdi nâm kimesneye virildi.

Kolos Dizdârına hüküm ki;

Hâlâ Kolos’da tabh olunan peksimâdı gereği gibi hıfz idüp ve peksimetler cem‘ etmeğe me’mûr olan kula mu‘âvenet lâzım gelürse hisâr erenlerinden mu‘âvenet etmesin emr idüp buyurdum ki;

Vardukda emrim üzre tabh olunan peksimetleri gereği gibi hıfz etdirdüp ve mu‘âvenet içün hisâr eri lâzım gelürse kifâyet mikdârı hisâr eri ta‘yîn idüp peksimet cem‘ olunmak bâbında ikdâm eyleyesin.

177

Menzîl bârgîri olan yerlerin kadılarına hüküm ki;

Emr-i şerîfim vârid olmadın beğlerbeği ve sancakbeği âdemleri kendü mektûbları ile ba‘zı mesâliha ulak bârgîrleri gidüp gelürlerimiş. Buyurdum ki;

Vardukda min-ba‘d emr-i şerîfim olmayınca menzîl bârgîrlerin ulağla kimesneye virmeyesin. Ve emirle varanlara dahî menzîl bârgîri var iken yolcu bârgîrlerin virmeyesin. Ve yolda yolcu bârgîrlerinin yükün koyup bârgîrlerin ulağa aldırmayasın.

[78]

178

Edirne’de Sultân Bâyezid Hân müderrisine ve Köprilü Kadısına hüküm ki;

Hâlâ Hanım Sultân Evkāfı re‘âyâsı tarafından rik‘a sunulup sahh müşârun-ileyhâ evkāfından Çirmen kazâsında olan karyelerün sâbıkā vâki‘ olan mürdeleri defterden ihrâc olunmağıçün hükm-i şerîf virilmiş iken yüz otuz sekiz nefer kimesne defterden ihrâc olunup her bir neferden seksen ve seksen beşer akçelerin alup re‘âyâya zulm ü te‘addî olunduğı ve Çirmen Kadısı ile nâ‘ibi re‘âyâsına zulm ü hayf eyleyüp bir dahî anlar ol kazâda dururs a re‘âyâ perâkende olur deyü bildirmeğin şer‘le teftîş olmak emr idüp buyurdum ki;

Vusûl buldukda bi’z-zât mahall-i hâdise üzerine varup dahî bu husûsı bir def‘â şer‘le fasl olunmuş değil ise hak üzre ber-mû‘ceb-i şer‘ teftîş eyleyüp göresin. Fi‘l-vâki‘ defterden ziyâde hilâf-ı şer‘ ü kānûn akçelerin almışlarsa her kimden ne mikdâr ziyâde akçe almışlarsa ba‘de’s-sübût şer‘le müteveccih olanlardan re‘âyâya hakların bî-kusûr alıvirüp hilâf-ı şer‘ ü te‘allül etdürmeyesin.

179

Beğin âdemisi Rıdvan Voyvoda’ya virildi.

Fî 28 M Sene [98]6

Semendire Beğine ve Semendire Kadısına hüküm ki;

Mektûb gönderüp Semyol? Kadısı ehl ü iyâliyle kādılığına giderken Mavdesine? nâm kasaba sâkinlerinden Hüseyin Voyvoda nâm kimesne birkaç nefer âdemleriyle yoluna gelüp esbâbın garet idüp ve mevlânâ-i müşârun-ileyhin hidmetkârların çalup mecrûh idüp te‘addî etmek ile birkaç def‘â şer‘i şerîfe da’vet olunduklarında itâ‘at-i şer‘ etmediklerin bildirmeğin husûs-ı mezbûrun şer‘le görülmesin emr idüp buyurdum ki;

Vardukda mukayyed olup huzûrı lâzım olanları ihzâr ve meclîs-i şer‘a berâber idüp gaybet eyleyenleri bi-hasebi’s-şer‘ buldurması lâzım olanlara buldurdup getürdüp bir def‘â şer‘le fasl olmuş da‘vâ değil ise hak üzre teftîş idüp göresin. Fi‘l-vâki‘ arz olduğı gibi ise ba‘de’s-sübût bu fesâdı idenlerden sipâhî olanları habs idüp isimleri ve resimleri ve tîmârlarının baş karyeleriyle yazup arz eyleyesin.

[79]

180

Yanova Kadısına hüküm ki;

Mektûb gönderüp Yanova’da mütemekkin olan Hasan ve Mustafa ve Hüseyin nâm kimesneler içün sâbıkā kādı olan siyâsete müstehâk olup yerlerinden red olunup şirret ü şekāvetden hâlî değillerdir deyü bildirmeğin bî-arz Müslümanlardan teftîş idüp dahî vâki‘ ise alâkaların ol yerden kat‘ idüp ehl ü iyâlleriyle cezîre-i Kıbrıs’a gönderesin deyü fermân olunmağın kādı-i mezbûr teftîş idüp ol makūle halleri olmayup belki hilâfı zuhûr eylemeğin vâki‘ hâlî tekrâr arz idüp Südde-i Sa‘âdetüme gelmezden mukaddem kazâ-i mezbûre sana virildikde mezkûrlar ahvâlimizi arz edivir deyü ilhâh itdiklerin a‘yân-ı vilâyetden tefahhus olunup her vechle şükrân üzre oldukların haber virdüklerin bildirdüğin ecilden hilâf-ı şer‘e kimesne rencîde itdirilmemesin emr idüp buyurdum ki;

Vardukda göresin. Fi‘l-vâki‘ arz etdüğin gibi ise mezkûrları hilâf-ı şer‘ kimesneye rencîde etdirmeyesin.

181

Erzurum çavuşlarından Güvendik Çavuş’a virildi.

Fî 7 S Sene [98]6

Erzurum Beğlerbeğisine hüküm ki;

Hâlâ Pasin Kadısı sûret-i sicil gönderüp yukaru cânibe at alup gidenleri ele getürüp mîrî içün zabt olunmak fermân olunmağın Vilâyet-i maşrikden Koca İsmâ‘il nâm kimesnenin dört re’s atı olup kimden alduğı su‘âl olundukda iki atı Abdurrahman Beğ âdemlerinden Şa‘ban nâm kimesneden ve bir atı Türk’den ve bir atı sonra Mahmûd’dan aldım deyü ikrâr eyledükde ve Hoca Mehmed’in elinde dahî bir at bulunup su‘âl olundukda dellâl elinden aldım didükde ve Şah Kulı elinde dahî bir at bulunup Şa‘ban ahî ile dellâlden aldım deyüp ve bilenlerin iki re’s atı olup birin meydân öninde Delü Na‘lbant’dan ve bir atı Türk’den aldım didükde ve eline Kulı’nın üç re’s atı olup bir atı Mehmed subaşıdan ve bir atı mezadda aldım ve bir atı kullar-zâdesinden Süleyman nâm kimesneden aldım didükde ve Musa nâm kimesne elinde bir at bulunup kimden aldın denildikde Şa‘ban’dan aldım didüğin ve bi’l-cümle on iki re’s yarar atlar bulunup kimden aldın denildikde Şa‘ban’dan aldım didüğin ve bi’l-cümle on iki re’s yarar atlar bulunup şimdilerin kanda saklardınuz deyü su‘âl olundukda Erzurum kullarından Budak kethudânın odasında iki ay mikdârı besledin deyü ikrâr eylediklerin sicil idüp arz eylemeğin zikr olunan atlar satılup akçesi mîrî içün zabt olunmak deyü dâhil-i gedüği alınup Mustafa nâm eli emirlüye virilmek emr idüp buyurdum ki;

Vusûl buldukda emrim üzre zikr olunan atları behâlârıyla satup akçesin mîrî içün zabt etdirüp ne mikdâr akçe olduğın yazup arz eyleyesin. Ve dâimâ mukayyed olup yukaruya kimesne yarar at alup gitmekden ihtiyât üzre olasın.

[80]

Yevmü’s-sânî

Fî 29 Muharrem Sene 986

182

Budun’da vezîrim Mustafa Paşa’ya hüküm ki;

Budun’a müte‘allik serhadlerde olan sancaklarda ze‘âmet ve tîmâra ve hisâr gedüğine mutasarrıf olanlardan ve sâir neferâtdan ba‘zıları beğleri yanında serhad

muhâfazasında olmayup Budun ve Peşte'de kendü hevâlarında gezüp hidmetlerinde olmamağla serhadlerde olan kal'âlar altına kâfir seğirtmesiyle tezkire sancakbeğleri yanlarında mevcûd kimesne bulmamağla def' ü mazarratları bâbında küllî müzâyaka çekdiklerin serhad ümerâsı i'lâm idüp şikâyet itdikleri ecilden buyurdum ki;

Vusûl buldukda te'hîr itmeyüp Budun'da ve Peşte'de ve sâir ol etrâfda kendü hevâlarında gezen zu'amâ ve erbâb-ı tîmâra ve hisâr erenlerine ve sâir neferâta muhkem tenbîh idüp her birini serhadlere gönderüp beğleri bâbında serhad muhâfazası hidmetinde edâ etdüresin.

183

Uzun Mustafa Çavuş'a virildi.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki;

Bundan akdem İskenderiye'de mavnalar ile giden toplardan ziyâde top varise Südde-i Sa'âdetüme gönderilmek emr idüp buyurdum ki;

Vusûl buldukda emrim üzre mavnalar ile İskenderiye'ye giden toplardan ziyâde top varise Südde-i Sa'âdetüme gönderesin. Ve ne mikdâr top irsâl olunduğın yazup bildiresin.

184

Erzurum Beğlerbeğisine ve Kadısına hüküm ki;

Mektûb gönderüp Mustafa nâm kimesne tezvîr-i ahkâm yazup ele getürilüp inkâr etdikde ba'zı kimesneler şehâdetleriyle sâbit olup sûret-i sicilli ile dört kıt'â hükm irsâl oldı deyü bildirmişsin. Buyurdum ki;

Vardukda zikr olunan müzevver ahkâmın tuğrâsın eyleyen kimesne eğer mezbûr Mustafa'dır ve eğer gayridir. Ele getürüp sicil olunmuş töhmet-i sâbıkāları varise örf-i ma'rûf ile görüp örfde ikrâr iderlerse kat'-ı yed olup ammâ "kîle yesûra" telef-i nefs olmakdan hazer idesin. İkrâr etmezlerse Dergâh-ı Mu'allâma gönderesin ki müeyyed küreğe konıla. Şöyle bilesin.

[81]

185

Mekke-i Mükerreme Kadısına hüküm ki;

Merhûme Haseki Sultân'ın vilâyet-i Mısır'da vâki‘ olan vakıf karyelerinin mahsûli Cidde ve Yenbu‘ iskelelerine getürilüp Haremeyn-i Şerîfeyn fukarâsına virilügelüp şart-ı vâkıf dahî bu vechle iken hâliyâ dirlik ile Haremeyn-i Muharremeynde sâkin olan ekâbire ziyâde etmek ta‘yîn olunmağla fukarâya nesne kalmaz olmışdır deyü i‘lâm olundı. İmdi şart-ı vâkıfa ri‘âyet olunmamağa bâ‘is nedir? Buyurdum ki;

Vardukda merhûme-i müşârun-ileyhânın vakıf karyeleri mahsûli Cidde ve Yenbu‘ iskelelerine geldikde şart-ı vâkıfa üzre Mekke-i Mükerreme'de sâkin olan kurâya virüp iltimasla ağniyâya virmeyesin. Ve Ka‘be-i Şerîfe'de olan nâzıra tenbîh eyleyesin ki olıgeldüği üzre Mısır'da olan nâzırlar ile muhâsebelerin tatbîk idüp sûret-i muhâsebelerin Südde-i Sa‘âdete gönderesin.

Bir sûreti Medîne-i Münevvere Kadısına yazıldı.

186

Uzun Mustafa Çavuş'a virildi.

Fî 28 M Sene [98]6

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki;

Vezîrim Sinan Paşa Mısır'da iken İskenderiye Kapudânının yanında olan gemilere kürekci lâzım olmağla ba‘zı kimesne küreğe konılup ol zamândan berü kürekde olup ekseri bî-günâh oldukları ve ol gemi mukaddemâ İskenderiye kapudânı olan Şa‘ban ile Südde-i Sa‘âdetüme gelüp hâlâ mühimmâtı içün gerü ol cânibe gönderilmeğin buyurdum ki;

Varıncak mukayyed olup göresin. Fi‘l-vâki‘ içlerinde ehl-i fesâd olmayup bî-günâh olup küreğe koymak icab ider halleri olmayup mücerred sâbıkā kürekci lâzım olmağla konmuşlarsa anun gibileri te'hîr etdirmeyüp itlâk eyleyesin.

187

Bu dahî.

Rodos Beğine hüküm ki;

Bundan akdem Serfiçe kazâsından Yorgi Sunan ve Obagugu nâm zimmîler içün ehl-i fesâddır deyü kādı arz itmekle tanış kimesne koyup sonra anda irsâl olunan kadırgalara konmuş idi. Hâlâ mezbûrlar Dergâh-ı Mu‘allâma gönderilmesin emr idüp buyurdum ki;

Vardukda emrim mûcebince zikr olunan zimmîleri ol baharda Dergâh-ı Mu‘allâma gelen gemiler ile gönderesin ki itlâk oluna.

[82]

188

Divân’da Kapucılar Yazıcısı İbrahim Beğ’e virildi.

Mora Beğine ve Mora Müfettişi olan Helomiç Kadısı Muslihiddîn’e hüküm ki;

Hâlâ sen ki Mora Beğisin. Mektûb gönderüp livâ-i Mora’ya tâbi‘ Anapoli sâkinlerinden Darende Yanoli İstaroli nâm zimmînin Balyebadra sâkinlerinden Necib Şaki ve İlya Şaki nâm Yahûdîlerde kumaş ve harîr behâlârından vâki‘ olan hukūkı şer‘le sâbit oldukdan sonra alıvirmek bâbında hükm-i şerîf ibrâz eylemeğin emr-i şerîf mûcebince mahall-i me’mûra varılup kuzât ile cem‘ olup akd-i meclîs olundukda mezbûr Şaki Necib mürd olmuş bulunmağla oğlı Nasan Şaki nâm Yahûdî meclîs-i şer‘a ihzâr idüp ve bir sûreti sicil ibrâz idüp içinde mastûr olan emti‘a ve akmeşeyi taleb etdikde mezkûr Nasan Yahûdîden su‘âl olundukda Nâ‘ib Bâlî’nin hükûmetine rızâ virmeyüp husûs-ı mezbûr a‘yân-ı vilâyetden su‘âl olundukda mezbûr zimmînin merkūm müteveffâ Yahûdî ile hayli müddet alış ve viriş idüp küllî mu‘âmelelerini Yahûdîler zimmetlerinde hayli mal kalmışdır. Ve mezkûr Necib ve Semento nâm Yahûdîler mürd olup muhallefâtları oğulları mezkûr Nasan Şaki’ye ve Avraham Şaki’ye intikāl eylemişdir deyü haber virdüklerinde da‘vâ olunan kumaş ve meta‘ hükm olunmuş iken mezbûr Nasan nâm Yahûdîye üç gün mühlet virilüp mühlet tamâmında mezbûr Nasan Yahûdî ve kefilleri gaybet idüp itâ‘at-i şer‘ eylemediklerin bildirüp ve mezkûr zimmî

rikâb-ı hümâyûnuma rik‘a sunup sâbıkā emr-i şerîfimle murâfa‘a-i şer‘-i şerîf olduklarında mezkûr Nasan Yahûdî âhar sancakdan İnebahtı kazâsında benim âdeme bir kâfir peydâ idüp babası zimmetinde olan cemi‘ hukūkumı haklaşdım deyü berâber huccet ibrâz idüp mal kuvveti ile her gelen kādıya imza etdirüp âhar bir meclîsde babam haklaşdı deyü da‘va iderken ben haklaşdım deyü tenâkuz söyleyüp ve bu bâbda elinde şer‘ fetvâları olup mezkûrı yedi nefer Yahûdîye kefile vermiş iken keflâsıyla gaybet eyledükde bildirmeğin sunulan rik‘asının sûreti aslından aynı ile ihrâc olunup bu husûsı şer‘le teftîş eylemek içün mezkûr Yahûdî, Dergâh-ı Mu‘allâm kapucılarından Musa ile mukayyed size gönderildi sahh buyurdum ki;

Vusûl buldukda ihzâr-ı hasmâ kalup dahî bu husûsı bir def‘a fasl olmuş değil ise tarafının ellerinde huccetlerine ve sûret-i sicillerine ve şer‘ ü fetvâlarına ve gönderilen rik‘a sûretine nazar idüp dahî aslâ bir cânibe müft ü meccânen eylemeyüp bu husûsı şer‘le hak üzre teftîş idüp göresin. Fi‘l-vâki‘ kazıyye arz eyledüği gibi olup mezbûr zimmînin mezkûran müteveffâ Yahûdîlerde şer‘le hakkı olduğın sâbit olursa ve muhallefât ve terekeleri bunlara intikāl eylemişse ol bâbda muktezâ-i şer‘ ile âmil olup bi-hasebi’s-şer‘ sâbit olan hakkın şer‘le müteveccih olanlardan mezkûr kapucı mübâşereti ile bî-kusûr alıvirüp şer‘-i şerîfe muhâlif kimesneye iş olmakdan ve kapucıya şer‘a muhâlif tecâvüz etdirmekden hazer idesin.

[83]

189

Ahmed Çavuş’a virildi.

Fî 3 S Sene 986

Nişanluya yazıldı.

Kıbrıs Yeniçeri Ağası Ahmed Ağa’ya hüküm ki;

Hâlâ Kıbrıs Beğlerbeğiliği, Trablusgarb Beğlerbeğisi Hasan tevcîh olunup müşârun-ileyh Kıbrıs cezîresine varınca cezîrenin muhâfazası mühimmâtdan olmağın müşârun-ileyh gelince sen hıfz eylemek emr idüp buyurdum ki;

Vusûl buldukda emrim üzre müşârun-ileyh cezîreye gelince sen hıfz u hirâset üzre olup kal‘âları ve yalıları ve sâir muhâfazası lâzım olan mahalleri onat hıfz etdirüp

gaflet ile bir mahalle zarar ü gezend irişdirilmekden ziyâde ihtiyât eyleyesin. Ve iskelelere mu‘temed-i aleyh âdemler koyup ve ummâlı kefilledüp sâbıkā defterdâr olan Derviş *dâme ulüvvühû*nun ahvâli teftîşine ta‘yîn olunan Sahn müderrislerinden Pîrî varınca müşârun-ileyh Ahmed Çavuş *zîde kadruhû* mübâşereti ile sürgün tâifesinden ve ummâldan ve gayriden aslâ bir ferdi berü yakaya geçürtmeyüp fetihden berü mâl-ı mîrîye alâka olanlardan hiç ehadı salıvirmeyüp ve sâbıkā defter kethudâsı olan Haydar Ağa’yı ve rûznâmeci Bâlî’yi ve mukaddemâ çavuşlar kethudâsı olan Şa‘ban Kethudâ’yı ve Arabgirlü Hüseyin Çavuş ve karındaşların ve istihdâmda olan Sarrâc Ca’fer’i ve gayri aslâ kimesneyi berü cânibe geçürtmeyüp cezîrede aıkoyasın ki müşârun-ileyh *zîde fazluhû* vardukda teftîşler içün virilen emr-i şerîfim mûcebince ahvâlleri görilüp ber-tarâf ola. Husûs-ı mezbûr mühimmâtdandır. Gaflet eylemeyüp emr-i şerîfime muhâlif mezkûrlardan kimesneyi berü yakaya salıvirmeyesin. Sonra neticesi sana âid olur. Ana göre basîret üzre olup bâb-ı muhâfazada dakīka fevt eylemeyesin.

190

Müşârun-ileyhin kethudâsı Rüstem’e virildi.

Van Beğlerbeğisine hüküm ki;

Mukaddemâ Diyârbekr Beğlerbeğisi Osman zamânında harâc virilen kimesnelere hâlâ zabt etdirilmedüği i‘lâm olunmağın buyurdum ki;

Vusûl buldukda mûmâ-ileyh zamânında harâc virilen kimesnelerin zabtına mâni‘ olmayup cem‘ ü tahsîl itdirüp henüz Diyârbekr hazînesine irsâl eyleyüp harâc akçesinden zimmetlerinde bir akçe bâkī kodurmayasın.

Bir sûreti sâbıkā Diyârbekr Beğlerbeğisi Kethudâsı Ferhad’a virildi.

Fî 29 M Sene 986

Bir sûreti Diyârbekr Beğlerbeğisi ve Defterdârına virildi.

[84]

191

Livâ-i mezbûr zu‘amâsından Hamza bin Sa‘dullah nâma virildi.

Ankara Beğine hüküm ki;

Mektûb gönderüp livâ-i mezbûr zu‘amâsından Hamza nâm za‘îmin ze‘âmetinde vâki‘ olan yörük tâifesinden Karakoyunlu cemâ‘ati ile bir mezra‘a husûsunda niza‘ları olmağın görülmek içün Anadolı Beğlerbeğisine ve sana ve Ankara ve Bâc Kadılarına hitâben emr-i şerîf vârid olup müşârun-ileyhümâ kadıların mürâselesiyle mûmâ-ileyh mir-mîran tarafından İbrahim Çavuş nâm kimesne ve senin cânibinden Mustafa nâm kimesne ma‘an koşılup mezbûrlar envâ‘-i medâr ile şer‘-i şerîfe da’vet olunduklarında cemâ‘at-i mezbûreden Hisârlı nâm kışlak halkı cümleten âlât-ı harble çıkup varan kimesnelere muhkem sed urup ve ba‘zı esbâbların alıkoyup belki katl itmek kasdıyla küllî ihânet idüp hilâf-ı şer‘-i kavîm fesâd ü şenâ‘at üzre oldukların bildirdüğin ecilden mezbûrlardan fesâd ü şenâ‘at idenler ele getürilmek emr idüp buyurdum ki;

Vardukda arz etdüğin üzre cemâ‘at-i mezkûreden itâ‘at-i şer‘ etmeyüp fesâd ü şenâ‘at üzre olanları hüsn-i tedbîr ile getürüp dahî ahvâllerin yazup bildiresin.

[85]

192

Beğin âdemi Cihân’a virildi.

Fî 29 M Sene [98]6

Ekrâd-ı İzzeddîn Kadısına hüküm ki;

Südde-i Sa‘âdetüme sûret-i sicil gönderüp Medâr? nâm karyeden Hüseyin ve Ali ve Ömer ve Arab ve Hüsâm ve Nâsır ve İbrahim ve Haydar ve Cemâl ve Ahmed ve Mevlüd ve Ömer ve Kambur Kemâl ve Yusuf ve Hüsâm ve Merho ve Yusuf ve İlyas nâm ekrâdı Yahya nâm subaşı meclis-i şer‘a ihzâr idüp işbu Hüseyin ve Mehmed nâm karındaşı ve oğlı Ömer ve Fakîh Ahmed ve bunlardan gayri kendüye tâbi‘ olandan nice âdemle üzerime gelüp Hâgut nâm karyede otururken on altı nefer mücrîm mahbûslarımı zencîrle pâreleyüp çeküp aldılar ve mîrî akçeden kırk dokuz altunluk şâhî mezkûr Hüseyin bulup zulm ü teaddî eylediler didükde mezkûr Hüseyin ve yoldaşlarından su‘âl olundukda ba‘zı kimesne iki mahbûsları olup halâs olmasın murâd idindiklerinde bir dahî hâlâ mahbûs olan mezbûrun kimesneler ile ferden ferden cem‘-i kesîr ile varup karye-i Hâgud’a subaşı zincirin açılup mahbûsları aldık lâkin akçeden haberimiz yokdur deyü cevâb virdüğinde mezkûrûn Hüseyin ve karındaşı Ali ve Mecdi ve oğlı ve Koca

Ahmed hâlâ mahbûs olan mezbûrun kimesneler ile bunlardan gayri nice yoldaşlarıyla karyeye sağunda subaşının zencîrin basup pâreleyüp on altı nefer mücrîm hırsuzların cebren çeküp alup ve mîrî akçeden dahî mezbûr Hüseyin ol mikdâr akçe almışdır deyü Nâsır ve Ali nâm kimesneler şehâdet eylediklerin bildirdüğin ecilden buyurdum ki;

Vardukda mezbûr Hüseyin'den meblağ-ı mezbûr tahsîl olundukdan sonra zencîr basup mücrîmleri itlâk idenleri kayd ü bend ile yarar âdemlerine koşup Trablus'da olan kadırgalara gönderüp senin küreğe konıla ve ol küreğe gönderilen ehl-i fesâdı defter idüp gönderesin.

193

Beğlerbeğinin Kapu Kethudâsı Ali Çavuş'a virildi.

Anadolı Beğlerbeğisine, Kütahya ve İnegöl Kadılarına hüküm ki;

Mektûb gönderüp kazâ-i mezbûrdan Şeyh Mahmûd nâm kimesne Kaplan Mehmed nâm kimesne içün ehl-i fesâd ü şenâ'at olduğına "Elimde sûret-i siciller vardır" deyü bildirdükde mezbûrun ahvâli görilüp arz olunmağıçün emr-i şerîf vârid olmağın buyurdum ki;

Ahvâli şer'le görilüp vech-i meşrûh üzre ehl-i fesâd ü şenâ'at olduğına Müslümanlardan nice kimesne şehâdet idüp ve zikr olunan sicillerin mazmûnı sâbit olup fî-nefsi'l-emr ve merkūm Kaplan, ehl-i fesâd ü şerîr olup nice def'â katl-i nefs etdüğine vukūfım olmuşdır deyü bildirmeğin mezbûr ele getürilüp şer'le ahvâli görilüp ve vukû'ı üzre arz olunmasın emr idüp buyurdum ki;

Vardukda merkūm Kaplan Mehmed'i ele getürüp dahî ahvâlin hak üzre şer'le teftîş idüp arz olunduğı üzre ehl-i fesâd olup katl-i nefs etdüği ve şerîr ü şakī olduğı sâbit olursa ahvâlin yazup arz eyleyesin.

[86]

194

Dergâh-ı Mu'allâm kapucılarından Hacı Mustafa'ya virildi.

Fî Gurre-i S Sene [98]6

Mısır'da merhûme Haseki Sultân vakf karyeleri olan yerlerin kadılarına hüküm ki;

Mûmâ-ileyhânın vâkıf karyelerine hâricden dahl ü te'addî olunduğı i'lâm olundı. İmdi merhûmenin vakf karyeleri serbestdir. Buyurdum ki;

Mütevellîsi âdemîsi vardukda mûmâ-ileyhânın vakf karyelerinin rüsûm-ı serbestiyyesine âharan kimesneyi dahl etdirmeyüp nâzırının hükm-i şerîfim ile varan âdemisine zabt etdiresin. Anun gibi evkāf-ı mezbûre re'âyâsından birinden cürm-ü galîz sâdır olup sulb ü siyâsete veyâ kat'-ı uzva müstehâk ola. Hükm kādı-i lâhık oldukdan sonra mücrîme günâh sâdır olduğı meclis nâzırı ma'rifetle siyâsete me'mûr olana şer'le lâzım geleni idâ etdiresin. Hârice alup gitmeye komayasın.

195

Bu dahî

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki;

Merhûme Haseki Sultânın Mısır'da vâki' olan evkāfının müşidliği ve anbâr kitâbeti ve hidmet-i kapâniyesi nâzırı olan mufavvazı olmağın kimi isterler ise istihdâm idegelmişler iken hâlâ şart-ı vâkıfa muhâlif ba'zı kimesnelere virilmekle küllî zarar müterettip olduğı i'lâm olunmağın buyurdum ki;

Vardukda evkāf-ı mezbûre nâzırı getürdüp bi'l-fi'l hidemât-ı mezbûrede olanların istikāmetleri olmayup hidmetlerinde râzî vü şâkir olmadıkların ihrâc idüp şart-ı vâkıfa min ba'd mütevellî olanlar istedikleri kimesneleri istihdâm etdiresin.

196

Mehmed Çavuş'a virildi.

Fî Gurre-i S Sene [98]6

Limne Kadısına hüküm ki;

Vezîrim Sinan Paşa tarafından şöyle arz olundu ki; müşârun-ileyhin sekiz nefer esîrleri kaçup taht-ı kazânda Havâss-ı Hümâyûnum emîni olan Memi eline düşüp taleb olundukda mîrîye âiddir deyü virmeyüp te‘allül ü niza‘ idermiş. Buyurdum ki;

Mehmed Çavuş vardukda emîn-i mezbûrı ihzâr idüp müşârun-ileyhin esîrlerin kabz etdüğine mukırr ise aynı ile esirleri alıviresin. Eğer aynı ile ihzârı mümkin değil ise behâlârın bî-kusûr mezkûrdan alıvirüp merkūm çavuşa teslîm idesin. Eğer mukırr değil ise müşârun-ileyh çavuşumla mezkûrı gönderesin ki gelüp şer‘le görile.

[87]

197

Mezkûr za‘îmin âdemi Ahmed’e virildi.

Fî Gurre-i S Sene [98]6

İnebahtı Beğine, Badracık Kadısına hüküm ki;

Sen ki sancakbeğisin. Mektûb gönderüp Badracık sâkinlerinden bundan akdem Evrenos bin Süleyman nâm kimesnenin katli husûsuna mübâşir olan Baba Dervîş’in vâki‘ olan kabâyıhı arz olunup dahî haberi gelmedin. Mezbûr Baba Dervîş Mehemmed nâm za‘îmin bir kulın ayardup nice zamân yoldaşlarıyla saklatdırup şer‘-i şerîfe da‘vet olundukda itâ‘at itmeyüp kefil taleb olundukda ve Kemâl ve Mustafa ve Hâşim ve Kalender nâm kutta‘i tarîk ile ittifâk idüp dahî âlât-ı harb ile mahkemeye hücûm idüp envâ‘ı şekā etdiklerini Tayran Kadısı ve sâir ehl-i vukūf kimesneler haber virmişlerdir deyü bildirdüğin ecilden zikr olunan haramzâdeler elegetürilmesin emr idüp buyurdum ki;

Vardukda mezbûrları hüsn-i tedbîr ile ele getürüp dahî ahvâllerin teftîş idüp göresin. Ehl-i fesâd olup katl-i nefs etdikleri sâbit olup katl îcâb ider husûsları varise muktezâ-i şer‘i kavîm ile haklarından gelesin. Katl îcâb etmez ise kayd ü bend ile yarar âdemlere koşup Dergâh-ı Mu‘allâma gönderesin.

198

Hasan nâm sipâhîye virildi.

Fî Gurre-i S Sene [98]6

Yanova Kadısına hüküm ki;

Mektûb gönderüp Yanova'da mütemekkin olan Hasan ve Mustafa ve Hüseyin nâm kimesneler içün sâbıkā kādı olan Üsküblü Ahmed siyâsete müstehâk olup Prizren'den red olunup şirret ü şekāvetden hâlî değillerdir deyü bildirmeğin bî-arz Müslümanlardan teftîş idüp dahî vâki' ise alâkaların ol yerden kat' idüp dahî ehl ü iyâlleriyle Kıbrıs'a gönderesin deyü fermân olunmağın Abdullah nâm kādı teftîş idüp ol makūle halleri olmayup belki hilâf-ı zuhûr eylemeğin vâki' hâli tekrâr arz idüp Südde-i Sa'âdetüme gelinmezden mukaddem kazâ-i mezbûre sana virildikde mezkûr ahvâlimizi arz idivir deyü ilhâh etdiklerinde a'yân-ı vilâyetden tefahhus olunup her vechle şükrân üzre oldukların haber virdiklerin bildirdüğin ecilden hilâf-ı şer'-i şerîf kimesneyi rencîde etdirilmemesin emr idüp buyurdum ki;

Vardukda göresin. Arz etdüğin gibi ise mezkûrları hilâf-ı şer' kimesneye rencîde etdirmeyesin.

[88]

199

Lâlezar Efendi Kethudâsı Süleyman'a virildi.

Fî 2 S Sene [98]6

Erzurum Beğlerbeğisine ve Defterdârına hüküm ki;

Sen ki defterdârsın. Mektûb gönderüp hâlâ vilâyet-i Erzurum'da vâki' olan kal'â-i cedîd içün re'âyâdan tahsîl olunan akçeden yine vilâyet-i mezkûrda olan câmi' ta'mîrine lâzım geldüği mikdârı akçe sarf olunup andan ma'adâ irsâliye dahî mükemmel gönderilmek bâbında emr-i hümâyûnum ricâsına arz etdüğin ecilden zikr olunan câmi'-i şerîfimin ta'mîrîne kal'â-i cedîd içün re'âyâdan alınan akçeden ikiyüz bin akçe sarf olunup irsâliye dahî vakti ile irsâl olunmasın emr idüp buyurdum ki;

Vardukda emrim üzre zikr olunan akçeden câmi'-i mezbûr mühimmâtına ikiyüz bin akçe sarf olunup irsâliye dahî vakti ile irsâl olunmasın emr idüp buyurdum ki;

Vardukda emrim üzre zikr olunan akçeden câmi‘-i mezbûr mühimmâtına ikiyüz bin akçe sarf idüp ve irsâliyeyi dahî vakti ü mevsimi ile irsâl eyleyesin[165].

200

İlbasan Beği Kethudâsı Mehmed'e virildi.

Fî 29 M Sene [98]6

Ergene ve Siroz ve Yenişehir ve Tırhala Kadılarına hüküm ki;

İlbasan Beği Ali mektûb gönderüp nice zamândan berü müteveffâ Ömer Beğ'in ve Turhan Beğ'in taht-ı kazânuzda vâki‘ olan evkāf-ı câniblerinin muhâsebeleri getürilmeyüp küllî bel‘ ü ketmleri olup ve kendi evlâddan olup tevlîde kendüye meşrût olduğın bildirüp zimmetlerinde olan malı vakf tahsîl olunmak içün emr-i şerîfim taleb itmeğin buyurdum ki;

Vardukda evkāf-ı mezbûre câbîlerin ve kâtiblerin ihzâr ve meclîs-i şer‘de müşârun-ileyhle berâber idüp ibtidâ-i mübâşeretlerinden müfredât defterlerin getürdüp dahî muhâsebeleri görülmeyen eyyâmda bir def‘â şer‘le fasl olmayan husûsların hak üzre teftîş idüp göresin. Mâl-ı vâkfdan cüz'î ve küllî ne mikdâr nesne zuhûr iderse ki bi-hasebi's-şer‘ sâbit ola. Ol bâbda muktezâ-i şer‘ ile âmil olup zimmetlerinde zuhûr iden mâl-ı vakfı müşârun-ileyhe zabt etdiresin.

[89]

201

Mezbûr çavuşa virildi.

Fî 3 S Sene [98]6

Siroz Kadısına hüküm ki;

Dergâh-ı Mu‘allâm çavuşlarından Kāsım Çavuş *zîde kadruhû* Dergâh-ı Mu‘allâma gelüp bundan akdem merhûm ceddim sultân evkāfından emr-i şerîfimle bakāyâ cem‘ idüp Mahmûd nâm hidmetkârı ile gönderüp getürüp teslîm itmedin. Yedi

[165] Bu hükümde emir cümlesi birbirine benzer cümlelerle iki defa tekrarlanmıştır.

bin altıyüz akçesin Cârullah nâm kimesne ile hidmetkârı Kalender ve Mesîh nâm kimesneler mezbûr Mahmûd'un sanduğından sirka idüp bi'l-fi'l taht-ı kazânda sâkin oldukların i'lâm idüp mezbûrların Südde-i Sa'âdetümde huzûrı lâzım olmağın Dergâh-ı Mu'allâma gönderilmesin emr idüp buyurdum ki;

Hükm-i şerîfimle vardukda mezbûrlar fi'l-vâki' taht-ı kazânda sâkinler ile hüsn-i tedârikle ele getürüp gaybet iderlerse şer'le buldurması lâzım olanlara buldurdup müşârun-ileyh çavuşuma teslîm eyleyesin ki Südde-i Sa'âdetüme getürüp şer'le ahvâlleri görilüp[166] hakk-ı müstahâkkına vâsıl ola.

202

Lâlezar Efendi âdemi Süleyman'a virildi.

Fî

Erzurum Defterdârına hüküm ki;

Mektûb gönderüp Dergâh-ı Mu'allâm müteferrikalarından İbrahim Kethudâ divân-ı Erzurum'a gelüp Trabzon Beği Ömer vilâyet-i Rûm'ı tahrîr itdikde iki bedelli hâssı virmek şartıyla aldığı otuz bir bin akçe yazar beş pâre karyenin tahvîl-i cedîdden üç yük akçeye ve hilâf-ı emr-i zabt eyledüği dört senenin teftîşin dört yük akçeye ki cümle yedi yük akçeye iltizâm idüp mezbûra virilmiş idi (…) defterine nazar olundukda Şiryân hâsların kendü âdemlerinden Kutbeddîn nâm kimesneye ber-vech-i emânet zabt etdirüp ba'dehû cümle Şiryân hâsların ba'zı şurûtla altı yük akçeye iltizâm idüp iltizâmda iken otuz bin akçe yazar başı karyeyi kendüye hâssı eyledikden sonra mîrîde kalan hâsları dört yük akçeye virüp kendü aldığı karyeler içün iki yük aşağa varılup mukâta'aya gadr idüp ve Rum'dan virdüği hâssın aslı İnaloğlı ze'âmeti olup ziyâde yazup Abdullah, kādı mu'âvenetle ba'zı ziyâdeye mütehammil kalemler ilhâk idüp iki yüke iltizâm virilmiş şartı üzre dört yüke mütehammil gerek idi. İmdi kendü aldığı karyeler bi'l-fi'l üç köye iltizâmdadır. Ol nakîdlerde hilâf-ı emr-i zabt eyledükde ve müşârun-ileyhden mâl-ı mîrî taleb olundukda ba'zı evâmir ve sûret-i berât ibrâz idüp ol evâmir mûcebince akçenin alınması lâzım idüğin bildirmişsin. Ol bâbda her ne

[166] "görilüp" kelimesi yanlışlıkla iki defa yazılmıştır.

denilmişse ma‘lûm oldı. İmdi müşârun-ileyhden zikr olunan akçe tahsîl olunmak emr idüp buyurdum ki;

Vardukda mîrîye âid olan akçeyi arz eyledüğin üzre müşârun-ileyhden tahsîl idüp mîriyçün alup kabz eyleyesin.

[90]

Yevm’ü’s-sebt

Fî 4 Saferi'l-Muzaffer Sene 986

203

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki;

Südde-i Sa‘âdetüme bir mühim husûs vâki‘ olup ulak gönderilmelü oldukda iki neferden ziyâde göndermek câiz değildir. Buyurdum ki;

Vardukda memâlik-i mahrûse-i hüsrevâneme müte‘allik bir mühimm ü müsta‘cel husûs vâki‘ olmadın ulak irsâl olmayup anun gibi ulak göndermek lâzım oldukda dahî iki neferden ziyâde göndermeyesin. Meğer ki gayet mühim olup iktizâ iderse üç gönderile ki menzîl bârgîrlerine müzâyaka olmaya.

Bir sûreti Şam Beğlerbeğisine yazıldı.

Bir sûreti Haleb Beğlerbeğisine yazıldı.

Bir sûreti Bağdad Beğlerbeğisine yazıldı.

204

Erzurum Beğlerbeğisine hüküm ki;

Mektûb gönderüp mukaddemâ irsâl olunan emr-i şerîfim mûcebince tedâriği lâzım olanlar itmâma irişdirildükde bildirüp Dergâh-ı Mu‘allâma defterin göndermişsin. Nezl dahî cem‘ itdirilmesin emr idüp buyurdum ki;

Vardukda te’hîr itmeyüp değirmenlerin zamânı geldüği gibi buğdayı un itdirüp ve fermân olunan nezli dahî cem‘ itdirüp bir mahfûz u münâsib mahalde hıfz u hirâset etdiresin.

205

Bağdad Beğlerbeğisine hüküm ki;

Mektûb gönderüp bundan akdem gedüğim bilâ-sebeb alındı diyen Mecnûn’ın husûsın bildirmişsin. Mufassalan ma‘lûm-ı şerîfim olmışdır. Buyurdum ki;

Vardukda ta‘yîn olunan hidmetin edâ etmeyüp birin beklemeyenlerin ve Tatarın gedüklerin Rum yiğitlerinden yarar ü tüvânâ olan eli emirlülere tevcîh idesin.

[91]

206

Rodos Beğine, Dizdârına hüküm ki;

Hâlâ İstanbul Kadısının nâibi Mevlânâ Hamza sûret-i sicil gönderüp Alâ‘addîn nâm kimesne mahrûse-i mezbûrede Şeyh Vefâ Zâviyesinde şeyh olan Mevlânâ Hasan tarafından vekîl-i şer‘î olan müderrisînden Mevlânâ Abdülkerîm *zîde fazluhû*ya “Sen ne oğlansın, eski bender dükleri oğlan ile senin farkın yokdur” deyü iklîme-i lisân etdüği sâbit ü sicil olunmışdır deyü bildirmeğin mezbûr Alâ‘addîn Rodos’a sürülmek emr idüp buyurdum ki;

Vardukda mezbûr Alâ‘addîn anda olan kal‘âda hıfz idüp adadan taşra çıkmakdan ihtirâz idesin. Gaflet ile gaybet iderse mu‘âteb olmanuz mukarrerdir. Şöyle bilesin.

207

Haydar Beğ Kethudâsı Memi’ye virildi.

Fî 29 M Sene [98]6

Saruhan Beğine, Manisa Kadısına hüküm ki;

Hâlâ Hudâvendigâr Sancağıbeği Halîl mektûb gönderüp kendü âdemlerinden İbrahim nâm kimesne Kazdağı Subaşısı olup üç ay mikdârı zamân zabt idüp muhâsebesin virmeyüp ve re‘âyâdan mîrî içün nice tüfenk kabz idüp anı dahî getürüp teslîm itmeyüp ve şer‘-i şerîfe muhâlif nice kimesnelerin anda ve akçelerin alduğın Kebsut nâ‘ibi i‘lâm idüp ihzârı içün âdem gönderildikde Manisalu olmağla anda gaybet idüp ve size mûmâ-ileyh mektûb ve âdemini gönderüp taleb eyledikde emr-i şerîfim olmayınca virmeziz deyü cevâb virildükde i‘lâm itmeğin buyurdum ki;

Vardukda göresin. Mezkûr İbrahim kazâ-i mezbûrda ise buldurup dahî müşârun-ileyhin varan âdemisine koşup irsâl eyleyesin ki re‘âyâdan mîrî içün cem‘ eyledüği tüfenkler taleb olunup ve mir-mûmâ-ileyhin zabt eyledüği hâsları muhâsebesinin re‘âyâsı yüzine şer‘le cevâbın vire. Emr-i şerîfime muhâlif kimesne te‘allül ü niza‘ etdirmeyesin.

[92]

208

Hâssa tercümânlarından Kâtib Ali’ye virildi.

Molova Kadısına hüküm ki;

Taht-ı kazânda mütemekkin olan Palologo ve Bandgoc nâm zimmîler kassâblığa yarardır deyü i‘lâm olunmağın Südde-i Sa‘âdetüme gönderilmek emr idüp buyurdum ki;

Vardukda mezbûran zimmîler ikiyüz bin akçeye mâldarsa Südde-i Sa‘âdetüme gönderesin ki kassâblar defterine kayd olunup kassâblık hidmetin ideler. Ve mezkûran zimmîlerden ma‘adâ taht-ı kazânda mâldar iki neferinin akçeye kādir ü metmûl kassâblığa lâyık kimesneler var ise anları dahî ale’l-vesâyî yazup arz eyleyesin ki sonra emr-i şerîfim ne vechle sudûr iderse mu‘ceb-i şerîfle amel oluna. Ammâ hîn-i teftîş hakkı üzre olup celb ü ahz sebebiyle mâldar olanlara himâyet ü fakîr ihmâl-i arzla arz olmakdan hazer idesin.

209

Mahmûd Kethudâ âdemîsi Ahmed’e virildi.

Fî 4 S Sene [98]6

Cezâyir Beğlerbeğisine hüküm ki;

Yemen cezîresinde vâki‘ olan Kal‘â-i Yemen müstahfızları kal‘â-i mezbûr hıfzında olmayup kendü hevâlarında oldukları i‘lâm olundı ile olsa kal‘â-i mezbûrenin neferâtı yoklanmasın emr idüp buyurdum ki;

Vardukda bu husûsı vakti vü ihtimâmla hak üzre teftîş idüp göresin. Kal‘â-i mezbûre hidmetinde olmayup ve memâlik hıfzında ihmâl üzre olup kendü hevâlarında olanların gediklerin âhara tevcîh eyleyesin.

[93]

210

İsa Bâlî nâm kimesneye virildi.

Fî 3 S Sene [98]6

Bozok Beğine, Kayseriya Kadısına hüküm ki;

Dârende İsa Bâlî arz-ı hâl sunup kazâ-i mezbûra tâbi‘ Emirdelen nâm karyede sâkin olan Murad nâm kimesne “Kız karındaşım Hurşid’i nikâhlandıkdan sonra Kıbrıs sürgününe emr-i şerîf vârid oldukda mezbûr Murad bedel akçesi alup merkūme kız karındaşımı cezîre-i mezbûreye alup gidüp iki üç ay anda sâkin oldukdan sonra bir tarîkle Karaman’a geçüp kız karındaşımı cezîre-i merkūmede koyup hayf eyledi” deyü bildirmeğin buyurdum ki;

Vardukda mezkûrı ele getürüp bu husûsı dikkat ile hak üzre teftîş eyleyüp göresin. Fi‘l-vâki‘ mezkûr Kıbrıs sürgünlerindense gerü Kıbrıs’a gönderesin. Ammâ emr-i şerîfîmle sürgünlükden afv olunmuş ise kimesneyi dahl etdirmeyesin.

211

Mahmûd Çavuş’a virildi.

Edirne Kadısına, Filibe ve Tatarpazarı ve Dimetoka ve Uzuncaova Hasköy ve İbsala ve Aydos ve Malkara ve Rum İli Kadılarına hüküm ki;

Vilâyet-i Rum İli'nde İstanbul zahîresiyçün gelen koyunlar ve kuzılar taht-ı kazânda uğradıkda kimin boğazlayup ve kimin âhar kazâsın perâkende eylediğiniz istima' olundı. İmdi et bâbında mahrûse-i mezkûrede ziyâde müzâyaka olmağın Rum İli'nden mahrûse-i mezkûre zahîresiyçün gelen koyun ve kuzı cem'ine me'mûr olan Dergâh-ı Mu'allâm çavuşlarından Mahmûd Çavuş tarafından ta'yîn olunan Müslümanlar taht-ı kazânda varduklarında İstanbul zahîresiyçün gelen koyun ve kuzıları taht-ı kazânuzda boğazlanmayup ve âhar yerlere perâkende etdirmeyüp varan Müslümanlar ile mezkûr çavuşuma teslîm etdirilmek emr idüp buyurdum ki;

Vüsul buldukda emrim üzre İstanbul zahîresiyçün taht-ı kazânda uğrayan koyunları ve kuzıları boğazlatmayup ve perâkende etmeyüp müşârun-ileyh tarafından varan Müslümanlara teslîm idüp gönderesin ki ol dahî mahrûse-i mezkûre zahîresiyçün mu'accelen irsâl eyleye. Şöyle ki; emr-i şerîfîme muğâyir mahrûse-i mezkûre zahîresine ta'yîn olunan koyunları ve kuzuları istima' oluna. Beyân olunacak özriniz makbûl olmayup mu'âteb olmanız mukarrerdir. Ana göre tedârik idesin.

[94]

212

Eğriboz Beğine, Eğriboz ve Kiyosa Kadılarına hüküm ki;

Dergâh-ı Mu'allâm yeniçerilerinden İskender nâm yeniçeri Südde-i Sa'âdetüme gelüp kazıyye-i Atina Kadısının Kethudâsı olan Veli nâm kimesne ve mezbûr kādının hidmetkârları ve Yusuf nâm sipâhî havâle hidmetkârlarıyla ahşam zamânı yoldan geçüp giderken çarşu ötesinde âlet-i harble üzerine gelüp kılınç ile kolın ve başın çalup mecrûh eylediler. Kādı-i mezbûra varup ahvâlimi şer'le görivirdikde mahalleden kovup hayf eyledikleri bildirmeğin buyurdum ki;

Vardukda mezkûrlardan gaybet idenleri şer'le buldurması lâzım olanlara buldurup getürdüp bir def'â şer'le fasl olmuş değil ise hak üzre şer'le teftîş idüp göresin. Kazıyye arz olunduğı gibi ise şer'le sâbit ola. Sicil idüp dahî vâki' hâli yazup arz eyleyesin.

213

İskenderiye Beğin Kethudâsına virildi.

Podgoriçe Kadısına hüküm ki;

Südde-i Sa‘âdetime mektûb ve sûret-i sicil gönderüp kazâ-i mezbûreden Cebel-i Dûd âsîleri dâimâ şirret ü şekāvet üzre olup âyende vü revendenin yolların basup katl-i nüfûs ve garet-i emvâl ü esbâb idüp reâyâ vü berâyâyı dâimâ ta‘cîz ü tazyîkden hâlî olmadukları ecilden şenâ‘atlerinin zulümleriyle ahvâlleri sicil olunduğın bildirmişsin. Buyurdum ki;

Hükm-i şerîf vâsılı'l-iz‘ân vardukda zikr olunan eşkıyâyı mukaddemâ şer‘-i şerîfe da‘vet idüp da‘vâ-i hak idenler ile berâber idüp bir def‘a şer‘le sorılup fasl olunmuş olmayup on beş yıl mürûr itmeyen da‘vâların hak üzre teftîş ü tefahhus idüp şer‘le sükûn bulan hakların ashâbına alıvirdükden sonra mezbûrları min ba‘d zikr olunan dağlardan ve sa‘ab ma‘berlere komayup zûr yerlere indirüp temekkün itdürüp eğer şer‘-i şerîf[e] itâ‘at itmezlerse kifâyet mikdârı âdem ile üzerlerine varup ve ceng ü cidâle mübâşeret idenlerin kılıçdan geçürüp ve emvâl ü esbâbların garet ü hasâret idüp ve emrim üzre ashâb-ı hukūka şer‘le müteveccih olan hakların alıvirdikden sonra fesâd ü şenâ‘atlerinin sûret-i sicilleriyle ahvâllerin vukû‘ı üzre yazup bildüresin. Ammâ bu bahâne ile kendü hallerinde olanlara ve sâir re‘âyâ vü berâyâya dahl ü tecâvüz olunmayup ve celb ü ahz sebebiyle kimesneye hilâf-ı şer‘-i şerîf muğâyir emr-i münîf olmakdan hazer eyleyesin.

[95]

Yevmü’l-isneyn.

214

Balıkçı Sinan Çavuş’a virildi.

Fî 8 S Sene 986

Kıbrıs Yeniçeri Ağasına hüküm ki;

Hâlâ Kıbrıs Beğlerbeğisi Hasan *dâme ikbâlühû* cezîre-i Kıbrıs’a varup vâsıl olunca cezîreyi onat hıfz itmek emr idüp buyurdum ki;

Vardukda emrim üzre müşârun-ileyh cezîreye vâsıl oluncaya değin cezîreyi onat hıfz idüp berü yakaya aslâ bir ferdi geçürtmeyüp gereği gibi zabt eyleyesin. Ve yalıları ve sâir zabtı lâzım olan mevâzi‘i dahî onat hıfz idüp gaflet ile bir [ve]chile küffârdan ve korsan levendden bir zarar irişdirmekden hazer eyleyesin. Ve ta‘mîri fermân olunan kal‘âların ta‘mîri bâbında dahî envâ‘ı itmâm eyleyesin.

215

Makbûl olmayup âtîde geçmiştir.

Sâbıkā Magosa Beği ve Magosa Kadısına hüküm ki;

Mektûb gönderüp müteveffâ beğlerbeği Magosa Kal‘âsı’na vardukda kul tâifesi mâh-ı şevval ve zi’l-ka‘de sülüs mevâciblerinin ve güzeşte mevâciblerinden bâkī kalan kusûrları taleb etdiklerinde müşârun-ileyh dahî inâd ü muhâlefet idüp varun forsaları koyuvirin bu maryolları tutup bağlasunlar bir bir asakoyayın deyü hiddet ve tehevvür idüp ve eline kürde alup nâ-ma‘kûl kelimât etdikde forsalar üç nefer kul tâifesi havflarından ellerine yarak alup mâ-beynlerinde niza‘ olup müşârun-ileyhi katl etdiklerin bildirmişsin. İmdi çünki bu makūle fesâda mübâşeret eylemiş sirâyet bulmuşdur forsa kâfirlere yarak virenler ve bu fesâda şerîk iden eğer vardiyân ve maryoldur ve eğer gayridir. Ehl-i fesâd aslı ile teftîş olunup haklarından gelinmeğiçün hâlâ Semâniye müderrislerinden Pîrî *zîdet fezâilühû* ta‘yîn olunmuşdur. Müşârun-ileyh varınca müteveffâ beğlerbeğinin emvâl ü esbâbın ve sâir muhallefâtı her ne ise zabt olunmak emr idüp buyurdum ki;

Vardukda emrim üzre mevlânâ-i müşârun-ileyh varınca müteveffâ-i müşârun-ileyhin mîrîye deyni olmağın mevâki‘ olan emvâl ü esbâbın ve forsa kâfirlerinin ve vardiyânların ve sâir muhallefâtı her ne ise onat vechle hıfz u zabt etdirüp ibâk etmekden ve muhallefâtı ve zâyi‘ u telef olmakdan ziyâde hazer eyleyesin. Ve âlet olan forsa kâfirlerine ve mücrimlerine yarar âdem koşup karadan Lefkoşa varup kal‘ânın ta‘mîri içün ta‘yîn idüp itmâmına sa‘y ü ihtimâm eyleyesin.

[96]

216

Beşîr Çavuş'a virildi.

Fî 8 S Sene 986

İç İl Beğine hüküm ki;

Hâlâ cezîre-i Kıbrıs Beğlerbeğisi Ahmed Paşa fevt olup Kıbrıs Beğlerbeğiliği Trablusgarb Beğlerbeğisi olan Hasan *dâme ikbâlühû*ya tevcîh olunup müşârun-ileyh cezîre-i mezbûreye varınca muhâfazası lâzım olmağın sancağına müte'allik olan sipâhîler küllî ale't-ta'cîl cezîreye geçüp varup muhâfazada olmak emr idüp buyurdum ki;

Vüsul buldukda aslâ te'hîr eylemeyüp sancağın zu'amâ ve sipâhîleriyle cezîre-i Kıbrıs'a geçüp varup vech-i münâsib olduğı üzre sâir ümerâ ile ittifâk u ittihâd ile muhâfaza hidmetinde olasın. Ta'mîri fermân olunan Magosa ve Baf Kal'âları'nın ta'mîrînde dahî mukayyed olup itmâmı bâbında sa'y u ikdâm eyleyesin.

Bir sûreti Sis Beğine.

Bir sûreti Alâiye Beğine.

Bir sûreti Tarsus Beğine.

217

Mezbûr Osman'a virildi.

Dubniça Kadısına hüküm ki;

Osman gelüp Dubniça Voyvodasının yanında Karayazıcı dimekle ma'rûf kimesnede yüz elli sikke altunı emânete virüp sonra gelüp taleb itdikde inkâr idüp virmeyüp şâhidlerim bundadır deyü Südde-i Sa'âdetimde görülmesin ricâ itdiği ecilden buyurdum ki;

Vardukda müşârun-ileyh Dubniça Voyvodasına tenbîh eyleyesin ki mezbûr Karayazıcı'yı Südde-i Sa'âdetme'âba göndere ki geldikde ahvâlleri şer'-i şerîf muktezâsınca görilüp hakk-ı müstehakkına vâsıl ola.

218

Hâssa atmacacılardan Ahmed'e virildi.

Fî 8 S Sene 986

Karaman Beğlerbeğine hüküm ki;

Atmacacılarım başı tezkire gönderüp mîrî doğanlardan ta'lîm ü terbiye içün Mehmed nâm kimesneye iki sayyâc? balaban virilmiş iken bir sayyâc? sirka olunup hâlâ Kengiri kazâsına tâbi' Tekye nâm karyede bize satan Seydi nâm kimesnenin elinde bulunup taleb olundukda satun aldım deyü virmeyüp te'allül eyledüğin bildirmeğin buyurdum ki;

Göresin. Mezbûrın elinde bulunan mezkûr Mehmed'e ta'lîm içün müşârun-ileyh tarafından virilen mîrî balabanlardan idüği zâhir olursa te'allül etdirmeyüp müşârun-ileyhin temessüği ile varan âdemine teslîm etdiresin.

[97]

Yevm'ü-s-sânî

Fi 8 S Sene 986

219

Arzı sunan Ubeyd'e virildi.

Kuds-i Şerîf Kadısına ve Beğine hüküm ki;

Hâlâ Südde-i Sa'âdetüme arz-ı hâl sunulup Kuds-i Şerîf'de vaki' Uzeyr nebiyyi aleyhissalâtü vesselâm ve alâ nebiyyinânın mezâr-ı şerîfinde ba'zı nasârâ şürb-i hamr ve i'lân-ı şe'âir küfr itdiklerin i'lâm olunmağın buyurdum ki;

Varıncak vâki' ise men' idüp muhkem tenbîh eyleyesin ki min ba'd Nasârâ ve Yahûdî ve gayrinden bir ferdi ol merkad-ı mütebârakede vech-i meşrûh üzre fısk ü fücûr etdirmeyesin. Eyleyenleri gereği gibi te'dîb eyleyesin. Ve bu bâbda dâimâ mukayyed olup ihtirâm u i'zâz vak'a-i men' ü def' eyleyesin.

220

Habîb nâm kimesneye virildi.

Ayıntab Kadısına hüküm ki;

Kazâ-i mezbûra Şam nâm karye Şeyh Abdurrahman Erzincânî *kuddise sirruhû*nün evlâdına vakf olup evlâdı münkariz olup emr-i şerîf ve re'y-i hakîm ile karye-i mezbûrenin mahsûli berât-ı hümâyûnumla tevcîh olunup hâlâ ba'zı kimesneler vakfın zevâidi vardır deyü birer tarîk ile kendülere vazîfe ta'yîn etdirmeğin karye-i mezbûrede mukaddemâ emirle mu'în ta'yîn olunan kimesneler "Vakfın zevâidi yokdur, bize mezbûrlar gadr etmişdir" deyü bildirmeğin husûs-ı mezbûr görilüp arz olunmasın emr idüp buyurdum ki;

Vardukda bu husûsın aslı ve hakīkatı nedir? Özine vâkıf olup vukû'ı üzre yazup arz eyleyesin.

221

Balıkçı Sinan Çavuş'a virildi.

Fi 8 S Sene 986

Kıbrıs Defterdârı Derviş'e hüküm ki;

Mektûb gönderüp sâbıkā Kıbrıs Beğlerbeğisi iken fevt olan Ahmed Beğ'in ahvâlin i'lâm eylemişsin. Ol bâbda dahî her ne dimiş isek ma'lûm-ı şerîfim oldu. İmdi hemân emvâl tahsîlinde olmak emr idüp buyurdum ki;

Vüsul buldukda cezîre-i mezbûrede cem' u tahsîli lâzım olan emvâl-i mîrînin cem' u tahsîlinde mücidd ü sâ'î olup malın tevkīr ve teksîrinde ihtimâm eyleyesin. Ve malın tevfîr ü tahsîlinde ihtimâm idesin ki kul tâifesinin mevâcibleri husûsunda muzâyaka çekilmeye.

[98]

222

Eğriboz Nâzırı Mehmed Çavuş'a hüküm ki;

Mektûb gönderüp sâbıkā Selânik Kadısı olan Abdurraûf ile mülâkī olup emr-i şerîfim mûcebince müfettiş ile Hızır Çavuş hudâ-dâdın esbâbın yazup ve mühürleyüp kemâ-kân defterleri görülmeğe mecâl olmayup ammâ emr-i şerîf mûcebince yiğirmi yük akçe taleb olundukda altı kerre yüz bin dahî on altı bin yüz yetmiş beş akçeyi hâlâ nevrûz irsâliyesiyçün virmek mukarrer idüp ve sâbıkā İstanbul'da teslîm eyledüği yüz seksen üç bin üçyüz yiğirmi beş nakd akçe ile sekiz kerre yüz bin akçe olup on iki kerre yüz bin akçenin dahî zimemleri görilüp tahsîl olunup ağustos akçesiyle irsâl olunur. Ve müşârun-ileyh me'mûr olduğı hidmetden geldikden sonra muhâsebeleri müfredât defterlerinden ve her madde yerlü yerinden görilüp zimmetine lâzım gelen emvâl-i mîrî tahsîl olunup ağustos irsâliyesiyle gönderilmek üzre olunduğı ve Haydar Çavuş dahî nevrûz irsâliyesiyle iki yük akçe virmeğe müte'ahhid olup ikisinden inşâallahü te'âlâ on kerre yüz bin akçe tahsîl ve ber-vech-i isti'cāl olunur. Ve hudâ-dâdın ve sâir emtânın bakāyâsı tahsîlinde sâ'î ü mücidd olduğın bildirmişsin. İmdi akçe mu'accelen tahsîl ü irsâl olunmak mühimmâtdan olmağın ağustosda küllî akçe tedârik ü irsâl eylemek emr idüp buyurdum ki;

Vüsul buldukda gereği gibi mukayyed olup ağustosda küllî akçe cem' ü tahsîl eyleyüp irsâl eylemek bâbında enva'ı sa'y ü ikdâm üzre olup ve sâir cem' ü tahsîle lâzım olan emvâl-i mîrîden eğer hudâ-dâdın uhdesinde olan akçedir ve eğer zimemde olandır. Ve eğer sâir emtâ bakāyâsıdır. Mu'accelen cem' ü tahsîli bâbında gereği gibi sa'y ü ikdâm eyleyüp vâfir ü müstevfâ tedârik eyleyüp irsâl eylemek ardınca olasın.

223

Van Beğlerbeğisinin Kapu Kethudâsı Murad'a virildi.

Fi 8 S Sene [98]6

Diyârbekr Beğlerbeğisine hüküm ki ve Diyârbekr'de Hizâne-i Âmirem Defterdârına hüküm ki;

Van Beğlerbeğisi Hüsrev mektûb gönderüp hâlâ Hizan Sancağıbeği olan Halîl *dâme izzühû* müşârun-ileyhe varup bundan evvel Müteveffâ Pîr Mehmed Beğ ve Sultan Hüseyin Beğ ve Dâvud Beğ'in hazîne-i Diyârbekr'de deynlerin edâ eylemeğe

müte‘ahhid olmağla bir mikdarın edâ eyleyüp bâkīsinin dahî edâsına ihtimâm üzre olup sancağı mahsûli deyni içün hazîne-i Diyârbekr’e teslîm olunursa ma‘îşeti ve âdemleri ve davarı harcında küllî zarûreti olmak mukarrerdir deyü her birine bir senelik beş yüz altun virmek edâ idüp buyurdum ki;

Vüsul buldukda müşârun-ileyhin uhdesinde olan mîrî deyn içün sancağı mahsûlinden her senelik beş yüz altun alup yed’i içün zabt eyleyüp deyni tamâm-ı ahvâl oluncaya değin bu tarîkle alup ziyâde nesnesin aldırmayasın.

[99]

224

Balıkçı Sinan Çavuş’a virildi.

Fî 8 S Sene 986

Magosa Beğine ve Kadısına hüküm ki;

Sen ki kadısısın. Mektûb gönderüp müteveffâ beğlerbeği Magosa Kal‘âsı’na vardukda kul tâifesi mâh-ı şevval ve zi’l-ka‘denin mevâciblerin ve güzeşte mevâciblerinden bâkī kalan kusûrları taleb etdüklerinde müşârun-ileyh dahî inâd ü muhâlefet idüp ve forsalarına geceden yarak virüp varun forsaları koyuvirin. Yukaru yolları tutup bağlasunlar bir bir asakoyayın deyü hiddet ve tehevvür idüp ve eline kürde alup nâ-ma‘kūl kelimât etdikde forsalar üç nefer kul tâifesin mecrûh etdüklerin ecilden kul tâifesi dahî havflarından ellerine yarak alup mâ-beynlerinde niza‘ olup müşârun-ileyhi katl etdiklerin bildirmişsin. İmdi çünki bu makūle fesâda mübâşeret eylemiş sirâyet bulmuşdur. Forsa kâfirlerine yarak virenler ve bu fesâda tahrîk iden eğer vardiyanlar ve eğer maryollar ve eğer gayridir. Ehl-i fesâd aslı ile teftîş olunup haklarından gelinmek içün hâlâ Semâniye müderrislerinden Pîrî ta‘yîn olunmuşdur. Müşârun-ileyh varınca müteveffâ beğlerbeğisinin emvâl ü esbâbın ve sâir muhallefâtı her ne ise zabt olunmak emr idüp buyurdum ki;

Sinan Çavuş vardukda emrim üzre müşârun-ileyh varınca müteveffâ-i müşârun-ileyhin mîrîye deyni olmağın emvâl ü esbâbın ve forsa kâfirlerin ve vardiyanların ve sâir muhallefâtı her ne ise onat vechle hıfz u zabt etdirüp muhallefâtı zâyi‘ u telef olmakdan hazer eyleyesin. Ve anda olan forsa kâfirlerine ve mücrîmlerine yarar âdem

koşup karadan Lefkoşa'ya varup kal'ânın ta'mîri içün ta'yîn idüp itmâmına sa'y eyleyesin.

225

Kefe Beğinin Kethudâsı Ferhad'a virildi.

Fi 8 S Sene 986

Dergâh-ı Âli çavuşlarından olup kal'â-i Azak ta'mîri fermân olunan Mustafa Çavuş'a ve Kefe Sancağıbeği Kāsım *dâme izzühû* mektûb gönderüp senin içün sekiz ay mikdârı vardır. Kendü hevâsında gezüp Kaman iline varup Kefe Beğinin ve kadılarının mehâyif teftîş içün emr-i şerîf gelmişdir deyü cümle Kefe'yi ayak üzerine kaldırup eşirrâya takviyet virüp ve kendüne âid olan öşr-i gıllât ve gayri mahsûlâtdan bir akçe mahsûl alınmağa kudret olmadığından gayri bir tane mühimmâtı içün fermân olunan mîrî kereste cem'ine dahî re'âyâ yanlarında ihtilâl vâki' olup küllî fitne vü fesâd üzeredir deyü bildirdi. İmdi sana teftîş-i fermân olunmayup kal'â-i mezbûre ta'mîri içün irsâl olunmuş iken bu makūle evzâ'ı irtikâb idüp re'âyânın ihtilâline bâ'is olduğın ecilden müstehâkk-ı itâb olmuşsındur. Buyurdum ki;

Vardukda aslâ te'hîr ü terâhî itmeyüp me'mûr olduğın hidmetin itmâmına ikdâm ü ihtimâm idüp min ba'd gayri husûsa tecâvüz itmeyüp edebinle olasın. Şöyle ki; fermân-ı şerîfime ve re'âyânın ihtilâline bâ'is ümûra tecâvüz itmeyesin. Dirlik alınmağla konulmayup envâ'ı itâb ü elîme müstahak olursun. Bilmiş olasın.

[100]

226

Arz getüren Hüseyin nâm kimesneye virildi.

Fî 8

Zakiyye? Kadısına hüküm ki;

Mektûb gönderüp kasaba-i mezbûrda Sultân Murad Hân *aleyhirrahmeh ve'l-ğufrân* binâ eyledüği câmi'-i şerîf ve imâret-i âmire mütevellîsi olan Hüsâm gelelden berü fukarâyı rencîde idüp kendü arabalarıyla bazara getürdükleri odunı akçesiz alup

vakıf re‘âyâsısız deyü ba‘zı meterislerde ve hidmetlerde ve müft ü meccânen kullanup ve şart-ı vâkıf mûcebince imâret-i mezbûrede vâki‘ olan ziyâfet-i müsâfirîn kesüp ve imâretde tabbâh olan Mehmed’in yerin bilâ-sebeb âhara arz idüp fukarâya zulm ü te‘addîden hâlî değildir deyü bildirdüğin ecilden buyurdum ki;

Vardukda mukayyed olup evkāf-ı mezbûre fukarâsından da‘vâ-i hak idenlerin bir def‘â şer‘le fasl olmayan husûsların hak üzre teftîş idüp göresin. Vech-i meşrûh üzre fukarâya te‘addîsi olduğı sâbit olursa şer‘le sâbit olan hakların alıviresin.

227

Maktûlün vârisi Mirzâ nâm dânişmende virildi.

Gelibolu Kadısına ve Voyvodasına hüküm ki;

Sen ki voyvodasın. Mektûb gönderüp Edirne Yakası Güzel dimekle ma‘rûf Ahmed nâm kimesne ehl-i fesâd olup Edirne’de sâkin âl-i rasûlden bir müderrisi geçen bayramın ikinci gününde katl idüp firâr itmek kasdıyla Gelibolı’ya gelüp gemiyle geçüp giderken hüsn-i tedbîr ile ele getürüldükde arz eylemişsin. Hâlâ Südde-i Sa‘âdetüme gönderilmek içün hıfz olunup da‘vâcıları ile ma‘ân gönderilmesin emr idüp buyurdum ki;

Vardukda emrim mûcebince mezkûrı da‘vâ edicileri ile ma‘ân mu‘accelen gönderesin.

[101]

228

Türkman ve Haleb kadılığından munfasıl Mevlânâ Mahmûd’a virildi.

Haleb Defterdârına hüküm ki;

Mektûb gönderüp bundan akdem emr-i şerîfim gönderilüp şark cânibe sefer-i hümâyûnum olmağla Zûlkadriye ve Haleb zu‘amâsından ve erbâb-ı tîmârından hayli kimesne o cânibde iltizâmda olup ve hâlâ ba‘zı dahî mücerred seferden kalmak içün ba‘zı mukâta‘atı birer mikdâr ziyâde ile iltizâm eyledikleri i‘lâm olunmağın emvâl-i mîrî hidmetiyçün üç nefer za‘îm ve altı nefer sipâhî alıkonulup ma‘adâsıyla sefere

varmak bâbında tenbîh olunmak fermân-ı hümâyûnum olduğın ve bir emr-i şerîfimde dahî Şam yeniçerileri istihdâmdan ref‘ olunup Haleb hisâr erenlerin istihdâm eylemek emr olunup lâkin hisâr erleri yoklandıkda yüz otuz nefer hisâr eri bulunup anlar dahî şimdilerin istihdâmda olup Şam yeniçerileri ve zu‘amâ ve erbâb-ı tîmâr cümle ref‘ olunursa tahsîl-i mâl-ı mîrî ziyâde asîr olur deyü bildirmişsin. Ol bâbda dahî her ne dimiş isek ma‘lûm-ı şerîfim oldı. İmdi Şam yeniçerileri girü istihdâmda olmağıçün sâbıkā emr-i şerîfim gönderilmişdir. Ammâ zu‘amâ ve erbâb-ı tîmârdan sâbıkā iltizâmda olup uhdelerinde emvâli mîrî olup alâkaları olanlar kemâ-kân hidmetlerinde olup sefer-i hümâyûnum emr olundukdan sonra sefer esnasında iltizâma duhûl idenler seferden kalmak emrim yokdur. Bu husûs içün Haleb Beğlerbeğisi Mehmed’e hüküm yazılup irsâl olundı. Buyurdum ki;

Vardukda göresin. Zu‘amâ ve erbâb-ı tîmârdan kadîmden iltizâmda olup uhdelerine mukâta‘ât olup zimmetlerinde emvâl-i mîrî olup alâkaları olanları kemâ-kân uhdelerinde olan hidmetlerinde ibkā idüp istihdâm eyleyesin.

[102]

229

Hacı Mahmûd’a virildi.

Haleb Beğlerbeğisine hüküm ki;

Bundan akdem hükm-i hümâyûnum gönderilüp diyâr-ı şarka sefer-i hümâyûnum fermân olmağın Haleb Defterdârı Halîl yanında istihdâmda olan zu‘amâ ve erbâb-ı tîmârın alâkaların kat‘ etdirüp sefere bile alup gitmek emrim olmağla bi’l-fi‘l mukâta‘ât hidmetinde iltizâmda olan zu‘amâ ve erbâb-ı tîmâr sefere varurlarsa uhdelerinde olan mal kalup mukâta‘at ahvâli mütehammil olur deyü hâlâ müşârun-ileyh defterdâr mektûb ile i‘lâm eylemeğin bi’l-fi‘l emvâl-i mîrîye alâkası olup Haleb mukâta‘atı iltizâmında olan eğer zu‘amâ ve eğer erbâb-ı tîmârdan girü kemâ-kân uhdelerinde olan mukâta‘at hidmetlerinde olduklarından gayri erbâb-ı tîmârdan on nefer sipâhî ve altı nefer za‘îm dahî emvâl-i mîrî mühimmâtı içün istihdâma ta‘yîn olunmasın emr idüp buyurdum ki;

Vüsul buldukda emrim üzre Haleb zu‘amâsından ve erbâb-ı tîmârından sâbıkā iltizâm eyleyüp alâkası kat‘ olunmayup mukâta‘at bi’l-fi‘l uhdelerinde olup emvâl-i mîrîye alâkaları olanları seferden alıkoyup kemâ-kân hidmetlerinde olup mala alâkaları

olanlara seferden eylemeyesin. Ve anlardan ma‘adâ altı nefer za‘îm ve on nefer erbâb-ı tîmârı müşârun-ileyh yanında istihdâm içün ta‘yîn eyleyüp dahî ne makūle kimesneler ta‘yîn olunursa isimleri ve tîmârlarının baş karyeleriyle defter idüp irsâl eyleyesin ki ana göre istihdâm içün ahkâm-ı şerîfe virile. Ammâ sefer ta‘yîn olunup emr-i şerîfim südûr eyledikden sonra mala alâka eyleyüp mücerred seferden kalmak içün iş iltizâm idenleri alıkomak emrim yokdur. Anun gibi emr-i şerîfle sefer ta‘yîn olundukda mukâta‘ata duhûl eyleyenleri sefere bile alup gidesin.

[103]

230

Haleb Defterdârı karındaşı Mahmûd’a virildi.

Haleb Defterdârına hüküm ki;

Mektûb gönderüp Haleb ve Zûlkadriye’ye tâbi‘ kadılıkların avârız akçeleri hazîneden mukaddem gönderilmek fermân olunup senin zamânında kuzât tâifesinden kimler akçe getürdükde ve ba‘zısının cevâbın ve çavuşlarda olan husûsda ve tebdîli ne denlü bâkī kalup hazîne ile başka irsâl ideceğin ve Zûlkadriye Kadılarından dâhil-i hazîne olan Ayıntab’ın dört bin seksen üç sikke ve sâir getürilen altunın ahvâlin ve Mar‘aş ve Bazarcık’a ve Andun ve sâir ana tâbi‘ kādılıklardan kimesne akçe getürüp teslîm eylemedükde ve sâir buna müte‘allik her ne arz ü i‘lâm eylemiş isek ma‘lûm-ı şerîfim olmuşdır. “İmdi mâl-ı mîrînin cem‘ u tahsîli senin uhdene lâzım ü mühimdir” der. Buyurdum ki;

Vardukda onat mukayyed olup ihmâl üzre olmayup adâlet ile tahsîl-i mâlda dakīka fevt etmeyesin.

231

Erzurum çavuşlarından Güvendik Çavuş’a virildi.

Fî 11 S Sene 986

Erzurum Beğlerbeğisine hüküm ki;

Mısır Beğlerbeğisi Mesîh ile Mısır Defterdârı Mehmed mektûb gönderüp bundan akdem Yemen‘e müteveccih olduğında hızâne-i Mısır’dan ber-vech-i karz virilen iki bin beşyüz sikke hasene henüz zimmetinde olduğın i‘lâm eyledikleri ecilden zikr olunan filoriyi mu‘accelen Dergâh-ı Mu‘allâma gönderilmek emr idüp buyurdum ki;

Vüsul buldukda aslâ te‘allül itmeyüp meblağ-ı mezbûrı mu‘accelen gönderesin.

232

Sâbıkā Habeş Beğlerbeğisi Ahmed’e hüküm ki;

Mısır Beğlerbeğisi Mesîh ile Defterdârı mektûb gönderüp bundan akdem Habeş’e müteveccih olduğında Hizâne-i Âmire-i Mısır’dan ber-vech-i nakd karz virilen sekiz bin altı yüz sikke hasene henüz zimmetinde olduğın i‘lâm eyledikleri ecilden zikr olunan filoriyi mu‘accelen Dergâh-ı Mu‘allâma gönderilmek emr idüp buyurdum ki;

Vardukda aslâ te‘allül itmeyüp meblağ-ı mezbûrı mu‘accelen gönderesin.

233

Erzurum Beğlerbeğisine hüküm ki;

Mısır Beğlerbeğisi Mesîh ile defterdârı mektûb gönderüp bundan akdem Yemen‘e müteveccih olduğında hizâne-i Mısır’dan ber-vech-i karz virilen iki bin beşyüz sikke hasene henüz zimmetinde olduğın i‘lâm eyledükleri ecilden zikr olunan filoriyi mu‘accelen gönderilmek emr idüp buyurdum ki;

Vüsul buldukda te’hîr itmeyüp meblağ-ı mezbûrı mu‘accelen gönderesin.

[104]

234

Mezbûr Mustafa.

Kilis Beğine, İsfarlayin Kadısına hüküm ki;

Sen ki kadısısın. Mektûb gönderüp Loncarik fârislerine ağa olan İsa bin Mustafa müstahfızlar ağası olan İsma‘il bin Murad ile meclîs-i şer‘e gelüp merkūm Ali müstakil İsmail’e “Sen serhadde olan Efrenc kal‘âlarının halkıyla meşveret ü ittihâd üzresin, hiyânetin vardır. Ve anlara hınzîr alup satarsın ve bu def‘â yeni gelen Zadre peravâdârına? zâd ü zevâdeyi re‘âyâya taşıtdırup ve mukaddemâ dahî İspilit nâm kal‘âlarında bir câriye alup anda koyup tasarruf iderdün. Andan bir oğlın olup mürted olmışdır. Veledin ile ümmü’l-veledin henüz içlerindedir didikde mezbûr dahî bu kelimâtlarun ekserinden a‘râz itmeyüp hınzîr yiyüp babasıyla idüp abes ile istibdâl itdüm. Peravâdâra? zahîreyi re‘âyâm alınmışlardır. Sonra vâkıf olduğımda men‘ eyledim. Ve ben dahî bergüzâr gönderdüm. Ve cârîyeyi İspilit'de koyup tasarruf etdim. Evlâdım olup fevt olmuşdur. Ve câriyem anda kalmışdır deyü i‘tirâf eyledüğin bildirmeğin buyurdum ki;

Vardukda mezbûrın ahvâlin bî-arz Müslümanlardan tetebbû‘ idüp göresin. Mastûr olan husûslar vâki‘ midir? Nicedir? Vukû‘ı üzre yazup arz eyleyesin.

235

Bağdad Beğlerbeğisine hüküm ki;

Mektûb gönderüp bundan akdem gedüğim bilâ-sebeb alındı diyen Mecnûn’ın husûsın bildirmişsin. Ma‘lûm-ı şerîfim olmuşdır. Buyurdum ki;

Vardukda ta‘yîn olunan hidmeti edâ itmeyüp yerin beklemeyenlerin ve Tataın gedüklerin Rum yiğitlerinden yararlarına tevcîh eyleyesin.

236

Erzurum çavuşlarından Güvendik Çavuş’a virildi.

Fî 8 S Sene 986

Erzurum Beğlerbeğisine ve Kadısına hüküm ki;

Mektûb gönderüp Mustafa nâm kimesne tezvîr ü ahkâm yazup ele getürilüp inkâr etdikde ba‘zı kimesneler şehâdetleriyle sâbit olup sûret-i sicilli ile dört kıt‘â hükm irsâl oldu mı deyü bildirmişsin. Buyurdum ki;

Vardukda zikr olunan müzevvir ahkâmın tuğrâsın eyleyen kimesneler eğer mezbûr Mustafa’dır ve eğer gayridir. Ele getürüp sicil olmuş töhmet-i sâbıkāları varsa arz ile ikrâr iderlerse kat‘ı yed idüp ammâ katl olunup telef-i nefs olmakdan hazer idesin.

[105]

237

Mahmûd Kethudâ âdemi Ahmed’e virildi.

Tunus Beğlerbeğisine ve Kadısına hüküm ki;

Darende kāid sefer gelüp mahrûse-i Tunus’da kendü akçesiyle esasından binâ eyledüği ve bir melikin evine tüfenk yeniçerileri ağası olan *zîde mecdühû* cebr ile sâkin olup evin virmediğin bildirmeğin buyurdum ki;

Vardukda bu husûsı fasl olmuş değil ise hak üzre teftîş idüp göresin. Müşârun-ileyhin sâkin olduğı ev bunun mülki evi olduğı şer‘le sâbit olursa muktezâ-i şer‘le amel eyleyesin.

238

Bu dahî.

Müşârun-ileyhe hüküm ki;

Vilâyet-i Tunus’a tâbi‘ Manastır Beği Ferhad livâ-i mezbûrun etrâf u eknâfını hıfz u hirâset idüp küffâr-ı hâk-sârdan ve levend ve korsan gemilerinden zarar u gezend irişdirilmemek içün yanında olan kimesne kifâyet mikdârı asker ve zâd ü zevâde tedârüği içün hükm-i şerîfim virilmiş. Âdemi ricâ itmeğin buyurdum ki;

Vüsul buldukda göresin. Livâ-i mezbûrın muhâfazası içün kadîmden müşârun-ileyhin kimesne asker ve zâd ü zevâde virilügelmişse girü üslûb-ı sâbık üzre kifâyet mikdârı âdem ve zâd ü zevâde virüp ol etrâfı zabt itdiresin.

Bu dahî. Bir sûreti livâ-i mezbûr deyü Trablusgarb Beğlerbeğisine aynı ile yazıldı.

[106]

239

Bostan Çelebi'ye virildi.

Birecik Beğine ve Kadısına hüküm ki;

Mektûb gönderüp Seyfi nâm kimesnenin Berîdî tâifesinden Ahmed nâm kethudâ tevâbi'inden Hasan ve Musa ve İbrahim ve Ömer ve Abdi ve Halîl'e? ve oğlı ve Yusuf ve Apo ve Halîl ve Şahâb nâm kürd bir evin basup evinin içinde bulunan cemi' esbâb ü erzâkın ve Tavus nâm zevcesin cebrle alup gidüp te'addî eylediklerinde da'vet-i şer' olunup âdem gönderildikde ita'at etmeyüp varan âdemin başın yarup ve bindüği atın gözin çıkarup kendüleri varup serbest topraklara tahassun itmekle ele gelmedikleri ve bunun emsali fesâddan hâlî olmadıkların bildirmeğin buyurdum ki;

Vardukda anun gibi fesâd ü şenâ'at eyleyen eşkıyâ vü ehl-i fesâdı tahassun etdikleri serbest ashâbından talep idüp getürdüp dahî da'vâ-i hak eyleyenlerle berâber idüp şer'le fasl olmayan husûsların hak üzre teftîş idüp göresin. Kaziyye arz olunduğı gibi ise sipâhî olanları habs olmayanları arz idesin.

[107]

240

Beğin âdemi Mehmed'e virildi.

Niğbolı Sancağında vâki' kadılara hüküm ki;

Niğbolı Beği Ahmed mektûb gönderüp livâ-i mezbûrda vâki' olan karyelerin ekseri ve sevk ü zevâid olup ve nicesi serbest olmağla içlerinden bazı haramzâde, vilâyet-i Eflak'dan bârgîr ü sığır sirka eyleyüp gece ile nefer neden berüye geçüp ve nice fesâd ü şenâ'at eyledikleri ecilden voyvodasın gönderdüğin serbestiz deyü voyvodasın kondurmayup çeri başılarının subaşıları harbî nesne ile itmekle dâimâ

fesâddan hâlî değillerdir. Ve kadîmden voyvodalar giregelmişlerdir deyü emr-i hümâyûnum virilmek ricâsına arz eyledüği ecilden buyurdum ki;

Vardukda livâ-i mezbûrda olan zu‘amâya ve serbest tîmâr sâhiplerine muhkem tenbîh ü te’kîd eyleyesin ki, eşkıyâyı himâyet itmeyüp serbest karyelere dâhil oldukda ele getürüp mûmâ-ileyhin voyvodasına teslîm eyleyeler ki kādı ma‘rifeti ile fesâd ü şenâ‘ati sâbit ü zâhir olanların şer‘le haklarından gele. Anun gibi serbest karyelerin yazılu re‘âyâsından birinin cürm ü galîz sâbit olup sulb ü ve siyâsete müstehâk olursa hükm-i kādıyy-i lâhık oldukdan sonra şer‘le lâzım geleni icrâ eyleyesin.

241

Hakkâk Mahmûd Çavuş’a virildi.

Fî 12 S Sene 986

Eğriboz Beğine hüküm ki;

Bundan akdem hükm gönderilüp sancağına müte‘allik olan alaybeği ve zu‘amâ ve erbâb-ı tîmârıyla Donanma-i Hümâyûna hâzır olasın deyü emrim olmuşdı. Ol emrim kemâ-kân mukarrer olup Cezâyir Beğlerbeğisi kapudânım Ali deryâya çıkmak üzre olduğı ecilden emr-i sâbık mûcebince sancağına müte‘allik olan alaybeği ve zu‘amâ ve erbâb-ı tîmârıyla yanında olan gemiye dâhil olup sığmayanları gemiler ile Sakız’a varup müşârun-ileyhe tevakkuf eylemeyüp Donanma-i Hümâyûnla vardukda gemilere dâhil olmak emr idüp buyurdum ki;

Vüsul buldukda emr-i sâbıkım mûcebince sancağına müte‘allik olan alaybeği ve zu‘amâ ve erbâb-ı tîmârıyla yât ü yarâğınız ile mükemmel yanında olan gemiye girüp müşârun-ileyhe tevakkuf eyleyüp anun gibi sığmayup kalan sipâhîlere tenbîh eyleyesin ki gemiler ile Sakız’a varup donanmaya tevakkuf eyleyüp donanma vardukda gemilere dâhil olup hidmette bulunalar.

Bu dahî.

Bir sûreti İnebahtı Beğine yazıldı.

[108]

242

Kethudâsı Mustafa'ya virildi.

Menteşe Beğine hüküm ki;

Mektûb gönderüp Kara Dâvud dimekle ma'rûf suhte mukaddemâ katl olunan Kara Sâdık nâm ehl-i fesâdın yoldaşı olup Müslümanlara salgunlar salup cebren ve kahran akçelerin alduğı zâhir olmağla mezbûr suhteyi ele getürmek içün Hamza nâm sipâhîyi bâş u bûğ ta'yîn olunup irsâl olundukda mukāteleye mübâşeret itmekle amân virmeyüp baş kesüp ri'âyete müstehâk olmuş iken müfsid-i mezbûrun karındaşları ve akrabasından sekiz nefer kimesneler Pürnar kazâsında mezbûr Hamza'nın yoluna gelüp âlet-i harble katl etdüklerinden sonra boynuna taş bağlayup Uluçay nâm suya bıraktıkların bildirmişsin. İmdi mezbûrı katl iden ehl-i fesâd ele getürilmesin emr idüp buyurdum ki;

Vardukda mukayyed olup dahî toprak kadıları ma'rifetleriyle ahvâllerin hak üzre teftîş idüp göresin. Kātil kimler idüği sâbit oldukdan sonra sipâhî ise habs idüp arz eyleyesin. Değil ise şer'le lâzım geleni icrâ eyleyesin. Ve sâbit olan fesâd ü şenâ'atlerin sûret-i sicilleriyle yazup bildiresin.

[109]

[Sayfa Boş]

[110]

Yevmü's-sebt

Fî 11 Safer'ül-Muzaffer Sene 986

243

Bostan Çelebi'ye virildi.

Birecik Beğine ve Kadısına hüküm ki;

Sen ki kadısın. Mektûb gönderüp kazâ-i mezbûra tâbi‘ Nizib ahâlîsi sana varup feth-i hâkānîden berü kasabamız sancağa zabt olunup sancak subaşıları hırsuz u harâmîyi görüp gözedüp fukarâ emn üzre idi. Sonra vilâyet tahrîr olundukda Südde-i Sa‘âdet müteferrikalarından Mehemmed’e virilmek ile mezkûr ekser evkāfda yabanda olup bir âdemisine ısmarlayup kendüsi iki üç yılda bir gelüp geldüği vakitde dahî ehl-i fesâdın men‘ine kādir olmayup fesâdıyla meşhûr u ma‘rûf Berîdî? tâifesinden ekrâd-ı Reşen kasaba-i mezbûre kurbunda olup ol ecilden emvâl ü erzâkımız ve bağ u bağçelerimizin meyvesi bizüm değildir. Cümlesi anların ellerinden halâs idemeziz. Ve andan ma‘adâ kasabamız bender-kâh olup azîm hafta bazarı durup bey‘ ü şira olunugelmiş iken zikr olunan ehl-i fesâdın anda gelen tüccârun ve ashâb-ı hâcâtın malların garet itmekle kimesne gelmeyüp bey‘ ü şira olmamağla bizüm kesb ü kârımıza kesr ve kefâfımıza küllî müzâyaka virüp ve bu yakında mîr-i mîranın Kaya nâm sârbânının evi basılup kendüyi mecrûh ve emvâl ü erzâkın garet olunup ve dâim alâ-dikkat bu minval üzre fesâd ü te‘addi eksik olmaz deyü girü kadîmden olıgeldüği üzre girü sancağına zabt olunmak ricâ itdüklerin bildirmişsin. Buyurdum ki;

Vüsul buluncak müşârun-ileyh müteferrikaya muhkem tenbîh ü te’kîd eyleyesin ki dâimâ basîret üzre ze’âmeti onat vechle zabt ve fukarâ ve re‘âyâyı ehl-i fesâdın te‘addîsinden siyânet idüp haramzâdeye mecâl virmeyüp kemâl-i cedd ü ihtimâm üzre ola. Şöyle ki ba‘de’t-tenbîh ihmâl üzre olup girü mezbûrın görüp gözetmedüği ecilden ehl-i fesâd ü şenâ‘at idüp fukarâyı rencîde eyleye. Ze‘âmeti alınup âhara virilür. Ana göre tedârik eyleye.

[111]

244

Hân çavuşı Hacı Ramazan Çavuş’a virildi.

Fî 10 S Sene [98]6

Kefe Beğine, Mengüb Kadısına hüküm ki;

Sen ki sancakbeğisin. Mehmed Giray Hân ile mektûb gönderüp Ketci ve Uğruncı ve Galemden nâm zimmîler a‘şâr-ı şer‘iyye ve rüsûm-ı örfiyyelerin edâ etmediklerinden gayri celb ü ahz içün ahâli-i vilâyete nice dürlü esenler ve azîm bühtânlar idüp töhmetleri sicil olunup te’dîb olunacak mahallerde firâr eyleyüp şirret ü

şekāvet üzre olduklarına mu‘temed-i aleyh kimesneler hikâyet etdiklerin i‘lâm eyledüğiniz ecilden küreğe virilmesin emr idüp buyurdum ki;

Vardukda mezbûrları ihzâr idüp ahvâllerin a‘yân-ı vilâyetden hak üzre teftîş idüp göresin. Arz olunduğı üzre şirret ü şekāvetleri sâbit olursa küreğe viresin ki sâir eşkıyâya mûcib-i ibret ola. Ve üzerlerine sâbit olan mevâddı sicil etdirüp sûretin gönderesin.

245

Müşârun-ileyh kapu kethudâsı Mahmûd’a virildi.

Fî 11 S Sene [98]6

Diyârbekr Beğlerbeğisine hüküm ki;

Mektûb gönderüp Rakka kazâsına tâbi‘ havâss-ı hümâyûndan olan Errah cemâ‘ati zimmîlerinde mâl-ı mîrînin edâsında inâd ü muhâlefet idüp on yıldır ki emînlerin mabeynlerine komayup yetmiş-seksen hâne kuttâ‘i tarîk olup muttasıl ebnâ-i sebîlin yollarına gelüp katl-i nüfûs ve garet-i emvâl idüp mukaddemâ ve hâlâ defa‘atle şer‘-i şerîfe da‘vet olunduklarında ita‘at itmemişlerdir deyü bildirdüğin ecilden buyurdum ki;

Vüsul buldukda te’hîr itmeyüp mezbûrları bi-eyyi tarîkın kân ele getürüp dahî ahvâllerin kādı ma‘rifeti ile hak üzre a‘yân-ı vilâyetden ve bî-arz kimesnelerden teftîş idüp göresin. Evvelâ zimmetlerinde olan mâl-ı mîrîyi bi’t-tamâm aldıkdan sonra katl-i nüfûs ve garet-i emvâl idüp kutta‘it-tarîk olanların ba‘de’s-sübût şer‘le haklarından geldirüp bi-hasebi’s-şer‘ kısâsı lâzım olmayan ehl-i fesâdlarının dahî cerîmeleri ne ise sâbit olduğı üzre sicil etdirüp kendülerin habs eyleyüp sûret-i sicillerin Dergâh-ı Mu‘allâma gönderesin.

[112]

246

Mahmûd Kethudâ’ya virildi.

Cezâyir-i Garb Beğlerbeğisine hüküm ki;

Bundan akdem hâssa kadırga reîslerinden Murad Reîs sâbıkā Donanma-i Hümâyûn vâki‘ oldukda gemisine seksen nefer kadanalu mîrî kâfir alup ve alduğı kâfirler içün bedel akçesi dahî alup ol zamândan berü bedel akçesi ve mîrî kâfirler mezkûr reîs kalmışdır. Dergâh-ı Mu‘allâma gönderilmesin emr idüp buyurdum ki;

Vardukda emrim mûcebince reîs-i mezbûrda mîrî kâfirleri ve meblağ-ı merkūmı bî-kusûr tahsîl idüp dahî bu cânibe gelen kadırgalarla irsâl eyleyesin. Husûs-ı mezbûr mühimdir. İhmâlden hazer eyleyesin.

[113]

247

Hakkâk Mahmûd Çavuş’a virildi.

Fî 15 S Sene 986

Mezistre Beğine hüküm ki;

Bundan akdem sana sancağına müte‘allik alaybeği ve zu‘amâ ve erbâb-ı tîmârıyla donanmaya hâzır olasın deyü hükm-i şerîfim gönderilmiş idi. Ol emr-i şerîfim alâ-mekân mukarrer olup hâlâ Cezâyir Beğlerbeğisi kapudânım Ali deryâya çıkmak üzre olmağın sen dahî şimdiden sancağın sipâhîleriyle gemilere dâhil olup deryâda müşârun-ileyhe nâzır u mütevakkıf olmak emr idüp buyurdum ki;

Vüsul buldukda te’hîr eylemeyüp sancağına müte‘allik olan zu‘amâ ve erbâb-ı tîmâr ile müretteb ü mükemmel yât u yarâğınız ile şimdiden gemiye girüp deryâda bir münâsib mahalde dananma-i hümâyûnla müşârun-ileyhe tevakkuf eyleyesin ki inşâallâhü te‘âlâ müşârun-ileyh deryâya çıkdıkda sen dahî varup mülâkī olasın.

248

Bu dahî.

Selânik Beğine hüküm ki;

Bundan akdem sana hükm-i hümâyûnum gönderilüp yanında olan gemi ile Rodos muhâfazasına varmak emr olmuş idi. Ol emrim alâ-mekân mukarrer olup ve hâlâ

Cezâyir Beğlerbeğisi kapudânım Ali *dâme ikbâlühû* deryâya çıkmak üzre olmağın şimdiden sen dahî gemiye dâhil olup Rodos'a teveccüh itmek emr idüp buyurdum ki;

Vüsul buldukda te'hîr eylemeyüp emr-i sâbıkım mûcebince amel eyleyüp dahî gemiye şimdiden dâhil olup Rodos'a teveccüh ü azîmet üzre olasın.

249

Dergâh-ı Mu'allâm çavuşlarından Mustafa Çavuş müştereki Mehemmed'e virildi.

Vezîr Mustafa Paşa'ya ve Ordu-yı Hümâyûn Kadısı ve Çorum ve İskilib ve Karahisâr ve Borlu Kadılarına hüküm ki;

Mustafa Çavuş ve zu'amâdan Mehemmed ve Kalender nâm müşterekler sahh arz-ı hâl sunup livâ-i Çorum Beği olan Mehmed *dâme izzühû*ya âhar sancak virildikde sancağı ifrâzından kalan yüz bin akçenün elli bini sâbıkā Şam Beğlerbeğisi olup mütekā'id olan Hacı Ahmed *dâme ikbâlühû*ya virilüp alınmış. Üç bin beşyüz akçesi bunlara virilüp müşârun-ileyh Hacı Ahmed Paşa'nın hâsların zabt itmeğe varan Pervâne ve Mahmûd nâm âdemleri bunlara âid olan mahsûlden kırk beş bin akçelerin alup te'addî eylediklerin bildirdiler. İmdi buyurdum ki;

Vardukda bu bâbda mezbûrları meclîs-i şer'a ihzâr idüp hak üzre teftîş idüp göresin. Şöyle ki; mezbûrlar bunların tahvîl ü târihlerine düşenden ol mikdâr akçelerin bî-vech almışlarsa ki şer'le sâbit ola. Ba'de's-sübût müteveccih olan hakların bî-kusûr alıvirüp kimesnede bir akçe hakların komayasın.

[114]

250

Mezbûr Emin'e virildi.

Sakız Beğine, Sakız ve Çeşme Kadılarına hüküm ki;

Siz ki kādılarsız. Mektûb gönderüp cezîre-i Serkin'de mültezim olan Mehmed nâm kimesne bundan emr-i şerîf vârid olup cezîre-i mezbûre re'âyâsından Mustafa ile bazı kefere mezbûr Mehmed içün hilâf vâki' Girid sandallarına buğday ve bakla virdi didikleri husûsı sicil olunup hakīkat-i hal vuku'ı üzre arz olmak emr olmağla ahâli-i

vilâyetden tefahhus olunup esenler olunan husûslar mezbûrın muvâcehesinde olmayup mücerred takrîr olup ve mezbûr Mustafa ve gayriler bunun Girid sandallarına bakla ve buğday virdüğin görmedin deyü inkâr etdikleri sicil olmuş bulunup mezbûr Mehemmed'in aslâ haberi olmadığın bildirmişsin. İmdi dâimâ cezîre-i mezbûre Sakız'a ilhâk olunup emn-i mezbûr ma'rifetiyle zabt olunmasın emr idüp buyurdum ki;

Vardukda emrim muktezâsınca cezîre-i mezbûre Sakız'a ilhâk idüp emîn-i mezbûr ma'rifetiyle zabt etdirüp fermân-ı şerîfime muğâyir hâricden kimesneyi dahl etdirmeyesin.

[115]

251

Ziyâ nâm çavuşa virildi.

Diyârbekr Beğlerbeğisine hüküm ki;

Henem? Sancağında vâki' olan karyelerden merâhilinde arz-ı hâl gönderüp livâ-i mezbûr beği olan Bedir Beğ oğlı Seyyid Mehmed'in âdemleri zikr olunan kurâ halkının kendülerin vâsıl u iyâllerin dâimâ rencîde idüp içlerinden ba'zısı şekvâya geldikleri içün kimin katl idüp ve kiminin burın ve kulağın kesüp envâ'ı zulm ü te'addî etdiler deyü tezallüm eyledikleri ecilden buyurdum ki;

Vardukda anun gibi karyelere hisâr erenlerinden nöbetli birer yasakçı irsâl idüp gereği gibi tenbîh eyleyesin ki fukarâyı zulmünden siyânet idüp eğer müşârun-ileyhden ve eğer âdemlerinden re'âyâya zulm etdirmeyüp âdet ü kānûn üzre müşârun-ileyhe âid olan hakların aldıklarından sonra hilâf-ı şer' iş etdirmeyeler.

252

Arzı getüren Pervaşin'e virildi.

Hersek Beğine, Taşluca Kadısına hüküm ki;

Sen ki kadısın. Mektûb gönderüp kazâ-i mezbûra tâbi' Garak ve Mezrovnik nâm karyeler ahâlîsi kasaba-i Taşluca'ya karîb nehr-i (…) üzerinde kadîmü'l-eyyâmdan kendü ihtiyârlarıyla bir köpri binâ idüp ve ta'mîre muhtaç olan yerlerin dâimâ ta'mîr

iderlerken sâbıkā nehr-i mezbûr tuğyân idüp mezkûr köprüyi yıkdıkda mezbûr olan Yunus Beğ köprü ihyâ idüp ba‘dehû mürûr-ı eyyâmla harâbe müşrif olmağın Hüseyin nâm za‘îm zikr olunan karyeler ahâlîsi âli-mend alan ta‘mîr idüp görüp gözedüp ba‘zı yerleri harâb olup âyende vü revende usret çeküp ve Dere ve Radoşiye ve Sirante? nâm karyeler ahâlîsi karakollukdan ve tekâlif-i örfiyyeden mu‘af olmak şartla mesfûr köpriyi termîm itmek içün mukaddemâ Taşluca Kadısı Mevlânâ Hüsâm hilâf vâki‘ arz itmeğin mu‘âfiyetlerine emr-i şerîf virilmişken haber-i mezbûr memerbaşı olmayup ve ma‘mû[r] olmağın ve kazâ ve karyelerin mu‘âfîlerine ihtiyaç olmayup kadîmü’l-eyyâmdan mezkûr köprüyi imâret iden mezkûran Garak ve Mezrovnik nâm karyeler ahâlîsi za‘îm Hüseyin kemâ-kân hidemât-i mîriyyeyi edâ itmekle köprünün termîme muhtaç olan yerlerin min ba‘d dahî ta‘mîr idüp termîm ideriz. Hâlimiz dersa‘âdete arz idivir didiklerin i‘lâm eylemişsin. Buyurdum ki;

Vardukda göresin. Arz olunduğı üzre mezkûr köpriyi kadîmden zikr olunan Garak ve Mezrovnik nâm karyeler ahâlîsine mesfûr za‘îm Hüseyin ta‘mîr ü termîm idegelmişler ise ber-karârı sâbık mezkûrlara ta‘mîr etdiresin.

[116]

Yevmü’l-ehad

Fî 13 Saferü’l-Muzaffer Sene 986

253

Koyun Emînine virildi.

İznikmid Kadısına hüküm ki;

Bundan akdem Karamürsel Kadısıyla size hitâben emr-i şerîf vârid olup nefs-i İznikmid sâkinlerinden Hacı Hüseyin ve Eceoğlı dimekle ma‘rûf kimesneler dörder beşer bin filoriye kādir kimesneler oldukları istimâ‘ olunmağın İstanbul’a celeb yazılmak fermân olunmağın mezkûrlar ihzâr olunup gönderilmek üzre iken a‘yân-ı vilâyet cem‘ olup mezbûran Hacı Hüseyin ve Eceoğlı’nın çokluk filoriye kudretleri olmayup biner filoriden ziyâde kādir değillerdir deyü şehâdet etdikleri ecilden ahvâllerini i‘lâm etmek içün irsâl olunmuşlar idi. Hâlâ alâkaları kat‘ olunmağıçün tekrâr

emr-i şerîf vârid olduğın bildirmişsin. İmdi mezbûr Eceoğlı kassâb olmasın [emr] idüp buyurdum ki;

Vardukda göresin. Arz olunduğı üzre metmûl olup ikiyüz bin akçeye kādir ise mezbûrın emrim üzre ol yerden alâkasın kat‘ idüp emvâl ü esbâbla mahrûse-i İstanbul’a gönderesin ki kassâblık hidmetinde ola.

254

Mustafa Çavuş’a virildi.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki;

Hâlâ Yemen Beğlerbeğisi Südde-i Sa‘âdetüme gönderdüği baharı Süveyş’den İskenderiye’ye indirmek içün Dergâh-ı Mualllam çavuşlarından Mustafa Çavuş *zîde kadruhû*ya mu‘âvenet eylemek lâzım olmağın buyurdum ki;

Vardukda mukayyed olup zikr olunan bahar Yemen‘den ol cânibe gelüp Süveyş’den İskenderiye’ye indirmek içün müşârun-ileyhe mu‘âvenet lâzım oldukda cemi‘-i levâzımda tedârik idüp dahî gereği gibi mu‘âvenet eyleyesin. Ve ne vechle tedârik olunduğın yazup bildiresin.

[117]

255

Hâslar Kadısına, Silivri ve Vize ve Pınarhisâr ve Kırkkilise ve Çorlı ve Ereğli Kadılarına hüküm ki;

Taht-ı kazânuzda zu‘amâ ve sipâhî ve yeniçeri tâifesinden ve sâir rencber tâifesinin koyunları olup kuzıların rûz-ı Hızır-İlyas’dan mukaddem satup telef itmekle et bâbında ziyâde muzâyaka olup men‘ olmasın emr idüp buyurdum ki;

Vardukda bu bâbda her birinüz mukayyed olup taht-ı kazânuzda koyunı olanlar zu‘amâ ve sipâhî ve yeniçeri tâifesine ve sâir re‘âyâya gereği gibi tenbîh idesin ki rûz-ı mezbûrdan mukaddem kimesne kassâb tâifesine ve gayriye sağmal koyun ve kuzısın satmayup kadîmden olıgelen âdet ü kānûn üzre Falyoz nâm mahalde rûz-ı Hızır-İlyas’da alınup mahrûse-i İstanbul’da koyun emînin ma‘rifeti ile kassâb tâifesine tevzi‘ ü taksîm

olunup akçeleriyle alup mahrûse-i mezbûrede getürüp füruht ideler. Bu bâbda her birinüz mukayyed olup ta‘yîn olunan zamândan mukaddem min ba‘d kassâb tâifesine ve gayriye kuzı satmayup alınmaya. Şöyle ki; emr-i şerîfime muhâlif bey‘ ü şirâ olduğı istimâ‘ oluna. Ma‘zûl olmanuz mukarrerdir. Ana göre tedârik idesin. Ve her birinüz taht-ı kazânuzda olan sağmal koyunların kuzılarıyla bey‘ idenler ne mikdârsa yarar nâ‘ibleriniz ile mahall-i mezbûre sâhibleriyle bile gönderesin ki getürüp emîn-i mezbûra teslîm idüp dahî kassâb tâifesine tevzî‘ ü taksîm ola.

256

Yayabaşı Osman Çavuş’a virildi.

Anadolu yakasında vâki‘ olan Hisâr Dizdârlarına hüküm ki;

Bundan akdem kal‘â-i mezbûrede hıfz olunmak içün sana gönderilen Tunus beği hâlâ karşu yakada olan Rum İli Hisârı’nda hıfz olunmak emrim olmağın buyurdum ki;

Osman Çavuş vusûl buldukda müşârun-ileyhi varan çavuşa teslîm eyleyüp yarar âdemleriyle kal‘â-i mezbûre dizdârına gönderesin ki mezkûr kal‘âda hıfz oluna.

257

Bu dahî.

Rum İli yakasında olan Hisâr Dizdârlarına hüküm ki;

Bundan akdem Anadolı Kal‘âsı’nda hıfz olan Tunus Beği hâlâ Rum İli Kal‘âsı’nda habs ile hıfz olunmak emrim olup ol bâbda sana irsâl olunmağıçün Anadolı Kal‘âsı Dizdârlarına hükm-i şerîfim gönderilmişdir. Buyurdum ki;

Osman Çavuş vusûl buldukda mezkûrı alup kal‘â-i mezbûrede hıfz etdirüp gaybet etdi[r]mekden hazer eyleyesin.

[118]

258

Bostan Çelebi'ye virildi.

Haleb Defterdârına hüküm ki;

Mektûb gönderüp Birecik hasları re'âyâsından tâife-i Ekrâd hayli serkeş ü mu'annid tâife olup iki-üç yıldan berü uhdelerine edâsı lâzım olan öşr-i terekeleri bahâsın ve âdet ü ağnâm ve rüsûm-ı örfiyyelerin virmeyüp içlerinden birazı ekrâdı müstakil bir mukāta'a alup iki yıldan berü bir akçeleri gelüp dâhil ü hazîne olmayup hâlâ livâ-i mezbûr beği Mehemmed gelelden berü tâife-i mezbûrenin zabtı ve mâl-ı mîrî tahsîlinde envâ'ı ikdâm üzre olup şimdiki halde sefer-i hümâyûn fermân olunup şöyle ki; müşârun-ileyh dahî sefer-i hümâyûna giderse zikr olunan eşkıyânın zabtı mümkin olmaduğından gayri zimmetlerinde mâ-tekaddemden ola[n] bakāyânın tahsîli müyesser olmaz deyü bildirmeğin buyurdum ki;

Vardukda mukayyed olup mâl-ı mîrîden tâife-i mezbûrenin üzerinde her ne ne kadar bâkī var ise bî-kusûr cem' u tahsîl idüp kimesnenin üzerine bir akçe bâkī kodurmayup alup Halep hazînesine zabt eyleyesin.

259

Beğin Kapu Kethudâsı Yusuf'a virildi.

İskenderiye Beğine, İskenderiye ve Podgoriçe ve Karadağ Kadılarına hüküm ki;

Sen ki sancakbeğisin. Mektûb gönderüp livâ-i mezbûrda olan âsîlerin ekseri islâh olunup lâkin Podgoriçe'de sâkin olan ba'zı sipâhî ve ba'zı müslüman nâmına olanlar ızlâl ü ızlâllarına sebeb olup cümleden Receb nâm sipâhî usâta garîb bir karyede sâkin olup ol tâife ise müttefik olup re'âyâyı dâimâ rencîde idüp emvâl ü iyâllerin garet idüp ve nice def'â katl-i nefs eyledüği sâbit olmuş iken hakkından gelinmemek ile fesâdı terk etmeyüp sebeb-i ihtilâldir deyü arz etmişsin. Buyurdum ki;

Vardukda siz ki kādılarsız. Mîr-i müşârun-ileyh mübâşeretiyle mezbûrı ele getürüp meclîs-i şer'a ihzâr idüp ahvâllerin hak üzre teftîş idüp göresin. Vech-i meşrûh üzre dâimâ âsîlerle ittifâk idüp fukarâya zulm ü te'addî olduğı ve usâtın ihtilâline sebeb olduğı sâbit olursa üzerine sâbit olan mevâddı sûret-i sicilleriyle aslından ihrâc idüp dahî vukû'ı üzre yazup arz eyleyesin.

[119]

260

Edirne Kadısı mülâzımlarından Hasan Çelebi'ye virildi.

Edirne Kadısına hüküm ki;

Mektûb gönderüp mahrûse-i mezbûre ba'zı vakıfların mütevellîsinden gayri mübâşiri olmamağla mütevellîleri vefât eyledikde defterlerin zabt idüp cevâbın virir kimesne bulunmaduğı ecilden mal-ı vakf zâyi' olup ve cümleden Mehmed Ağa ve Monla Kāsım ve Mehmed nâm kimesneler evkāfına mütevellî olan Sefer vefât idüp mütevellîden gayri mübâşiri olmamağın ikiyüz bin akçeye karîb vakf akçe zâyi' olup Müslümanlara gadr olduğın ve evkāf zâbitleri ve câbîleri mütevellîlere akçe teslîm eylediklerinde mütevellîlerden temessük deyü mühürlü tezkire alup lâkin tezkireye şer'an amel kābil olmayup ve mütevellîler vefât eylediklerinde mühürleri elden ele getirmekle tezkirelerde tezvîr ihtimâli olup amel olunmaduğı takdîrce akçe teslîm idenlere zulm ihtimâli olmağın anun gibi mütevellîsinden gayri mübâşiri olmayan vakfda müsâ'ade vârise mâl-ı vakfdan, eğer vakfın müsâ'adesi yoğise mütevellî vazîfesinden bir mikdâr vazîfe ifrâz olunup bir kâtib mübâşir ta'yîn olunup istihdâm olunmak ve mâl-ı vakf mukābelesinde alınan rüsûmın zabtı içün Edirne'de bezzâzistanda her vakf içün birer sandık vaz' olunmak ve mütevellîler tezkire virdiklerinde tezkirelerinin zeylinde şühûd yazup ve yâhûd tezkirelerin sicill-i mahfûza kayd etdirmek münâsib idüğin bildirüp hükm-i şerîf virilmesin talep eylemişsin. İmdi min ba'd vech-i meşrûh üzre olmak emr idüp buyurdum ki;

Vardukda anun gibi mütevellîsinden gayri mübâşiri olmayan vakıfda müsâ'ade vârise vech-i münâsib görüldüği üzre mâl-ı vakfdan birkaç akçe vazîfe ile bir kâtib ta'yîn idüp müsâ'adesi olmayanlardan mütevellîlerine vazîfesinden birer mikdârın ifrâz eyleyüp birer kâtibe vazîfe ta'yîn eyleyüp evkāfda istihdâm etdirüp ve her vakfın eminleri zabtı içün birer sanduk ta'yîn etdirüp (…) emînleri mahrûse-i mezbûre bezzâzistanında zabt etdirüp ve mütevellîlerin tezkirelerin zeylinde şühûd-ı udûl yazdırup ve yâhûd sebt ü sicill ü emvâl-i evkāf-ı müslimîn zâyi' ü telef olmakdan ihtiyât eyleyesin.

261

Müşârun-ileyhe hüküm ki;

Hâlâ Çirmen Kadısı Hamza içün mukaddemâ kazâ-i mezbûra tâbi‘ Hanım Sultân Evkāfı karyelerinden kürekci ihracı lâzım oldukda kürekci akçesinden ziyâde akçe ve ziyâde hâne hesâb etdi deyü şekvâ olunmağın teftîş olunmasın emr idüp buyurdum ki;

Vardukda mevlânâ-i mezbûre ile da‘vâ-i hak iden kurâ halkı muvâcehelerinde tamâm-ı hak üzre ahvâlimi teftîş ve elinde olan teslîm tezkiresine muvâfık mıdır? Yohsa ziyâde midir? Nicedir? Ve bi’l-cümle bu husûsı bi’t-tamâm ma‘lûm idinüp vukû‘ı ve hakīkati üzre arz idesin.

[120]

262

(…) Mehmed’e virildi.

Çirmen Beğine ve livâ-i mezbûrda vâki‘ olan kadılara hüküm ki;

Sen ki sancağıbeğisin. Südde-i Sa‘âdetüme mektûb gönderüp sancağına müte‘allik olan kādılıklarda ba‘zı Gurbet ve Çingân tâifesi cem‘ olup kırk elli hâne birden konup re‘âyânın davarların ve emvâl ü esbâbların garet idüp ve gice ile evlerin basup ve yolların inüp âdemler katl idüp envâ‘ı fesâd eyleyüp dahî âhar kazâlara girüp re‘âyânın zulmi görülmeyüp dâimâ fesâd ü şenâ‘atden hâlî değillerdir deyü bildirdüğin ecilden buyurdum ki;

Vardukda anun gibi ehl-i fesâd ü şenâ‘atleri olup meclîs-i şer‘a ihzâr olunmak lâzım oldukda toprak kadıları tarafından mürâsele ile âhar sicil gönderüp meclîs-i şer‘a getürüp hasımların muvâcehesinde bir def‘â şer‘le fasl olmayup on beş yıl mürûr itmiş olmayan husûsların hak üzre teftîş eyleyüp göresin. Vech-i meşrûh üzre fes[â]d ü şenâ‘atleri olup bi-hasebi’s-şer‘ sâbit ü zâhir olursa ol kanda muktezâ-i şer‘-i şerîf ne ise icrâ eyleyesin. Ve kıbel-i şer‘den âdem gönderilüp da‘vâ olundukda itâ‘at itmeyenlerin hüsn-i tedârik küllî üzerlerine varup ele getürüp dahî fesâdlarına göre şer‘-i şerîf mûcebince amel eyleyesin ve her birinüzin taht-ı kazâsında ne makūle ehl-i fesâd toplayup ve üzerlerine li-ma‘kūle mevâd sâbit olup ne vechle haklarından gelindüğin sûret-i sicillerinle yazup arz eyleyesin. Ammâ bu bâbda hak üzre olup anun gibi ehl-i

fesâdı celb ü ahz olunmağla himâyet olmayup kendü hallerinde olanlara zulm ü hayf olunmakdan ziyâde hazer idesin.

[121]

263

Keteli Hüseyin Çavuş'a virildi.

Tokat ve Amasya ve Merzifon Kadılarına hüküm ki;

Rik'a sunulup bi'l-fi'l Amasya beği olan Mustafa içün fısk ü fücûr üzre olup zulm ü te'addîsi olduğı i'lâm olunup ziyâde şekvâ olunmağın sunulan rik'anın sûreti aslından aynı ile ihraç olunup müşârun-ileyhin ahvâli şer'le teftîş olunmak içün Kefelü Hüseyin Çavuş irsâl olundı. Buyurdum ki;

Vardukda gönderilen rik'a sûretinde mastûr olan mevâdda nazar idüp dahî müşârun-ileyhden da'vâ-i hak ider kimesne varise bir def'â şer'le fasl olmuş değilse ber-mûceb-i şer'-i şerîf hak üzre teftîş eyleyüp göresin. Müşârun-ileyhin zimmetinde hukūk-ı nâs sâbit olursa şer'le müteveccih olan hukūkı ashâbına alıvirdükden sonra üzerinde ne makūle hukūk sâbit olup ve gice ne alıvirildüğin ve sâir zulm ü te'addîleri ne idüğin ve rik'ada mastûr olan mevâd sahîh midir? Nice yanınızda sübût bulduğı üzre mufassal yazup bildiresin.

264

Kurd nâm kimesneye virildi.

Rodos Beğine hüküm ki;

Çeşme Kadısı mektûb gönderüp kazâ-i mezbûra tâbi' Eşler nâm karyeden Turgud bin Hamza nâm emred oğlanı kendü hâlînde iken Hasan Reîs nâm levend çeküp alup gidüp ol esnada levend fırkatesinde bulunmağla levend tâifesindendir deyü tutulup mücrîm nâmına küreğe konılup ol zamândan berü on iki yıl mikdârı zamândır bî-günâh kürek çeker deyü Müslümanlar şehâdet etdiklerin arz itdüği ecilden mezkûr Turgud kürekden itlâk olunup yerine Menteşe sancağında ele getürilüp küreğe virilecek

mücrîmlerden bir mücrîm virilmesin emr idüp Menteşe beğine dahî ol husûs içün müstakil hükm gönderilmişdir. Buyurdum ki;

Vardukda mezkûr Turgud'ı emrim mûcebince kürekden itlâk eyleyüp Menteşe'den gelecek mücrîmi anın yerine küreğe koşup teslîm idesin.

265

Beğin Kapu Kethudâsı Mustafa'ya virildi.

Menteşe Beğine hüküm ki;

Çeşme Kadısının arzı mûcebince Eşler nâm karyeden Turgud bin Hamza nâm kimesne on iki yıldan berü bî-günâh Rodos kadırgalarında kürekde olduğı i'lâm olunmağla kürekden ihrac eyleyesin deyü Rodos Beğine hükm-i şerîfim gönderilüp lâkin mezbûrun yerine kürek hidmetine âdem lâzım olmağın Menteşe sancağında ele getürilen ehl ü fesâd ü şenâ'atden küreğe konulacak mücrîmlerden birin yarar âdemlere koşup Rodos beğine gönderilmesin emr idüp buyurdum ki;

Vardukda emrim mûcebince taht-ı livânda ele getürilen fesâd ü şenâ'ati sâbit olan ehl ü fesâd ü şenâ'atden birini itlâkı fermân olunan mezbûr Turgud'un yerine yarar âdemlere koşup Rodos beğine gönderesin.

[122]

266

Pîrî Çavuş'a virildi.

Boğdan Voyvodası Petre Voyvoda'ya hüküm ki;

Bundan akdem sana hükm-i şerîfim gönderilüp bu def'â Aleksandra nâmına olan La'în muhârebesinde tutulan Kazakları gönderesin deyü fermân olunmağla Mehmed Giray Hân *dâmet meâliyehû*nun Hacı Hasan nâm âdemisinin elinden Kazak alındığı i'lâm olunmağın buyurdum ki;

Hükm-i şerîfimle vardukda göresin. Zikr olunan esîr Boğdanludan olmayup Lehlüler olup hâlâ Boğdan üzerine müstevlî olan eşkıyâdansa girü müşârun-ileyhin âdemisine teslîm eyleyesin.

267

Beğin Kapu Kethudâsı Mustafa'ya virildi.

Menteşe Beğine hüküm ki;

Mektûb gönderüp livâ-i mezbûrda tâğî vü isyân üzre olan fesâd suhteler yaz eyyâmında cem'iyyet idüp dağlarda ve ziyâde harb sengistân yerlerde sığınmak ile vilâyet halkına te'addîler eyleyüp ele getürmek içün ikdâm olundukda Hamid ve Teke ili sancakları muttasıl ve sınurdaş olmağla ehl-i fesâd suhte zikr olunan sancaklara kaçup halâs bulup zikr olunan sancaklara gaybet etdiklerinde akîblerince varup ele getürmeğiçün emr-i şerîf ricâsına arz eyledüğin ecilden buyurdum ki;

Vardukda anun gibi ehl-i fesâd suhteler sancağında fesâd üzre olup ele getürmek kasd etdiğinde kaçup zikr olunan sancaklara varup sığındıklarında aslâ te'hîr etmeyüp varup hüsn-i tedbîr ile ele getürüp toprak kadıları ma'rifetiyle hak üzre teftîş idüp göresin. Şer'le üzerlerine fesâd sâbit olan suhteleri sicil eyleyüp şer'le lâzım geleni icrâ eyleyesin.

[123]

268

Rodos Beğine hüküm ki;

Menteşe Beği mektûb gönderüp livâ-i Menteşe'de fesâd üzre olan suhteler ele getürilmek kasd olundukda âhar sancaklara kaçup ve cezîre-i Rodos'a geçüp anda kışlayup dahî ol baharda girü livâ-i mezbûre geçüp fesâd üzre oldukların bildirmeğin buyurdum ki;

Vardukda bu husûsda gereği gibi mukayyed olup teftîş idüp göresin. Fi'l-vâki' livâ-i mezbûrda fesâd üzre olan suhte tâifesi ele getürilmek kasd olundukda kaçup

cezîre-i mezbûreye varup anda kışlayup girü evvel baharda livâ-i mezbûra gitmek isteyenleri cezîre-i mezbûreden salıvirmeyesin.

269

Menteşe'den Peruli nâm kimesneye virildi.

Menteşe Beğine, Mazon ve Akçeşehir Kadılarına hüküm ki;

Mazon kazâsından ba'zı müslümanlar arz-ı hâl sunup bundan akdem livâ-i mezbûrda ehl-i fesâd suhte tâifesinin serdârı olan Sâfi'nin yoldaşlarından Receb nâm suhte nice evler ve yollar basup ve Hasan nâm kimesnenin on beş yiğirmi nefer suhte ile evin içinde pâreleyüp esbâbın yağma idüp ve evin ateşe urup ve bir karındaşın evin önine sulb idüp bu makūle fesâdda bile mübâşir olan mezbûrın karındaşı Hasan, Mehmed Fakîh nâm bir mazlûmı bilâ beyyine katl idüp ve Menteşe bazarı basup ehl-i fesâd olmağın Kurdoğlı nicesinin küreğe komuş iken bir tarîkle halâs olup ve nicelerinden sonra mezkûr Receb âhar sancakda maktûl bulunmağla diğer karındaşı Ma'den ba'zı Müslümanlardan mezkûr Receb'in mâlın ve esbâbın taleb idüp fukarâya esenler ve iftiralar eyleyüp emr-i şerîf ihrac itmekle Müslümanları tutdurup bu subaşılara cerîmelerin aldırup dâimâ rencîde itmekden hâlî değildir deyü tezallüm eyledikleri ecilden buyurdum ki;

Vardukda mezkûrları ele getürüp da'vâ-i hak idenlerle berâber idüp bir def'â şer'le fasl olmayan husûsların hak üzre teftîş idüp göresin. Fi'l-vâki' katl olunan suhtenin karındaşı olup ve hâlâ vech-i meşrûh üzre fukarâya esenler ve iftirâ ve şirret ü şekāvet idüp zulm ü te'addîsi sâbit olursa ashâb-ı hukūkın şer'le sâbit olan hakların ba'des-sübût alıvirdikden sonra sâbit olan mevâddın sûret-i sicilleriyle mukayyed ü mahbûs yarar âdemlere koşup göresin.

[124]

270

Müşârun-ileyhin kethudâsı Ken'an Kethudâ'ya virildi.

Zûlkadriye Beğlerbeğisine hüküm ki;

Ayıntab Beği Keyvan ile mektûb gönderüp bundan akdem Basra gemileri mühimmâtiyçün kesilmek emr olunan kereste emr-i şerîf mûcebince tedârikte mübâşeret olunup lâkin mi‘mâr gelmeyüp mi‘mâra muhtaç olduğın ve bu makūle kerestenüz faslında kat‘ olunugelüp mâh-ı muharrem’ül-harâmın ibtidâsında gemilere tahmîl olunup Fırat’ın tuğyânı zamânında mahall-i me’mûra îsâl olunugelmiş idi. Hâlâ Fırat’ın tuğyânı zamânı geçmek üzre olduğın zikr olunan kereste etdirüp kazâsından kesilügelüp bu def‘â fermân olunan nezl-i avârıza tebdîl olursa maksûd olunan ağaçları kazâ-i mezbûr re‘âyâsı kesüp mîrî karhâneye getürüp ve mîrîden harac talep eylememek üzre ta‘ahhüd eylediklerin bildirmişsin. Ol bâbda her ne dimiş isek ma‘lûm-ı şerîfim oldı. Buyurdum ki;

Zikr olunan kereste eğer vezîrim Sinan Paşa ile irsâl olunacak kereste ile müşârun-ileyh seferden kalmayup kereste husûsundan dahî ferâgat olunmuşdur. Re‘âyâya ol bâbda nesne teklîf olunmaya. Ammâ kereste içün virilen filori dahî zâyi‘ olmakdan hazer idesin.

271

Mektûb getüren Mahmûd’a virildi.

Kastamonu Beğine hüküm ki;

Mektûb gönderüp Kûfî nâm karyeden Koşi Murad dimekle ma‘rûf kimesne mukaddemâ kalb akçe kesdüği ve fesâd ü şenâ‘ati sâbit olmağla hakkında emr-i şerîf vârid olup küreğe virilmişken bir tarîkle halâs olup yine mîrîyye-i mezbûreye gelüp Müslümanlara te‘addîden hâlî olmayup ve üzerine zinâ dahî sâbit olduğın karye-i mezbûre ahâlîsi haber virdiklerin bildirmişsin. Buyurdum ki;

Vardukda mezbûrı da‘vâ-i hak idenler ile berâber idüp bir def‘â şer‘le fasl olmayan husûsların toprak kadısı ma‘rifetle hak üzre göresin. Arz olunduğı üzre fesâd ü şenâ‘at sâbit oldukdan sonra sipâhî ise habs ü arz idüp değil ise şer‘le lâzım geleni icrâ eyleyesin.

[125]

272

Monla Musa Efendi'ye virildi.

İstanbul Kadısına;

Müteveffâ Lütfullâh'ın vakfı olan müneccim kitâbları mahmiyye-i mezbûrede Mi'mar Sinan mahallesinin imâmı ve müezzini ellerinde olduğı i'lâm olunmağın alınup rasadhâneye virilmek emr idüp buyurdum ki;

Vardukda te'hîr itmeyüp müteveffâ-i mezbûr nücûma ve ilm-i hey'ete ve hendeseye müte'allik olan kitâbları eğer mezkûran ellerindedir ve eğer âhardadır. Her kimde ise zuhûra getürüp dahî bi'l-fi'l rasad hidmetinde olan Mevlânâ Muhyiddîn'e cümlesin teslîm etdiresin.

273

Mezbûr zimmîye virildi.

Pererzin? Beğine ve Kadısına hüküm ki;

Kazâ-i mezbûrdan Kuyumcu Maho dimekle ma'rûf zimmî gammâz ve ehl-i fesâd kimesne olduğından gayri kallâb olup nice def'â alâmeti bulunup bi'l-fi'l bu makūle fasl üzre olduğı i'lâm olunmağın mezbûr ele getürilüp ahvâli teftîş olunup görülmesin emr idüp buyurdum ki;

Varıncak mezkûrı ele getürüp ahvâlin şer'le teftîş eyleyüp göresin. Vâki' ise şer'le sâbit ola. Elinde bulunan kallâblığa müte'allik âlât ü esbâbıyla ve sûret-i sicilleriyle yarar âdemlere koşup gönderesin.

274

Mısır'a varınca yol üzerinde vâki' olan beğlere ve zikr olunan sancaklarda vâki' kādılara ve yol üzerinde olan ümenâya hüküm ki;

Merhûme Mihrimâh Sultân *tâbe serâhâ*nın ağalarından Dârendegân Anbar ve Cevher ve Mahmûd ve Bilâl ve Ahmed nâm ağalar âzâd olunup Mısır'da hallerine münâsib dirlik ta'yîn olunup deryâdan yek gemi ile Mısır'a gidüp yolda ve izde menâzil

ü merâhilde ve iskelelerde kendülere ve esbâblarına dahl olunmamak bâbında hükm-i şerîfim ricâ etdikleri ecilden buyurdum ki;

Mezbûrlar hükm-i şerîfimle her kangınızın taht-ı hükûmetine dâhil olursa yolda ve izde menâzil ü ma‘berlere ve benderlerde ve iskelelerde mezkûrlara ve esbâblarına emr-i şerîfe muhâlif kimesneyi dahl etdirmeyesin.

[126]

[Sayfa Boş]

[127]

275

Serâser kîse ve altun kozalak ile bağlanup sâhib-i sa‘âdet hazretlerine gönderildi.

Fî 15 S Sene 986

Beç Kralına Nâme-i Hümâyûn ki:

El-hâletü hâzihî dergâh-ı felek-iştibâhımız ki melce-i selâtîn der-mektûb sadâkât-mashûbunuz vârid olup mazmun-ı muhâlasat-ı meşhûnunda kadîmü’z-zamândan Âsitânemiz ile olan ahd ü emân mûcebince irsâl olunugelen virgünüz irsâlinde ve bâ‘is fevz ü felâh-ı re‘âyâyı himâyetîn olan sulh ü salâh ümûrı kemâ yenbeğî ri‘âyet olunup yüce Âsitânemize olan sadâkat u ihlâs ve envâ‘ı muhâlasat ve ihtisâsınızı iş‘âr ve ta‘yîn olunan virgü vakti ile irsâl olunmayup bâ‘is-i meks ve te’hîr u asâkir-i İslâm nusret-fercâm vilâyet ü memleketinize dahl ü tecâvüz ve re‘âyâyı katl ü esîr ve hîle vü hud‘â ile ahd ü emâna mugâyir kal‘ârınuzı teshîr eyledikleri ecilden olduğı ihbâr ve bu bâbda Âsitâne-i Se‘âdetümde olan ilçilerinüz husûsı kazâyâyı sebt ü tahrîr eyleyüp pâye-i serîr-i adâlet-masîrimize arz eylemek tenbîh olunduğı ve mâ-beynde vâki‘ olan şerâ‘it ü ahd ü emân cemi‘ zamânda ri‘âyet olunmak murâd-ı fuâdınız olup bâ‘is-i müvâlât ve mûris-i ahd ü müsâfât olan virgüyi vakti ile irsâlde müsâra‘at ve sâir sadâkat ü ihlâsa müteferri‘ cumhûr-ı umûrda bezl-i makdûr olunduğı ve sulh u salâha mugâyir vaz‘-ı sudûr iden serhad hâkimlerinin haklarından gelinmek husûsunda istid‘â olunduğı ahvâli sadâkat-mâl i‘lâm olunmuş. Ol bâbda eğer nâme-i meserret-makrûnunuzda ve eğer elçiniz ve vesâtatı ile her ne ki tahrîr ü beyân olunmuş ise pâye-i serîrine arz olunup ilm-i şerîfim muhît ü şâmil olmuşdur. İmdi memâlik-i mahrûsemizde

olan ümerâ ve sâir hudûd vilâyet muhâfazasında olan asker nusret-eserimiz sizin serhaddinüzde olan ümerâ vü a‘yânınızdan dâimâ şekvâ eylemekden hâlî olmayup sulh u salâh ümûrı mukarrer oldukdan sonra nakz-ı ahd mukaddem sizin cânibinizde olan ümerâ vü a‘yân-ı vilâyetiniz sebeb oldukların i‘lâm eylemişlerdir. Bu def‘â hudûd-ı memâlik-i mahmiyye serhadd-i vilâyet-i mevkiyyemizde olan beğlerbeğilere ve sâir ümerâ vü a‘yâna ve asâkir nusret-müessere müekked ahkâm-ı şerîfe yazılup min ba‘d ol câniblere müte‘allik olan kılâ‘ u bukâ‘a ve arâzi vü ziyâ‘a ve re‘âyâ vü berâyâya bi-vechin mine’l-vücûh dahl eylememek bâbında muhkem tenbîh ü yasâk olunmuşdur. İnşâallah min ba‘d kavâ‘id-i sulh ü salâha ri‘âyet olunup ol cânibe dahl ü tecâvüz olunmaz. Mâ-beynde mün‘akid olan sulh ü salâha muhâlif dahl eyleyenlerin müntehâ haklarından gelinmek mukarrerdir. Gerekdir ki;

Vüsul buldukda siz dahî ol cânibde olan ümerâ ve a‘yânınıza muhkem tenbîh eyleyesiz ki her biri kavâ‘id ü ahd ü peymân ve şerâit ü sulh ü emâna ri‘âyet eyleyüp memâlik-i mahrûsemize müte‘allik olan kasabât u kurâ ve arazi vü ziyâ‘a ve sâir kılâ‘ u bukâ‘a dahl eylemeyüp her biri kendü hallerinde olup bâ‘is asâyiş ü felâh re‘âyâyı tarafeyn olan kavâ‘id ü sulh ü salâhı kemâ-yenbeğî ri‘âyet eyleyüp ahde mugâyir vaz‘ın südûruna cevaz göstermemek bâbında ve sebeb-i ahd ü muvâlât ve mûceb tenbîh ü müsâfât olan virgünüzi vakti ile irsâl eyleyesin.

[128]

276

Silivri Kadısına hüküm ki;

Bi’l-fi‘l suyolu nâzırı olan Dâvud Çavuş mektûb gönderüp taht-ı kazânda vâki‘ olan mîrî suyollarının üzerinde bir zira‘ ve sağ ve sol câniblerinde üçer zira‘ ki cümle yedi zira‘ yere bağ ve ağaç dikilmeyüp ve tarla ve çayır olmaya deyü ahkâm-ı şerîfe virilmiş iken hâlâ suyollarının üzerine ba‘zı kimesneler bağlar ve ağaçlar diküp ve sandıklar kesüp ve binâlar yapup suyollarına zarar ü ziyân iderler deyü bildirüp kazâ-i mezbûra tâbi‘ Kādıköy’ünde sâkin olan Reyhân bin Abdullah nâm korucı ile bi’z-zât suyollarının üzerine varup zarar ü ziyânları def‘ olunmak ricâsına arz etdüği ecilden mîrî suyolları üzerinde yedi arşun mikdârı yer tathîr olunup üzerine nesne vaz‘ olunmasın emr idüp buyurdum ki;

Mezbûr korucı Reyhân vardukda bi'z-zât kalkup taht-ı kazânda vâki‘ olan mîrî suyollarının üzerine varup vâkı‘â ol makūle bağ ve ağaç diküp binâlar yapmışlarsa mîrî suyollarının mürûr u ubûr etdüği yerlerde sağ ve sollu yedişer zira‘ mikdârı yerli bağ ve ağaç kısmından bir nesne dikdirmeyüp ve tarla ve çayır etdirmeyüp ve binâ yapdırmayup muhkem tathîr ü pâk eyleyüp eğer ol makūle ağaçlar diküp binâlar yapdıkları vâki‘ ise yedişer arşun mikdârı yerlerde vâki‘ olanları def‘ ü ref‘ idüp fermân-ı hümâyûnuma mugâyir mîrî suyollarına zarar ü ziyân etdirmekden ihtirâz eyleyesin.

277

Bursa Beğin Kethudâsı Kara Kethudâ'ya virildi.

Fî 15 S Sene [98]6

Bursa Beğine hüküm ki;

Mektûb gönderüp Bursa etmekçilerinden Cum‘â nâm etmekçinin şâkirdi Budak bin Mehmed meclîs-i şer‘a gelüp "Zevcem akçe kırkar" deyü haber virmeğin şer‘den âdem gönderilüp bir kîse içinde akçe kırıklarıyla kat‘ u müte‘allik ba‘zı mahsûs mikrâzların getürüp su‘âl olundukda "Ben kendim kırkdım" deyü ikrâr idüp "Nice harcanursın?" dinildikde "Üstâdım etmekçinin akçesi arasına hafiyyeten halt idüp harcanurdum" deyü haber virüp ikrârı sicil olunup bu makūlelerin elleri kesilüp haklarından gelinmeyince akçe ve guruş ve altunın ıslahına imkân olunmaz deyü arz etdüğin ecilden şer‘le kallâblığı sâbit olanın eli kesilmesin emr idüp buyurdum ki;

Vardukda emrim mûcebince ol makūle kallâblığı sâbit olanın kallâblıkda sicill ü mahfûza kayd etdirdüğünden sonra elin kat‘ idüp arz eyleyesin.

[129]

278

Bursa Beğin Kethudâsı Kara Kethudâ'ya virildi.

Fî 15 S Sene [98]6

Bursa Beğine hüküm ki;

Kazâ-i mezbûrda ba‘zı ehl-i fesâd suhteler tahsîl üzre olmayup dâimâ kendü hevâlarında olup fısk ü fücûr ve şürb ü hamr itmekden hâlî olmadıkları istimâ‘ olunmağın anın gibi fesâd ü şenâ‘at üzre olan suhteler ele getürilüp kayd ü bend ile gönderilmesin emr idüp buyurdum ki;

Vardukda anun gibi kazâ-i mezbûrda tahsîl üzre olmayup dâimâ kendü hevâsında gezüp ve şürb ü hamr iden eşkıyâ suhte tâifesinde ele getürüp kayd u bend ile yarar âdemlere koşup dahî Dergâh-ı Mu‘allâma gönderesin ki küreğe koşıla. Ve kazâ-i mezbûrda vâki‘ olan müderrislere dahî tenbîh idesin ki kendü halinde salâh üzre olup tahsîl itmeyen suhte tâifesini medreselerinde tutmayup ele vireler. Ve kefilsiz suhte komayalar. Ve'l-emr kendülerden suâl olunur. Ve anun gibi suhte ve sâir ehl-i fesâd levend cem‘ olduklarında ele getürmek içün her karyede ehl-i karyeden yarar kimesneyi baş ta‘yîn eyleyüp tenbîh eyleyesin ki ehl-i karye ise cem‘ olup fesâd kasdına gelen eğer suhte tâifesidir ve eğer sâir ehl-i fesâd levend tâifesini ele getüreler. Bu bâbda mukayyed olup kendü hallerinde olanlara dahl olunup ehl-i fesâda himâyet olunmakdan hazer ideler.

279

Mahmûd Kethudâ âdemi Ahmed’e virildi.

Dubrovnik Beğlerine hüküm ki;

Cezâyir Beğlerbeğisi âdem gönderüp müşârun-ileyhin kullarından sâbıkā Galata Subaşısı olan Süleyman nâm kulı Dubrovnik tâcirlerinden Martin Veledi Sero nâm tâcire huccet-i şer‘iyye ile şuhûd-ı udûl mahzarında yüz doksan bin nakd akçe karz-ı hasen virüp mezbûr Süleyman Cezâyir-i Garb’dan avdet eyleyüp geldikde mezkûr tâcir dahî nice kimesnelere medyûn olmağın gaybet ü firâr idüp hâlâ Âsitâne-i Sa‘âdetümde olan elçiler mahzarında şâhidler şehâdet eyleyüp sâbit olduğı ecilden nakl-i şehâde alduğın bildirüp mezkûr tâcirden olan hakkı bî-kusûr alıvirüp müşârun-ileyhe irsâl olunmak içün ol bâbda hükm-i şerîf taleb itmeğin buyurdum ki;

Âdemi vardukda kadîmden Âsitânemize olan ubûdiyet ü ihlâsınız mûcebince gönderilüp nakl-i şehâde mûcebince mezbûre tâcirin zimmetinde sübût bulan akçeyi bî-kusûr tahsîl etdirüp müşârun-ileyhe irsâl eyleyesin.

[130]

280

Mezbûr çavuş âdemi Mahmûd'a virildi.

İdincik ve Güğercinlik Kadılarına hüküm ki;

Kütahya ve Mihalıç Kadıları mektûb gönderüp nefs-i İdincik'de sâkin olup Divân-ı Âl-i Kapucılarından olan Divâne Musa dimekle meşhûr kimesnenin oğlı Mustafa, babası vefâtından sonra hidmet üzre iken fesâdı zuhûr etmekle red olunup hâlâ ol câniblerde celebler basup ve nice kimesneleri mecrûh etdüğinden gayri esbâb ü emvâlin garet eyledüği sâbit olup nefsi İdincik Mahallesi'nde sicil olunup ve Güğercinlik kazâsında vâki' olan havâss-ı hümâyûn keferesinin üzerine şühûd-ı zûr dineldirüp dâimâ rencîde itmekden hâlî olmaduğı ecilden havâss-ı hümâyûn re'âyâsı ve sâir fukarâ tezallüm iderler deyü mezbûrun ahvâli Mehmed Çavuş mübâşeretiyle teftîş olunmak içün emr-i şerîf virilmesin arz eyledikleri ecilden buyurdum ki;

Vardukda mezbûr çavuş mübâşeretiyle hak üzre teftîş idüp göresin. Vech-i meşrûh üzre fukarâya zulm ü te'addîsi sâbit olursa muktezâ-i şer' ne ise edâ idüp yerine koyasın.

281

Bursa Beği Kethudâsı Kara Kethudâ'ya virildi.

Fî 15 S Sene [98]6

Bursa Kadısına ve Beğine hüküm ki;

Mektûb gönderüp Cum'â nâm etmekçinin şâkirdi Budak nâm kimesnenin akçe kırkduğı i'lâm olunmağla âdem gönderilüp akçe kırıklarıyla ba'zı mikrâzlar getürilüp "Üstâdım etmekçinin akçesi arasına hafiyyeten hıfz idüp harcanurdım" deyü ikrâr etdüği sicil olunduğın bildirmeğin anun gibi şer'le kallâblığı sâbit ü sicil olanların senin ma'rifetinle elleri kesilmek içün mîr-i müşârun-ileyhe hükm irsâl olunmuşdur. Buyurdum ki;

Sen dahî ol emr-i şerîf mûcebince amel idüp hilâf-ı şer‘ kimesneye te‘addî olmakdan hazer idesin.

[131]

282

Sinan Paşa Hazretleri âdemlerinden Yusuf’a virildi.

Fî 15 Safer Sene 986

İvraca Kadısına hüküm ki;

Vezîrim Sinan Paşa’nın nefs-i İvraca’da vâki‘ olan hasları voyvodası sûret-i sicil sunup havâss-ı mezbûreden Hare nâm karye zimmîleri dâimâ isyân ü tuğyân ve şirret ü şekā üzre olup gelen voyvodalara itâ‘at itmeyüp benle mukābele ve mukâtele idüp fesâd üzre olıgelmişler dinildüğin karye-i mezbûre zimmîlerinin ahvâlini ehl-i vukūf kimesnelerden tefahhus olundukda fi’l-vâki‘ isyân üzre olup gelen voyvodalar ile dâimâ mukābele etmekden hâlî olmayup Ferhad Paşa’nın voyvodası âdemlerinden Sefer nâm kimesneyi bundan akdem katl itmişlerdir deyü haber virdikleri sicil olduğın bildirmeğin karye-i mezbûrenin ahvâli görülmesin emr idüp buyurdum ki;

Hükm-i şerîfimle vardukda bir def‘â şer‘le fasl olmayup on beş yıl mürûr itmiş değil ise karye-i mezbûre zimmîlerinin ahvâllerin tamâm-ı hak üzre teftîş idüp göresin. Anın gibi havâss-ı mezbûre zimmîlerinden fesâd üzre olup katl-i nefs etdükleri bi-hasebi’ş-şer‘ sâbit ola. Meğerki şer‘le haklarından gelüp gayri isyân u tuğyân üzre olanları ele getürüp habs idüp dahî ahvâlleri ve vukû‘ı üzre yazup arz idesin.

283

Hamza Çavuş oğlı Ali’ye virildi.

Zağra Yenicesi ve Kızıl Ağaç Kadılarına hüküm ki;

Çirmen Beği ile Nevâhî-i Yanbolı ve Karîn-âbâd Kadıları mektûb gönderüp Kulı Subaşı’nın Başlular nâm karyeden ve gayriden ba‘zı kimesneler katl kasdına evin basup mecrûh itmeğin görülmeğiçün emr-i şerîf vârid olmağla Budak ve Sâlih nâm kimesneler Sultân ve Zavîr? ve Fatıma nâm avretlere “Kulı Subaşı’nın hâtunından dört bin akçe

alıvireyim” deyüp ve Nuh Beğ nâm sipâhî dahî berat viresin deyü ihlâl etmeğin gice ile evin basup altı yerde mecrûh eyledük deyü ikrâr idüp ve Sâlih nâm kimesne “Mukaddemâ subaşıyı mecrûh eyledim” deyü ikrârı dahî Yanbolı Kadısı önünde ve Budak nâm kimesnenin dahî Zağra Kadısı öninde ikrârı müseccel olup Hızır nâm kimesne dahî “Katl tedâriğinde bile idim lâkin evin basmağa bile varmadım” deyüp “Armağan nâm kimesneden haber yokdur” dir iken ev basanlar şerîkimizdir deyüp ve nice kimesneler mezkûrun dâyinliğine şehâdet idüp ol ecilden Hızır ve Armağan nâm küreğe gönderilüp ve Kulı Subaşı’nın zevcesinin karındaşı Mehmed nâm ma‘zûl sipâhî katl tedâriğinde bile idüğine mu‘arref olup “Ev basılduğında bile değil idim” deyüp ve Zümre nâm hâtun dahî bile olup karyesi halkı mezkûre içün “Yaramazdır” deyüp ve mezbûre Sultan dahî “Budak ve Mehmed her zamân bana gelürler idi. Lâkin bu kazıyyede medhalimiz yokdur” deyüp ve karye halkı mezbûre içün “Yaramazdır, âdemi levend nâ-mahrem yatağıdır” deyüp mezkûre Zavîr? bi’l-külliyyen inkâr idüp lâkin katl-i cem‘iyyet anın evinde olup karyesi halkı dahî anun yaramazlığına şehâdet eylediklerin arz eyledikleri ecilden buyurdum ki;

Hamza Çavuş vardukda mezkûre Zavîr? husûsda ve sâir arzda mastûr olan mevâddı hak üzre teftîş idüp göresin. Zikr olunan avretlerin ve mezkûre Zavîr’in? ahvâli arz olunduğı gibi midir? Hilâf vâki‘ midir? Nicedir? Vukû‘ı üzre arz eyleyesin.

[132]

284

Bu sûret makbûl olmayup âhar sûreti yazılup dîvân kaydına geçmiştir.

Mahrûse-i Manisa Kadısına hüküm ki;

Bundan akdem mâliye tarafından hükm-i şerîfim gönderilüp kazâ-i mezbûrda vâki‘ olan avârız hânelerinden yiğirmi hâneden bir kürekci ihraç olunmak fermân olunmadı. Hâliyâ teftîş-i maiyyetde sâkin olan Yahûdîler ve sâir kefereden ma‘adâ Hızâne-i Âmiremde olan avârız defteri mûcebince dörtyüz doksan beş hâne Müslümanların min ba‘d avârız ve kürekcileri alınmayup mu‘af olmaları emr idüp ve bu bâbda mâliye tarafından dahî emr-i hümâyûnum virilüp nişân-ı âl-i şânım ezrâkı kılınup buyurdum ki;

Vüsul buldukda nefs-i maiyyetde olan kefere ve Yahûdîlerinden gayri ol mikdâr Müslüman hânelerinden min ba‘d emr-i celîli’l-kadrim üzre avârız ve kürekci ihraç etmeyüp ellerinde olan nişân-ı hümâyûnum bir sûretin dâimâ mazmûnıyla amel olunmak içün sicill-i mahfûza kayd etdikden sonra ellerinde ibkā eyleyesin ki Müslümanlar eyyâm-ı sa‘âdet-i eşcâmımda âsûde-hâl olup devâm-ı devlet ve kıyâm-ı haşmetim içün fi'l-örf ve'l-iclâl du‘aya iştigâl üzre olalar.

[133]

285

Lih kralına yazılan nâme-i hümâyûnun sûretidir.

Serâser kîseler ile konılup altun kozalak ile bağlanup Koflanzâde Mehmed Çavuş’a virildi. İki sûret yazılmışdır.

Fî 26 S sene 986

Serâser kîse ve altun kozalak ile bağlanup tercümânı Mehmed’e virildi. İlçinin âdemine teslîm içün.

Fî 25 S sene 986

El-hâletü hazihî âsitân-ı devlet-i âşiyân ve adâlet-peymânımıza ki:

Melce-i selâtin-i zamân ve mence-i ve me‘âz devâkīn ü devrândır. Mektûbunuz vârid olup bundan akdem südde-i seniyye-i felek bâr-gâh ve atiyye-i aliyye-i gerdûn-ı âşiyânımıza irsâl olunan Markoş Sebuske nâm elçiniz ile gönderilen nâmenüzde cenâb-ı emâret-me‘ab Tatar Hânı Mehmed Giray Hân *dâmet meâliyehû* ile dostluk mukarrer olmağıçün müşârun-ileyhe irsâl olunan Taranuski nâm elçinizi habs eyleyüp ve Moskov tarafından ziyâde-mend almağla yek-dîl ve yek-cihet olup vilâyet-i Lih’e ale’l-gafle akın idüp ziyâde âdem ve davarınuz sürüp mâ-beyninde sulh u salâh vardır deyü ol câniblere asker gönderilmemekle küllî hasarat eyledüğin bu bâbda müşârun-ileyh *dâmet meâliyehû* tarafına Âsitâne-i Sa‘âdet Âşiyânımızdan âdem gönderilüp alınan esîr ve davarınuz reddolunup ve Moskov ile ittihâden men‘ ü mahbûs olan elçiniz itlâk olunup ve sizünle ahd-ı sâbık mûcebince sulh u salâh üzre sâbit ü mukarrer olup Moskov üzerine garet ü hasârete bile varup akın eylemek üzre tenbîh olunmak husûsı iş‘âr içün Kristof Çesarek nâm yarar âdeminiz irsâl olunduğında ve elçiniz müşârun-ileyhe

kadîmden virilügelen virgüden gayri sulh u salâh beyninde her ne kul olunursa mûmâ-ileyh *dâmet me'âliyehû*ya yüce Âsitânemizden irsâl olunacak âdemlerimiz mahzarında olup mâ-beyninde olan ukûd ü ahûde muhâlif aslâ bir zerre nâ-şâyeste vaz'-ı südûr eylemeyüp tarafeyn-i emîn ve emânı ri'âyet ve ahd ü peymânı himâyet bâbında sâbit ü kadem ve râsih-dem olmak ricâ vü istid'â eylediğiniz iş'âr olunmış. Ol bâbda her ne ki tahrîr ü beyân olunmuş ise pâye-i serîrime arz olunup ilm-i şerîfim şâmil olmuşdır. İmdi bundan akdem müşârun-ileyh *dâmet me'âliyehû*ya ve size mirâren nâme-i hümâyûnumuz irsâl olunup kadîmü'z-zamândan ilâ hâze'l-ân ma'hûd olup virilügelen virgünizi vakti vü mevsimi ile kemâ-kân bî-kusûr edâ idüp mâ-beyninizde olan ümûr-ı mu'âdelet husûsı muvâlâta tebdîl eyleyüp emn ü emân ve ahd ü peymâna muhâlif vaz'-ı südûrunı tecvîz eylemeyüp ri'âyet eylemek ve mûmâ-ileyh dahî Âsitâne-i Sa'âdetimize kadîmden hulûs-ı taviyyet ve safâ-yı akîdi ile mehabbet ve meveddet üzre olmağın ma'hûd olan virgüniz bi't-tamâm edâ olundukdan sonra aslâ sizin havza-i hükûmetinizde olan memleket ü vilâyete dahl ü tecâvüz eylemeyüp tarîk-i muvâlât ve musâfâtda sâbit kadem olunmak tenbîh olunup vech-i meşrûh üzre ma'hûd olan virgüyi bi't-tamâm edâ etdükden sonra aslâ ve kat'â Lih vilâyetine dahl ü ta'arruz eylememek bâbında uhdesine almış iken kadîmü'z-zamândan ilâ hâze'l-ân müşârun-ileyh tarafına virilügelen virgü virilmedüğinden ma'adâ Özi Suyı etrâfında tâife-i Tatar-ı dindarân sâkin oldukları karyeleri garet ü hasâretden hâlî olmayup tâife-i Tatarın iyâline esîr ve davarın sürüp ve mâl ü menâllerin garet idüp ale'l-husûs hudûd-ı memâlikinizde olan Braslav? ve Cankirman ve Cerkinkirman ve Kan Evi nâm kal'ârda sâkin olan Kazaklar fesâd ü şenâ'atden hâlî olmayup Akkirman sahrasında şimdiye değin on (sahh) kerre yüz bin koyun gezüp otlarken ol müfsidlerin garet ü hasâretleri sebebi ile zikr olunan koyundan cüz'î koyun kalup ve müşârun-ileyh hân *dâmet me'âliyehû*nun merhûm babası Devlet Giray Hân dahî binâ etdirdüği İslâmkirman nâm kal'â dahî ol mel'unların mazarratı sebebi ile harâb olup nice fesâd olmuşdur. Vilâyet-i Lih hod iki yıl mikdârı kralsuz hâlî kalup her ne cânibden üzerine düşmen müstevlî ola. Teshîr eylemek mukarrer iken kuvvet-i kâhir-i mülûkânemizden herkes havf eyleyüp kimesne bir kabza hâlete dahl eylemeğe zemminde ve mecâli olmayup bu kadar zamân vilâyetin üzerinde bir zâbit ü hâkim yoğıken [134] levendât ve Kazaklarından girü yokdur. Fesâd ü şenâ'ate cür'et olunmamış idi. Sizin zamânınızda her cânibin re'âyâ vü berâyâsı emn ü emân ve refâhiyyet ü itmi'nân üzre âsûde olmaları me'mûl iken bir alay eşkıyâ cem' olup Tatar vilâyetine dahl ü tecâvüz eylediklerinden ma'adâ kadîmden memâlik-i mahmiyyemiz musâfâtından olup ra'yet-i sa'âdet-i âyetimizi hükkân-ı Boğdan

voyvodasının üzerine müstevlî olup vilâyet-i Boğdan'a duhûl idüp sonra asâkir-i İslâm hücûmuna tahammül ü istibâr eylemeyüp karârı firara tebdîl idüp sizün cânibinizde voyvoda nâmına giriftâr olan Yuvaneska nâm müfsid ile Kostantin nâm mel'ûn bi'l-fi'l yanınızda habs olunup ba'dehû müfsid-i mezbûrun karındaşı Aleksandra nâm bir müfsid dahî zuhûr idüp şerr [ü] şekā içinde vilâyet-i mezbûreye tekrar duhûl idüp asâkir-i İslâm bulunmamağla bir mikdâr zamân ol vilâyetde meks ü ârâm eyleyüp ba'de zamân bi-inâyeti'llâh müfsid-i mezbûrun serîn-i cesedinden cüdâ olup bile gelen melâ'în-i hâsirîn ekseri âlef-i şemşîrî olup ve bakiyyeti's-suyûf olan tâife-i fâyika mukayyed ü mahbûs Âsitâne-i Sa'âdet mânûsımıza getürilüp çokluk kimesne halâs olmamışdır. Lih vilâyeti mukaddemâ hâlî kaldıkda Moskov kralı kendü oğluna ve Beç kralı dahî etbâ'ından ba'zı kimesne murâd idinüp ol tama'-ı hâm ile her biri envâ'ı tedârik ü hîle eylemişleriken sizin Âsitâne-i Sa'âdet-i âşiyânemize olan vüfûr-ı ubûdiyet ve ihlâs ü fert ü rakabet ve ihtisâsınıza i'timâden cümleden sizi ihtiyâr eyleyüp vilâyet-i mezbûreye kral nasb eylemekden murâd-ı hümâyûn bu asıl fetret zamânlarda var kuvveti yazuya getürüp eğer vilâyet-i Lih eşkıyâsından ve eğer sâir etrâfdan cem' olunan melâ'in-i hâsirînin bi-hasebi'l-imkân mazarrat ü fesâdların def' ü ref' eylemekde bezl-i makdûr eylemek içün bu husûslarda gaflet eylemeyüp eğer Südde-i Sa'âdetimiz cânibine muhabbet üzre olmak maksûdınuz olduğı takdîrce kemâl-i halâs u sadâkat ile hudûd-ı memâlik-i mahrûsemize dahl ü tecâvüz eyleyen eşkıyânın def' u mazarratlarında ve mûmâ-ileyh hân ile hüsn ü müdarât ve muvânesât üzre olup ma'hûd olan virgünizi bî-kusûr edâ idüp hüsn-i zindegânî üzre olmak ve sâbıkā voyvoda nâmına karâr idüp vilâyet-i Lih'e ilticâ eyleyen mel'ûn mukaddemâ gönderilen fermân-ı şerîfimiz mûcebince aslâ te'hîr ü terâhî olunmayup bi'z-zât kendüsin ve yâhûd başı ber-vech-i isti'câl irsâl eylemek lâzım iken fermân-ı şerîfimiz imtisâlinde te'hîr gösterüp ihmâl eylemek mâ-beynimizde mün'akid olan ahd ü emânı muhtâc değil midir? Müşârun-ileyh hân ile ve yüce Âsitânemiz ile mu'âmelenüz bu üslûb üzre ( )[167] ve mahalliniz garet ü hasâretden nice halâs olmak müyesser olur dahî ziyâde harâbeliğine ( )[168] bu def'â vilâyet-i Lih ümerâsından ba'zı bi'l-fi'l size hüsn-i itâ'at üzre olmayup muhâlif ( )[169] oldukları ecilden memleket ü vilâyetin kemâ-yenbeğî zabt u rabtında nev'an usret çeküp ( )[170] merâhim-i aliyye-i pâdişâhânemiz temevvüç eyleyüp vâki' olan ihmâlinize iltifât olunmayup müşârun-ileyh hân *dâmet me'âliyehû*ya nâme-i

[167] Mürekkep dağılması olduğu için okunamamıştır.
[168] Mürekkep dağılması olduğu için okunamamıştır.
[169] Mürekkep dağılması olduğu için okunamamıştır.
[170] Mürekkep dağılması olduğu için okunamamıştır.

hümâyûnumuz ile Dergâh-ı Mu‘allâm çavuşlarından Süleyman Çavuş irsâl olunup mukaddemâ müşârun-ileyh hân yanında mahbûs olan elçiniz halâs kılınup yarar âdemleriyle irsâl eylemek husûsı fermân-ı şerîfimiz südûr eylemişdir. Gerekdir ki;

Nâme-i hümâyûn vüsul buldukda siz dahî sevâbık-ı eyyâm sevâbık-ı a‘vâmdan [135] südde-i seniyye-i ma‘delet-makâmımıza olan vüfûr-ı mehabbet ve ihlâs u fert-ı meveddet ve ihtisâsınız müsted‘âsınca müşârun-ileyhe ta‘yîn olunan virgüyi kadîm’üz-zamândan ilâ hâze’l-ân irsâl olunugeldüği üzre bi’t-tamâm vakti ü mevsimi ile edâ eyleyüp ve serhaddinüzde olan eşkıyâ ve sâir Kazaklarınuzı ve ümerâ vü a‘yânınızı gereği gibi zabt eyleyüp min ba‘d ol cevâbında olan Tatar tâifesine müte‘allik yerlere ve âdemlerine ve davarlarına dahl ü tecâvüz eylemeyüp ve hudûd-ı memâlik-i mahmiyyemizde olan yerlere ve vilâyet-i mahmiyyemiz müsâfâtından olan eğer vilâyet-i Boğdan ve Eflâk ve sâir ol cevânibdir. Aslâ ta‘arruz olunmayup ahd ü emâna muhâlif vaz‘ idenlerin müntehâ haklarından gelinüp eğer müşârun-ileyh *dâmet me‘aliyehû* ile ve eğer sâir cevânibin ile mâ-beyninde mün‘akid olan ve emn ü emân ve ahd ü peymân üzre hüsn-i zindegânî eyleyüp bâ‘is fevz ü felâh olan kāide-i sulh ü salâhı dâimâ ri‘âyet eylemekden hâlî olunmaya. Zira madam ki sizin cânibinizden eğer Tatar tâifesine ve eğer memâlik-i mahrûse hudûdı dâhilinde olan re‘âyâ vü berâyâya ve davar ve esîrlerine dahl olunup ahde muhâlif vaz‘ sâdır ola. Asâkir-i İslâm nusret me‘âbım dahî gayret-i dîn-i mübîn muktezâsınca tek durmayup beher-hâl ol makūle ehl-i fesâdın haklarından gelinmek mukarrerdir. Ana göre hüsn-i tedârikimle avâkıb-ı umûrı mülâhaza eyleyüp ümerâ ve sâir a‘yânınızı zabt u rabt eyleyüp ahd ü emâna muhâlif iş olmamak bâbında envâ‘ı mesâ‘î cemîle vücûda getürile. İlçi âdemine virilen nâmenin zeyline bu kayd yazıldı. Def‘â kasabalarına müstevlî olup fesâd ü şenâ‘at idüp dahî var eyleyüp vilâyet-i Lih’e varup yanınızda giriftâr olan Yuvaneska ve Kostantin nâm mel‘ûnlar cebren teslîm olunmak içün nâme-i hümâyûnumuz ile Dergâh-ı Mu‘allâ çavuşlarından Mehmed ta‘yîn olunmuşdır. Vardukda atabe-i ulyâmıza olan vüfûr-ı sadâkat u ihlâsınız mûcebince mezbûrları inşâallâhü te‘âlâ müşârun-ileyh çavuşum vardukda te’hîr etmeyüp cebren teslîm idüp esâs-ı sulh ü salâhın etmeğe dahî ri‘âyet olunup hilâfına cevaz gösderilmeye. Vilâyet-i Boğdan’dan firâr idüp yanınızda girift olup Yuvaneska ve Kostantin nâm mel‘ûnlar kayd ü bend olunup müşârun-ileyh Süleyman Çavuş’a teslîm olunup yanınca yarar âdemler koşılup irsâl olunmakda ihtimâm oluna.

286

Mısır Defterdârına hüküm ki;

Vezîrim Sinan Paşa'nın bundan akdem Bulak'da binâ etdirdüği câmi'-i şerîf mühimmâtiyçün kifâyet mikdârı kurşun irsâl olundukda Bulak'da iskele emîni olanlar zikr olunan kurşundan bâc deyü altmış altun aldukları i'lâm olunmağın buyurdum ki;

Vardukda fi'l-vâki' müşârun-ileyh câmi'-i şerîf mühimmâtiyçün irsâl eyledüği kurşundan bâc deyü ol mikdâr altun alındığı vâki' ise alınan altunı bî-kusûr mûmâ-ileyhin âdemine te'allül etdirmeyüp alıviresin.

[136]

287

Kazâ-i mezbûrdan İsmâ'il nâm kimesneye virildi.

Karahisâr-ı Şarkī Kadısına hüküm ki;

Vezîr-i A'zâmım Mehmed Paşa'nın biraderzâdesi olup zu'amâdan olan Ali bundan esbak diyâr-ı Acem seferine giderken oldukda kazâ-i mezbûra tâbi' Güzeller nâm karyede rûhiyçün binâ olunan câmi'-i şerîf ve tilâvet içün vaz' olunan eczâya vakf olunan akçeden hayli sene zâyi' ü telef olduğı i'lâm olunmağın muhâsebesi görülmeyen eyyâmın yerlü yerinden muhâsebesi görülmek emr idüp buyurdum ki;

Vüsul buluncak bu bâbda ihzârı lâzım olanları ihzâr eyleyüp bir def'â şer'le fasl olmayan husûsı yerlü yerinden ona[t] vechle teftîş idüp göresin. Fi'l-vâki' i'lâm olunduğı üzre vakf akçeden zâyi' ü telef olmuş akçe var mıdır? Ne mikdâr akçe zâyi' olmuşdur? Ve kangı mütevellî zamânında zâyi' olup kimler zâyi' etmişdir? Asl-ı mâldan bi'l-fi'l ne mikdâr akçe kalup zâyi' ü telef olan ne kadar akçedir? Aslı ile ma'lûm idinüp yazup bildiresin.

288

Kurd Kethudâ'ya virildi.

Bergos Kadısına hüküm ki;

Müteveffâ Rüstem Paşa Evkāf-ı Mütevellîsi Mehmed arz-ı hâl idüp evkāf-ı mezbûreden Karışdıran kurbunda Turbeğli nâm vakf karye ahâlîsinin içine ba‘zı levendât karışup fesâddan hâlî olmadıkların bildirüp şer‘le görilüp üzerlerine fesâdları zâhir olup sicil olanları kayd ü bendle gönderilmesin ricâ eyledüği ecilden buyurdum ki;

İskender Çavuş vardukda basîret üzre olup karye-i mezbûreden fesâd üzre olanları hüsn-i tedbîr ile müşârun-ileyh çavuşum mübâşeretiyle ele getürüp dahî ahvâllerin teftîş idüp göresin. Şer‘le fesâdları zâhir oldukdan sonra mevâddın sicil idüp yazup arz eyleyesin.

[137]

289

Midilli Kadısı âdemi Rıdvan’a virildi

Cezâyir Beğlerbeğisine, Bergama ve Ayazmend ve Molova Kadılarına hüküm ki;

Mukaddemâ Midillü kazâsı ahâlîsi tarafından arz-ı hâl sunulup vilâyet-i mezbûrenin kadısı ve nâzırıyken ber-vech-i iltizâm Midillü nâzırı olan mu‘arref Şa‘ban oğlı Mehemmed mukâta‘at üzre âmil olup ve Midillü Kadısı ve Kethudâsı Rıdvan ile re‘âyâya zulm ü te‘addî eylediklerinden ma‘adâ mâl-ı mîrîye zararları olup ve bu def‘â tekrâr kādı oldukda nâzır ve kethudâsının tahrîkiyle celb ü ahz içün hengâme ile kalkup nice mal alup ve yağ ve bal ve sâir zahîre salgûn idüp ve mezbûr Rıdvan yalnız kendü yerimizden buğdayı on ve on birere ve arpayı beşere ve altışara ve sâir me’kûlât kısmından dahî murâdları üzre alup ve nice akçelerimiz aldıkdan sonra narh virüp nâzır cezîrede olan iki binden ziyâde mütecâniyeden doksanar ve yüzer akçe alup hazîneye cüz’î nesne gösterüp ve Kalonya nâm karyede muhkem istihdâmına ba‘zı kefere yazdıkda huccetlerinin dörder beşer filoriye yazup mezbûr kādının nezâreti zamânından bu ana gelinceye değin mezkûrların vâki‘ olan bel’iyyât ü ketmiyyâtı ve fukarâya itdüği zulm ü te‘addîsi teftîş olunmak ricâ eyledikleri ecilden rik‘alarında mastûr olan maddeleri teftîş olunmağıçün Midillü Sancağıbeğine ve Molova Kadısına emr-i şerîf virilüp ashâb-ı hukūka hakları alıvirildikden sonra üzerlerine sübût bulan mevâd zâhir olursa yazup bildiresin deyü fermân olunmuş idi. Kādı-i mezbûr âdem gönderüp ahvâl-i hak üzre teftîş olunmayup merkūm Molova Kadısı arz itdüği Müslümanların hak üzre şehâdetlerin ve şükrân üzre oldukları sûret-i sicilleri virmedüğin bildirmeğin bir def‘â

ahvâli şer‘le görüldi ise vukû‘ı üzre arz olunup görülmediği hak üzre tekrâr görülmesin emr idüp buyurdum ki;

Vardukda müşârun-ileyhin ahvâli bir def‘â şer‘le fasl olmuş değil ise vâki‘ hâli yazup arz eyleyesin.

[138]

290

İlyas Mustafa Çavuş’a virildi.

Fî 21 S Sene [98]6

Diyarbekir Beğlerbeğisine ve Defterdârına hüküm ki;

Bundan esbak emr-i şerîf gönderilüp erbi‘a ve hâmis ve tis‘a-mie senesinde vilâyet-i mezbûrede yetmiş yedi bin dokuz yüz yetmiş bir hâne avârız hânesinden ellibeşer akçe hesâbından otuz sekiz kerre yüz bin doksan sekiz bin beş yüz elli akçe ve dokuz yüz seksen beş ve içinde yetmiş yedi bin dokuz yüz otuz yedi hâneden kırkar akçe hesâbınca otuz bir kerre yüz bin ve on yedi bin dörtyüz seksen akçe ki cümle iki yıllık avârız akçesinden filori hesâbınca on altı bin dokuz yüz otuz üç sikke filori olur. Hâlâ diyâr-ı şarka serdâr ta‘yîn olunan vezîrim Mustafa Paşa’ya virilmek fermânım olup hükm-i hümâyûnum virilmiş idi. Eyle olsa zikr olunan senenün avârız akçesinden yüz on altı bin dokuz yüz otuz üç sikke filori irsâl olunmak lâzım olmağın mâliye tarafından dahî emr-i şerîfim gönderilmişdir. Buyurdum ki;

Vüsul buldukda te’hîr etmeyüp mukaddemâ gönderilen nişânlu defter ve hüküm mûcebince avârız akçesin (sahh) bî-kusûr cem‘ u tahsîl etdirüp dahî mu‘accelen yarar kimesnelere koşup Südde-i Sa‘âdete (sahh) gönderüp ve irsâliye akçesin dahî emr-i sâbık mûcebince kul tâifesinin mevâcibi ve sefer mühimmi içün müşârun-ileyhe teslîm eyleyesin.

291

Şam Beğlerbeğisine ve Defterdârına hüküm ki;

Bundan akdem erbi‘a [984] ve hams [985] senelerinde cem‘i fermân olunan avârız akçesi bakāyâsından altmış sekiz bin altun bâkī kalup zikr olunan avârız akçesi mâh-ı rebî‘ü’l-evvelin evâhirinde Hizâne-i Âmireye îsâl olunmak mühimmâtdan olduğından ma‘adâ nevrûz geçeli hayli zamân olup henüz vilâyet-i mezbûre mukâta‘atından Hizâne-i Âmireye irsâl olunacak akçeden eser zâhir olmayup avk u te’hîr olunduğı ecilden ol bâbda mâliye cânibinden ahkâm-ı şerîfe yazılup gönderilmişdir. Buyurdum ki;

Vardukda te’hîr etmeyüp vilâyet-i Şam’dan cem‘i emr olunan avârız akçesinden bâkī kalan akçeyi ve nevrûzda irsâl olunacak akçeyi mâliye tarafından gönderilen ahkâm-ı şerîfe mûcebince tedârik ü irsâl eyleyesin.

[139]

292

Bu iki hükmün her biri içün Hakkâk Mahmûd Çavuş’a haber virmeğin mezbûrın takribi ile yazılup girü müşârun-ileyh çavuşa virildi.

Fî 15 S Sene 986

Hâssa reîslerden Çerkes Memi Reîs’e hüküm ki;

Sâbıkā Mora Müfettişi olan Ebu’s-su‘ûd oğlının ve kethudâsı ve gayri âdemlerinin teftîşi fermân olunmağın hâlâ kethudâsı olan Ali bir işçi kâfir hizmetkârı ile teftîş-i gaybet idüp Südde-i Sa‘âdetüme ele getürilmek ve girü teftîş olunmak içün da‘vîcileri ol cânibe giden Dergâh-ı Mu‘allâm çavuşlarından Mahmûd Çavuş *zîde kadruhû*ya teslîm olunmak emr idüp buyurdum ki;

Vardukda mezbûrları gemüye alup dahî onat hıfz eyleyüp Mora sancağında Herkıf iskelesinde çıkarılmak münâsib ise çıkarup müşârun-ileyh çavuşumla mahall-i hâdisede teftîş olunmak içün teslîm ü irsâl eyleyesin.

293

Bu dahî.

Mora sancağında vâki‘ olan kādılara ve kılâ‘ dizdârlarına hüküm ki;

Hâlen Mora'da teftîşi fermân olunan Ebu's-su'ûd oğlının kethudâsı Ali ve bir nefer işçi kâfir hidmetkârı Dergâh-ı Mu'allâm Çavuşlarından Mahmûd Çavuş ile ta'yîn olunan mahalle îsâl içün gönderilmişdir. Buyurdum ki;

Her kangınızın taht-ı hükûmetine dâhil olursa müşârun-ileyh çavuşuma yarar âdemler koyup birbirinüze emîn ü sâlim ulaşdırup ihmâl ve müsâhele sebebi ile (…) etmekden hazer idesiz.

294

Koyun emînine virildi.

Rum İli'nin sol kolunda celeb vâki' olan kādılara hüküm ki;

Taht-ı kazânuzdan irsâl olunugelen bahar koyunları hâlen dahî ber-vech-i isti'câl mahrûse-i İstanbul'a irsâl olunmak lâzım olmağın buyurdum ki;

Vardukda te'hîr etmeyüp her birinüz taht-ı kazânuzda vâki' olan celeblerden defter mûcebince uhdelerine lâzım olan sağmal koyunların cem' etdirüp dahî süricilere teslîm etdirüp niyâbetin ile mahrûse-i mezbûreye gönderüp avk u te'hîrden hazer idesin. Hâlâ et babında ziyâde müzâyaka vardır. Şöyle ki ihmâliniz sebebi ile geç gele şer'le konılmayup envâ'ı itâb olunmanız mukarrerdir. Ana göre mukayyed olasın.

Bir sûreti sağ kolda vâki' olan kādılara.

[140]

295

Divân'da Efendi Hazretleri sâhib-i sa'âdete virmişlerdir.

Fî 16 S Sene 986

Kıbrıs Beğlerbeğisine hüküm ki;

Sâbıkā Kıbrıs Beğlerbeğisi iken vefât iden Ahmed Beğ'in oğlı Mustafa Kıbrıs'da iken iki pâre gemi ile deryâ muhâfazasına çıkup Trablus'a varup andan Payas'a varup limanda iken Kıbrıs'dan mektûb ile âdemleri gelüp babası mezbûr Ahmed Beğ'i Magosa kulları katl eyledi deyü haber getürmeğin iki pâre gemide olan

yüz yetmiş bir nefer mücrîm ve yüz yetmiş yedi nefer mîrî esîrler girü reîsleri olan Mehemmed ve Abdi'ye sipâriş olunup kendü Âsitâne-i Sa'âdetüm cânibine teveccüh ü azîmet etdüğin bildirüp zikr olunan gemiler ile mücrîmler ve mîrî esîrler ve gemiler içinde olan sâir esbâbı gönderilmek ricâ itmeğin buyurdum ki;

Vüsul buldukda te'hîr etmeyüp emrim mûcebince zikr olunan gemilerin reîsleri olan mezbûran Mehmed ve Abdi'ye muhkem tenbîh ü te'kîd eyleyesin ki gemiler içinde olan mücrîmleri ve mîrî esîrleri ve müşârun-ileyhin ve sâir esbâbı ile ale't-ta'cîl getürüp îsâl eyleyesiz. Mukayyed olup zikr olunan mücrîm ve mîrî esîrlerden bir ferdi itlâk ve müşârun-ileyhin esbâbından aslâ bir nesneyi itlâk eylemekden hazer eyleyüp ayni ile getür. Îsâl eyleyeler.

296

Budun Çavuşlarından Sinan Çavuş'a virildi.

Budun'da Vezîr Mustafa Paşa'ya hüküm ki;

Mektûb gönderüp küffâr-ı hâk-sâr sefere müte'allik ba'zı tedâriklere mübâşeret idüp Pojon'da nehr-i Tuna üzerinde köpri kurulmuşdır. Ve serhadde olan kefere beğleri Pozona'ya çekilüp gidüp cem'iyyet ü meşveretleri vardır deyü câsuslar ve tüccâr tâifesi haber virdüklerin bildirmişsin. Buyurdum ki;

Vüsul buldukda min ba'd dahî kral câniblerine câsuslar gönderüp evzâ' u etvarların tetebbu' etdirüp vâkıf ü matla' olduğın ahbâr-ı sahîhayı i'lâmdan hâlî olmayasın.

[141]

297

Temür nâm kimesneye virildi.

Adala Kadısına ve Mehmed Çavuş'a hüküm ki;

Bundan akdem mahrûse-i İstanbul'da sulb olunan Hızır nâm kimesnenin oğulları cezîre-i Kıbrıs'a sürüldükde zimem-i nâsda olan akçelerin tahsîli içün İbrahim nâm karındaşları kefâlet ile ve Kıbrıs çavuşlarından Temür Çavuş mübâşeretiyle

gönderildikde taht-ı kazânda kendü evlerinde oturup seksen bin akçe mikdârı cem‘ u tahsîl olunup tekrâr Kıbrıs’a gönderilmek lâzım geldikde gaybet eyleyüp akrabasından Turmuş ve Baykuş Süleyman ve Behram ve Abdi ve Ferhad nâm kimesneler mezbûrı zikr olunan malı ile saklayup virmedikleri i‘lâm olundı. Buyurdum ki;

Vardukda mukayyed olup müşârun-ileyh çavuşum mübâşeretiyle ikdâm ve akrabasına ve bi’l-cümle şer‘le buldurması lâzım olanlara buldurup getürdüp göresin. Şöyle ki mezkûr İbrahim mukaddemâ sürgün idüği sahîh olup ol vechle Temür Çavuş eline virilüp ol mikdâr mal tahsîlinden sonra gaybet eylemiş ise mezbûr İbrahim’i girü mezkûr Temür Çavuş’a teslîm idüp Kıbrıs’a gönderesin.

298

Budun Çavuşlarından Sinan Çavuş’a virildi.

Vezîr Mustafa Paşa’ya hüküm ki;

Budun’a müte‘allik serhadlerde olan sancaklarda ze‘âmet ve tîmâra ve hisâr gedüğine mutasarrıf olanlardan ve sâir neferâtdan ba‘zıları beğleri yanında serhad muhâfazasında olmayup Budun ve Peşte’de kendü hevâlarında gezüp hidmetlerinde olmamağla serhadlerde olan kal‘âlar altına kâfir seğirtdikde sancakbeğleri yanlarında mevcûd kimesne bulunmamağla def‘ u mazarratları bâbında küllî müzâyaka çekdüklerin serhad ümerâsı i‘lam idüp şikâyet etdikleri ecilden buyurdum ki;

Vüsul buldukda te’hîr itmeyüp Budun’da ve Peşte’de ve sâir ol etrâfda kendü hevâlarında gezen zu‘amâ ve erbâb-ı tîmâra ve hisâr erenlerine ve sâir neferâta muhkem tenbîh idüp her birinde serhadlere gönderüp beğleri yanında serhad muhâfazası hidmetinde edâ itdiresin.

[142]

299

Arz getüren Hacı Mustafa’ya virildi.

Fî 17 S [98]6

İzmir Kadısına, Sığla Beğine hüküm ki;

Sen ki kadısın. Mektûb gönderüp taht-ı kazânda suhte tâifesinden ba‘zı levendât zuhûr idüp menâzil ü merâhilde Müslümanları katl ve emvâl ü esbâbların aldıkların nevâhîde evler basup fukarâya zulm ü te‘addîden hâlî değillerdir. Ehl-i fesâd ele getürilüp haklarından gelinmek içün emr-i şerîf taleb etdiğiniz ecilden buyurdum ki;

Vardukda mukayyed olup anun gibi ehl-i fesâdı yataklarına ve duraklarına ve bi’l-cümle buldurması lâzım olanlara buldurup getürdüp bir def‘â şer‘le fasl olmayan kazıyyelerin teftîş idüp şer‘le lâzım geleni icrâ idüp yerine koyasın.

300

Yazıcı Mahmûd’a virildi.

Bosna Beğine, Saray Kadısına hüküm ki;

Arz-ı hâl sunup kazâ-i mezbûrda sâkin olan Hacı Hasan nâm sipâhî otuz yıldan berü Venedüklüye barışıklık ve adâvet zamânında Nasûh nâm kulı ile at satup ve mezbûr Nasûh’a âhar kimesnenin bir atı ile tîmâr alıvirüp ve havâss-ı hümâyûndan Kresova nâm gümüş ma‘deni kurbunda sâkin olmağın otuz yıldan berü ve mezbûr Nasûh ile kallâblık idüp nice fesâd etmişlerdir deyü bildirdikleri ecilden teftîş olunmaların emr idüp buyurdum ki;

Vüsul buldukda te’hîr etmeyüp mezbûrları ihzâr idüp zikr olunan husûslar vâki‘ midir? Nicedir? A‘yân-ı vilâyet mezbûrların haklarında ne vechle şehâdet iderlerse vukû‘ı üzre yazup arz eyleyesin. Ammâ mezbûrların ahvâlin hafiyyeten tefahhus idüp sahîh kalanlar ile ale'l-gafle evin basup kal‘âya müte‘allik âlât[171] ü esbâbdan bulunursa mühürleyüp Südde-i Sa‘âdetüme bile gönderesin. Ve zikr olunan husûslar üzerlerine sâbit olursa sûret-i sicilleriyle yazup arz eyleyesin.

[143]

301

Kādı Abdürrahîm nâm kişiye virildi.

Rum Beğlerbeğisine, Amasiyye ve Havza ve Erim Kadılarına hüküm ki;

[171] “Âlât” kelimesi yanlışlıkla iki defa yazılmıştır.

Sen ki Havza Kadısısın. Mektûb gönderüp taht-ı kazâna tâbi‘ Atmaca Mahmûd nâm karyeden Sağır Hasan ve zevcesi Manend binti Kāsım ve mezbûre avretin karındaşları Salbaşı Hızır ve Ağabeğ nâm kimesneler kalb akçe defâ‘atle men‘ olunup evleri aranup mezkûre Manend’in koynunda (…) ve mikrası ve kurşun bulunup serbest tîmârda mütemekkin olmağla sancakbeği âdemlerine ilticâ itmekle haklarından gelinmek emr-i asîr olup fesâddan hâlî olmadıkların arz eylemişsin. Bu husûsda ihtimâm lâzım olmağın buyurdum ki;

Vüsul buldukda mezbûrları her ne tarîkle mümkin ise ele getürüp gaybet iderlerse buldurması lâzım olanlara buldurup hak üzre teftîş idüp göresin. Şöyle ki; mezbûrlar ol vechle ef‘âl-i şeniyyeye mübâşeret etdikleri sübût bula. Vukû‘ı üzre yazup bildiresin.

302

Sâbıkā Kıbrıs yeniçeri yayabaşılarından Tokatlu Mehmed’e virildi.

Kıbrıs Yeniçeriler Ağası Ahmed’e hüküm ki;

Mektûb gönderüp Lefkoşa Kal‘âsı’nın ta‘mîrinde gereği gibi hidmet eyleyen kul karındaşlarında ve gayriden elli nefer birer gedik tevzi‘ olmağıçün emr-i şerîfim ricâ etdiğin ecilden anun gibi hidmet-sebkat iden elli nefere varınca birer gedik tevzi‘ olunmasın emr idüp buyurdum ki;

Vardukda eğer bi’l-fi‘l mevcûd mahlûl gedikler varise kal‘â-i mezbûrede hidmet ve emek-sebgat idüp müstehâk olanlara vech ü münâsib gördüğin üzre birer yeniçeri gedüği tevcîh eyleyesin.

303

Kurd nâm kimesneye virildi.

Anadolu Beğlerbeğisine, Kemer ve Karaağaç Kadılarına hüküm ki;

Kemer Kadısının nâibi Mustafa mektûb gönderüp kazâ-i mezbûre Barça nâm karyede sâkin olan Mehmed bin Seydi Ali nâm kimesne ehl-i fesâd ve kuttâ‘it-tarîk olup

ve ehl-i fesâd suhteler ile evler basup esbâb sirka idüp sicill-i mahfûza kayd olunup Müslümanlar âciz kalmışlardır deyü bildirüp ve Kurd nâm kimesne dahî gelen mezbûr bir nice ehl-i fesâd suhte ile evim basup katl eylemek kasd eyleyüp, nice esbâbın aldığı sicil olduğın bildirmeğin buyurdum ki;

Vardukda mezbûrı hüsn-i tedbîr ile getürüp gaybet iderse buldurması lâzım olanlara buldurup bir def'â şer'le fasl olmayan husûsların teftîş eyleyüp göresin. Kazıyye arz olunduğı gibi ise ki şer'le sâbit ola. Şer'le müteveccih olan hakkın alıvirdikden sonra ehl-i fesâd sipâhî ise habs idüp arz eyleyesin.

[144]

304

Kıbrıs Beğlerbeğisine hüküm ki;

Sâbıkā Kıbrıs Beğlerbeğisi iken katl olunan Ahmed Beğ kendünin forsa kâfirlerine yarak virüp kul tâifesine hücûm etdirmekle anlar dahî mûmâ-ileyhin üzerine yât ü yarağla hücûm idüp katl eyledikleri mukaddemâ i'lâm olunmağın buyurdum ki;

Vüsul buldukda te'hîr itmeyüp bu husûsa mukayyed olup müşârun-ileyh kendünin forsa kâfirlerine yarak virdüği mukarrer midir? Anun gibi yarak virüp ol makūle evzâ'a irtikâb etmişse cezâsın bulmuş. Ammâ yarak virdüği gayr-i vâki' olup bî-günâh katl eylemişlerse bu fesâda mübâşeret idüp bâş u bûğ olan kimlerdir? Hafiyyeten tetebbu' idüp dahî ma'lûm idinüp andan sonra ismi ve resmi ile yazup arz eyleyesin. Sonra ol makūle eşkıyâ hakkında emrim ne vechle sudûr idüp mûcebiyle amel eyleyesin. Ve müşârun-ileyh Ahmed Beğ ta'mîrine mübâşeret ile ( ) Kal'âsı'nın ta'mîr olunmayup kalan yerlerin mu'accelen itmâma irişdiresin.

305

Kuds-i Şerîf Müfettişi oğlı Şeyh Nûrullah'a virildi.

Kuds-i Şerîf Kadısına hüküm ki;

Kuds-i Şerîf ahâlisi ve ba'zı ulemâsı tarafından arz-ı hâl sunulup nefs-i Kuds-i Şerîf'de sâkin olan Zâyirci Ömer bin Ebu'l-Lutf dâimâ şirret ü şekâvet ve fitne vü

fesâddan hâlî olmayup ve yalan şehâdiyle nice kimesnelerin katline ve zulm ü te‘addîsine sebeb olup ve bir def‘â dahî Südde-i Sa‘âdetümde ba‘zı kimesneler arasında fitne bırakup kizbi ve fesâdı zâhir olmağın muhkem tenbîh olunup şehrden sürüldükde fitne vü fesâddan ferâgat idüp tevbe etmiş iken yine kendü hâlînde olmayup anda olan ulemâ ve sâir Müslümanları rencîde eyledüği i‘lâm olunup tezallüm olunmağın buyurdum ki;

Vardukda mezkûrı getürdüp Müslümanlar mahzarında muhkem tenbîh eyleyesin ki kendü hâlînde olup fitne vü fesâddan ve şirret ü şekāvetden ferâgat eyleyüp Müslümanlardan bir kimesne mezkûrın kavlinden ve fi‘linden rencîde olmaya. Ba‘de’t-tenbîh yine kendü hâlînde olmayup fesâd üzre olup zulm ü te‘addîsinden şikâyetçisi zuhûr iderse ahvâlin yazup arz eyleyesin.

[145]

306

Müşârun-ileyhin Kethudâsı Mustafa’ya virildi.

Erzurum Beğlerbeğisine ve Kadısına hüküm ki;

Bi’l-fi‘l Erzurum kullarından olup Sarlu tâifesi içinde mütemekkin olan Akkulı nâm kimesne yukar cânibe at ve yarak virüp kızılbaşın casusın saklayup dâimâ haberleşüp ol cânibi ile deli olduğı i‘lâm olmağın mezbûr ele getürilüp ahvâli şer‘le teftîş olunup görülmesin emr idüp buyurdum ki;

Vardukda mezbûrı ele getürüp dahî ahvâllerin şer‘le göresin. Fi’l-vâki‘ yukar cânib ile mu‘âmelesi olup ve yukarudan gelen casusları sakladuğı ve at ve yarak virdüği şer‘le sâbit olursa ahvâlin sâbit olduğı üzre yazup bildiresin.

307

Müstahfızlardan Mehmed ve Bekir ve Turmuş’a virildi.

Fî 18 S Sene [98]6

Kapudân Ali Paşa’ya ve Sakız Kadısına hüküm ki;

Hâlâ Sakız kulları rikâb-ı hümâyûnuma rik‘a sunup Sakız Beği olanlar bunları kendü gemisine almayup Sakız’da vâki‘ olan sâir mîrî hidmetlerde olmağıçün emr-i şerîf virilmişken hâlâ Sakız Beği olan Sinan *dâme izzühû* bunlardan yüz beş nefer kimesne çıkarup kendü gemisini donadup hilâf-ı emr-i te‘addî etdüğinden ma‘adâ içlerinden yiğirmi nefer kimesnenin bilâ-sebep dirliğin kesüp ve hâricden nice kimesnelerin on beşer yiğirmi beşer altun irtişâsın alup bunların dirliklerin virüp dâimâ bunun gibi te‘addî itmekden hâlî olmaduğın bildirdükleri ecilden mûmâ-ileyhin ahvâli görülmesin emr idüp buyurdum ki;

Vardukda mûmâ-ileyhin ahvâlin teftîş idüp göresin. Fi’l-vâki‘ bunların ellerinde vech-i meşrûh üzre mîrî hidmetde olup Sakız beği olanlar gemisine alınmamak içün hükm-i şerîf var iken bunları müşârun-ileyh hilâf-ı emr kimesne alup te‘addî etdüğinden ma‘adâ bunların bilâ-sebeb gediklerini alup ve irtişâyla âhara virdüği vâki‘ midir? Nicedir? Ma‘lûm idinüp arz eyleyesin.

[146]

Yevmü’l-ehad

Fî 19 S Sene 986

308

Beğin kethudâsı Mustafa’ya virildi.

Menteşe Beğine ve livâ-i mezbûrda vâki‘ kadılara hüküm ki;

Hâlâ livâ-i mezbûrda ehl-i fesâd suhteler zuhûr idüp dâimâ katl-i nefs ve garet ü emvâl idüp ve oğlan çeküp fesâd ü şenâ‘atden hâlî olmadıkları istimâ‘ olundı. İmdi her karyeden bir yarar kimesne baş ta‘yîn olunup anın gibi suhte tâifesi zuhûr itdükde il erleri mu‘âvenet itmek içün cem‘ itmesin emr idüp buyurdum ki;

Vardukda emrim mûcebince her karyeden bir yiğitbaşı ta‘yîn idesin. Anın gibi ehl-i fesâd suhte tâifesi zuhûr etdükde il erlerine ve muhâfazada kalan sipâhîlere haber idüp dahî cümlesinin ittifâklarıyla üzerlerine varup hüsn-i tedbîr ü tedârik ile vâki‘ olan zarar ü gezendlerin vilâyet halkından def‘ ideler. Memleket ü vilâyetin hıfz u hirâseti mühimmâtdandır. Sâir umûra kıyas itmeyüp bâb-ı muhâfazada dakīka fevt itmeyesin.

309

Rik‘a sunan İzzeddîn nâm kimesneye virildi.

Fî 20 S Sene 986

Şam Beğlerbeğisine ve Kadısına hüküm ki;

Merhûm ceddim Sultân Süleyman *tâbe serahû*nun Şam-ı Şerîf’de vâki‘ olan İmâret-i Âmireleri mütevellîsi Kerim ve nâzırı İbrahim ve vekîlharc Ebubekr’in menfa‘atine olup fukarâyı rencîde idüp celb ü ahz içün fakîr’ül-hâl Müslümanların cihetinde âhara tevcîh etdirüp te‘addî etdikleri istimâ‘ olunmağın teftîş olunup görülmesin emr idüp buyurdum ki;

Vardukda bu husûsda mukayyed olup teftîş idüp göresin. F’l-vâki‘ kazıyye vech-i meşrûh üzre olup muhtâc-ı arz ise vukû‘ı üzre arz eyleyesin.

[147]

310

Tersâne çavuşuna virildi.

Galata Kadısına hüküm ki;

Cezâyir Beğlerbeğisi Ali tarafından arz olundu ki: Taht-ı kazânda ba‘zı kimesnelerin fesâd ü şenâ‘ati sâbit ü zâhir olup şer‘le haklarından gelinmek lâzım geldikde hâricden ba‘zı kimesneler ele gelen ehl-i fesâd içün “Bizüm ra‘iyyetimizdir” deyü alup gidüp mâni‘ olmağla haklarından gelinmez imiş. İmdi kazâ-i mezbûr müşârun-ileyhin hâslarından olup sulb ü siyâset ve kat‘-ı uzva ve sâir cürm ü cinâyet mûmâ-ileyhin olmağla hâricden ol vechle dahl ü ta‘arruz olunmamak aslâ câiz değildir. Buyurdum ki;

Göresin. Anun gibi şol kimesnenin ki taht-ı kazânda cürm ü galîzi sâdır olup bi-hasebi’ş-şer‘ ve’l-kānûn sulb ü siyâsete veya kat‘-ı uzvâ müstehâk ola. Kapum kullarından olmayan hakkında huccet virildikden sonra her kimin re‘âyâsı olursa olsun mücrîmi günâh sâdır olduğı mahalde şer‘le lâzım geleni icrâ idüp yerine koyasın.

311

Mezbûr Mustafa Çavuş'a virildi.

Vezîr Mustafa Paşa'ya ve Ordu ve Çorum ve İskilip ve Karahisâr ve Demirlü Kadılarına hüküm ki;

Mustafa Çavuş ve zu'amâdan Mehmed ve Bosna Kalender nâm müşterekleriyle gelüp bunların Çorum sancağında ber-vech-i iştirâk mutasarrıf oldukları ze'âmetleri mahsûlünden tahvîllerine düşmüş kırk beş bin akçalık mahsûllerinde sâbıkā Şam Beğlerbeğisi olan Ahmed'in livâ-i mezbûrda olan hissesin tasarruf iden Pervâne ve Mahmûd nâm âdemleri alup hilâf-ı şer' ü kabz idüp virmeğin te'allül ü inâd itdiklerini bildirüp husûs-ı mezbûr mahall-i hâdisede hak üzre görilüp sâbit olan haklarını alıvirilmek bâbında hükm-i şerîfim taleb idenler içün mezbûr Pervâne ve Mahmûd mezbûrlarıyla koşılup mahall-i hâdisede görülmek içün irsâl olmuştur. Buyurdum ki;

Vardukda mezbûrların meclis-i şer'de ahvâllerin mahall-i hâdisede tamâm-ı hak üzre Müslümanlar mahzarında teftîş idüp göresin. Fi'l-vâki' mezbûran Pervâne ve Mahmûd bunların berâtları mûcebince tahvîl ü târihlerine düşmüş ze'âmetleri mahsûlünden ol mikdâr hakların aldıkları sâbit olursa sâbit olan hakların hükm idüp alıviresin.

[148]

312

Zûlkadriye çavuşlarından Ken'ân'a virildi.

Zûlkadriye Beğlerbeğisine hüküm ki;

Mektûb gönderüp vilâyet-i Zûlkadriye sipâhîlerinden fevt olanların tasarruflarında olanların tîmârları oğullarına virilmek içün sâbıkā emr-i şerîf virilmekle fevt olan sipâhîlerin dört beş yaşında sulb oğulları kalup gelüp babaları tîmârların talep etdiklerinde "Hâliyâ sefer-i hümâyûn vardır. Kılıca yaramayan kimesnelere tîmâr virilmez" deyü sûret virilüp bu bâbda emr-i şerîf ne vechle sâdır olursa mûceble amel olunur deyü bildirmişsin. İmdi mahlûl olan tîmârları kılıca yarayanlara virilmek emr idüp buyurdum ki;

Vüsul buldukda anun gibi erbâb-ı tîmârdan fevt olan kimesnelerin kılıca yarar yetişmiş yiğit oğulları olursa kānûn üzre babası tîmârını tevcîh idüp kılıca yaramayanlara tîmâr virmeyüp sâir kılıca yer alup müstehâk olanlara tevcîh idesin.

313

Arz-ı hâl sunan kimesneye virildi.

Fî 18 S Sene [98]6

Kavala Kadısına hüküm ki;

Nefs-i Kavala halkı tarafından arz-ı hâl sunulup nefs-i Kavala'da sâbit olan Mehmed nâm kimesne içün yiğirmi yıldan berü niyâbet eyleyüp fukarâya her vechle zulm ü te'addîsi olduğın ve mahkemeden sicil sirka idüp Müslümanların mesâlihde ibtal eyledüğin ve sâbıkā defa'atle niyâbetden ref'i içün ahkâm-ı şerîfe virilmişken ahkâmı satun alup gerü niyâbet idüp fukarâya te'addî eylemekden hâlî olmaduğın bildirdükleri ecilden te'addîsi var ise ref' olunmak emr idüp buyurdum ki;

Vüsul buldukda göresin. Mezbûr niyâbetin fukarâya zulm ü te'addîsi varise niyâbetden ref' eyleyüp min ba'd niyâbet etdirmeyesin.

[149]

Yevmü'l-isneyn

Fî 20 Saferü'l-Muzaffer Sene 986

Mukaddemâ geçti.

Zûlkadriye Beğlerbeğisine hüküm ki;

Mektûb gönderüp vilâyet-i Zûlkadriye sipâhîlerinden katl olanların tasarruflarında olan tîmârları oğullarına virilmek içün sâbıkā emr-i şerîf virilmekle katl olan sipâhîlerin dört beş yaşında sabî oğulları kalup gelüp babaları tîmârın talep etdiklerinde hâlâ sefer-i hümâyûn s.

314

Necâti nâm kimesneye virildi.

Fî 22 S Sene 986

Erzurum Beğlerbeğisine hüküm ki;

Bayburt Kadısı Mevlânâ Haydar mektûb gönderüp Bayburt Kal‘âsı sâkinlerinden Pehlivan Mustafa ve Mahmûd ve Ömer ve Osman ve diğer Mustafa ve gayri kimesneler meclîs-i şer‘a gelüp kadîmî kuloğulları olup leyl ü nehâr kal‘âda sâkin olup ve her biri âlât-ı harb ve tüfenk isti‘mâline ve her hidmete kādir iken mahlûl vâki‘ olan gedikler mezkûrlara virilmeyüp kazâ-i Of ve Rize ve Sürmene ve Trabzon’dan ba‘zı kimesneler mal kuvveti ile hisâr eri ve azab gedikleri virilüp ve anlar dahî kal‘â hıfzında olmayup terk-i kal‘â idüp üç dört ayı ve ba‘zı beş altı ve kimi bir yıl kal‘âya gelmeyüp ve geldiklerinde dahî birer hafta durmayup âhar kazâlara varup aslâ kal‘â hıfzında ve mîrî hidmetlerde bulunmayup “Ağa icâzeti ile sıladayuz” deyü cevap virüp ve ba‘zı dahî kurâda sâkin olup hidmet-i lâzimesin tedârik ile gördürüp mezkûrlar kal‘âda olmayup hisâr gedüğine mutasarrıf olup dâimâ hâricde yatup kalkup kuloğulları leyl ü nehâr kal‘âda yatup kalkup hisârın ekser hidmet-i lâzimesin bunlar görüp anlar meccânen dirlik tasarruf eylemek size hayfdır deyü tezallüm eylediklerin bildirmeğin buyurdum ki;

Vüsul buldukda göresin. Kaziyye arz eyledikleri gibi olup fi’l-vâki‘ hisâr ve azab gediklerine mutasarrıf olanlar kal‘âdan hâriç yerlerde yatup kalkup kal‘â hıfzında olmadıkları vâki‘ midir? Ol hâriç yerlerde gezüp muhâfazada ve mîrî hidmetlerde olmayanlar ne asıl kimesnelerdir? Ne zamânda gediğe dâhil olmuşlardır? Kuloğulları mıdır? Yohsa Çepni ve Tat tâifesinden midir? Nicedir? Kal‘â hidmetinde ve muhâfazasında olmayup vech-i meşrûh üzre hâriç yerlerde yatup kalkup kendü hevâlarında oldukları sahîh midir? Tamâmı ma‘lûm idinüp dahî anun gibi kal‘â hıfzında olmayup kendü hevâlarında hâriç yerlerde kalup terk-i kal‘â eyleyenlerin gediklerin yarar Rum yiğitlerine ve kal‘âda sâkin olup yât u yarak ve tüfenk isti‘mâline kādir kuloğullarına tevcîh eyleyesin.

[150]

315

Hakkâk Mahmûd Çavuş'a virildi.

Karlı İli Beğine hüküm ki;

Hâlâ sancağına müte'allik olan alaybeği ve zu'amâ ve erbâb-ı tîmâr ile cümle müretteb ü mükemmel bu def'â vâki' olan donanma-i hümâyûn seferine hâzır olup Cezâyir Beğlerbeğisi kapudânım Ali ol tarafa vardukda bir münâsib mahalde müşârun-ileyhe mülâkī olup hidmetde olman emr idüp buyurdum ki;

Vardukda te'hîr itmeyüp emr-i şerîfim mûcebince sancağına müte'allik olan alaybeği ve zu'amâ ve çeribaşıları ve sâir erbâb-ı tîmârıyla müretteb ü mükemmel deryâ seferine lâzım olan yât u yarağınız ile hâzır u nâzır olup dahî müşârun-ileyh ol câniblere vardukda bir münâsib mahalde mülâkī olup müşârun-ileyh vech ü münâsib gördüği üzre gemiye dâhil olup hidmetde olasın. Husûs-ı mezbûr mühimdir. Mukayyed olup müretteb sefer yarağıyla hâzır olup müşârun-ileyh vardukda bir nesne tevakkuf itmeyüp gemiye dâhil olasın.

316

Mezbûrdan alınup kethudâsı Ahmed'e virildi.

Biga Beğine hüküm ki;

Sancağına müte'allik olan alaybeği ve zu'amâ ve erbâb-ı tîmâr cümle müretteb ü mükemmel bu def'â vâki' olan Donanma-i Hümâyûn seferine hâzır olup Cezâyir Beğlerbeğisi Ali ol tarafa vardukda münâsib olan mahalde mülâkī olup hidmetde bulunmak emr idüp buyurdum ki;

Vardukda te'hîr itmeyüp emrim üzre sancağının alaybeğisi ve zu'amâ ve erbâb-ı tîmârıyla mükemmel deryâ seferine lâzım olan yât ü yarağla hâzır olup dahî müşârun-ileyh ol câniblere vardukda bir münâsib mahalde mülâkī olup vech-i münâsib gördüği üzre gemiye dâhil olup hidmetde bulunasın. Husûs-ı mezbûr[172].

[151]

[172] Cümle bu şekilde sona ermiştir.

317

Eflak Voyvodası Kapu Kethudâsı Yorgi'ye virildi.

Nehr-i Tuna yalılarında olan kadılara hüküm ki;

Eflak Voyvodası Mihne Voyvoda mektûb gönderüp nehr-i mezbûrın öte yakasından berü Eflak yakasına kış eyyâmında buz üzerinden ve yaz günlerinde ba'zı yerlerden hırsuzlar geçüp Eflak re'âyâsının mübâlağa davarların sirka idüp öte yakaya geçürüp sâhibleri varup davarların bulup aynı ile alâmetleri ve tamgaların salıvirdüklerinden sonra ashâbına virilmeyüp te'allül eylediklerin bildirmeğin buyurdum ki;

Vüsul buldukda ol makūle davarların sâhibleri gelüp bulup aynı ile alâmetlerin ve tamgaların salıvirüp taleb ve da'vâ eyledüklerinde ol bâbda muktezâ-i şer' üzre ashâbına alıvirüp ehl-i fesâda dahl etdirmeyesin.

318

Bu dahî.

Niğbolı Kadısına hüküm ki;

Mihne Voyvoda mektûb gönderüp Niğbolı karşusında iki nefer Yahûdîler katl olundukda Abraham ve David nâm Yahûdîler maktûl-ı mezbûr içün "Karındaşımızdır, kātil bulunsun ve yâhûd Eflak karyeleri deyn virsünler" deyü da'vâ eyledikleri ecilden ehl-i fesâd tetebbu' olundukda Niğbolu mukābelesinde Delnik? nâm kal'a varoşunda ve Aslako? nâm zimmî ele girüp suâl olundukda mezkûr Yahûdîleri birkaç yoldaşım ile biz katl eyledik deyü ikrâr idüp ve yoldaşları dahî Niğbolı'da sâkin olup hâlâ mezbûr harâmî habs olunup bu husûs görülmek içün Silistre Kadısına emr-i şerîf vârid oldukda hiç nesne zuhûra gelmeyüp mücerred Eflak re'âyâsından celb-i mâl içün da'vâların te'hîre korlar hayli zamândır ki mezkûr harâmî habsde yatur, ihtimâldir ki zindandan gaybet idüp ve yâhûd fevt ola dahi sonra mezbûr Yahûdîler gelüp Eflak re'âyâsın rencîde ideler deyü emr-i hümâyûnum virilmek ricâsına arz etmeğin buyurdum ki;

Vüsul buldukda mezbûran Yahûdîleri meclîs-i şer'a ihzâr idüp ol harâmi bir dahî getürdüp ve katl olunan Yahûdîler husûsunda mazınna olanları dahî ihzâr idüp teftîş

idüp göresin. Ol Yahûdîler katl idenler Eflak re‘âyâsı olup dahî kendülerin hilâf içün ol harâmî yoldaşlarımla “Ben katl itdim” didirtmişler olmayup fi’l-hakīka yoldaşlarıyla mezbûr harâmî katl etmişlerse yoldaşların dahî getürüp anlar dahî ikrâr iderlerse şer‘le lâzım geleni icrâ eyleyesin.

[152]

319

Kethudâsına virildi.

Mihne Voyvodaya hüküm ki;

Her sene Dergâh-ı Mu‘allâma gönderilen harâcın hâliyâ dahî kadîmden olıgelen âdet üzre vakti vü mevsimi ile gönderilmesin emr idüp buyurdum ki;

Vardukda olıgelen âdet ü kānûn üzre Südde-i Sa‘âdetümde olan ubûdiyetin muktezâsınca harâcın hâlâ dahî gönderüp îsâl eyleyesin.

320

Rum İli Beğlerbeğisine tâbi‘ Sinan Çavuş’a virildi.

Semâniyye müderrislerinden olup Kıbrıs Müfettişi olan Mevlânâ Pîrî’ye hüküm ki;

Cezîre-i mezbûrede mukaddemâ yeniçeriler kethudâsı iken ma‘zûl olan Haydar’ın azline bâ‘is ne idüği vukû‘ı üzre arz olunmak emr idüp buyurdum ki;

Vüsul buldukda mezbûrı ihzâr idüp ahvâlin kendüden ve sâir ehl-i vukūf olanlardan tetebbu‘ idüp göresin. Ne makūle husûs esenler olunup azl olunmuşdur. Azline bâ‘is nedir? Vâkıf ü muttali‘ olup vukû‘ı üzre arz eyleyesin.

321

Âdemi Hasan’a virildi.

Kavala Dizdârına hüküm ki;

Kavala Kapudânı mektûb gönderüp Kavala'da olan kadırga mühimmi içün kadîmden Kavala müstahfızlarından kifâyet mikdârı hisâr eri ta'yîn olunugelmişdir. Emr-i sâbık üzre hükm virilmek ricâsına arz etmeğin buyurdum ki;

Vardukda mûmâ-ileyh emr-i sâbıkım mûcebince kifâyet mikdârı hisâr eri ta'yîn idüp te'allül ü bahâne eylemeyesin.

[153]

322

Rik'a sunan Receb nâm kimesneye virildi.

Fî 22 S Sene [98]6

Canik Beğine, Erim ve Ünye Kadılarına hüküm ki;

Kazâ-i Terme ahâlisi âdem gönderüp rik'a sunup sâbıkā kazâ-i mezbûra mutasarrıf olan Mevlânâ Hasan *zîde fazluhû* içün nâiblerin subaşılarıyla ma'an gezüp re'âyâ vü fukarânın nâ-hak yere akçelerin alup ve kādı-ı sâbık zamânında metrûkâtı yazılup tevzi' olunan mâl-ı mîrî resm-i kısmet hâsıl olmağıçün cebren tekrâr taksîm etdirüp ziyâde akçelerin alup ve bir def'â şer'le fasl olunan da'vâların hilâf-ı emr-i tekrâr istimâ' eyleyüp yine bir cânibe hükm etmeyüp iki cânibden dahî sicil akçelerin alup ve hâcı vü kuzâdan Receb nâm kimesnenin oğlı olan Sâbirî'in menkûhasını hilâf-ı şer' kendü kādılığına getürüp âhar kimesneye nikâh idüp mezbûr Receb varup da'vâ idüp, sicil tutup döküp ehl-i örf eline virüp habs etdirüp hilâf-ı şer' otuz bir altunın aldırup ve şikâyete gitmezsün deyü dört avratına on iki talaka şart virüp ve re'âyâdan birine bir hâtunı nikâh idüp bir gice cem' oldukdan sonra ayırup âhar nikâh eyleyüp ve her kanda bir hâmile avrat işdirse bir bahâne ile olduğı yere varup eğer hevâsına tâbi' olmazsa bir tarîkle erinden ayırup âhara nikâh eyleyüp ve nice vakıfları bozup hilâfına hükm eylemişdir deyü şekvâ etdikleri ecilden şer'le teftîş olunmasın emr idüp buyurdum ki;

Vardukda Mevlânâ-ı mezbûrı da'vâ-i hak idenler ile murâfa'a idüp bir def'â şer'le fasl olunmayan kaziyyelerin muktezâ-ı şer' üzre teftîş eyleyüp göresin. Kaziyye arz olunduğı gibi olup bi-hasebi'ş-şer' sâbit olursa anun gibi Mevlânâ-i mezbûrın zimmetinde olan hukūk-ı nâsı alıvirdikden sonra üzerine sâbit olan mevâddı yazup arz eyleyesin.

323

Tercümân Kâtibi Mehmed'e virildi.

Lih serhaddine varınca yol üzerinde vâki' beğlere ve zikr olunan sancaklarda olan kādılara hüküm ki;

Lih Kralı Baturi İstvan['ın] Kriştuk Cesarek nâm âdemîsi ba'zı mesâlih-i mühimme ile Âsitâne-i Sa'âdete gelüp girü hüsn-i icâzetim ile vilâyet-i Lih'e müteveccih olmağın buyurdum ki;

Mezbûrın üç koçi arabalarına ve içinde olan esbâb ü emvâline ve on sekiz re's bârgîrlerine ve ardınca varan on iki nefer âdemisine yolda ve izde ve iskelelerde kimesneye dahl etdirmeyesin.

[154]

324

Tersane Emîni âdemisi Mustafa'ya virildi.

Mısır Beğlerbeğisine hüküm ki;

Tersane-i Âmirem mühimmâtiyçün üç bin kantar üstübi lâzım ü mühim olmağın buyurdum ki;

Vüsul buldukda te'hîr eylemeyüp üç bin kantar üstübi bulunan yerlerden cem' u tahsîl eyleyüp dahî gemiye tahmîl idüp irsâl eyleyüp Tersâne-i Âmirem emînine teslîm etdüresin. İhmâl eylemeyüp tedârik eyleyüp irsâl eyleyesin. Ve geçen senede dahî üç bin kantar üstübi irsâl olunmağıçün emr-i şerîfim gönderilüp lâkin tahmîl olunan gemilere Mısır denklerinin adedi ve vezinleri ta'yîn olunup ellerine virilmemekle bunda bin beşyüz kantar gelüp vâsıl olmuşdur. Bu def'â her gemi kaç denk ve kaç vezne üstübi tahmîl olunursa İskenderiye emînine tenbîh oluna ki dengi ve vezni ne mikdâr idüğin hisab idüp ellerine mühürlü tezkire vire ki tezkire mûcebince alınup zâyi' olmaya.

325

Bu dahî.

Memi Reîs'e hüküm ki;

Senin ile bile gitmek içün boğaz hisârından ve Akkirman ve Cankirman Kal'âlarından ta'yîn olunan hisâr erleri gitmeğe muhâlefet idüp kendü hevâlarında gezdükleri i'lâm olunmağın buyurdum ki;

Vüsul buldukda anun gibi dizdârları ta'yîn etdikleri hisâr erleri muhâlefet idüp gitmeyüp hidmetinde bulunmazlar ise gediklerin hidmetde bulunanlara arz eyleyesin.

[155]

Yevmü's-sânî

Fi 22 S Sene 986

326

Kıbrıs Beğlerbeğisine hüküm ki;

Bundan akdem Kıbrıs Beğlerbeğisi iken fevt olan Ahmed Beğ kendünin forsa kâfirlerine yarak virüp kul tâifesine hücûm etdirmekle anlar dahî mûmâ-ileyhin üzerine yât ü yarağla hücûm idüp katl eyledikleri i'lâm olunmağın fi'l-vâki' müşârun-ileyh kendünin forsa kâfirlerine yarak virdüği mukarrer midir? Anun gibi yarak virüp ol makūle evzâ'a irtikâb eylemişse cezâsın bulmuş. Ammâ yarak virdüği gayr-i vâki' olup bî-günâh katl itmişlerse bu fesâda mübâşeret idüp bâş u bûğ olan kimlerdir? Hafiyyeten tetebbu' eyleyüp ma'lûmun oldukdan sonra ismi ve resmi ile yazup arz eylemek içün hükm-i şerîfim gönderilmişdir. Zikr olunan hükm-i şerîfim kul muvâcehesinde kırâ'at olunmak içün irsâl olunmuşdur. Müşârun-ileyh forsa kâfirlerine yarak virmeyüp fesâda mübâşeret eyledüği tamâm-ı ilm hâsıl olmuşdur. Buyurdum ki;

Vüsul buldukda kul tâifesinden ve gayrinden müşârun-ileyhin katli husûsuna mübâşeret eyleyenler kimlerdir? Hafiyyeten tetebbu've tecessüs etdirüp dahî mûmâ-ileyhin katli husûsuna mübâşeret eyleyenler her kimlerse ki tamâm sıhhati üzre ma'lûmun ola. Ale'l- esamî yazup arz eyleyesin.

327

İlyas Mustafa Çavuş'a virildi.

Haleb Beğlerbeğisine ve Defterdârına hüküm ki;

Haleb'den ihrâc olunan avârız bakāyâsından on bir bin sekiz yüz kırk filori kalup ve beytü'l-mâl mahsûlünden dört bin altıyüz kırk bir filori olup zikr olunan filori ber-vech-i isti'câl irsâl olunmak lâzım olmağın buyurdum ki;

Vüsul buldukda zikr olunan filoriler mâliyye cânibinden gönderilen muttasıl hükm-i hümâyûnum mûcebince ta'cîl ü irsâl ve Hazîne-i Âmireye teslîm eyleyüp avârız ve beytü'l-mâl akçesinden kimesne zimmetinde bir akçe ve bir habbe bâkī komayasın.

[156]

328

İlyas Mustafa Çavuş'a virildi.

Fî 21 S Sene [98]6

Şam Beğlerbeğisine hüküm ki;

Mektûb gönderüp bundan akdem rik'a sunulup Şam yeniçeri ve yayabaşıları beyninde kadîmden cârî olıgelen âdet ü kānûn ri'âyet olunmayup kul tâifesine ihtilâl virilmişdir deyü i'lâm olunmağın kul tâifesinin ahvâli ve sâir ümûrı şer'le görilüp arz olunmak fermân-ı şerîf olduğı ecilden yoklayup ihtilâle bâ'is olur. Ahvâl olmayup yeniçeri beyninde kadîmden cârî olıgelen âdet ü kānûn kemâ-kân cârî olup yeniçeri tâifesi bir ferde dahl ü ta'arruz eylemeyüp herkes kendü hallerinde olduğı ve Dürûzi tâifesine gedik virilmeyüp yarar kul karındaşlarına tevcîh olunduğın bildirüp ol bâbda dahî her ne denilmişse mufassal ma'lûm-ı şerîfim oldı. İmdi mahlûl vâki' olan gedikleri olıgelen âdet ü kānûn üzre yollarıyla hidmet eyleyen yarar kul karındaşlarına virilmek emr idüp buyurdum ki;

Mustafa Çavuş vardukda emrim üzre anun gibi mahlûl vâki' olan gedikleri Tat ve Dürûzî ve Ecnebî tâifesine virilmeyüp yarar kul karındaşlarından kadîmden olıgelen âdet ü kānûn üzre yollarıyla hidmet idegelenlere tevcîh eyleyüp kul tâifesinin nazm ü intizâmına bezl-i makdûre eyleyesin.

329

Kefeli Hüseyin Çavuş'a virildi.

Peksimet fermân olunan yerlerin kadılarına ve Rum Nâzırı Seydi Ali ve Zile Nâzırı Abdülmüttalib ve Rum Nâzırı Mehmed'e hüküm ki;

Donanma-i hümâyûnum deryâya çıkmağa karîb olup henüz peksimet gelüp irişmemekle mes'ûl olmuşsızdır. Şimdiye değin gönderilmemeğe sebeb nedir? Buyurdum ki;

Hüseyin Çavuş vardukda mukaddemâ irsâl olunan evâmir-i âliyye mûcebince fermân olunan mikdârı peksimetleri her birinüz taht-ı kazânuzdan mu'accelen ihrâc etdirüp ve siz ki nâzırlarsız. Gereği gibi mu'âvenet idüp ber-vech-i isti'câl irsâl eyleyesin.

330

Bu dahî.

Amasra Kadısına hüküm ki;

Amasra İskelesinde olan peksimet mu'accelen gönderilmesin emr idüp buyurdum ki;

Hüseyin Çavuş vardukda te'hîr etmeyüp bi'l-fi'l zikr olunan iskelede ne mikdâr peksimet varsa ale't-ta'cîl Dergâh-ı Mu'allâma gönderesin.

[157]

331

Pervâne Kethudâ'ya virildi.

Fî 22 Safer 986

Kıbrıs Beğlerbeğisine ve Defterdârına hüküm ki;

Kıbrıs Beğlerbeğisi iken fevt olunan Ahmed Beğ'in oğlı Mustafa, Kıbrıs'dan iki pâre gemi ile deryâ muhâfazasına çıkup Trablus'a varup andan Payas'a gelüp limanda iken babasının fevti haberin gelmeğin iki pâre gemide olan yüz yetmiş bir nefer mücrîm ve yüz yetmiş yedi nefer mîrî esîri reîsleri olan Mehmed ve Abdi'ye ısmarlayup kendüsi Südde-i Sa'âdetüme gelüp hâlâ girü ol cânibe müteveccih olmağın buyurdum ki;

Vardukda zikr olunan gemilere yeniçeri ve azab ve müstahfızlardan kifâyet mikdârı yarar âdemler koyup dahî müşârun-ileyh Ahmed Beğ'in ehl ü iyâlin cemî'an metrûkâtın ve bi'l-cümle nükūd u esbâbından ve esîrlerinden ve davarlarından bir nesne zâyi' ü telef etdirmeyüp cümlesin zikr olunan gemilere koyup Dergâh-ı Mu'allâma gönderesin. Ve reîslere ve bele koşup gönderdüğin âdemlere tenbîh eyleyesin ki esîrlerden ve mücrîmlerden kimesneyi kaçurmayup ve esbâb ü metâ'ından bir nesne zâyi' etmeyüp gereği gibi hıfz u hirâset idüp emn ü sâlim getüreler. Ve müteveffâ-i müşârun-ileyhin tahvîline düşmüş salyânesinden bâkī kalmış ise ve mevâcib içün kendü malından ne mikdâr akçe virmişse anları ve yağma olunan malından dahî tahsîli mümkin olanı ve ba'zı zimmet olan hukūkın dahî kadısı ma'rifeti ile şer'le tahsîl idüp mûmâ-ileyhin oğlına teslîm etdiresin. Ve müteveffâ-i müşârun-ileyhden kabz ne kadar kimesne hak taleb iderse anun gibileri Südde-i Sa'âdetüme gönderesin ki bu bâbda oğlı ile vâkı'a-ı şer' içün olup muktezâ-i şer' üzre fasl oluna.

332

Bu dahî.

Kıbrıs Yeniçeri Ağasına hüküm ki;

Kıbrıs Beğlerbeğisi iken katl olunan Ahmed Beğ'in ehl ü iyâli ve muhallefâtı anda olan iki pâre gemiye tahmîl olunup Südde-i Sa'âdetüme gönderilmek içün Kıbrıs Beğlerbeğisine ve Defterdârına emr-i hümâyûnum gönderilmişdir. Buyurdum ki;

Mûmâ-ileyhin oğlı Mustafa vüsul buldukda zikr olunan gemilere kifâyet mikdârı yeniçeri koyup muhkem tenbîh eyleyesin ki gemilerde olan mücrîmleri ve esîrleri kaçurmayup ve esbâb ü meta'dan nesne telef etmeyüp gecede ve gündüzde gözedüp hıfz u hirâset eyleyüp getürüp Südde-i Sa'âdete teslîm eyleyeler.

333

Bu dahî.

Cezîre-i Kıbrıs Beğlerbeğisi hâsları olan yerlerin kadılarına hüküm ki;

Kıbrıs Beğlerbeğisi iken vefât iden Ahmed Beğ'in oğlı Mustafa gelüp babasının beğlerbeğilik hâslarından tahvîline düşüp zimem-i re'âyâda kalan hukūk u rüsûmunın cem' u tahsîli içün emr-i hümâyûnum taleb etmeğin buyurdum ki;

Vardukda müteveffâ-i müşârun-ileyhin hâsların zabt iden voyvodalarıyla re'âyâyı berâber idüp yerlü yerinden hak üzre teftîş idüp göresin. Mûmâ-ileyhin vefâtı tarihine gelince vâki' olan hukūk u rüsûmı re'âyâ subaşılarına virdüklerin muvâcehelerinde isbât iderlerse re'âyâya dahl etdirmeyüp subaşılarından oğlına şer'le alıvirüp virmeyüp zimmetlerinde kalmışsa re'âyâdan bî-kusûr tahsîl idüp oğlına alıvirüp hilâf-ı şer' kimesneye iş etdirmeyesin.

[158]

334

Hâlâ Tunus Beğlerbeğisi olan Sinan? Paşa'nın kethudâsı Mehmed'e virildi.

Fî 22 S Sene 986

Sâbıkā Trablus Beğlerbeğisi olup hâlâ Kıbrıs Beğlerbeğisi olan Hasan'a hüküm ki;

Bundan akdem müteveccih olduğında Südde-i Sa'âdetümden alup getdüğin kalitayı hâlâ Trablus Beğlerbeğiliği inâyet olunan İlyas *dâme ikbâluhû*ye teslîm eylemek emr idüp buyurdum ki;

Vardukda mûmâ-ileyh sübût vardığı kadırga ile Kıbrıs'a müteveccih olup dahî zikr olunan kalitayı emrim üzre müşârun-ileyh *dâme ikbâluhû*ye teslîm eyleyesin.

335

Mektûb getüren Mehmed'e virildi.

Üsküb Beğine ve sâbıkā Priştine Kadısı Mevlânâ Mahmûd'a ve Vılçıtran ve Ürgüb Kadılarına hüküm ki;

Hâlâ Priştine kazâsından Darende Aynî nâm hâtuna âdem gönderüp ve huccetlerin kazâsına tâbi‘ Derlüb nâm karyede sâkin olan karındaşı Ali nâm sipâhî yolına giderken Dobluca nâm karyede sâkin Ömer nâm sipâhî, Memi bin Abdullah ve Divâne Mustafa ve Zülfekâr ve Abdi ve Musli ve Malkoç ve Mustafa ve Estânî? nâm ve Urla nâm karyeden Bodur ile ve Bostancılu Dervîş nâm kimesneler ile yolına gelüp müceddeden katl eylediklerin ve mezbûrlardan görmemi ikrâr eyledüği sebt ü müstecil olunup ve mezkûr Divâne Mustafa gaybet eyledüği bildirüp müteveffâ-i mezbûrın mezkûreden gayri vârisi olmayup şer‘le teftîş içün hükm-i şerîfim talep itmeğin buyurdum ki;

Vardukda ihzâr hasmâ kalup gaybet iderlerse şer‘le buldurması lâzım olanlara buldurup getürdüp bu husûsı bir def‘â şer‘le fasl olmuş olmayup on beş yıl terk olmuş değil ise hak üzre teftîş idüp göresin. Mezkûr sahîh katl olunup müsbit bulunmuşsa mezkûrı kimler katl eyledüği sâbit oldukdan sonra sipâhîyse habs idüp değil ise şer‘le lâzım geleni icrâ eyleyesin.

[159]

336

Hacı Dervîş'e virildi.

Haleb Beğlerbeğisine hüküm ki;

Haleb Kal‘âsı müstahfızları ve bölükbaşıları tarafından arz-ı hâl sunulup yiğirmi ve otuz yıldan berü istikāmet ile hidmet idegelmişler iken hâlâ müstahfızlardan Şer‘lü İbrahim ile Hazînedâr Mustafa şirret ü şekâyla ma‘rûf kimesneler olup hisârdan bir mikdâr bâkī taşı çıkarup aşağa taşıyup dizdâr ile bölükbaşıları üzerlerine varılup "Niçün böyle idersiniz?" denildikde "Bir kaç taş çıkmağla ne lâzım gelür" deyü cevâb virüp ve mezbûrlar dâimâ telbîs ü tezvîrden hâlî değillerdir. Aramızda oldukların istemezüz deyü şekvâ etdikleri ecilden mezbûrların ahvâli görülmesin emr idüp buyurdum ki;

Vardukda mezbûran İbrahim ve Mustafa'nın ahvâllerin teftîş idüp göresin. Arz olunduğı üzre şirret ü şekâyla ma‘rûf olduklarından ma‘adâ ol-vechle hisârın taşların

zâyi‘ idüp te‘addî etdikleri vâki‘ ise ref‘ idüp anların yerlerine yarar kimesneler tedârik idüp istihdâm eyleyesin.

337

Hakkâk Mahmûd Çavuş’a virildi.

Fî 21 S Sene [98]6

Arkadye Kadısına hüküm ki;

Mora ahâlîsi âdem gönderüp vilâyetlerinde ribâhorlar ve teslîmciler cümlesi mülklerin ellerinden alup ve levend ü eşkıyâ vü ehl-i fesâd ve voyvodalara ve sâir ehl-i kelîm olanlara yanaşup ve ba‘zı ehl-i kılıç zimmîler envâ‘ı hîle vü hud‘â bilüp kurâ ve nevâhîyi gezüp re‘âyâdan birer tarîkle zulmen akçelerin ve rızıkların alup ve ba‘zı madrabazlar tereke ve koyun ve sığır ve sâir zehâir kısmından her ne olursa cem‘ idüp hafiyyeten harbî kâfir vilâyete gönderüp ol sebebden memlekete maht ve mülâbesetler idüp fukarâ ve zu‘afâ ziyâde izdirâb u müzâyaka çeküp ve ba‘zı hırsûz u haramzâde vilâyet zâbitleri ile bir olup garet ü hasâret idüp ve fesâd ü şenâ‘at eyleyüp anlara ve dakîk kimesnelere ilticâ vü tahassun itmekle haklarından gelinmeyüp ve andan ma‘adâ yerlü nâ‘ibler ve iskele muhzırlar re‘âyâyı me’kel idinüp cüz’î bahâne ile küllî akçelerin alup ve ehl-i fesâd zulmünden gelüp tezallüm eyleyen zu‘afânın ehl-i fesâddan celb ü ahz olunmak ile ağmâz u müsâmaha olunup hakları alıvirilmeyüp bi’l-cümle vilâyetlerinde redd ü mehâyif ve def‘ ü mezâlim olunduğın bildirüp sebt ü şekvâ eyledikleri ecilden zikr olunan mevâd Mahmûd Çavuş mübâşeretiyle görülmesin emr idüp buyurdum ki;

Vardukda mukayyed olup anun gibi garet ü hasâret idüp fesâd ü şenâ‘at eyleyen levendât ve eşkıyâdan ve gayriden gelüp tazallüm eyleyen fukarânın hasımlarından huzûrı lâzım olanlar her kimler ise ihzâr idüp gaybet iderlerse şer‘le buldurması lâzım olanlara buldurup getürdüp bir def‘â fasl olmayan husûsların mûmâ-ileyh çavuşım mübâşeretiyle teftîş idüp göresin. Fukarâya ehl-i fesâdın ol-vechle te‘addîleri olduğı vâki‘ olup şer‘le sâbit olursa ba‘de’s-sübût şer‘le üzerlerinde zuhûr eyleyen hukūkı ashâbına alıvirdikden sonra ehl-i fesâddan sipâhî olanların habs ü arz eylesin. Olmayanları muktezâ-i şer‘ ne ise icrâ idüp yerine koyasın. Ve anun gibi bilâ-emr kâfir

vilâyete tereke ve sâir zehâir viren kimesnelerin üzerlerine terk virdikleri sâbit olursa habs idüp arz eyleyesin. Sonra emrim ne vechle sâdır olursa mûmâ-ileyhle amel eyleyesin. Eşkıyâya mu‘în ü zahîr kimler olup ve re‘âyânın hilâf-ı şer‘ akçesin alan nâ‘ibler ve muhzırlar fukarânın zulmen akçelerin alan kimesneler kimlerdir. Mufassal yazup arz eyleyesin.

[160]

338

Müşârun-ileyhin kethudâsı Ferhad Kethudâ’ya virildi.

Fî 22 S Sene 986

Kefe Beğine hüküm ki;

Mektûb gönderüp diyâr-ı şarka sefer-i hümâyûn içün azîmet iden asker-i Tatar ile Mehmed Giray Hân bi’z-zât kendü gitmeyüp karındaşlarından Âdil Giray ile Gāzi Giray’ı ta‘yîn idüp ol takdîrce vilâyet-i mezbûre serhad olup hıfz u hirâset lâzımdır deyü sefer-i hümâyûna Azak beği gitmesin. Müşârun-ileyh münâsib görmüşdür deyü sen ol vilâyetin ol etrâfın vâki‘ olan sefer-i hümâyûnda senin bile olman lâzım idüğin i‘lâm eyleyüp ve senin vüfûr-ı ferâset ve yararlığına i‘timâdım olmağın zikr olunan sefer-i hümâyûna Tatar askeriyle sen dahî bile gitmek ve sefer-i hümâyûn içün Dergâh-ı Mu‘allâm yeniçerilerinden beşyüz nefer yeniçeri ve top arabalarıyla toplar ve topçular ta‘yîn olunup ol cânibe varmazdan mukaddem mezbûrlara peksimât ve araba bârgîrleri ve kifâyet kadar zahîre tedârik olunmak ve Kefe hâssa harcından müşârun-ileyh Âdil Giray yüz bin Osmânî akçe virilmek emr idüp buyurdum ki;

Vardukda emrim mûcebince müşârun-ileyh Âdil Giray Kefe hâssa harcından sefer mühimmi içün yüz bin Osmânî akçeyi bi’t-tamâm virüp dahî mukayyed olup mezbûrlar varmazdan mukaddem top arabalarına ve kendilere eğer bârgîrden ve eğer deveden kifâyet mikdârı bârgîr ve deve tedârik idüp ve peksimât ve zahîrelerin ihzâr eyleyüp bir husûsda kusûr komayasın. Varduklarında te’hîr lâzım gelmeyüp sefer-i hümâyûna azîmet eyleyeler. Zikr olunan husûsların tedâriği cümlesinin üzerine lâzımdır. Şimdiden bir vechle tedârik eyleyesin ki sonradan müzâyaka çekmeyüp ihmâle haml olunmaya. Ve zikr olunan sefere eğer senün fi’l-cümle mecâlin varise bile varup hidmetde bile bulunasın. Şöyle ki tâkatın olmayup varmağa imkân yoğise Azak

beği ta‘yîn olunup müşârun-ileyhle ma‘ân sefere varup edâ-i hidmet eyleye. Şöyle bilesin.

339

Kethudâsı Kalçe’ye? virildi.

Fî 21 S Sene [98]6

Boğdan Voyvodasına hüküm ki;

Südde-i Sa‘âdetüme irsâl eylediğin Kazaklar gelüp vâsıl oldu. Harâcı dahî gönderilmesin emr idüp buyurdum ki;

Vüsul buldukda te’hîr itmeyüp şimdiye değin irsâl olunugelen harâcı cem‘ u tahsîl eyleyüp vakti ile gönderüp bâkī dahî varise bî-kusûr tahsîl ü irsâl idüp alıkomayasın.

[161]

340

Dergâh-ı Âlî çavuşlarından Ahmed Çavuş’a virildi.

Fî 23 S sene [98]6

Diyarbekr Beğlerbeğisine ve Basyân Kadısına hüküm ki;

Sen ki kadısın. Basyan Beği Behlül ile mektûb gönderüp[173] Van çavuşları kethudâsı Hüseyin, Mehemmed Çavuş'la kızılbaşdan bir nice baş ve dil ile Südde-i Sa‘âdetüme gelürken Dedüye re‘âyâsından ulâk bârgîrleri alup seğirdirken Tevcinan’a tâbi‘ Haman oymağına geldiklerinde at sâhibleri ardlarından yetişüp “Cemâ‘at-i mezbûreden atlarımızı alıvirin” deyü taleb eylediklerinde Işık Resûl ve Bekir ve Durak nâm kimesneler tevâbi‘leriyle alât-ı harble mezkûr Halîl Kethudâ’nın yolına gelüp atları çeküp ellerinden alup ve darb-ı şedîd idüp ve daimâ cemâ‘at-i mezbûrenin bu makūle fesâdları mukarrer olup isyân üzre oldukları bildirdüğüniz ecilden buyurdum ki;

[173] “gönderüp” kelimesi yanlışlıkla iki defa yazılmıştır.

Vardukda mezbûrlardan gaybet idenleri şer‘le buldurması lâzım olanlara buldurup getürdüp bir def‘â şer‘le fasl olmayan husûsı ise şer‘le teftîş idüp göresin. Kaziyye arz olunduğı gibi ise ki sâbit ola. Ehl-i fesâd sipâhî ise habs ü arz eyleyesin.

341

Bu dahî

Basyan Beğine hüküm ki;

Basyan Kadısı ile mektûb gönderüp Van çavuşları kethudâsı Halîl, Mehmed Çavuş ile kızılbâşdan bir nice bâş ve dil ile gelüp giderken Cezeriyye re‘âyâsından ulâk bârgîri alup seğirdirken Tevcinan’a tâbi‘ Haman oymâğına geldüklerinde at sahibleri ardlarından yetişüp cemâ‘at-i mezbûreden atlarımızı alıvirün deyü mu‘âvenet taleb eylediklerinde Işık Resul ve Bekir ve Durak nâm kimesneler tevâbi‘i ile alât-ı harb ile mezkûrların yolına inüp atların alup ve darb-ı şedîd eylediklerin i‘lâm eylediğiniz ecilden Diyarbekr Beğlerbeğisine ve kādı-i müşârun ileyhe şer‘le ahvâlleri görülmeğiçün hükm-i şerifîm gönderilmişdir. Mezbûrân ehl-i fesâdı ele getürüp müşârün ileyh beğlerbeğiye teslîm eylemek emr idüp buyurdum ki;

Vardukda mezbûrlardan ehl-i fesâd olanları hüsn-i tedbîr ile getürüp emrim mûcebince müşârün ileyhe teslîm eyleyesin ki haklarından geline.

342

Mezbûr çavuşa virildi.

Boğdan Voyvodası Petre Voyvoda’ya hüküm ki;

Dergâh-ı Mu‘allâm çavuşlarından Mehmed *zîde kadruhû* ba‘zı husûs içün Lih tarafından Südde-i Sa‘âdetüme gelen ilçi ile bile koşılup girü ol cânibe irsâl olunmuşdır. Boğdan vilâyetine dâhil olduklarında yarar âdemler koşup emîn ü sâlim ulaşdırılmasın emr idüp buyurdum ki;

Vardukda emr-i şerîf mûcebince müşârun ileyhi yarar âdemlere koşup emîn ü sâlim ulaşdıralar.

[162]

343

Kefe beğinin kethudâsı Ferhad'a virildi.

Fî 25 S sene 986

Azak Sancağıbeği Mehmed Beğ'e hüküm ki;

Bundan akdem Tatar Hânı *cenâb-ı emâret-me'âb* ilâh Mehmed Girây Hân *dâmet me'âliyehû* ile Şirvan cânibine sefer-i hümâyûna bile gitmek içün Kefe Sancağıbeği Kāsım *dâme izzuhû* ta'yîn olunmuş idi. Lâkin müşârun ileyh bi'l-fi'l hasta olduğı istimâ' olunmağın anun gibi müşârün ileyh hasta olup sefer-i hümâyûna iktidârı yoğise müşârun ileyh *dâmet me'âliyehû* ile sözleşüp kemâliyle gitmek emr idüp buyurdum ki;

Vardukda anun gibi müşârun ileyhden sefer-i mezbûra varmağa iktidârı olmaduğına sana mektûb geldükde aslâ te`hîr ü terâhî itmeyüp âdemlerinle müretteb ve mükemmel düşmen yarağıyla hâzır ve müheyyâ olup dahi Azak muhâfazasiyçün yarar âdem koyup kal'âyı gereği gibi zabt etdirüp dahî varup müşârün ileyhe mülâkī olup vech ü münâsib gördüği üzre hidemât-ı hümâyûnumda bezl-i makdûr eyleyesin.

344

Bulgurlı Ahmed Çavuş'a virildi.

Sâbıkā Diyarbekr Beğlerbeğisi Osman'a hüküm ki;

Mısır Beğlerbeğisi Mesih ile hizâne-i Mısır Defterdârı mektûb gönderüp bundan akdem Yemen'e müteveccih olduğında Hizâne-i Âmire-i Mısır'dan ber-vech-i karz virilen on yedi bin dokuz yüz elli sikke filori henüz zimmetinde olduğın i'lâm eyledükleri ecilden zikr olunan filori mu'accelen Dergâh-ı Mu'allâma gönderilmek emr idüp buyurdum ki;

Vardukda te‘allül ü te`hîr itmeyüp meblağ-ı mezbûrı gönderesin. Husûs-ı mezbûr mühimdir. İhmâlden hazer idesin.

345

Trabzon Beğine hüküm ki;

Erzurum Defterdârı mektûb gönderüp Dergâh-ı Mu‘allâm müteferrikalarından İbrahim Kethudâ Divân-ı Erzurum'a varup Rum’ı tahrîr itdüğinde iki bedeli hâs virmek şartıyla alduğının otuz bir bin akçe yüzer bin pâre karyenin ve mûmâ-ileyhin berâtında olan şart mûcebince uhdende zâhir olan mâl-i mîrînin edâsında te‘allül eyledüğin bildirmeğin bu bâbda Erzurum Defterdârına meblağ-ı mezbûrı senden taleb idüp almak içün mufassal emr-i şerîfim gönderilmişdir. Buyurdum ki;

Vardukda zimmetinde olan mâl-i mîrîyesinden müşarun-ileyh taleb etdikde virilen emr-i şerîfim üzre asla bir vechle te‘allül ü bahâne itmeyüp bî-kusûr edâ eyleyesin.

[163]

346

Muslî Kethudâ’ya virildi.

Bağdad Beğlerbeğisine hüküm ki;

Musul Beği Ali mektûb gönderüp Keşşâf Beği Şâh Ali içün sancağı zabtına ve muhâfazasında olmayup Musul Sancağı hâslarında Geremles nâm karyede sâkin olmağın re‘âyâ küllî zarar u te‘addîsi olup mukaddemâ kendü sancağına varup zabt u hirâsetinde ola deyü emr-i şerîfim virilmişken yine dâimü's-seyr karye-i mezbûrede âdemleriyle sâkin olup re‘âyâya ve müşârun-ileyhin kendüye küllî zararı vardır deyü bildirmeğin sancağına varup muhâfazada olmasın emr idüp buyurdum ki;

Vardukda müşârun-ileyhe tenbîh eyleyesin ki te’hîr itmeyüp varup kendü sancağında münâsib olan mahalde oturup livâ-i mezbûrı gereği gibi hıfz u hirâset eyleye.

347

Antalyalu Mehmed Çavuş’a virildi.

Fî 25 S Sene 986

Mühürlü kîse ile

Selanik Kadısına ve Helomiç Kadısı olup Mora Müfettişi olan Mevlânâ Muslihiddîn’e hüküm ki;

Sen ki Helomiç Kadısısın. Mektûb gönderüp sipâhî oğlanlarından Ebû's-su‘ûd-zâde’nin âdemi olup Sinan oğlı Mehmed müşârun-ileyh Ebû's-su‘ûd cânibinden Menûn ve Karûn âdet-i ağnâmı cem‘ idüp re‘âyâya nice zulm ü ta‘addî idüp ve ziyâde akçelerin alup ve Balyebadra cizyesi Süleyman nâmına yazılmışken bir tarîkle kendü defterin alup Ebû's-su‘ûd oğlı kabzan ber-murâd üzre akçe alurım deyü ol cevânibi harâba virüp cizyeden gayri avârız hükmün dahî alup cizyeden ve avârızdan hilâf-ı emr aldığı akçeler ve etdüği zulmün nihâyeti olmayup re‘âyâdan ve mîrîden gayri olan makbûz gerüye alınmak husûsın ve Kalamete’nin âdet ü ağnâmda cem‘ idüp bi'l-fi‘l İstanbul'da zulmi mesmû‘ olan Kalamete’lü Üveys bin Yunus'ın dahî hilâf-ı emr aldığı akçe teftîş olursa yirmi bin akçeden ziyâde bel‘iyyât zuhûr eyledüğin bildirmişsin. İmdi Südde-i Sa‘âdetümde mahfûz olan defâtire mürâca‘at olundukda mezbûr Mehmed bin Sinan zikr olunan husûslardan ma‘adâ geçen senede Yenice-i Vardar harâcın cem‘ idüp zimmetinde otuz dokuz bin altı yüz elli dört akçe bâkīsi olduğı mastûr olduğı zâhir olmağın mezkûrın ahvâli teftîş olunmak emr idüp buyurdum ki;

Vusûl buldukda te`hîr eylemeyüp mezbûr Mehemmed bin Sinan ihzâr eyleyüp dahî Yenice-i Vardar harâcından, Balyebadra harâcından ve avârızından zimmetinde zuhûr eyleyen bakāyâyı cem‘ u tahsîl etdirüp bî-kusûr alup mîriyçün zabt etdiresin.

[164]

Yevmü'l-ehad

Fî 24 S Sene 986

348

Bu dahî Antalyalu Mehmed Çavuş'a virildi.

Fi't-târîhi'l-mezbûr

Selanik Kadısı olup Mora Müfettişi olan Abdurrauf'a ve Ruscuk ve Balyebadra Kadılarına hüküm ki;

Balyebadra müderrisi ve hatîbi ve sâir a'yânı muhzır gönderüp Bâlî Çelebi dimekle ma'rûf nâib beş yıldan berü nâib olup narhları kaldırup murâdınca akçelerin almayınca ta'yîn etmeyüp ve kassâbların ve etmekçilerin narhların indirmek istedikde hafiyyeten sicil idüp muhtesiblere dahl etdirmeyüp fukâraya zulm ü te'addî idüp ve kal'âda imâm ve hatîb olan Hasan nâm müstebid dâimâ gelen kuzâtın yanlarına varup yalan şehâdet idüp ribâhor ve teslimci olup harâccı ve koyun hakcıların mu'în ve zahri olup re'âyâya küllî zulm idüp bir def'â hırsuzlığı dahi müstecil olup mezbûrlar şehirden ref' olunup ve fukarâya olan zulm ü te'addîleri görilüp hakların alıvirilmek içün emr-i şerîf taleb eyledikleri ecilden nâib-i mezbûr niyâbetden ref' olunmak emr idüp buyurdum ki;

Vusûl buldukda mezbûrları kaziyye-i mezbûreden da'vâ-i hak idenler ile ihzâr idüp ve niyâbetden ref' eyleyüp dahi bir def'a şer'le fasl olmayan husûsların teftîş idüp göresin. Vech-i meşrûh üzre zulm ü te'addîsi olup bi-hasebi'ş-şer' sâbit olursa ashâb-ı hukūkın şer'le sâbit olan hakların hükm idüp bî-kusûr alıvirdikden sonra üzerine ne makūle mevâd sâbit olup ne mikdâr hukūk-ı nâs alıvirildüğin sûret-i sicilleriyle yazup bildiresin.

349

Menzilci İshâk nâm kimesneye virildi.

Fî 28 S Sene [98]6

Akyazı Kadısına hüküm ki;

Kazâ-i mezbûr menzilcileri âdem gönderüp ulaklar varup bârgîr taleb etdiklerinde ta‘yîn olunan menzil bârgîrin virüp henüz bârgîr gelmedin bir ulak dahî gelüp elbette bârgîr bulun deyü bunları döğüp ziyâde zulm ü hayf idüp takımınız yokdur diyü izhâr-ı tazallüm etdikleri ecilden min-ba‘d Südde-i Sa‘âdetümden mühim husûs içün varan çavuşlarımdan ma‘adâ beğlerbeği ve sancâkbeğlerinden gelen ulaklara menzil bârgîri virilmemek emr idüp buyurdum ki;

Vardukda mukayyed olasın. Anun gibi varan çavuşlarıma menzil bârgîrin virüp tenbîh eyleyesin ki her bir menzile varduklarında bir menzile dahî yürümeyüp varduğı menzilin bârgîrine beğlerbeği ve sancakbeğlerinden gelen ulağa menzil bârgîrin aldırmayasın.

DİZİN

(Numaralandırma transkripsiyonu yapılan metindeki sayfa numaraları esas alınarak hazırlanmıştır. Yer isimleri, **kalın**; şahıs isimleri, *italik*; diğerleri normal gösterilmiştir)

A

Abaza, 49

Abdi Reis, Kıbrıs, 170

Abdi, Adala, 171

Abdi, Bağdad, 43

Abdi, Birecik, 134

Abdi, Kolos, 98

Abdi, Priştine, 191

Abdullah, Erzurum, 114

Abdullah, kadı, 112

Abdullah, nâzır, 20

Abdurrahim, kadı, 172

Abdurrahman Beğ, Erzurum, 102

Abdurraûf, Selânik Kadısı ve Mora müfettişi, 125, 199

Abdülkâdir Geylânî, 91

Abdülmüttalib, Zile nâzırı, 188

Abraham, Niğbolu, 182

Acara, 48

Acem, 43, 165

Acıgöl, 38

Ada, 76

Ada-i Kebîr, 76

âdet-i ağnam, 48

Âdil Giray, Mehmed Giray Hân'ın kardeşi, 193

Ağabeğ, Havza, 173

ahkâm-ı şerîfe, 13, 14, 55, 70, 87, 89, 130, 155, 168, 179

Ahmed Ağa, 153

Ahmed Ağa, Kıbrıs yeniçeri ağası, 106, 173

Ahmed Çavuş, Dergâh-ı Muallâm çavuşlarından, 194

Ahmed Çavuş, Evren Çavuş oğlu, 78, 106, 107

Ahmed Çavuş, Levent oğlu, 7, 14, 15, 16.

Ahmed Çavuş, Macar Ahmedi, 25, 30

Ahmed Kethudâ, Vezir Mustafa Paşa'nın kethudâsı, 28, 32, 34, 39, 53, 54

Ahmed oğlu Ali, Şam, 48

Ahmed Paşa, Habeş beylerbeyi, 86, 131

Ahmed Paşa, müteveffâ Kıbrıs beğlerbeyi, 122, 124, 169, 174, 186, 189, 190

Ahmed Paşa, vezir, 73

Ahmed, Ballıkesri nâzırı, 60

Ahmed, Berîdî taifesinden, 134

Ahmed, Biga beyi kethudâsı, 181

Ahmed, Edirne, Yakası Güzel, 45, 128

Ahmed, Ekrâd-ı İzzeddin, 108

Ahmed, Gazi Evrenos Bey Evkâfı mütevellisi, 32

Ahmed, hassa atmacacılarından, 123

Ahmed, Mahmud Kethudâ âdemi, 117, 133, 157

Ahmed, Niğbolu beyi, 134

Ahmed, zaim âdemi, 111

Ahyolu, 85

Akbaba, 98

akçe, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 14, 15, 16, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 34, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 51, 53, 56, 57, 58, 60, 62, 63, 64, 68, 69, 71, 73, 75, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 91, 92, 97, 98, 100, 102, 107, 108, 109, 112, 113, 114, 115, 117, 118, 125, 127, 130, 133, 136, 139, 140, 143, 144, 145, 146, 147, 152, 156, 157, 158, 159, 165, 166, 167, 168, 170, 172, 184, 187, 189, 192, 193, 197, 198, 199

Akçeşehir, Menteşe, 151

Akdeniz, 68, 75

Akkirman, 162, 186

Akkulı, Erzurum, 175

Akyazı, 23, 200

Alâaddin, İstanbul, 116

Alacahisar, 2, 30

Alâiye, 87, 122

alaybeği, 5, 31, 135, 139, 181

Aleksandra, Boğdan, 25, 30, 31, 149, 163

Ali Ağa, kapı çavuşu, 85

Ali bin Abdi, Bağdad Kazganya reâyâsından, 43

Ali bin Hamza, silâhdarlar fırkasından, 84

Ali bin Temür, 50

Ali Çavuş, Anadolu Beylerbeyi kapı kethudâsı, 92, 109

Ali, 109

Ali, Ahmed oğlu, şeyh, 48

Ali, Ebussuud oğlunun kethudâsı, 168, 169

Ali, Ekrâd-ı İzzeddin, 108

Ali, Ekrâd-ı İzzeddin, 108

Ali, eski Kilis beyi Mustafa Bey'in kethudâsı, 39

Ali, Hamza Çavuş oğlu, 159

Ali, İlbasan Sancakbeyi, 88, 96, 97, 113

Ali, İstanbul eski kasaplar mütevellisi, 97

Ali, kapudan, 5, 90, 135, 139, 140, 175, 177, 181

Ali, Kilis, 132

Ali, Musul beyi, 197

Ali, sipâhi, Üsküp, 191

Ali, zuamâdan, 165

Altıkulaçoğlı, Edirne, 98

Alusta, Kefe, 72

Amasra, 188

Amasya, **Amasiyye**, 148, 172

Anadolı, 7, 19, 24, 27, 52, 92, 97, 108, 109, 144

Anapoli, Mora, 105

Andun, Maraş, 130

Ankara, 17, 20, 21, 36, 43, 44, 108

Antalya, 16

Apo, Birecik, 134

Arabgirlü Hüseyin Çavuş, 107

Araboğlı, Edirne, 98

Arkadye, Mora, 192

Armağan, Zağra, 160

âsî, 3, 42, 58, 86, 87, 120, 145

Âsitâne-i Saâdet, 4, 9, 29, 32, 39, 40, 63, 69, 70, 80, 91, 96, 157, 161, 163, 170, 185

Atina, 119

Atmaca Mahmûd, Havza, 173

avârız, 4, 5, 7, 8, 9, 71, 130, 152, 160, 161, 167, 168, 187, 198

Avlonya, 86, 87, 88, 96

Avraham Şaki, Mora, 105

Ayasluğ, 21

Ayaş, 44

Ayazmend, 73, 166

Aydos, 65, 71, 118

Ayıntab, 77, 124, 130, 152

Ayluk, 12, 13.

Azak, 127, 193, 196

B

Baba Derviş Mehemmed, zaim, 111

Baba, 37, 38

Bâc, 108

Baf, 122

Bağdad, 27, 43, 60, 79, 90, 91, 115, 116, 132, 197

Bağdâdizâde, 53

bakâyâ, 6, 7, 8, 9, 10, 20, 47, 57, 58, 59, 113, 125, 145, 168, 187, 198

balaban, 123

Balaluoğlı Liyahor, Midilli, 74

Balçık, 12, 13

Balıkçı Sinan Çavuş, 120, 124, 126

Balıklagu, Kefe, 72

Bâlî Çelebi, nâib, 199

Bâlî, rûznâmeci, 107

Ballıkesri, 60

Ballukasrı, 16

Balyebadra, Mora, 105, 198, 199

Bam, 12

Bandgoc, Molova, 117

barça, 72

Barça, Kemer, 173

Bardacık, 111

Barla, 64

Basra, 152

Basyan, 194, 195

Başlular, Zağra, 159

Batum, 49

Baturi İstvan, Leh Kralı, 185

Bayburt, 180

Bâyezid Beğ, müteveffâ İlbasan sancakbeyi, 88, 96, 97

Bâyezid, Uşni beyi Zeynel beyin kethudâsı, 66

Baykuş Süleyman, Adala, 170

baylos, 89, 90

Bazarcık, Maraş, 130

Bazergân Hasan, Evrenlü, 52

Beç, 32, 53, 54, 63, 68, 69, 71, 154, 163

Bednar, Dubrovnik, 64

Bedreddin, Sultan Selim Han türbe-i şerîfe mütevellîsi, 10.

beğ, 3,7, 8, 11, 12, 13, 17, 20, 21, 29, 30, 31, 33, 34, 36, 38, 39, 42, 43, 44, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 56, 58, 60, 61, 62, 63, 66, 70, 71, 72, 73, 76, 77, 80, 83, 84, 87, 91, 93, 94, 95, 96, 97, 100, 101, 102, 103, 105, 108, 111, 113, 114, 116, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 125, 126, 127, 128, 131, 133, 134, 135, 136, 137, 139, 140, 141, 142, 144, 145, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 156, 157, 158, 159, 169, 170, 171, 172, 174, 175, 176, 181, 184, 185, 186, 189, 190, 191, 193, 194, 195, 196, 197

Beğlerbeği, 2, 4, 5, 8, 18, 19, 20, 24, 25, 27, 32, 34, 39, 40, 42, 43, 47, 48, 51, 52, 58, 59, 60, 61, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 76, 77, 79, 81, 83, 86, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 99, 100, 102, 103, 104, 106, 107, 108, 109, 110, 112, 115, 116, 118, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 138, 139, 140, 141, 143, 151, 154, 157, 166, 167, 169, 172, 173, 174, 175, 177, 178, 179, 180, 181, 183, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 194, 195, 196, 197, 200

Behlül, Basyan beyi, 194

Behram bin Mustafa, 2

Behram Kethudâ, 76

Behram, 171

Bekir Çavuş, 57

Bekir, Basyan, 194, 195

Bekir, müstahfızlardan, 175

Bektâş, erbâb-ı timârdan, Bağdad, 79

Beldeb, 36

Belgrad, 12, 13.

Bender, 30

berât, 15, 24, 39, 96, 114, 124, 178, 197

Bergama, 73, 166

Bergos, 165

Berîdî tâifesi, Birecik, 134

Beşir Çavuş, 122

bezzâzistan, 44, 45, 146

Bıyıklı Mahmûd Çavuş, Dergâh-ı Muallâm çavuşlarından, 44, 118, 119, 169

Biga, 2, 38, 181.

Bilâl, Mihrimâh Sultan ağalarından, 153

Birecik, 78, 134, 136, 145

Bodur, Priştine, 191

Bofça, 12, 13

Boğdan, 4, 11, 25, 26, 30, 31, 149, 150, 162, 163, 164, 194, 195

Borlı, 64

Borlu, 140

Bosna Ömer, sipâhi, 56, 78

Bosna, 3, 53, 55, 56, 70, 78, 172, 178

Bostan Çelebi, 134, 136, 145

Bostan, Karasi nâzırı, 60

Bostancılu Derviş, Priştine, 191

Boz Koyunlu tâifesi, 78

Bozok, 61, 118

bölükbaşı, 65, 74, 75, 81, 191

Braslav, 162

Budak bin Mehmed, 156

Budak Kethudâ, Erzurum, 102

Budak, Zağra, 159

Budakoğlı, Van, 66

Budun, 28, 29, 30, 32, 39, 40, 53, 54, 69, 70, 92, 102, 103, 170, 171

Bulak, Mısır, 165

Bulanca, 23

Bulgurlu Ahmed Çavuş, 196

Burdur, 64

Bursa, 156, 158

Büyük Anafarta, 45

C

Cafer Çavuş, 14

Cafer, Ballukasrı Kalesi dizdârı, 16

Canik, 184

Cankirman, 162, 186

Cârullah, Siroz, 114

cebeci, 74, 75, 87, 88

Cebel-i Dûd, Podgoriçe, 120

celeb, 11, 37, 62, 63, 67, 142, 158, 169

Cemâat-i Fersikan, Bağdad, 80

Cemâat-i Kefi, Bağdad, 80

Cemâl, Ekrâd-ı İzzeddin, 108

Cerkinkirman, 162

Cevâzer, Bağdad, 79, 80

Cevher, Mihrimâh Sultan ağalarından, 153

Cezâyir, 5, 60, 94, 118, 135, 138, 139, 140, 157, 166, 177, 181

Cezâyir-i Garb, 138, 157

Cezeriyye, Basyan, 195

Cidde, 104

Cihân, Ekrâd-ı İzzeddin beyi âdemi, 108

Covanni Simok, Beç beyzâdelerinden, 68

Cumâ, etmekçi, Bursa, 156, 158

Cüce Ramazan, 27, 83

Ç

Çatalca, 24

Çelebi Türkmanları, 78

Çemişgezek, 52

Çepni tâifesi, 180

Çerkes Beğ, Bozok beyi, 61

Çeşme, 140, 148, 149

Çingân tâifesi, 147

Çirmen, 30, 100, 147, 159

Çorlı, 143

Çorum, 140, 178

çukacı, 74, 75, 82, 83

D

darbzen, 18

Darende Aynî, Priştine, 191

Darende Yanoli İstaroli, Mora, 105

Dârendegân Anbar, Mihrimâh Sultan ağalarından, 153

David Onkıdek, 63

David, Niğbolu, 182

Dâvud Beğ, müteveffâ Harran beyi, 76, 125

Dâvud Çavuş, Suyolu nâzırı, 155

Dâvud, Ayıntab, 78

Dâvud, zuamâdan, Bağdad, 79

debbağ, 57

Dedüye, Basyan, 194

defterdâr, 4, 5, 8, 9, 18, 25, 28, 29, 30, 42, 51, 52, 54, 65, 68, 77, 86, 94, 107, 112, 114, 124, 125, 128, 129, 130, 131, 145, 165, 167, 187, 188, 189, 196, 197.

Defter-i Hâkânî, 22

Delü Nalbant, 102

Delvine, 41, 58, 87

Demirlü, 178

Dere, Hersek, 142

Dergâh-ı Muallâm, 4, 6, 12, 17, 18, 19, 32, 35, 44, 57, 63, 64, 71, 74, 82, 86, 87, 88, 92, 94, 97, 103, 105, 106, 109, 111, 113, 114, 115, 119, 131, 139, 140, 157, 164, 168, 169, 183, 189, 193, 195, 196, 197.

Derlüb, Priştine, 191

Derviş, Kıbrıs Defterdârı, 124

Derviş, sâbık defterdâr, 107

Devlet Giray Hân, 162

Devlethân, mültezim, Bağdad, 80

Deyr Rehebe, 50

Dimetoka, 118

dirlik, 24, 54, 84, 104, 127, 153, 176, 180

Dîvân, 37, 46, 62, 84, 114, 160

Divâne Mustafa, 66, 72, 158, 191

Divâneorman, 11.

Diyarbekir, **Diyârbekr**, 8, 18, 25, 51, 52, 94, 107, 125, 126, 138, 141, 167

dizdâr, 6, 16, 72, 87, 94, 99, 116, 144, 168, 183, 186, 191

Dobluca, Priştine, 191

Dobruca, 11

Donanma-i Hümâyûn, 3, 7, 8, 14, 60, 77, 135, 139, 181, 188

Draç, 3.

Dubniça, 122

Dubrovnik, 63, 64, 89, 90, 157

Durak, Basyan, 194, 195

Durmuş Fakîh, İnegöl Kurşunlu Köyü'nde hatîb, 92

Durûzî, 93, 187

E

Ebûbekir, vekilharc, 177

Ebussuûdoğlı, sâbık Mora müfettişi, 168, 198

Eceoğlı, İznikmid, 142, 143

Ecnebî, 187

Edirne, 45, 56, 57, 78, 81, 98, 100, 118, 128, 146

Edremid, 14

Efrenc, 132

Eğirdir, 64

Eğriboz, 2, 42, 119, 125, 135

ehl-i fesâd, 6, 7, 16, 17, 21, 27, 45, 52, 56, 57, 61, 64, 66, 67, 72, 76, 78, 82, 83, 86, 87, 93, 98, 99, 104, 105, 109, 111, 121, 126, 128, 134, 136, 137, 138, 147, 148, 150, 151, 153, 157, 164, 172, 173, 174, 176, 177, 182, 192, 195

Ekrâd, 108, 137, 145

Elmalu, 52

Emarine, 14

Emin oğlu Mustafa, 52

Emin, 140

Emirdelen, Bozok, 118

Ereğli, 143

Ergene, 113

Erim, 172, 184

Eroğlı, Edirne, 57

Errah cemâati, Diyarbekir, 138

Erzurum, 27, 47, 48, 68, 86, 101, 102, 103, 112, 114, 115, 130, 131, 132, 175, 180, 197

Erzurumlıoğlı, Edirne, 98

Eskicioğlı Danis, Edirne, 98

Eslenücioğlı, Edirne, 98

Estânî, Priştine, 191

Eşler, Çeşme, 148, 149

Evren Çavuş, Südde-i Saâdet çavuşlarından, 56

Evrenlü, 52

Evrenos bin Süleyman, İnebahtı, 111

F

Fakımi, Lecon, 93

Fakîh Ahmed, 108

Falyoz, 143

Fâtıma, Zağra, 159

Fere, 79

Ferhad Beğ, Bosna Sancakbeyi, 53, 56, 70

Ferhad Paşa, 159

Ferhad, Adala, 171

Ferhad, Diyarbekir Beylerbeyi kethudâsı, 107

Ferhad, Kefe beyi kethudâsı, 127, 193, 196

Ferhad, Tunus'a bağlı Manastır beyi, 133

Feridun Bey, Semendire beyi, 11, 12, 13

Ferruh, Mohaç, 29

Ferruh, Saruhan beyi kethudâsı, 83

Ferruh, Tımışvar Beylerbeyi, 40

Fırat, 152

Filibe, 41, 118

filori, 4, 9, 28, 50, 80, 86, 91, 131, 142, 152, 166, 167, 187, 196

Françe, 89, 90

Fudrak, Kefe, 72

Füli, Van, 66

G

Galemden, Kefe, 137

Garak, Hersek, 141, 142

Gazaz Receboğlı Bekir, Edirne, 98

Gazi Evrenos Beğ, 31

Gâzi Giray, Mehmed Giray Hân'ın kardeşi, 193

Gelibolı, 45, 75, 128

Gelibolulu Hasan, 75

Gelmete, 3

Geremles, Bağdad, 197

Geylan, balyos tâifesi, 89

Girid, 140, 141

Godriçke, 55, 56

Göle, 2

Gönye, 49

Görice, 6

Gurban, 28

Gurbet tâifesi, 147

guruş, 5, 9, 29, 30, 156

Güğercinlik Kal'âsı, 95

Güğercinlik, Kütahya, 158

Gülnar, 53

Gümülcine, 31, 79

Güvendik Çavuş, Erzurum çavuşlarından, 101, 130, 132

Güzeller, Karahisâr-ı Şarkî, 165

H

Habeş, 86, 131

Habîb, 124

Hacı Ahmed, eski Şam Beylerbeyi, 140, 178

Hacı Hasan, 149, 172

Hacı Hüseyin, 142

Hacı İbrahim, Evrenlü, 52

Hacı Lutfî Efendi, 35

Hacı Mahmûd, 129

Hacı Mustafa, Dergâh-ı Muallâm kapıcılarından, 109, 171

Hacı Ramazan Çavuş, 137

Hacı Ramazan, 27, 83

Hacı Receb, 25

Hacı Saâdeddin, 37

Hacı Yusuf, Zûlkadriye, 48, 49

Hâgut, Ekrâd-ı İzzeddin, 108

Hakkâk Mahmûd Çavuş, 135, 139, 168, 181, 172

Haleb, 9, 18, 25, 65, 115, 128, 129, 130, 145, 187, 191

Hâlid Beğ, Deyr Rehebe, 50

Hâlidlü, 78

Halîl bin Halîl, Üsküb, 62

Halîl Hacı, Kengiri, 23

Halîl Kethudâ, Van çavuşları kethudası, 194, 195

Halîl, Ayıntab beyi âdemi, 77

Halîl, Birecik, 134

Halîl, Haleb Defterdârı, 65, 129

Halîl, Hizan Sancakbeyi, 125

Halîl, Hüdâvendigâr Sancakbeyi, 117

Halîl, Urmi hâkimi Hüseyin Hân'ın kethudâsı, 95, 96

Haman, Basyan, 194, 195

Hamid, 64, 150

Hamza bin Sadullah, Ankara zuamâsından, 108

Hamza Çavuş, 6, 159, 160

Hamza Çavuş, Yenişehirli, 82

Hamza, Çirmen Kadısı, 147

Hamza, Divân-ı Hümâyun kâtiplerinden, 84

Hamza, Hâlid Bey'in mirâhoru, 50

Hamza, Kandıra Kadısı, 77

Hamza, sipâhi, 48

Hamza, sipâhi, Menteşe, 136

Hanım Sultan Evkâfı, 100

Harbendelü tâifesi, 78

Harçele, Lecon, 93

Haremeyn-i Şerîfeyn, 104

Harput, 51

Harran, 76

Hasan Çelebi, Divân'da tersâne emîni, 72

Hasan Çelebi, Edirne Kadısı mülâzımlarından, 146

Hasan Reis, 148

Hasan, 64

Hasan, Bağdad Beylerbeyinin kapı kethudâsı, 90

Hasan, Birecik'te Berîdî tâifesinden Ahmed Kethudâ'nın tevâbiinden, 134

Hasan, Evrenlü, 52

Hasan, Göle, 2

Hasan, imam-hatîb, 199

Hasan, İnegöl, 92

Hasan, Kavala dizdârının âdemi, 183

Hasan, Kengiri, 36

Hasan, Menteşe, 151

Hasan, piyâde yayabaşı, 64

Hasan, sipâhi, Yanova, 111

Hasan, Şam Beylerbeyi, 65

Hasan, Trablusgarb Beylerbeyi, eski Kıbrıs Beylerbeyi, 106, 120, 122, 190

Hasan, Van, 75

Hasan, Yanova, 101, 112

Hasan, zaim, 2

Haseki Sultan, 104, 110

Hasköy, 118

Hâşim, İnebahtı, 111

Havza, 172, 173

Haydar Ağa, eski defter kethudâsı, 107

Haydar Beğ, 116

Haydar Çavuş, 125

Haydar, Ekrâd-ı İzzeddin, 108

Haydar, mâzul yeniçeriler kethudâsı, 183

Haydar, Van, 66

Helomiç, 105, 198

Henem, Diyarbekir, 141

Herkıf, Mora, 168

Hersek, 3, 141

Hıraman tâifesi, 80

Hızır Çavuş, 125

Hızır Çavuş, Mehmed Çavuş oğlu, 41, 46

Hızır Çavuş, Mehmed Sabri oğlu, 60

Hızır, Adala, 170

Hızır, bostancıbaşı, 82

Hızır, hisar eri, 87

Hızır, Zağra, 159

Hızır-İlyas, 26, 143

Hisarlı, 108

Hizan, 125

Hizâne-i Âmire, 6, 9, 25, 46, 54, 60, 125, 131, 160, 168, 196

Hoca Mehmed, 102

Hoy, 81

Hudâvendigâr, 38, 117

Hurşid, Emirdelen, 118

Hüsâm, Ekrâd-ı İzzeddin, 108

Hüsâm, Sultan Murad Han imâret-i âmire mütevellîsi, 127

Hüseyin Han, Urmi hâkimi, 95, 96

Hüseyin Voyvoda, 101

Hüseyin, Ayıntab, 77

Hüseyin, Bağdad Beylerbeyi kapı kethudâsı, 79

Hüseyin, Ekrâd-ı İzzeddin, 108, 109

Hüseyin, Kara İnebeğilerden, 27, 83

Hüseyin, Murad Paşa Evkâfı mütevellîsi, 16

Hüseyin, piyâde yayabaşı, 64

Hüseyin, sâbık kadı, Yanova, 101, 112

Hüseyin, Siroz, kadı nâibi, 57

Hüseyin, Van çavuşları kethudâsı, 194

Hüseyin, zaim, 142

Hüseyin, Zakiyye, 127

Hüsrev, Van Beylerbeyi, 81, 125

I-İ

Islankamen, 13

Istranca, 22

Işık Resûl, Basyan, 194, 195

İbrahim Bey, Divân'da kapıcılar yazıcısı, 105

İbrâhim bin İskender, Üsküb, 62

İbrâhim Çavuş, 108

İbrâhim Kethudâ, Dergâh-ı Muallâm müteferrikalarından, 114, 197

İbrâhim, Adala, 170, 171

İbrâhim, Birecik, 134

İbrâhim, Ekrâd-ı İzzeddin, 108

İbrâhim, Feridun Bey âdemi, 11, 13

İbrâhim, Harran eski Sancakbeyi, 76

İbrâhim, Kazdağı subaşısı, 117

İbrâhim, Mezistre Sancakbeyi, 5

İbrâhim, Siroz'da debbağ tâifesinden, 57

İbrâhim, Sultan Süleyman imâret-i âmire nâzırı, 177

İbrâhim, Üsküb, 62

İbsala, 79, 118

İç İl, 53, 122

İdincik, Kütahya, 158

İdris Çavuş, Dubrovnik elçiliğinde, 63

İdris Hacı, Kengiri, 23

İlbasan, 3, 87, 88, 96, 97, 113

İluk, 13

İlya Şaki, Mora, 105

İlyas Mustafa Çavuş, 167, 187

İlyas, Ekrâd-ı İzzeddin, 108

İnaloğlı, Erzurum, 114

İnebahtı, 2, 42, 106, 111, 135

İnegöl, 92, 109

irsâliye, 4, 5, 6, 9, 41, 60, 68, 69, 112, 113, 125, 167

İsa Bâlî, Evrenlü, 52, 115

İsa bin Mustafa, müstahfızlar ağası, 132

İsfarlayin, 131

İshâk, nâzır, 19

İskender Çavuş, 166

İskender, Dergâh-ı Muallâm yeniçerilerinden, 119

İskenderiye, 3, 33, 34, 67, 89, 96, 103, 104, 120, 143, 145, 185

İskilib, 140

İslâmkirman, 162

İsmâil bin Murad, 132

İsmâil, Ankara, 20

İsmâil, Karahisâr-ı Şarkî, 165

İsmâil, Kilis, 132

İspilit, Kilis, 132

İstanbul, 11, 14, 15, 33, 40, 46, 51, 62, 72, 75, 76, 82, 97, 116, 119, 125, 142, 143, 153, 169, 170, 198

İstofar, Beç beyzâdelerinden, 68

İştib, 62

İvan, kapıcı, 34

İvraca, 159

İzdin, 42

İzmid, 73

İznikmid, 76, 142

İzzeddin, 27, 177

K

Kabalıoğlı, Edirne, 98

Kâbe-i Şerîfe, 104

kadı, 2, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 28, 29, 30, 31, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 50, 52, 53, 57, 62, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 71, 73, 74, 75, 76, 77, 80, 82, 83, 85, 89, 90, 91, 92, 95, 96, 97, 98, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 140, 141, 142, 143, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 155, 157, 158, 159, 160, 165, 166, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 182, 184, 185, 188, 189, 191, 192, 194, 195, 198, 199, 200

Kadıköy, 155

Kafik, Bağdad mezrâlarından, 80

Kalacık, 22

kalb, 152, 173

Kalçe, Boğdan voyvodası kethudâsı, 194

Kalemete, 198

Kalender, İnebahtı, 111

Kalender, Siroz, 114

Kalender, zuamâdan, Çorum, 140, 178

Kalkandelen, 62

Kalkman, Tatar karyeleri reâyâsından, 37

Kalonya, Midilli, 166

Kaman, 127

Kambur Kemal, Ekrâd-ı İzzeddin, 108

Kan Evi Kal'âsı, 162

Kandırı, 76, 77

Kaplan Mehmed, 109.

Kaplan Mehmed, İnegöl, 109

kaplan, 38

Kapucu Ahmed Çavuş, 5, 9.

kapudân, 5, 33, 45, 60, 67, 89, 90, 94, 96, 104, 135, 139, 140, 175, 181, 184.

Kara Bâlî Çavuş, 17, 19, 20, 43, 44, 52, 57, 59

Kara Bâlî, Evrenlü, 52

Kara Dâvud, Menteşe, 136

Kara İnebeği, 27, 83

Kara Kethudâ, Bursa beyinin kethudâsı, 156, 158

Kara Latif Beğ, 43

Kara Sâdık, 136

Karaağaç, 173

Karacık, Üsküb, 62

Karadağ, 145

Karadeniz, 49, 97

Karahisâr, 140, 178

Karahisâr-ı Şarkî, 165

Karakoyunlu cemâati, 108

Karaman, 19, 20, 58, 69, 118, 123

Karaman, Tatar karyeleri reâyâsından, 37

Karamürsel, 142

Karasi, 60

Karayazıcı, Dubniça, 122

Kargu, 23

Karışdıran, 166

Karîn-âbâd, 159

Karlı İli, 2, 181.

Kars, 50, 95

Karûn, Helomiç, 198

Kâsım Çavuş, Dergâh-ı Muallâm çavuşlarından, 86, 87, 88, 113

Kâsım Çavuş, Karamanizâde, 7

Kâsım Çavuş, Karazâde, 44, 45, 46

Kâsım Çavuş, Özdemiroğlu, 86

Kâsım, Budin mal Defterdârı, 28, 29, 30, 54

Kâsım, İmamzâde, 16, 60

Kâsım, Kefe Sancakbeyi, 49, 127, 196

Kasımpaşa, 97

Kastamonu, 152

Kâtib Ali, Hassa tercümanlarından, 117

Kavak, 23

Kavala, 94, 179, 183, 184

Kaya Kethudâ, Rum Beylerbeyi kapı kethudâsı, 99

Kaya, Birecik, 137

Kaya, sipâhi, 48

Kayseriya, 118

Kaz Dağı, 38

Kazak, 25, 26, 30, 31, 149, 162, 164, 194.

Kazdağı, Hudâvendigâr, 117

Kazganya, 43

Kebsud, 117

Kefe, 49, 72, 91, 127, 137, 148, 188, 193, 196

Kefelü Hüseyin Çavuş, 148, 188

Kemal, İnebahtı, 111

Kemer, 173

Kenan Kethudâ, Zûlkadriye Beylerbeyi kethudâsı, 151

Kenan, Zûlkadriye çavuşlarından, 178

Kengiri, 22, 23, 24, 36, 123

Kerim, Şam'da imâret-i âmire mütevellîsi, 177

Kesriye, 6.

Keşan, 66, 72

Keşşâf, Bağdad, 197

Ketci, Kefe, 137

Keteli Hüseyin, 148

Keyvan, Ayıntab beyi, 152

Keyvan, erbâb-ı timârdan, Bağdad, 79

Keyvan, mültezim, 80

Kıbrıs, 35, 42, 101, 106, 112, 118, 120, 122, 124, 169, 170, 171, 173, 174, 183, 186, 188, 189, 190

kıla', kal'â, 3, 4, 8, 12, 13, 16, 22, 42, 45, 47, 53, 55, 56, 58, 62, 65, 68, 72, 73, 87, 94, 95, 96, 103, 106, 112, 116, 118, 121, 122, 126, 127, 132, 144, 154, 162, 171, 172, 173, 174, 180, 186, 191, 196, 199

Kıncı, Keşan, 66

Kırk Leş, 58, 86, 87

Kırkkilise, 143

Kızıl Ağaç, 159

Kızoğlı, Ayıntab, 78

Kiğı, 47, 51, 61

Kilercioğlı Kara İbrâhim, Edirne, 98

Kilîd'ül-bahr Kal'âsı, 45, 94

Kilis, Ayıntab, 78, 131

Kilis, Bosna, 39, 131

Kiyosa, 118

Koca Ahmed, Ekrâd-ı İzzeddin, 109.

Koca İli, 76

Koca İsmail, Erzurum, 102

Koçana, 55

Kolos, 99

Konstantin, Boğdan, 163, 164

Konya, 57, 69

Koşi Murad, Kastamonu, 152

Köprilü, 62, 100

Körfus, 41

Köstendil, 30

Kresova, Bosna, 172

Kretova, 62

Kristof Çesarek, Leh Kralı âdemlerinden, 161, 185

Kroveleş, 42

Kudüs, **Kuds-i Şerif**, 47, 123, 174

Kûfî, Kastamonu, 152

Kulı Subaşı, Zağra, 159, 160

Kuneytıra, Lecon, 93

Kurd Kethudâ, 76, 165

Kurd, voyvoda, 29

Kurdoğlu, Menteşe, 151

Kurşunlı, İnegöl, 92

Kurşunlu, 36

Kutbeddîn, Erzurum, 114

Kuyumcu Maho, Pererzin, 153

kürekci, 3, 7, 8, 9, 14, 33, 67, 104, 147, 160

Kürkçü Dimo, Budun, 30

Kütahya, 109, 158

L

Laîn Muhârebesi, 149

Lâlezâr Efendi, 112, 114

Lârende, 6, 19, 53

Lecon, 93

Lefkoşa, 121, 127, 173

levend, 21, 33, 34, 64, 121, 133, 148, 157, 160, 162, 166, 172, 192

Lih, **Leh**, 4, 150, 161, 162, 163, 164, 185, 195

Likaro, Dubrovnik, 64

Limne, 89, 90, 94, 110

Limni, 16

Lipova, 29, 34

Lofça, 10

Loncarik, 132

Lûd Gölü, 38

Lütfullâh, müteveffâ, İstanbul, 153

M

Ma'den, Menteşe, 151

Macar, 25, 31

Magosa, 121, 122, 126, 169

Mahmûd bin Salih, Bağdad, 80

Mahmûd Kethudâ, kapudan kethudâsı, 45, 118, 133, 138, 157

Mahmûd Paşa, 57

Mahmûd, Avlonya Sancakbeyi, 86, 87

Mahmûd, Baba kazâsı, 37

Mahmûd, Çorum, 140, 178

Mahmûd, defter kethudâsı, 61, 99

Mahmûd, Diyarbekir Beylerbeyi kapı kethudâsı, 138

Mahmûd, Erzurum, 102

Mahmûd, evkaf hizmetkârı, 113, 114

Mahmûd, Haleb Defterdârının kardeşi, 130

Mahmûd, kadılıktan munfasıl, 128

Mahmûd, Kastamonu, 152

Mahmûd, Mehmed Çavuş âdemi, 158

Mahmûd, merhûme Mihrimah Sultan ağalarından, 153

Mahmûd, Mısır Beylerbeyi kethudâsı, 89

Mahmûd, Pertev Paşa oğlu, 24

Mahmûd, sipâhi, 98

Mahmûd, yeniçeri, 81

Malatya, 8, 18

Malkara, 118

Malkoç, Priştine, 191

Mâmuriye, 53

Manastır, Tunus, 133

Mandaviçe, Midilli, 74

Mandehorya, 83

Manend binti Kâsım, Havza, 172

Manisa, 2, 35, 44, 45, 60, 116, 117, 160

Maraş, 46, 48, 130

Marin Babalı, 63, 64

Markoş Sebuske, Leh elçisi, 161

Martin Veledi Sero, Dubrovnik tâcirlerinden, 157

Mavdesine, Semendire, 101

Mazon, Menteşe, 151

meâdin, 5, 6

Mecdel, 48

Mecdi, Ekrâd-ı İzzeddin, 108

Mecnûn, Bağdad, 116, 132

Medâr, Ekrâd-ı İzzeddin, 108

Medîne-i Münevvere, 104

Medyene, Bağdad mezrâlarından, 80

Mehemmed bin Sinan, 198

Mehemmed Çavuş, Dergâh-ı Muallâm çavuşlarından, 12, 194

Mehemmed, Aydos, 72

Mehemmed, Birecik beyi, 145

Mehemmed, Mustafa Çavuş müştereki, 140

Mehemmed, reis, 170

Mehemmed, Südde-i Saâdet müteferrikalarından, 137

Mehemmed, Şaban oğlu, 166

Mehemmed, zuamâdan, 140

Mehme, Bağdad mezrâlarından, 80

Mehmed Ağa, 146

Mehmed Beğ, Azak Sancakbeyi, 196

Mehmed bin Ramazan, şeyh, 80

Mehmed bin Seydi Ali, 173

Mehmed bin Sinan, 198

Mehmed Çavuş, 41, 90, 110, 111, 170

Mehmed Çavuş, Antalyalı, 198, 199

Mehmed Çavuş, Dergâh-ı Muallâm çavuşlarından, 12, 13, 94, 164, 195

Mehmed Çavuş, Koflanzâde, 161

Mehmed Çavuş, Kütahya, 158

Mehmed Çavuş, Van çavuşu, 195

Mehmed Çelebi, 11

Mehmed Fakîh, 151

Mehmed Giray Hân, 91, 137, 149, 161, 193, 196

Mehmed Paşa, vezir-i âzam, 165

Mehmed Sabri, 60

Mehmed Subaşı, 102

Mehmed, 57

Mehmed, Ankara beyinin âdemi, 20, 36

Mehmed, Ankaralı, 21

Mehmed, atmacacı, 123

Mehmed, Ayaş kadı nâibi, 44

Mehmed, Çorum beyi, 140

Mehmed, Diyarbekir Beylerbeyi kapı kethudası, 94

Mehmed, Eğriboz nâzırı, 125

Mehmed, evkâf mütevellîsi, 146

Mehmed, Halep Beylerbeyi, 129

Mehmed, Hassa mandıra ustası, 22, 66

Mehmed, İlbasan beyi kapı kethudâsı, 88, 113

Mehmed, Kavala, 179

Mehmed, koyun mütevellîsi, 97

Mehmed, Mısır Defterdârı, 86, 131

Mehmed, mültezim, 140

Mehmed, müstahfız, 175

Mehmed, müşârun ileyh, 3

Mehmed, Narde bölükbaşısı, 65, 66

Mehmed, Niğbolu beyi âdemi, 134

Mehmed, reis, 169, 189

Mehmed, Rum nâzırı, 188

Mehmed, Rüstem Paşa Evkâfı mütevellîsi, 76, 166

Mehmed, Sinan Paşa kethudâsı, 190

Mehmed, sipâhi, 160

Mehmed, sipâhi, 28

Mehmed, Sultan Mustafalu, 79, 80

Mehmed, tabbâh, 128

Mehmed, tercüman kâtibi, 185

Mehmed, tercüman, 161

Mehmed, Tokatlı, 173

Mehmed, Üsküb, 190

Mehmed, Yahya Subaşı'nın kardeşi, 108

Mehmed, zuamâdan, 178

Mekke-i Mükerreme, 104

Mekril, 49

Melek Ahmed, Malatya beyi, 8

Memi bin Abdullah, 191

Memi bin Murad, 2

Memi Kethudâ, Rodos beyi kapı kethudâsı, 94

Memi Reis, Çerkes, 168, 186

Memi Şah, Havâss-ı Hümâyun Emîni, 90, 111

Memi, Haydar Bey Kethudâsı, 116

Memlik, 10

Mendehorya, 27

Mendeli, 43

Mengüb, 137

Menteşe, 136, 148, 149, 150, 151, 176

Menûn, Helomiç, 197

menzîl, 36, 100, 115

Menzilci İshâk, 200

Merho, Ekrâd-ı İzzeddin, 108

Merzifon, 148

Mesih, Mısır Beylerbeyi, 86, 196

Mevlânâ Abdülgaffâr, 80

Mevlânâ Abdülkerîm, 116

Mevlânâ Abdülmuhyî, Konya, 69

Mevlânâ Derviş, 79

Mevlânâ Hamza, İstanbul kadı nâibi, 116

Mevlânâ Hasan, şeyh, 116, 184

Mevlânâ Haydar, Bayburt Kadısı, 180

Mevlânâ Hüsâm, Taşluca Kadısı, 142

Mevlânâ Mahmûd, eski Priştine Kadısı, 191

Mevlânâ Muhyiddîn, 153

Mevlânâ Nûh, Lârende Kadısı, 6, 19

Mevlânâ, mukâtaat müfettişi, 88

Mevlüd, Ekrâd-ı İzzeddin, 108

Mezistre, 2, 5, 60, 139

Mezrovnik, Hersek, 141, 142

Mısır, 32, 33, 67, 86, 89, 103, 104, 110, 131, 143, 153, 165, 185, 196

Midillü, 21, 72, 73, 74, 166

Midye, 97

Mihal, Ahyolu, 85

Mihalıç, 158

Mihne Voyvoda, Eflâk voyvodası, 182, 183

Mihrimâh Sultan, 153

Mimar Sinan Mahallesi, İstanbul, 153

Mirç, Mohaç voyvodası, 29

Mîrî, 8, 14, 18, 19, 20, 21, 22, 24, 26, 30, 31, 38, 40, 42, 45, 46, 47, 50, 51, 52, 56, 58, 59, 71, 72, 77, 79, 80, 97, 99, 102, 107, 108, 109, 111, 114, 115, 117, 121, 123, 124, 125, 126, 127, 129, 130, 138, 139, 145, 152, 155, 156, 170, 176, 180, 184, 189, 197, 198

Mîrî, Van, 66

Mirîab Hamza, 57, 58

Mirzâ, dânişmend, 128

Mohaç, 28, 29

Molova, 72, 73, 117, 166

Monla Kâsım, Edirne, 146

Monla Mûsa Efendi, 153

Mora, 105, 168, 169, 192, 198, 199

Moskov, 161, 163

Muğla, 15

Muhyiddîn Halîfe, 35

Muhyiddîn, Manisa Kadısı âdemlerinden, 2

mukâtaat, 5, 6, 43, 47, 59, 88, 96, 128, 129, 130, 166, 168

mûmâ-ileyh, 5, 19, 29, 30, 31, 32, 37, 38, 60, 63, 64, 73, 80, 88, 90, 91, 107, 108, 110, 117, 135, 162, 163, 165, 174, 176, 177, 184, 186, 189, 190, 192, 193, 197

Mumcu Mustafa, Südde-i Saadet çavuşlarından, 6

Murad oğlu Memi, 16

Murad Paşa, 16

Murad Reis, hassa kadırga reislerinden, 139

Murad, Emirdelen, 118

Murad, Van Beylerbeyi kapı kethudâsı, 125

Musa, Birecik, 134

Musa, Dergâh-ı Muallâm kapıcılarından, 106

Musa, Erzurum, 102

Musa, Tusak ümerâsından, 21

Muslî Kethudâ, 197

Musli, Priştine, 191

Muslihiddin, Helomiç Kadısı, 105, 198

Mustafa Beğ, Bağdad, 80

Mustafa Beğ, eski Kilis beyi, 39

Mustafa Çavuş, Dergâh-ı Âlî çavuşlarından, 127

Mustafa Çavuş, Dergâh-ı Muallâm çavuşlarından, 140, 143, 178

Mustafa Çelebi, Kengiri muharriri, 22, 24

Mustafa Paşa, vezir, 28, 29, 32, 39, 40, 54, 69, 92, 102, 140, 167, 170, 171, 178

Mustafa Vardârî, sipâhi, 56, 78

Mustafa, Amasya beyi, 148

Mustafa, Ankara, 108

Mustafa, Bayburt, 180

Mustafa, Erzurum Beylerbeyi kethudâsı, 175

Mustafa, Erzurum, 102, 133

Mustafa, Eski Kıbrıs Beylerbeyi Ahmet Paşa'nın oğlu, 169, 189, 190

Mustafa, hassa tercümanlarından, 4

Mustafa, hazînedar, 191

Mustafa, İnebahtı, 111

Mustafa, Kandıra, 76

Mustafa, Kemer kadı nâibi, 173

Mustafa, Kilis, 131

Mustafa, Menteşe beyi kethudâsı, 136, 149, 150, 176

Mustafa, Sakız, 140, 141

Mustafa, tersâne emini âdemi, 185

Mustafa, Tımışvar, 34

Mustafa, topçu, 18, 74, 75

Mustafa, Üsküp, 191

Mustafa, Yanova, 101, 112

Musul, 197

müfettiş-i emvâl, 6

mültezim, 50, 80

Müsevra, 85

müşârun-ileyh, 2, 3, 4, 8, 12, 18, 19, 21, 24, 25, 28, 30, 31, 32, 33, 34, 38, 40, 45, 48, 51, 54, 55, 56, 61, 63, 64, 70, 73, 76, 78, 80, 81, 82, 83, 84, 87, 88, 91, 94, 95, 97, 100, 101, 104, 106, 107, 108, 111, 113, 114, 115, 117, 119, 121, 122, 123, 125, 126, 129, 130, 133, 134, 135, 137, 138, 139, 140, 141, 143, 144, 145, 147, 148, 150, 151, 157, 158, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 174, 175, 176, 177, 181, 186, 189, 190, 193, 194, 197, 198

mütevellî, 9, 10, 16, 32, 35, 76, 91, 97, 98, 110, 127, 146, 165, 166, 177

N

Nâib Bâlî, Mora, 105

nâib, 3, 14, 44, 116, 173, 184, 199

nakîbü'l-eşrâf, 53

Nalbandzâde Mustafa Çavuş, 5

Naldöken Yörükleri, 55

nâme-i hümâyûn, 70, 154, 161, 162, 164

Narde, 65

Nasan Şaki, Mora, 105

Nasârâ, 123

Nâsır, Ekrâd-ı İzzeddin, 108, 109

Nasuh oğlu Yunus, 21

Nasûh, Bosna, 172

Necâti, 180

Necef Çavuş, Vâsıt, 80

Necib Şaki, Mora, 105

nefer, 3, 8, 20, 23, 29, 30, 36, 42, 54, 58, 61, 65, 66, 68, 71, 73, 74, 75, 81, 82, 83, 86, 87, 89, 90, 96, 100, 101, 102, 103, 106, 108, 109, 111, 115, 117, 118, 121, 126, 128, 129, 130, 134, 136, 139, 151, 168, 169, 171, 173, 175, 176, 182, 185, 189

nevrûz, 4, 5, 6, 9, 41, 57, 58, 60, 125, 168

nezl, 7, 95, 115, 116, 152

Niğbolı, 10, 30, 39, 134, 182

Nihad, 38

Nizib, 137

Nova Kalesi, 3

Nuh Beğ, sipâhi, Zağra, 160

O

Obagugu, Rodos, 105

Of, 180

Oğuzçayırı, 44

Okmeydanı, 74, 75

Orduy-ı Hümâyûn, 140

Osman Ağa, Saray-ı Âmire kethudâsı, 34

Osman Paşa, Diyarbekir Beylerbeyi, eski Yemen Beylerbeyi, 86, 107, 196

Osman, 122

Osman, bârgîr saracı, 56, 78

Osman, Erzurum, 180

Osman, Mehmed Çelebi âdemi, 11

Osmânî, 5, 9, 193

Ö

Ömer Beğ, İlbasan, 113

Ömer, Ayaş, 44

Ömer, Bayburt, 180

Ömer, Birecik, 134

Ömer, Ekrâd-ı İzzeddin, 108

Ömer, Safed beyi, 93

Ömer, sipâhi, 191

Ömer, Trabzon beyi, 114

Özi Suyu, 162

P

Palologo, Molova, 117

Pasin, 102

Payas, 169, 189

Peçkerek, 12, 13

Pehlivan Mustafa, Bayburt, 180.

pençik, 54

Pererzin, 153

Perhengî Mustafa Çavuş, 18, 19

Pertev Paşa, 24

Peruli, Menteşe, 151

Pervâne Kethudâ, 188

Pervâne, Çorum, 178

Pervaşin, 141

Peşte, 103, 171

Petre Voyvoda, 4, 149, 195

Pınarhisar, 143

Pîr Ali Kethudâ, 8

Pîr Mehmed Beğ, 125

Pîrî Çavuş, 149

Pîrî, Sahn-ı Semân müderrisi, 107, 121, 126, 183

Pîrî, Üsküb nâzırı, 55, 56

Piyâle, Sultan Selim Hân türbe-i şerife mütevellî âdemi, 9

Plevne, 10

Podgoriçe, 120, 145

Pojon, Budun, 170

Pozona, Budun, 170

Pravadi, Şumnı, 73

Priştine, 191

Prizren, 112

Pürnar, Menteşe, 52, 136

R

Radoşiye, Hersek, 142

Rahova, 10

Rakka, 138

Ramazan, eski Limne Kadısı, 90

Receb, Canik, 184

Receb, Dergâh-ı Muallâm yeniçerilerinden, 71

Receb, İskenderiye kapudânı, 33

Receb, Menteşe, 151

Receb, sipâhi, 145

resm, 15, 22, 23, 24, 48, 174, 184, 186

resm-i bennâk, 48

Reşen, Birecik, 137

Reyhân bin Abdullah, Kadıköy, 155

Rıdvan Voyvoda, Semendire beyi âdemi, 100

Rıdvan, İzmid, 73

Rıdvan, Midilli Kadısı âdemi, 166

Rize, 180

Rodos, 16, 94, 105, 116, 139, 140, 148, 149, 150

Ruha, 8.

Rum İli, 8, 9, 49, 118, 119, 144, 169, 183.

Rum, 20, 47, 61, 96, 99, 114, 116, 132, 172, 180, 188, 197

Ruscuk, 199

Rüstem Kethudâ, 18, 107

Rüstem Paşa Evkâfı, 76, 166

S

Sâbirîn, Terme, 184

Safed, Şam, 83, 93

Sağır Hasan, Havza, 173

Sakız, 135, 140, 141, 175, 176

Salbaşı Hızır, Havza, 173

Sâlih Paşa, 52

Sâlih, Zağra, 159

Sâliha, Saray-ı Âmire kethudâsı Osman Ağa'nın hemşiresi, 34

Samsun, 49

sancak, 2, 5, 12, 13, 17, 18, 22, 23, 24, 29, 38, 39, 47, 48, 49, 54, 58, 60, 61, 64, 78, 79, 80, 83, 87, 88, 93, 96, 97, 102, 106, 122, 126, 134, 135, 137, 139, 140, 141, 147, 148, 149, 150, 151, 153, 168, 171, 178, 181, 185, 197, 198

sancakbeği, 5, 17, 20, 22, 23, 26, 38, 41, 47, 51, 53, 55, 64, 76, 86, 88, 95, 117, 125, 127, 147, 166, 196

Saray, 172

Sarıoğulları, 50

Sarlu tâifesi, Erzurum, 175

Sarrâc Câfer, Kıbrıs, 107

Saruhan, 44, 83, 116

Sefer Hoca, imam, 66, 72

sefer, 2, 5, 9, 26, 32, 36, 41, 53, 60, 61, 65, 66, 70, 71, 72, 73, 74, 83, 86, 87, 92, 128, 129, 130, 133, 145, 152, 165, 167, 170, 178, 179, 181, 193, 194, 196

Sefer, evkaf mütevellîsi, 146

Sefer, Ferhad Paşa'nın voyvodası âdemlerinden, 159

sefer-i hümâyûn, 5, 26, 61, 71, 83, 86, 87, 92, 128, 129, 145, 178, 193, 196

Seferihisar, 20

Segedin, 29

Selanik, 2, 5, 6, 7, 31, 125, 139

Selman, Acara beyi, 48

Selman, Ayaş, 44

Semender, Uşni beyi Zeynel Bey'in âdemi, 66

Semendire, 12, 13, 101

Semento, Mora, 105

Semyol, Semendire, 101

Serfiçe, 6, 105

Serkin, Sakız, 140

Seydi Ali, Rum nâzırı, 188

Seydi, Kengiri, 123

Seydi, sipâhi, 34

Seyfi, Birecik, 134

Seyyid Mehmed, Bedir Bey oğlu, 141

Seyyid Muharrem, Gülnar, 50

Seyyid Yunus, Bağdad, 91

Sığla, 171

silahdâr, 3, 84

Silistre, 11, 30, 31, 182

Silivri, 22, 143, 155

Simyon İskan Poltatgu, Beç beyzâdelerinden, 68

Sinan Ağa, Yeniçeri ağası, 13, 15

Sinan Bey, Kiğı beyi, 61

Sinan Çavuş, Budin çavuşlarından, 28, 32, 53, 54, 69, 170, 171

Sinan Çavuş, Rumeli Beylerbeyine tâbî, 183

Sinan oğlu Mehmed, 198

Sinan Paşa, vezir, 67, 89, 90, 104, 111, 152, 159, 165, 190

Sinan, çavuş, 3, 4

Sinan, Delvine, 58

Sinan, Sakız beyi, 176

Sinan, Tımışvar, 39

Sinanlu, 53

sipâhi, 5, 23, 24, 25, 28, 30, 31, 34, 39, 48, 54, 56, 61, 78, 86, 87, 93, 98, 101, 111, 119, 122, 128, 128, 134, 135, 136, 139, 143, 145, 152, 160, 172, 174, 176, 178, 179, 191, 192, 195, 198

Sirante, Hersek, 142

Siroz, 31, 57, 113

Sis, 122

Sof Fereç, Beç beyzâdelerinden, 68

subaşı, 40, 48, 55, 99, 102, 108, 109, 117, 134, 137, 151, 157, 159, 160, 184, 190

Sudak, 12, 13, 34

suhte, 52, 136, 150, 151, 157, 172, 174, 176

Sultan Bâyezid Han, 100

Sultan Gavri, 89

Sultan Hüseyin Beğ, 125

Sultan Murad Han, 127

Sultan Selim Han, 10

Sultan Süleyman imâret-i âmiresi, 177

Sultan, Keşan, 66, 72

Sultan, Zağra, 159

Sunek, Dubrovnik, 63

sûret-i sicil, 2, 17, 23, 27, 30, 44, 77, 80, 82, 92, 102, 103, 106, 108, 109, 116, 120, 133, 136, 138, 145, 147, 151, 153, 159, 166, 172, 199

Suyolcusı, Edirne, 98

Südde-i Saâdet, 4, 5, 6, 13, 15, 18, 22, 25, 26, 45, 54, 55, 59, 60, 62, 63, 67, 71, 72, 75, 79, 82, 85, 91, 95, 101, 103, 104, 108, 112, 114, 115, 117, 119, 120, 122, 123, 128, 137, 143, 147, 163, 167, 168, 172, 175, 183, 189, 190, 194, 195, 198, 200

Süleyman Çavuş, Dergâh-ı Muallâm çavuşlarından, 164

Süleyman, Erzurum, 102

Süleyman, Galata subaşısı, 157

Süleyman, Lâlezâr Efendi kethudâsı, 112, 114

Süleyman, Selânik, 198

Sürmene, 180

Süveyş, 33, 143

Ş

Şaban Kethudâ, çavuşlar kethudâsı, 107

Şaban oğlı Mehemmed, Midilli nâzırı, 166

Şaban, Abdurrahman Bey âdemlerinden, Erzurum, 102

Şaban, İskenderiye kapudânı, 67, 96, 104

Şah Ali, Keşşâf beyi, Bağdad, 197

Şah Hüseyin, Zûlkadriye, 50

Şah Kulı, Erzurum, 102

Şah Veli, 50

Şahâb, Birecik, 134

Şam, 4, 5, 47, 65, 77, 83, 93, 115, 124, 129, 140, 167, 168, 177, 178, 187

Şam, Ayıntab, 124

Şarpergar, Beç beyzâdelerinden, 68

Şebeş, 12

Şehâbeddin bin Çıbıkçı, 48

şer‘-i şerîf, 2, 28, 29, 36, 83, 106, 108, 111, 112, 117, 120, 122, 138, 147, 148

Şerlü İbrahim, müstahfızlardan, 191

Şetvara, Bağdad mezrâlarından, 80

Şeyh Abdurrahman Erzincânî, 124

Şeyh Cirân, Bağdad, 80

Şeyh Emür, 53

Şeyh Mahmûd, 109

Şeyh Mahmûd, Bağdad, 80

Şeyh Müsâid bin Mehmed, Bağdad, 80

Şeyh Nûrullah, Kuds-i Şerîf müfettişi oğlu, 174

Şeyh Şücâ, 21

Şeyh Vefâ Zâviyesi, 116

Şeyh Yunus, Bağdad, 80

Şeyhler, Edirne, 57

Şirvan, 196

Şiryân, Erzurum, 114

Şişeci Mustafa Çavuş, 4, 6, 9, 18

Şumnı, 73

T

taht-ı hükûmet, 7, 12, 13, 38, 47, 49, 71, 154, 169

Tanrıdağı Yörükleri, 55

Taranuski, Leh elçisi, 161

Tarsus, 122

Taşluca, 141, 142

Tat tâifesi, 180, 187

Tatar, 37, 116, 132, 161, 162, 164, 193, 196

Tatarpazarı, 118

Tavrenik, 58

Tavus, Birecik, 134

Tayran, İnebahtı, 111

Teke, 17, 46, 150

Tekye, Kengiri, 123

Tel-Hacce, Bağdad mezrâlarından, 80

Tel-Necilün, Bağdad mezrâlarından, 80

Temür Çavuş, Kıbrıs çavuşlarından, 170, 171

Terme, 184

Tersane-i Âmire, 3, 72, 185

Tevcinan, Basyan, 194, 195

Tımışvar, 2, 12, 13, 34, 39, 40, 70

Tırhala, 113

Tırnova, 10

Tikveş, 62

tîmâr, 2, 5, 8, 10, 19, 21, 24, 28, 39, 60, 61, 79, 83, 84, 86, 101, 102, 103, 128, 129, 130, 135, 139, 171, 172, 173, 178, 179, 181

Tire, 46

Titel, 13

Tokat, 148

Tosya, 22, 23

Trablus, 109, 169, 189

Trablusgarb, 106, 122, 134

Trabzon, 49, 51, 92, 114, 180, 197

tuç kumbara, 75

Tuna, 170, 182

Tunus, 133, 144, 190

Turbeğli, 166

Turgud bin Hamza, 148, 149

Turhan Beğ, İlbasan, 113

Turmuş, Adala, 171

Turmuş, müstahfızlardan, 175

Tusak, 21

tüfenk-endâz, 3.

Türkman, 78, 128

U

Ubeyd, 123

Ubeydullah İmre, 48

Uğraş, 54

Uğruncı, Kefe, 137

ulak, 36, 100, 115, 200

Uluçay Nehri, Menteşe, 136

Ulus tâifesi, 46

Urla, Priştine, 191

Urmi, 95

Urumi, 81

Uşak, 27

Uzeyr (a.s.) Türbesi, 123

Uzun Mustafa Çavuş, 32, 33, 103, 104

Uzuncaova, 118

Ü

Ümmü'l-aceb, Bağdad mezrâlarından, 80

Ümmü'l-asûd, Bağdad mezrâlarından, 80

Ümmü'ş-şuayb, Bağdad mezrâlarından, 80

Ünye, 184

Ürgüb, 191

Üsküb, 55, 56, 62, 191

Üsküblü Ahmed, sâbık kadı, 112.

Üveys bin Yunus, Kalemetü, 198

Üveys, cebeciler başı, 75

V

vakıf, vakf, 10, 11, 35, 37, 38, 76, 104, 110, 113, 124, 128, 146, 153, 165, 166, 184

Van, 18, 66, 76, 81, 95, 107, 125, 194

Varna, 67, 97

Vâsıt, Bağdad, 80

vaşak, 38

Vefâ, Evrenlü, 52

Veli, Atina kadı kethudâsı, 119

Venedik, 68, 172

Vılçıtrın, 191

Vidin, 30

Vize, 85, 143

voyvoda, 4, 25, 26, 29, 31, 45, 66, 72, 89, 90, 100, 101, 122, 128, 134, 135, 149, 159, 163, 182, 183, 190, 192, 194, 195

Y

yafta, 24, 39

Yahûdî, 14, 82, 83, 105, 106, 123, 160, 161, 182, 183.

Yahya, subaşı, Ekrâd-ı İzzeddin, 108

Yakalı, Edirne, 98

Yaloya, Kefe, 72

Yanbolı, 159, 160

Yanova, 101, 112

Yassıviran, Hamid, 64

Yayabaşı Osman Çavuş, 144

Yaygun, Tatar karyeleri reâyâsından, 37

Yazıcı Mahmûd, 172

Yemen, 59, 86, 118, 131, 143, 196

Yenbu, 104

Yenice-i Vardar, 31, 198

yeniçeri, 13, 15, 65, 66, 71, 74, 75, 81, 106, 119, 120, 129, 133, 143, 173, 183, 187, 189, 193

Yenişehir, 82, 113

Yorgi Sunan, Rodos, 105

Yorgi, Eflak voyvodası kapı kethudâsı, 182

Yorgi, Göril meliki, 48

yörük, 23, 55, 108

Yunus Beğ, Hersek, 142

Yusuf, Berîdî taifesinden Ahmed Kethuda'nın tevabiinden, 134

Yusuf, Ekrâd-ı İzzeddin, 108

Yusuf, Halid Bey'in mirâhoru Hamza'nın kardeşi, 50

Yusuf, İskenderiye beyi kapı kethudası, 3, 145

Yusuf, Selânik alaybeyi, 31

Yusuf, Sinan Paşa âdemlerinden, 158

Yusuf, sipâhi, 119

Yusuf, Yemen Beylerbeyi kethudâsı, 59

yuvalak, 18, 27, 47, 55, 56

Yuvan, Dubrovnik, 64

Yuvaneska, Boğdan, 163, 164

Z

Zağarcı Mustafa Çavuş, 20, 26, 47, 48, 49, 50, 51, 52

Zağra Yenicesi, 159, 160

Zakiyye, 127

Zavîr, Zağra, 159, 160

Zâyirci Ömer bin Ebu'l-lutf, Kudüs, 174

zeâmet, 24, 25, 102, 114

Zeynel Beğ, Uşni beyi, 66

Zihne, 10

Zile, 188

zimmî, 10, 22, 29, 30, 40, 63, 74, 85, 105, 106, 117, 137, 138, 153, 159, 182, 192

Ziyâ Çavuş, 141

zuamâ, 5, 8, 10, 21, 24, 54, 60, 79, 84, 87, 93, 103, 107, 108, 122, 128, 129, 135, 139, 140, 143, 165, 171, 178, 181

Zûlkadriye, 20, 48, 50, 71, 95, 128, 130, 151, 178, 179

Zülfekâr, Priştine, 191

Zümre, Zağra, 160

ÖZGEÇMİŞ

1982 Antalya doğumluyum. İlkokulu Antalya'da, ortaokul ve liseyi Burdur'da okudum. 2003 yılında Marmara Üniversitesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bölümünden mezun oldum. 2005 yılında İstanbul Beykoz'da Sosyal Bilgiler Öğretmeni olarak göreve başladım. 2008'de Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yeniçağ Tarihi Bilim Dalı'na kayıt yaptırdım. Halen İstanbul Üsküdar'da bir ilköğretim okulunda Sosyal Bilgiler Öğretmeni olarak görev yapmaktayım.